

**T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MATEMATİK VE FEN BİLİMLERİ EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
FEN BİLGİSİ EĞİTİMİ PROGRAMI**

**ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNE FEN BİLİMLERİ ÖĞRETİM
PROGRAMIYLA İLİŞKİLİ KÖK DEĞER TEMALİ
ETKİNLİKLERİN UYGULANMASI VE DEĞERLERİN
GELİŞTİRİLMESİNE YÖNELİK GÖRÜŞLERİ**

Yüksek Lisans Tezi

Nurdan AKAR

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Hatice KARAER

SAMSUN
2024

TEZ KABUL VE ONAYI

Nurdan AKAR tarafından, Dr. Öğr. Üyesi Hatice KARAER danışmanlığında hazırlanan “ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNE FEN BİLİMLERİ ÖĞRETİM PROGRAMIYLA İLİŞKİLİ KÖK DEĞER TEMALİ ETKİNLİKLERİN UYGULANMASI VE DEĞERLERİN GELİŞTİRİLMESİNE YÖNELİK GÖRÜŞLERİ” başlıklı bu çalışma, jürimiz tarafından 12.9.2024 tarihinde yapılan sınav sonucunda oy birliği ile başarılı bulunarak Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

	Unvanı Adı Soyadı Üniversitesi Ana Bilim/Ana Sanat Dalı	Sonuç
Başkan	Doç. Dr. Mehmet YAKIŞAN Harran Üniversitesi Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Ana Bilim Dalı	☒ Kabul ☐ Ret
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Hatice KARAER Ondokuz Mayıs Üniversitesi Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Ana Bilim Dalı	☒ Kabul ☐ Ret
Üye	Doç. Dr. Elif Omca ÇOBANOĞLU Ondokuz Mayıs Üniversitesi Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Ana Bilim Dalı	☒ Kabul ☐ Ret

Bu tez, Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen ve yukarıda adları yazılı jüri üyeleri tarafından uygun görülmüştür.

Prof. Dr. Faik Ahmet SESLİ
Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI

Hazırladığım Yüksek Lisans tezinin bütün aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet ettiğimi, çalışmada doğrudan veya dolaylı olarak kullandığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin Kaynaklar'da gösterilenlerden oluştuğunu, her unsurun enstitü yazım kılavuzuna uygun yazıldığını ve TÜBİTAK Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Yönetmeliği'nin 3. bölüm 9. maddesinde belirtilen durumlara aykırı davranılmadığını taahhüt ve beyan ederim.

Etik Kurul Gerekli mi?

Evet ☒ (Gerekli ise ekler kısmına ekleyiniz)

Hayır ☐

... / ... / 20...

Nurdan AKAR

TEZ ÇALIŞMASI ÖZGÜNLÜK RAPORU BEYANI

Tez Başlığı: ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNE FEN BİLİMLERİ ÖĞRETİM PROGRAMIYLA İLİŞKİLİ KÖK DEĞER TEMALİ ETKİNLİKLERİN UYGULANMASI VE DEĞERLERİN GELİŞTİRİLMESİNE YÖNELİK GÖRÜŞLERİ

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışması için şahsım tarafından 23.06.2024 tarihinde intihal tespit programından alınmış olan özgünlük raporu sonucunda;

Benzerlik oranı : % 21

Tek kaynak oranı : % 5 çıkmıştır.

... / ... / 20...

Dr. Öğr. Üyesi Hatice KARAER

ÖZET

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNE FEN BİLİMLERİ ÖĞRETİM PROGRAMIYLA İLİŞKİLİ KÖK DEĞER TEMALİ ETKİNLİKLERİN UYGULANMASI VE DEĞERLERİN GELİŞTİRİLMESİNE YÖNELİK GÖRÜŞLERİ

Nurdan AKAR

Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Ana Bilim Dalı

Fen Bilgisi Eğitimi Programı

Yüksek Lisans, Haziran/2024

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Hatice KARAER

Bu çalışma, ortaokul öğrencilerine fen bilimleri öğretim programı ile ilişkili kök değer temalı etkinliklerin uygulanması ve değerlerin geliştirilmesine yönelik görüşlerinin tespit edilmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Durum çalışması tercih edilen araştırmanın katılımcılarını 2023-2024 eğitim öğretim yılında Samsun ili Vezirköprü ilçesine bağlı bir devlet ortaokulunda öğrenim gören 39 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri, uygulama sürecindeki yarı yapılandırılmış görüşme formlarından, çekilen video ve fotoğraflardan, ses kayıtlarından, 5-8. Sınıf Fen Bilimleri ders kitaplarından, 2018 Ortaokul Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programından ve 2022 Kök Değer Temalı Etkinlik Kitabı'ndan toplanmış olup betimsel analiz ile analiz edilmiştir. Fen bilimleri dersiyle ilişkili olduğu düşünülen etkinlikler tüm sınıflarda fen bilimleri dersinde; ünite, konu, kazanım ve ders kitabındaki yerine göre belirlenen gün ve saatlerde araştırmacı gözetiminde gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulgulara göre uygulama öncesinde öğrencilerin kök değer tanımlarının (öz denetim kök değeri hariç) TDK (2023)'deki tanımlara benzerlik gösterdiği ancak fen bilimleri dersi ile ilişkilendiremedikleri belirlenmiştir. Öğrencilerin uygulanan etkinlikleri (sorumluluk kök değeri hariç) kök değerle ilişkili bulduğu, etkinliklerin öğrencilerde kök değerlerin gelişmesine katkıda bulunduğu, kök değerleri geliştirmek için öğrencilerin önerilere sahip oldukları, etkinlikleri fen bilimleri dersindeki kazanımlarla ilişkilendirdikleri tespit edilmiştir. Öğrencilerin uygulamadan yaklaşık 2 ay sonra etkinlikleri hatırladıkları belirlenmiştir. 10 kök değerinin gelişimine katkı sağlayan kök değer temalı uygulanan etkinliklerin fen bilimleri öğretim programına ve ders kitaplarına ilave edilmesi önerilmektedir.

Anahtar Sözcükler: Fen bilimleri, Değerler, Değerler eğitimi, Kök değer etkinlikleri, Ortaokul öğrencisi

ABSTRACT

THEIR OPINIONS ON THE APPLICATION OF ROOT VALUE THEMED ACTIVITIES ASSOCIATED WITH THE SCIENCE TEACHING PROGRAM TO SECONDARY SCHOOL STUDENTS AND THEIR OPINIONS ON THE DEVELOPMENT OF VALUES.

Nurdan AKAR
Ondokuz Mayıs University
Institute of Graduate Studies
Department of Mathematics and Science Education
Science Education Programme
Master, June/2024
Supervisor: Assist. Prof. Dr. Hatice KARAER

This study was conducted to determine the opinions of middle school students on the implementation of root value-themed activities related to the science curriculum and the development of values. The participants of the study, which preferred a case study, consisted of 39 students studying at a state middle school in the Vezirköprü district of Samsun province in the 2023-2024 academic year. The data were collected from semi-structured interview forms during the implementation process, videos and photographs, audio recordings, 5-8th grade science textbooks, 2018 Middle School Science Course Curriculum and 2022 Root Value-Themed Activity Book, and were analyzed with descriptive analysis. Activities thought to be related to the science course were carried out under the supervision of the researcher in all grades in science course on the days and hours determined according to the unit, subject, achievement and place in the textbook. According to the findings obtained, it was determined that the students' definitions of root values (except for the root value of self-control) before the application were similar to the definitions in TDK (2023), but they could not associate them with the science course. It was determined that the students found the implemented activities (except for the root value of responsibility) related to the root value, the activities contributed to the development of root values in the students, the students had suggestions to develop root values, and they associated the activities with the achievements in the science course. It was determined that the students remembered the activities approximately two months after the application. It is recommended that the root value-themed implemented activities that contribute to the development of 10 root values be added to the science curriculum and textbooks.

Keywords: Science, Values, Values education, Root value activities, Middle school student

ÖN SÖZ VE TEŞEKKÜR

Lisansüstü eğitim sürecim boyunca kıymetli vakitlerini, bilgilerini, tecrübelerini benden esirgemeyen, her zaman yardımcı olup yol gösteren çok kıymetli Hocam Dr. Öğr. Üyesi Hatice KARAER 'e,

Öğrenim hayatım boyunca emeği geçen tüm öğretmenlerime,

Uygulama sürecinde birlikte olduğumuz sevgili öğrencilerime,

Her zaman beni destekleyen ve yanımda olan çok kıymetli annem Ayşe AKSU ile babam Ayhan AKSU' ya ve değerli oğlum Kerem AKAR 'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Nurdan AKAR

İÇİNDEKİLER

TEZ KABUL VE ONAYI	i
BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI	ii
TEZ ÇALIŞMASI ÖZGÜNLÜK RAPORU BEYANI	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR	v
İÇİNDEKİLER	vi
SİMGELER VE KISALTMALAR	vii
ŞEKİLLER DİZİNİ	viii
TABLolar DİZİNİ	ix
1. GİRİŞ	1
1.1. Değer Kavramı	1
1.2. Değerler Eğitimi	2
1.2.1. Dünya’da Değerler Eğitimi	3
1.2.2. Türk Eğitim Sistemi’nde Değerler Eğitimi	3
1.2.3. Fen Bilimleri ve Değerler Eğitimi	4
1.3. Araştırmanın Amacı ve Problemleri	5
1.4. Araştırmanın Önemi	5
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	6
2. KURAMSAL ÇERÇEVE	7
2.1. Ulusal Literatürde Yer Alan Araştırmalar	7
2.2. Uluslararası Literatürde Yer Alan Araştırmalar	21
3. YÖNTEM	24
3.1. Araştırmanın Modeli	24
3.2. Araştırmanın Katılımcıları	24
3.3. Kök Değer Etkinliklerinin Uygulama Süreci	26
3.3.1. Uygulama Öncesi	26
3.3.2. Uygulama Sırası	31
3.3.3. Uygulama Sonrası	32
3.4. Veri Toplama Aracı	32
3.5. Verilerin Analizi	33
3.6. Geçerlilik ve Güvenilirlik	34
4. BULGULAR	35
4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	35
4.1.1. Adalet Kök Değeri Etkinliğinin Uygulamasına İlişkin Bulgular	35
4.1.2. Dostluk Kök Değeri Etkinliğinin Uygulamasına İlişkin Bulgular	38
4.1.3. Dürüstlük Kök Değeri Etkinliğinin Uygulamasına İlişkin Bulgular	41
4.1.4. Öz denetim Kök Değeri Etkinliğinin Uygulamasına İlişkin Bulgular	44
4.1.5. Sabır Kök Değeri Etkinliğinin Uygulamasına İlişkin Bulgular	49
4.1.6. Saygı Kök Değeri Etkinliğinin Uygulamasına İlişkin Bulgular	51
4.1.7. Sevgi Kök Değeri Etkinliğinin Uygulamasına İlişkin Bulgular	55
4.1.8. Sorumluluk Kök Değeri Etkinliğinin Uygulamasına İlişkin Bulgular	57
4.1.9. Vatanseverlik Kök Değeri Etkinliğinin Uygulamasına İlişkin Bulgular	61
4.1.10. Yardımseverlik Kök Değeri Etkinliğinin Uygulamasına İlişkin Bulgular	64
4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	67
4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	80
5. TARTIŞMA VE SONUÇ	100
6. ÖNERİLER	110

SİMGELER VE KISALTMALAR

ANOVA	: Tek Yönlü Tekrarlı Ölçümler Varyans Analizi
DNA	: Deoksiribo Nükleik Asit
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
SMA	: Spinal Musküler Atrofi
TDK	: Türk Dil Kurumu

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 4.1. 5. sınıf öğrencilerine adalet kök değer etkinliğinin uygulaması	37
Şekil 4.2. 5. sınıf öğrencilerine dostluk kök değer etkinliğinin uygulaması	40
Şekil 4.3. 8 sınıf öğrencilerine dürüstlük kök değer etkinliğinin uygulaması.....	43
Şekil 4.4. 6. sınıf öğrencilerine öz denetim kök değer etkinliğinin uygulaması	47
Şekil 4.5. 7 sınıf öğrencilerine sabır kök değer etkinliğinin uygulaması	51
Şekil 4.6. 8. sınıf öğrencilerine saygı kök değer etkinliğinin uygulaması	54
Şekil 4.7. 5. sınıf öğrencilerine sevgi kök değer etkinliğinin uygulaması	57
Şekil 4.8. 7. sınıf öğrencilerine sorumluluk kök değer etkinliğinin uygulaması	60
Şekil 4.9. 8. sınıf öğrencilerine vatanseverlik kök değer etkinliğinin uygulaması	63
Şekil 4.10. 6. sınıf öğrencilerine yardımseverlik kök değer etkinliğinin uygulaması.....	66

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 3.1. Katılımcılara ait bilgiler.....	25
Tablo 3.2. Kök değerlerle ilgili etkinliklerin fen bilimleri öğretim programında ilişkili olduğu düşünülen ünite konu ve kazanımları	26
Tablo 3.3. Kök değerler ve TDK (2023)'ye göre tanımları	31
Tablo 3.4. Kök değerler ile fen bilimleri dersi temasına yönelik oluşturulan kategoriler	33
Tablo 4.1. MEB (2022) kitabındaki “adalet” kök değeri etkinliği ile ilgili sorular, katılımcı ve cevapları.....	35
Tablo 4.2. MEB (2022) kitabındaki “adalet” kök değeri etkinliğinin değerlendirme ölçütleri, katılımcı kodları ve frekansları	38
Tablo 4.3. MEB (2022) kitabındaki “dostluk” kök değeri etkinliği ile ilgili sorular, katılımcı ve cevapları.....	38
Tablo 4.4. MEB (2022) kitabındaki “dostluk” kök değeri etkinliğinin değerlendirme ölçütleri, katılımcı kodları ve frekansları	41
Tablo 4.5. MEB (2022) kitabındaki “dürüstlük” kök değeri etkinliği ile ilgili sorular, katılımcı ve cevapları	41
Tablo 4.6. MEB (2022) kitabındaki “dürüstlük” kök değeri etkinliğinin değerlendirme ölçütleri, katılımcı kodları ve frekansları	44
Tablo 4.7. MEB (2022) kitabındaki “öz denetim” kök değeri etkinliği ile ilgili sorular, katılımcı ve cevapları	44
Tablo 4.8. MEB (2022) kitabındaki “öz denetim” kök değeri etkinliğinin değerlendirme ölçütleri, katılımcı kodları ve frekansları	48
Tablo 4.9. MEB (2022) kitabındaki “sabır” kök değeri etkinliği ile ilgili sorular, katılımcı ve cevapları.....	49
Tablo 4.10. MEB (2022) kitabındaki “sabır” kök değeri etkinliğinin değerlendirme ölçütleri, katılımcı kodları ve frekansları	50
Tablo 4.11. MEB (2022) kitabındaki “saygı” kök değeri etkinliği ile ilgili sorular, katılımcı ve cevapları.....	52
Tablo 4.12. MEB (2022) kitabındaki “saygı” kök değeri etkinliğinin değerlendirme ölçütleri, katılımcı kodları ve frekansları	54
Tablo 4.13. MEB (2022) kitabındaki “sevgi” kök değeri etkinliği ile ilgili sorular, katılımcı ve cevapları.....	55
Tablo 4.14. MEB (2022) kitabındaki “sevgi” kök değeri etkinliğinin değerlendirme ölçütleri, katılımcı kodları ve frekansları	56
Tablo 4.15. MEB (2022) kitabındaki “sorumluluk” kök değeri etkinliği ile ilgili sorular, katılımcı ve cevapları	58
Tablo 4.16. MEB (2022) kitabındaki “sorumluluk” kök değeri etkinliğinin değerlendirme ölçütleri, katılımcı kodları ve frekansları	60
Tablo 4.17. MEB (2022) kitabındaki “vatanseverlik” kök değeri etkinliği ile ilgili sorular, katılımcı ve cevapları	61
Tablo 4.18. MEB (2022) kitabındaki “vatanseverlik” kök değeri etkinliğinin değerlendirme ölçütleri, katılımcı kodları ve frekansları	63
Tablo 4.19. MEB (2022) kitabındaki “yardımseverlik” kök değeri etkinliği ile ilgili sorular, katılımcı ve cevapları	64

Tablo 4.20. MEB (2022) kitabındaki “yardımseverlik” kök değeri etkinliğinin değerlendirme ölçütleri, katılımcı kodları ve frekansları	66
Tablo 4.21. Kök değer temalı etkinliklerin uygulanmasından önce kök değerlerin fen bilimleri dersi ile ilişkisine yönelik öğrenci görüşlerinden oluşturulan kodlar, katılımcılar ve frekansları.....	67
Tablo 4.22. Kök değer temalı etkinlikler uygulanmasından sonra fen bilimleri dersi ile ilişkisine yönelik öğrenci görüşlerinden oluşturulan kodlar, katılımcılar ve frekansları	68
Tablo 4.23. Uygulanan etkinliklerin fen bilimleri dersi kazanımlarıyla ilişkisine yönelik öğrencilerin görüşlerinden oluşturulan kodların frekansları.....	73
Tablo 4.24. Uygulanan etkinliklerin kök değerlerle ilişkisine yönelik öğrencilerin cevaplarından oluşturulan kodların frekansları	76
Tablo 4.25. Uygulama sürecinde kök değerlerin geliştirilmesine yönelik öğrenci görüşlerinden oluşturulan kodların frekansları.....	80
Tablo 4.26. Ortaokul öğrencilerinin kök değerlerin geliştirilmesine yönelik önerilerinden oluşturulan kodlar, katılımcılar ve frekansları.....	94

1. GİRİŞ

Fen bilimleri eğitimi ile geçmişten bugüne iç içe yaşayan insanlar, uygulamaların her dönemde farklı olduğunun bilincinde olmuşlardır. Fen bilimleri eğitiminde görünen amaç insanların meslek sahibi olmasını sağlamak ve bu amaca yönelik yeterli donanımı kazandırmak olsa da davranış ve karakter hususunda belirli bir seviyede insan yetiştirmek de bu eğitimin önemli amacı olmuştur. Bilgiyi üretmek yaşadığımız çağda önem arz etse de gelişimin tam göstergesi değildir. Asıl gelişmişlik durumu; üretilen bilgiyi insanlık yararına kullanıp, bilginin insana hizmet etmesini sağlayan, değer sahibi insanların topluma kazandırılmasıdır (Anđ, 1996; akt. Ulusoy ve Dilmaç, 2018).

1.1. Değer Kavramı

Latince dilinde değer kavramı “valare” kelimesinden türemiş olup “kıymetli olmak” ya da “güçlü olmak” anlamlarına gelmektedir (Bilgin, 1995). Değer kavramı TDK (2023)’ ya göre “kıymet, meziyet ve üstün nitelik”, Yeşil ve Aydın (2007)’ a göre psikolojik, sosyal, ahlaki ya da estetik boyutları olan ve davranışları etkileyen inançların tamamı olarak tanımlanmıştır.

Tan (1997)’ a göre değerler dört grupta toplanmıştır:

1. Destekleyici değerler: Bilim insanlarında mevcut olması gereken değerlerdir (Örneğin; açık fikirlilik, özgürlük, özgüven, adalet, iş birliği, sorumluluk, dürüstlük, saygı vb.).
2. Epistemolojik değerler: Bilimsel bilgi üretim aşamasının her kısmında yer alması gereken değerlerdir (Örneğin; tutarlılık, güvenilirlik, verimlilik, doğruluk, vb.).
3. Sorgulanabilir değerler: Sorgulamaya açık olan ve toplumlar arası farklılık gösteren değerlerdir (Örneğin; farklılıklara saygı, şiddet, egemenlik, vb.).
4. Topluma ait değerler: Bilim insanının yaşadığı toplumda kabul gören değerlerdir (Örneğin; merhamet, saygı, ahlaki değerler, hoşgörü, vb.).

İçinde yaşadığı toplumun mevcut değerlerinden etkilenen her birey, kendine göre uygun gördüklerini değer yargısı olarak kabul etmekte ve bu değerlere göre şekillenmektedir (Gerekten, 2018). Tozlu (1992), insanı diğer canlılardan farklı kılan en önemli öğelerden biri değer üretebilmektir. Ulusoy ve Dilmaç (2018), bireylerin

davranışları sahip oldukları değerlere göre şekil almakta, değerler ise sonradan öğrenilebilir ve öğretilabilir olmaktadır.

1.2. Değerler Eğitimi

Doğuştan kazanılamayan değerler yaşantılarla sonradan kazanılır. Değerlerin davranışlarını etkilediğini fark eden insan, yeni değerler oluşturup davranışlarına aktarabilir. İstendik yöndeki bu eğitime değerler eğitimi denir (Yeşil ve Aydın,2007). İnsan bir bütün olarak ele alındığında bağlanma ihtiyacı hisseden, öfkelenen, kıskanan yani duyguları olan bir varlık olduğu göz önünde bulundurulduğunda, duyguları eğitilmeden düzgün bir karaktere ulaşması bir hayli zordur (Meydan, 2014).

Değerler eğitimi kişinin düzgün bir karakterde olmasını sağladığı gibi toplumların varlığını sürdürebilmesine de olanak sağlar. Toplum varlığını, değerlerini bir sonraki nesle aktarabildiği ölçüde sürdürür (Keskin, 2015). Kültürleşmenin etkisi, dünyanın öbür ucuna tek bir tuşla ulaşılmasının mümkün olduğu günümüzde artık çok hızlı olabilmekte ve bu da toplumun sahip olduğu değerlerin kaybına sebep olabilmektedir. Toplum, varlığını sürdürmek için değerlerini korumak ve bir sonraki nesle aktarımını bilinçli bir şekilde gerçekleştirmelidir. Bilinçli bir şekilde değer eğitimi, günümüzde çok daha fazla insana ulaşma imkânı sunan okullarda gerçekleştirilmelidir (Ekşi ve Katılmış, 2020). Kumbasar (2011), insanlar sahip olduğu değerleri teknolojinin gelişmesine bağlı olarak yitirmiştir. Aynı apartmanındaki komşusuyla iletişim kurmayan ama teknoloji ile dünyanın öbür ucundaki başka bir kişi ile iletişim kurmaya çalışan dolayısıyla kendini yalnızlığa sürükleyen insanların bencillik, sevgisizlik, hoşnutsuzluk, şiddet ve saldırganlık eğilimleri artarak devam etmektedir.

Kişilik gelişiminde kritik dönem olan 0-5 yaş ailenin yanında geçirildiği için aslında değerler eğitimi ailenin yanında başlamaktadır (Başçı, 2012). Aileler çocuklarının iyi olmasını istemekte, ahlaki değerlerle yetişip toplum içinde saygın olmalarını beklemektedir (Lapsley, 20080). Aile yapısının değişmesi, iletişim problemlerinin olması, annenin çalışması, boşanmaların çoğalması ile ailedeki değerler eğitimi günümüzde yeterli olmamaktadır (Köylü, 2016). Kanagatova (2018),’ya göre değerler, ortak değer yargıları olarak okullarda planlı bir şekilde öğrenciye verilmelidir.

Ben merkeziliğin giderek artması, erken ergenlik sonucu cinsel gelişimi kötü yönde kullanılması, akran zorbalığı, alkol ve uyuşturucu kullanımının çoğalması, argo kelimelerin yaygınlaşması, saygı sınırının aşılmasıyla beraber evde anneye babaya kafa tutmaya kadar gitmektedir. Benzer durum sınıfta da aynı davranışı öğretmene sergileyen, dediğini yaptırmaya çalışan çocukların sayısının hızla artması okullarda neden değerler eğitime önem verilmesi gerektiğinin bir diğer gerekçesidir (Lickona, 1996; UNESCO, 2010). Okullarda değerleri öğrenciye kazandırmaya çalışan bütün etkinlikler değerler eğitimi kapsamına girmektedir (Halstead, 1996; Lovat et al., 2011). Değerlerimiz öğrencilerin mutlu, bağımsız ve güven içinde olmasına katkı sağlarken içinde yaşadığımız toplumun da güven seviyesini artırmaktadır (Eyre and Eyre,1993).

1.2.1. Dünya’da Değerler Eğitimi

Dünya’daki birçok ülke Değerler Eğitimi, Kişilik Eğitim Müfredatı, IOWA planı ve UNESCO (2010) gibi programlar hazırlamış olup değerler eğitime önem vermektedir. 1960’lı yıllarda ahlak eğitimi, 1990’lı yıllarda karakter eğitimi olarak programlarda yer almıştır (Aktaş ve Şentürk, 2014).

1.2.2. Türk Eğitim Sistemi’nde Değerler Eğitimi

Değerlerimiz, 1968 ve 1998 öğretim programlarında ayrı bir başlık altında incelenmemiş ve yıllarca ihmal edilmiştir. 2005 öğretim programında tekrar gündeme gelen değerler eğitimi, din kültürü ve ahlak bilgisi, sosyal bilgiler gibi sözel derslerle sınırlandırılmıştır. Değerlere verilen önem ve müfredatta ayrılan kısım 2005 yılından sonra giderek artmıştır (Çelik, 2010; Yaşaroğlu 2018).

2013 öğretim programında değerler “Duyuş” öğrenme alanının içinde geçerken, ayrı başlık altında verilmemiştir. İlk defa 2017 taslak öğretim programında “Öğretim programında değerler eğitimi” başlığı altında değerlerimize yer verilmiştir. 2018 öğretim programında ise başlık değiştirilerek “Değerlerimiz” olarak adlandırılmıştır. Değerlere çok daha fazla yer verildiği 2017 taslak öğretim programında ve 2018 öğretim programında rastlanmaktadır. 2017 taslak öğretim programında ders kazanımlarının içinde yer alan değerler için; 2018 öğretim programında ayrı bir öğrenme alanına gerek olmadan öğrenciye kazandırabileceği ifade edilmiştir. 2017 taslak öğretim programında ve 2018 öğretim programında bilimsel etik değerler, milli

ve manevi değerler, evrensel ahlak değerleri beraber yer alırken, 2018 öğretim programında ilk defa kök değerler programa ilave edilmiştir (Başar ve Demiral, 2020).

1.2.3. Fen Bilimleri ve Değerler Eğitimi

Fen bilimleri dersinin değer eğitiminden ayrı düşünülmemesi gerekmektedir. İnsanların sosyal, politik ve bilimsel konularda alacakları kararların etik ve ahlaki yönleri vardır. Fen bilimleri dersinde öğrenciler öğrenme alanları içinde gerçekleştirdikleri değerlerle bütünleştirilmiş etkinliklerle bilimin ahlaki yönünün varlığını hissetmektedirler. Fen Bilimleri Öğretim Programı'nın özel amaçlar kısmında öğrencilerin insan ve çevre ile ilgili karşılaştıkları bir probleme bilimsel süreç becerileri ile çözüm bulmaları ve doğadaki bir çevre sorununa karşı tutum oluşturabilmelerinin önemi vurgulanmaktadır. Ayrıca toplum ve çevre ile iç içe olan Fen bilimleri dersinde, öğrencilerin milli ve kültürel değerleri, evrensel ahlak değerlerini ve bilimsel etik ilkelerini benimsemesinin gerektiği açıkça belirtilmektedir (MEB, 2018).

2005 Fen Bilimleri Öğretim Programı'nda değerlerin "Tutum ve Değerler" başlığı altında yer aldığı görülmektedir. Öğretmenlerin öğrencilere rol model olarak bilimsel tutum ve değerleri kazandırmaları gerektiğinden bahsetmektedir.

2013 Fen Bilimleri Öğretim Programı'nda değerlerin "Duyuş" başlığı altında yer aldığı görülmektedir. Öğrencilerin öğretmenin rehberliğinde bilimsel ilkelere sahip olması ve fen bilimleri dersine olumlu tutum geliştirmeleri gerektiğinden söz etmektedir.

2018 Fen Bilimleri Öğretim Programı'nda değerlerin "Değerlerimiz" başlığı altında on kök değer olarak verildiği görülmektedir. Bunlar: Yardımseverlik, saygı, öz denetim, sevgi, dürüstlük, sabır, adalet, vatanseverlik, dostluk ve sorumluluktur. Değerlerin örtük olarak öğrenciye kazandırılması gerektiği, gezi-gözlem, eğitsel oyun, proje ve drama öğretim yöntem ve tekniklerinin, örtük olarak yapılması istenen değer eğitime uygun olduğu belirtilmektedir. Böylece öğrencilerin değerleri daha iyi içselleştirecekleri öngörülmektedir. Değer öğretimi esnasında bir değeri verirken diğer değerlerle de ilişkilendirilmesine dikkat çekilmektedir. Öğretmen etik ikilemlerle ya da örnek olaylarla öğrencilerin kendi değerlerini oluşturabilmesi için fırsat vermelidir (Çavdar, 2020).

1.3. Araştırmanın Amacı ve Problemleri

Fen bilimleri dersi bilimle iç içe olan bir derstir. Öğrencilerin bilimsel bilginin oluşum sürecini anlamasının istenmesi ve bilimsel süreç becerilerini kullanarak çevredeki problemlere çözüm bulmasını amaçlaması da bu yüzdendir. Bilim adamları içinde yaşadığı toplumun değerlerinden etkileneceği için bilim toplumdan ve toplumun değerlerinden ayrı düşünülemez. Bilim mutlak surette ahlaki bir değer barındırır (Bayet, 2000). Toplumun devamının sağlanması ve geleceğinin oluşması için öğretim programlarının vizyonunu oluşturan değerlerimiz büyük öneme sahiptir (MEB, 2018). 2018 öğretim programlarının merkezinde öğrenciye bilgi ve beceri kazandırmanın yanı sıra değerlerimizin de kazandırılmasının önemi vurgulanması fen bilimleri dersinin değerlerden ayrı düşünülemeyeceği kaçınılmaz bir gerçektir. bu gerçekten hareketle bu çalışmada; ortaokul öğrencilerine fen bilimleri öğretim programıyla ilişkili kök değer temalı etkinliklerin uygulanması ve değerlerin geliştirilmesine yönelik görüşlerinin tespit edilmesi amaçlanmıştır.

Bu amaç doğrultusunda bu çalışmada ortaokul öğrencilerinin fen bilimleri öğretim programıyla ilişkili kök değer temalı etkinliklerinin değerleri geliştirmesine yönelik görüşleri nelerdir? sorusu araştırmanın ana problemi olarak belirlenmiş olup aşağıdaki üç alt probleme cevap aranmıştır.

1. Ortaokul öğrencilerine kök değer temalı etkinliklerin uygulanmasına yönelik görüşleri nelerdir?
2. Ortaokul öğrencilerine uygulanan kök değer temalı etkinliklerin fen bilimleri dersi kazanımları ve kök değerlerle ilişkisine yönelik görüşleri nelerdir?
3. Ortaokul öğrencilerine uygulanan kök değer temalı etkinliklerin kök değerleri geliştirmesine yönelik görüş ve önerileri nelerdir?

1.4. Araştırmanın Önemi

2018 Fen Bilimleri Öğretim Programı'nda değerlerin "Değerlerimiz" başlığı altında 10 kök değer olarak verildiği görülmektedir. Bunlar: Yardımseverlik, saygı, öz denetim, sevgi, dürüstlük, sabır, adalet, vatanseverlik, dostluk ve sorumluluktur (MEB, 2018).

Alan yazında değerler ve eğitime yönelik yapılmış çalışmalar mevcuttur. (Karaer, H. ve Karaer, F. 2019; Karaer ve Avcı, 2018; Yavuz Çiv, Saka ve Koray, 2022) Bunların yanında fen bilimleri ile bütünleşmiş değer eğitimi etkinliklerini içeren çalışmalar da bulunmaktadır (Herdem ve Çinici, 2021). Ancak MEB tarafından yayınlanan “Değerler Eğitimi: Kök Değer Temalı Etkinlik” kitabındaki etkinliklerin uygulandığı, etkinliklere ve etkinliklerin değerlerin geliştirmesine yönelik öğrenci görüş ve düşüncelerini ortaya çıkartan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ayrıca kitaptaki (MEB, 2022) etkinliklerin fen bilimleri dersinde kullanılabilir olduğunu göstermesi bakımından çalışmanın manidar olduğu, kök değerlerin öğrencilere kazandırılmasında kitabın (MEB, 2022) kullanılabilirliğini sadece fen bilimleri dersinde değil diğer derslerde de kullanılabilirliğini artıracasına inanılmaktadır. İlave olarak bu çalışma etkinliklerin değerlerin gelişmesinde ne kadar önemli olduğunu ortaya koyacağından öğretmen ve öğrencilerde farkındalık oluşturacağı tahmin edilmektedir.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışma;

- Samsun ili Vezirköprü İlçesine bağlı bir devlet ortaokulunda 02/10/2023-30/12/2023 tarihleri arasında çalışmaya katılma konusunda gönüllü olan 39 öğrenci ile,
- Araştırmanın veri toplama araçları ile,
- MEB tarafından yayınlanan Değerler Eğitimi: Öğretim Programlarında Yer Alan Kök Değerler Temalı Etkinlik Kitabı'ndaki (MEB, 2022) Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı ve ders kitabının içeriğine uygun olarak seçilen 10 etkinlik ile,
- 2018 Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programındaki ilişkili ünite, konu ve kazanımlar ile,
- 2023-2024 eğitim öğretim yılında ortaokullarda okutulan Fen Bilimleri ders kitapları ile sınırlıdır.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Ulusal Literatürde Yer Alan Araştırmalar

Kart ve Şimşek (2020), 2017 yılındaki ilköğretim programlarının hangi değerleri içerdiğini inceledikleri çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olan durum çalışmasını kullanmıştır. Nitel verilerin analizinde içerik analizi tekniğini kullanmış olup, 20 dersin yenilenen ilköğretim programlarını incelediklerinde tüm programların iyi insan iyi vatandaş beklentisi üzerine kurulduğu sonucuna varmışlardır. İlköğretim programlarının tamamında 65 farklı değer olduğunu, en fazla değer sorumluluk değerinin yer aldığını belirtmişlerdir.

Zengin (2017), Avustralya’da mevcut olan okul sistemine entegre edilmiş değerler eğitimi ile ilgili uygulamaları betimlediği çalışmada, Avustralya hükümetinin devlet destekli ve proje temelli olarak değerler eğitimine önem verdiğini ifade etmektedir. “Değerler Eğitimi Araştırması”, “Avustralya Okullarında Değerler Eğitimi İçin Ulusal Çerçeve”, “Değerler Eğitiminde İyi Uygulama Okulları Projesi Birinci ve İkinci Aşama”, “Eylem Okullarında Değerler Projesi” gibi bazı uygulamaların hükümet tarafından belirlenip okullarda planlı ve sistematik bir şekilde uygulandığını belirtmiştir.

Yıldırım (2018), yaptığı çalışmada devlet üniversitesinde öğrenim gören 26 öğretmen adayına 6 hafta boyunca bağlam temelli uygulamaya uygun olarak hazırlanmış STEM uygulamalarıyla öğretmen adaylarının doğaya bağlılıkları, çevreye karşı duyarlılıkları, davranışları ve tutumları teknolojiye karşı tutumlarını incelediği araştırmasında nicel araştırma yöntemlerinden kontrol gruplu ön test-son test yarı deneysel desen kullanmıştır. Verilerin toplanmasında “çevre sorunlarına karşı duyarlılık ölçeği”, “teknolojiye karşı tutum ölçeği”, “çevreye yönelik tutum ölçeği”, “çevre davranış ölçeği” ve “doğaya bağlılık ölçeği” kullanmış olup verilerin analizinde shapiro wilks testi, t-testinden yararlanmıştır. Çalışmanın sonucunda bağlam temelli öğrenmeye uygun olarak hazırlanmış STEM uygulamalarıyla öğretmen adaylarının teknolojiye karşı tutumlarının, çevreye olan duyarlılıklarının ve doğaya bağlılıklarının olumlu yönde gelişme gösterdiğini açıklamıştır.

Dündar ve Hareket (2016), 2003 ve 2016 yılları arasında Değerler Eğitimi Dergisi'ndeki makalelerin analizini yaptıkları çalışmada makalelerin araştırma kıstaslarını incelemişlerdir. Tarama deseni kullanılan bu çalışmada 202 makale ölçüt örnekleme yöntemine göre seçilmiştir. Veri toplama aracı olarak “Yayın Sınıflama Formu”, verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. En fazla çalışmanın Sakarya, Selçuk ve Marmara üniversitesindeki akademisyenler tarafından gerçekleştirildiği, nicel betimsel temelli ve alan yazın derleme şeklindeki yayınların en çok tercih edildiği, veri toplama aracı olarak en fazla anket ve doküman kullanıldığı, verilerin analizinde daha fazla non-parametrik testler ve t-testlerinin kullanıldığı sonucuna ulaşmışlardır.

Şentürk ve Aslan (2020), değerler eğitiminin sosyal bilimler dersleri yanında fen bilimleri dersinde de uygulanabilirliği açısından öğretmen görüşlerini incelemişlerdir. Türkiye'nin farklı şehirlerinden 12 öğretmenle yürütülen bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olan durum çalışması kullanılmıştır. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmış olup araştırmada veri analiz planı geliştirilmiştir. Veri analiz planına göre betimsel analiz, sistematik analiz ve en son kendi yorumlarını da ekleyerek verileri analiz etmişlerdir. Sonuçlara göre öğretmenler doğayla ve canlılarla iç içe olan Fen Bilimleri dersinin değerler eğitiminden ayrı düşünülmemeyeceğini belirtirken; sınıfların kalabalık olması, öğrencilerin hazır bulunuşluğunun yetersiz olması, sınav odaklı sistemin olması ve zaman yetersizliği gibi durumlardan dolayı yeterince değerler eğitimi üzerinde duramadıklarını ifade etmişlerdir. Değerler eğitiminin okul dışı yaşantıyla ve velinin sürece dâhil edilmesi ile daha da amacına hizmet edeceğini belirtmişlerdir. Öğretmenler kazanımlarda değerler eğitime yer verilmediğini, süre yetersizliğinden dolayı değerler eğitiminin rol model ile sınırlı kaldığını ifade etmişlerdir.

Yeşilyurt (2019), çalışmasında değerler eğitime uygunluğu yönünden öğretim yöntem ve tekniklerini belirlemek amacıyla “Öğretim İlke ve Yöntemleri” ders kitaplarını incelemiştir. Nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması yaptığı çalışmasında, verilerini doküman inceleme yoluyla elde etmiştir. Verilerin analizinde betimsel analiz kullanan araştırmacı, eğitsel oyun, drama, proje tabanlı öğrenme, örnek

olay, anlatım, tartışma, problem çözme, gezi-gözlem ve iş birliğine dayalı öğrenme yöntem ve tekniklerinin değerler eğitimine uygun olduğunu belirtmiştir.

Tulunay Ateş (2017), Türkiye’deki değerler eğitimi uygulamalarının öğrencilere olumlu özellikleri kazandırıp kazandırmamasıyla ilgili bir çalışma yapmıştır. Meta-analiz yöntemini kullandığı çalışmasında öncelikle 55 teze ulaşmış olup içlerinden yedi tezdeki (beşi yüksek lisans tezi, ikisi doktora tezi) 21 deneysel çalışmayı incelemiştir. Comprehensive Meta Analysis programı ve “Hedges g” heterojenlik analizleri Meta Win 2.1 programı analiz aşamasında kullanılmış olup etki büyüklüğü incelemiştir. Buna göre, Türkiye’de yapılan değerler eğitimi çalışmalarının öğrencilerin değer eğitiminde olumlu bir yere sahip olduğu, öğrencilere kazandırılmak istenen olumlu özellikler için anlamlı bir etkiye sahip olduğunu ifade etmiştir. Bu anlamlı etkinin ilkokulda orta, lise ve ortaokulda mükemmel olduğu tespit edilmiştir.

Çepni (2020), teknolojinin bu kadar geliştiği bir çağda olayların da bir o kadar arttığı, dijitalleşmenin ve değerler eğitiminin aynı anda olması için bir yaklaşım aradığı çalışmasında nitel bir yaklaşım olan oto-etnografi yöntemini kullanmıştır. Araştırmacı, “Bireysel Yansıma Raporu” nu kullandığı çalışmasında okullarda maddi ve manevi değerlerin dengeli bir şekilde yürütülmesi adına öğretim programlarına diğer değerlerin yanında tasarruf, etkililik ve verimlilik değerlerinin de eklenmesi ve dijitalleşmenin insanileşmenin önüne geçmemesi adına eğitim yöneticilerinin bütüncül bir yaklaşımı benimsemesini önermiştir. Aynı zamanda araştırmacı gerek çalışmalar yaparak gerekirse eski kuşağı ve yeni kuşağı ortak paydada buluşturmak adına değerler eğitimine bazı yeni değerler eklenebileceği belirtmiştir.

Herdem ve Çinici (2021), fen bilimleri dersinin konularıyla bütünleştirilmiş değerler eğitimi etkinliklerinin öğrencilerin değer gelişimi üzerindeki etkisini inceledikleri çalışmada karma yöntemlerden açımlayıcı sıralı desen kullanmışlardır. Araştırma, bir devlet okulunda öğrenim gören 61 ortaokul öğrencisi üzerinde uygulanmış, nicel verilerin analizinde ön-test son-test kontrol gruplu yarı deneysel desen, nitel verilerin analizinde nitel yöntem kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak “İkilem Durumları Formu” kullanmışlardır. Elde edilen sonuçlara göre fen bilimleri konuları ile bütünleştirilmiş ve “azim, demokrasi kültürü, dayanışma, hoşgörü,

özgüven” değerlerini içeren etkinliklerin öğrencilere uygulanması sonucu öğrencilerde bu değerlere ilginin arttığı ve var olan değer bilincinin geliştiğini ifade etmişlerdir.

Özcan ve Koştur (2019), çalışmalarında 2018 yılındaki fen bilimleri öğretim programındaki kazanımları, öğretim programında yer alan alana özgü beceriler ve özel amaçlar bakımından incelemişlerdir. Elde ettikleri sonuca göre kazanımların yaşam becerileri, bilgi ve bilimsel süreç becerileri konularında yeterli olduğunu, ancak öğretim programının özel amaçları arasında yer alan güvenlik bilinci, sorumluluk, kariyer bilinci ve sosyobilimsel konularda yeterli olmadıklarını belirtmişlerdir.

Güvendi (2021), ilkökul fen bilimleri kitabında hangi kültürel öğelerin bulunduğunu belirlemek amacıyla ilkökul üçüncü ve dördüncü sınıf fen bilimleri ders kitaplarını incelediği çalışmasında nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizini kullanmıştır. İçerik analizinde fen bilimleri ders kitaplarında bulunan metinler, biyografiler, görseller, sanatlar, hikâyeler incelediğinde MEB yayınlarının ders kitaplarında kültürel öğelerin daha fazla yer aldığı, Türk-İslam bilim insanlarına az yer verildiği, “Yer Kabuğu ve Dünya’mızın Hareketleri” ve “Gezegeneimizi Tanıyalım” ünitelerinde kültürel öğelerin diğer ünitelere göre daha fazla yer aldığını tespit etmiştir.

Gündüz ve Bağcı (2019) fen bilimleri öğretmenlerinin insan ve çevre ünitesinin kazanımlarında hangi değerlere yer verildiğini ve bu değerleri öğrencilere kazandırırken hangi yöntem ve tekniklere başvurduklarını belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmalarında Isparta merkezinde 2018-2019 eğitim öğretim yılında altı ortaokulda görev yapan 15 fen bilimleri öğretmenini belirlemişlerdir. Nitel araştırma yöntemlerinden olan durum çalışmasını uyguladıkları çalışmalarında verileri görüşme tekniği ile toplamış ve betimsel analize tabi tutmuşlardır. Araştırmacılar, insan ve çevre ünitesi kazanımlarının en çok sorumluluk değerini içerdiğini; gezi, araştırma ile örnek olay gibi öğrencinin aktif olduğu yöntemlerle değer eğitimi uygulamanın daha etkili olacağını ve fen bilimleri dersinde değer eğitiminin verilmesi konusunda olumlu yönde görüş bildirmişlerdir.

Artvinli ve Bayar (2018) geri dönüşümün bir değer olarak Hayat Bilgisi, Fen Bilimleri ve Sosyal Bilimler öğretim programlarında (2017) ne kadar yer verildiğini belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmada, doküman inceleme ile yapılmış olup verileri betimsel içerik analizi ile toplanmıştır. Buna göre, kazanımların çoğunda geri dönüşüm

uygulamasý bir değer olarak yer almamýştır. Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilimler öğretim programlarında (2017) açıkça kazandırılması istenen tutum ve değerler yer alırken; Fen Bilimleri öğretim programında (2017) öğrencilere hangi değer ve tutumların kazandırılacağı belirtilmemiştir. Fen Bilimleri Öęretim Programında (2017) altıncı, Sosyal Bilgiler Öęretim Programında (2017) yedinci ve sekizinci sınıflarda geri dönüşüm değerini kazandırmaya yönelik hiçbir kazanımın olmadığını belirtmişlerdir.

Aktaş ve Bozdoğan (2016) yaptıkları çalışmada “İnsan ve Çevre” ünitesiyle bütünleştirilmiş etkinliklerin öğrenciler üzerindeki merhamet değerine etkisini incelemişlerdir. 2012-2013 eğitim öğretim yılında bir ortaokulundaki 34 yedinci sınıf öğrencisiyle gerçekleştirilen çalışmada ön test-son test kontrol gruplu yarı deneysel yöntem tercih edilmiştir. Araştırmanın verilerini araştırmacılar merhamet değerinin yer aldığı ikilem durumları anket formu ile toplamışlardır. Veriler içerik analizi ile yapıldığında, beş hafta boyunca insan ve çevre ünitesiyle bütünleştirilmiş etkinliklerin uygulandığı deney grubunda merhamet değerinin olumlu gelişim gösterdiği sonucuna ulaşmışlardır.

Karaer ve Avcı (2018) atasözlerinin kimya öğretiminde kullanılabileceğini göstermek ve öğrencilerin bu konudaki görüşlerini belirlemek amacıyla bir devlet üniversitesinin eğitim fakültesinin Kimya Öğretmenliği Programı’nda öğrenim gören 15 öğrenci ile yaptıkları çalışmada nitel analiz yöntemlerinden fenomoloji (olgu bilim) kullanmışlardır. Araştırmacılar verilerini yarı yapılandırılmış görüşme, açık uçlu tek sorudan oluşan görüş formu ve nitel gözlemlerden elde etmişlerdir. Elde edilen veriler içerik analizi ile incelendiğinde kimya öğretiminde atasözlerinin kullanılabilir olduğunu, kendilerinin de mesleğe atıldıklarında atasözleri ile kimya kavramlarını ve aynı zamanda değerleri öğreteceklerini, yapılan bu çalışma öğretmen adaylarını etkilediklerini belirtmişlerdir. Çalışmanın sonucunda lisans eğitiminde öğretmen adaylarının değer eğitiminin kazandırılabilceği uygun yöntem ve tekniklerle derslerinin işlenmesinin önem arz ettiği bildirilmiştir.

Karaer H. ve Karaer F. (2019), bir devlet üniversitesinin eğitim fakültesinde Kimya öğretmenliği programında “Ortaöğretim Kimya Müfredatı” adlı seçmeli derse kayıtlı olan sekiz gönüllü öğrencileri ile gerçekleştirdikleri çalışmada, dokuzuncu sınıf Kimya ders kitabında bulunan “Aziz Sancar’ın Başarısı” adlı okuma metninin değerler

eğitimi açısından incelemişlerdir. Araştırmacılar verilerini nitel gözlem, görüş formu, okuma metni ve Kimya ğretim programından doküman inceleme ile toplanmış olup içerik analizine tabi tutulmuştur. Araştırmacılar Kimya ğretim programındaki değerler ile “Aziz Sancar’ın Başarısı” adlı okuma metnindeki değerlerin örtüştüğünü ve birbirine benzediğini ifade ederken; Aziz Sancar gibi önemli bilim insanlarına ders kitaplarında daha çok yer verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

elik ve Doğan Kahtalı (2022) yaptıkları çalışmada vatanseverlik, sevgi, saygı, adalet, drştlk, dostluk, yardımseverlik, öz denetim, sabır ve sorumluluk kök değerlerinin öğrenciler tarafından nasıl algılandıklarını öğrencilerin ürettikleri metaforlarla belirlemeyi amaçladıkları çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden fenomoloji desenini kullanmışlardır. Araştırma Doğu Anadolu Bölgesi’nde yer alan bir ilin  ortaokulundaki 5-8. sınıfta öğrenim gören 500 ğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış anket formu ile toplanmış olup nitel veri analizi yöntemlerinden içerik analizine tabi tutulmuştur. Öğrencilerin en fazla metafor ürettikleri kök değerin dostluk, en az metafor ürettikleri ve kavram yanılgılarının en fazla olduğu kök değeri öz denetim olarak açıklamışlardır. Öğrencilerin soyut olan kök değerleri açıkladıkları zorlandıklarını ifade etmişlerdir ve kök değerlere ilişkin genel anlamda olumlu algılarının olduğunu tespit etmişlerdir.

Koç (2016), çalışmasını ortaokul ğretmenlerinin değerler eğitimiyle ilgili düşüncelerini ortaya koymak amaçıyla, 2014-2015 yılında Siirt il merkezinde tesadüfi örnekleme ile seçtiği 10 ortaokulda 5-8.sınıfta Fen Bilimleri, Türkçe, Matematik, Görsel Sanatlar, Beden Eğitimi ve Spor, Teknoloji ve Tasarım, Türkçe, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Bilişim Teknolojileri, Müzik, Sosyal Bilgiler ve İngilizce branşlarında eğitim ğretim yapan 319 ğretmen ile yürütmüştür. Araştırmanın verileri 2015 yılında araştırmacının kendisi tarafından geliştirilen ve geçerlik güvenirlik çalışmaları yapılan “Değerler Eğitimi Anketi” tarafından toplanmış; verilerin analizi aritmetik ortalama, yüzde, ki-kare ve frekans ile elde edilmiştir. Araştırmacı ğrencilerin, değerleri ailede ve okulda öğrendiğini, değerler eğitimi sırasında öğrencilerin kendilerini ifade ettikleri ve ilgi, turum ve psikomotor özelliklerinin de geliştiğini belirtmiştir.

Koç ve elik (2017) lisansüstü öğrencilerin ortaokulda örtük bir şekilde verilen değerler ile ilgili görüşlerini incelemek amaçıyla 2014-2015 ğretim yılında, Siirt

Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı programına kayıtlı 22 lisansüstü öğrencisi ile yürüttükleri çalışmalarının verilerini kendilerinin geliştirdikleri yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplamışlardır. Verilerin analizinde içerik ve betimsel analiz ile analiz etmişlerdir. Sosyal Bilgiler dersinde değerlere daha çok yer verildiğini, öğretmenlerin değer eğitiminde farklı yöntem ve teknikler kullandığını, öğrencilerin ortaokulda en çok başarılı olma ve saygı gibi değerleri gizil olarak öğrendiklerini ifade etmişlerdir.

Gökçe Tekin ve Bedir (2019), öğretim programlarındaki kazanımların ortaokul öğrencilerinin karakter eğitimine ne kadar katkı sağladığını belirlemek amacıyla betimsel tarama modeliyle gerçekleştirdikleri çalışmalarının örneklemine ortaokulda okutulan zorunlu derslerin öğretim programları oluşturmaktadır. Dokümantasyon tekniği ile 19 karakter değerinin öğretim programlarının kazanımlarında ne ölçüde yer aldığını incelemişlerdir. Araştırmacılar bütün derslerin kazanımlarında kısmen de olsa karakter eğitimiyle ilgili değerlerin mevcut olduğunu ortaya koymuşlardır. Karakter eğitiminin en çok Sosyal Bilgiler dersinde en az Türkçe dersinde olduğunu tespit etmişlerdir. Türkçe ve Fen Bilimleri gibi karakter eğitime az yer verilen derslerin kazanımlarının bu yönde zenginleştirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

Deveci (2018), 2013 ve 2018 Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programlarını amaç, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve ölçme değerlendirme bakımından karşılaştırmak amacıyla yatay yaklaşım ile doküman analizi yapmıştır. 2018 yılındaki öğretim programında 2013 yılının amaçlarından farklı olarak evrensel ahlak değerleri, milli ve kültürel değerler, girişimcilik becerisi, fen, mühendislik ve girişimcilik uygulamaları, muhakeme ve karar verme becerilerinin yer aldığını tespit etmiştir. Araştırmacı, 2018 yılının öğretim programındaki kazanım sayılarının azaldığını, öğretme-öğrenme sürecinde 2018 yılının öğretim programında öğrencilerin ürün oluşturma, ürün tanıtma, kendilerini ifade etme, problem çözme, fen teknoloji, matematik ve mühendislik uygulamalarını kullanabilmeleri üzerinde durulduğunu ve 2018 yılının öğretim programında 2013 yılından farklı olarak ölçme değerlendirmede kullanılacak herhangi bir yöntem, teknik ve araçtan söz edilmediğini ifade etmiştir.

Başar ve Demiral (2020) araştırmalarını 2013, 2017 ve 2018 Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programlarını karşılaştırmak amacıyla yaptıkları çalışmada nitel araştırma

yöntemlerinden doküman inceleme yoluyla araştırmanın verilerini toplamışlardır. 2018 Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı'nda fen, mühendislik ve girişimcilik alanının olduğu; programların hepsinde ortak ünitelerin yer aldığı ancak ünite sayılarının, sıralamalarının ve isimlerinde farklılıklar olduğu; ürün tasarlama, bilim şenliği, fen, matematik, teknoloji ve mühendislik alanlarının eklenmesiyle öğrenme süreçlerinde değişikliğe gidildiği; ölçme ve değerlendirmede bireysel farklılıklara önem verildiğini açıklamışlardır.

Ulusoy (2017), yüksek lisans tezini ortaokul 5.sınıf "Canlılar Dünyasını Gezelim Tanıyalım" ünitesi kapsamında yapılan çevre ile ilgili projelerin hangi değerleri kazandırdığını belirlemek amacıyla gerçekleştirmiştir. Araştırmacı, 2016-2017 eğitim öğretim yılının ikinci yarısında, Isparta il merkezinde bulunan Kamile Gürkan Ortaokulu'nda rastgele seçtiği 5/A sınıfında öğrenim gören 26 öğrenci ile yaptığı çalışmasını, proje tabanlı öğrenme yaklaşımı kullanarak uygulamıştır. Verilerini, araştırmacının kendisinin geliştirdiği, geçerlik ve güvenirlik çalışmalarını gerçekleştirdiği, öğrenci görüşme formu, değer gözlem formu, kazanılan değer ölçeği ve çevre tutum ölçeğini kullanarak toplamıştır. Nicel verilerin analizinde t testi, frekans aritmetik ortalama, standart sapma ve ANOVA kullanılırken; nitel verilerin analizinde betimsel analize tabi tutulmuştur. Araştırmanın sonucuna göre proje tabanlı öğrenme yaklaşımının uygulandığı çalışma grubu öğrencilerinin çevreye olumlu tutum geliştirdiği; öğrencilerde sorumluluk, saygı, sevgi, sabır, yardımlaşma gibi bazı değerlerin gelişimine katkı sağladığını ifade etmiştir.

Çavdar (2020), değerler eğitimi ile bütünleştirilmiş STEM eğitimi etkinliklerinin tasarlanmasını, uygulanmasını ve değerlendirmesini yapmak amacıyla gerçekleştirdiği yüksek lisans tezinde karma yöntemlerden yakınsayan paralel desen kullanmıştır. Değerleri içeren etkinlikleri hazırlamak için uzman görüşüne başvurduğu çalışmasını, 2019-2020 yılında Rize ilinde yer alan bir devlet ortaokulunun 5-8.sınıfta öğrenim gören toplam 81 öğrenciyle gerçekleştirmiştir. Verilerini, değerlerin entegre edildiği mühendislik tasarım süreci rubriğinden ve mülakatlardan elde eden araştırmacı, çalışma sonucunda öğrencilerde yardımseverlik, tasarruf, kültürel mirasa duyarlılık, çevreye duyarlılık ve dürüstlük değerlerinde bir uyanış olduğunu ifade etmiştir.

Herdem (2016), yedinci sınıf fen bilimleri dersi konularıyla bütünleştirilmiş değer öğretim etkinliklerinin öğrencilerin değer gelişimine katkısını incelemek amacıyla gerçekleştirdiği yüksek lisans tezinde verilerini öğrencilerin hazırladığı gazeteler ve ikilem durumları formunu (İDFo) kullanarak elde etmiştir. Araştırmacı, iDFo'nun uygulandığı deney grubunda ön-test ve son-test arasında ve kontrol grubuna göre anlamlı bir artış olduğunu ve fen bilimleri dersi konularıyla bütünleştirilmiş değer öğretim etkinliklerinin öğrencilerin değer gelişimlerine katkı sağladığını ortaya koymuştur.

Yaman (2019), yüksek lisans tezini Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programında yer alan sorumluluk kök değerini ortaokul altıncı sınıf öğrencilerine kazandırmak amacıyla yaptığı çalışmada karma araştırma desenlerinden gömülü deneysel desen tercih etmiştir. Araştırmacı, Trabzon Akçaabat ilçesine bağlı bir devlet ortaokulunda rastlantısal olarak 6/A sınıfından 20 kişiyi deney grubu, 6/B sınıfından 17 kişiyi kontrol grubu olarak belirlemiştir. Veri toplama aracı olarak kendisinin geliştirdiği ikilem durumu formu, yapılandırılmış öğrenci günlüğü, araştırmacı günlüğü, yarı yapılandırılmış odak grup görüşme formu, fotoğraf, ses, video kaydı ve etkinlik dokümanları kullanmıştır. Elde ettiği nicel verilerin analizinde deney ve kontrol grubunun sorumluluk değeri kazanmaları açısından ortalamalarının karşılaştırılmasında Mann Whitney U testi, deney grubunun ön-test ve son-test ortalamalarının karşılaştırılmasında Wilcoxon testi kullanılmış olup, nitel veriler betimsel içerik analizine tabi tutulmuştur. Deney ve kontrol gruplarının son-test ortalamalarında anlamlı bir farklılık görülmüş olup, deney grubu lehine sorumluluk değerini daha iyi özümledikleri ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda deney grubu öğrencilerinin sorumluluk alma isteklerinin arttığı, enerji kullanımı bakımından bilinç düzeylerinin arttığı, davranışlarının sorumluluklarını aldıkları ve diğer öğrencilerin de sorumluluk kazanması için onları bilinçlendirmek gerektiği farkındalıklarına sahip oldukları tespit edilmiştir.

Yılmaz (2022), yüksek lisans tezini 2018 Fen Bilimleri Öğretim programındaki kök değerlerin ders kitaplarında ne oranda bulunduğunu ve fen bilimleri ders kitaplarında hangi kök değerlerin yer aldığını incelemek amacıyla yapmıştır. Araştırmacı, nitel araştırma desenlerinden belge inceleme yöntemini kullanarak

yaptığı çalışmasında, 2020-2021 yılında okutulan 5-8.sınıfa ait dört Fen Bilimleri ders kitabını örneklem olarak belirlemiştir. Veriler Koltaş (2020)'ın geliştirdiği değerler değerlendirme ölçeği ile toplanmış olup, ders kitaplarındaki metinlerde yer alan kök değerleri belirlemiştir. Araştırma sonucunda araştırmacı, ders kitaplarında 716 değer tespit etmiş olup bunlardan 61'i tekrar eden değerlerdir. En çok değer beşinci sınıf ders kitabında en az değer yedinci sınıf ders kitabında olduğunu tespit etmiştir. Ders kitaplarında en çok yer alan kök değer sorumluluk, en az yer alan kök değerlerin dürüstlük ve adalet olduğu belirlenmiş olup, Fen Bilimleri Öğretim programındaki on kök değer her düzeydeki ders kitabında yer aldığı ifade ederken ünitelere ve sınıf düzeylerine göre kök değerlerin farklılık gösterdiğini belirtmiştir.

Koltaş (2020), lise 9-12.sınıf biyoloji, kimya ve fizik ders kitaplarında 2018 öğretim programlarında yer alan kök değerlerin ne kapsamda bulunduğunu incelemek amacıyla gerçekleştirdiği yüksek lisans tezinde doküman incelemesi yöntemini kullanarak, değerler değerlendirme ölçeği ile ders kitaplarını inceleyerek verilerini elde etmiştir. Araştırmanın örneklemini 12 ders kitabı olarak belirlediği çalışmada değerleri barındıran metinlerde toplam 164 değer tespit etmiştir. Tüm ders kitapları incelendiğinde en çok yer alan değer vatanseverlik, en az yer alan değerlerin adalet ve dürüstlük olduğunu belirten araştırmacı, en çok değer barındıran ders kitabının biyoloji dersine ait olduğunu ortaya koymuştur.

Candarlı Arıkoç (2020), ortaokul öğrencilerinin bilimsel değerlere ulaşma seviyelerini ve fen bilimleri dersine yönelik ilgilerini araştırmak için gerçekleştirdiği yüksek lisans tezinde 2018-2019 yılında Van ilinin Gürpınar ilçesindeki ortaokullarda 5-8.sınıfta öğrenim gören 1630 öğrenciyi maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi ile örneklem olarak belirlemiştir. Çalışmasında ilişkisel tarama modelini kullanan araştırmacı, “Bilimsel Değerler Ölçeği”, “Fen Konularına Yönelik İlgi Ölçeği” ve “Kişisel Bilgi Formu” ile elde ettiği verilerinin analizinde ortalama, standart sapma, frekans, yüzde ile Mann Whitney U-testi, Kruskal Wallis H-testi ve korelasyon analizi kullanmıştır. Bilimsel değerlere ulaşma seviyelerinde cinsiyetler arası anlamlı farklılık bulunmadığını buna karşılık anne-baba eğitim seviyelerinde ve sınıf düzeylerinde anlamlı farklılık olduğu açıklamıştır. Araştırmacı bilimsel değerlere ulaşma seviyelerinin ve fen bilimleri dersine yönelik ilgilerinin orta seviyede olduğunu ifade

etmiştir. Ayrıca fen bilimleri dersine yönelik ilgilerinde anne-baba eğitim düzeyi, cinsiyet ve sınıf düzeylerinde anlamlı farklılık olduğu ve fen bilimleri dersine yönelik ilgileri ile bilimsel değerlere ulaşma seviyeleri arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu sonuçları araştırmacı tarafından tespit edilmiştir. Fen bilimleri ders kitaplarına bilimsel değerleri içeren daha ilgi çekici metinler, görseller, öğrencide merak uyandıracak etkinlikler ve kavramlar eklenerek çalışmalar yapılmasını önermiştir.

Abukan (2019), yüksek lisans tezini öğretmenlerin değerler eğitimiyle ilgili okul politikasını, materyal oluşturulmasına ilişkin görüşlerini ve değer eğitimiyle ilgili bilinç düzeylerini belirlemek amacıyla, 2017-2018 yılında Çorum ilinde sekiz ortaokulda görev yapan amaçlı örnekleme yöntemi ile belirlediği 60 öğretmen ile yürütmüştür. Nitel araştırma desenlerinden durum çalışması desenini kullandığı yüksek lisans tezinde, yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde ettiği verilerini betimsel analize tabi tutmuştur. Öğretmenlerin değerler eğitimi için kendilerini yeterli hissettikleri; değer eğitiminde drama, rol model olma, film izletme gibi yöntem teknikleri kullandıklarını belirtmiştir. Aynı zamanda öğrencilerin değerleri sosyal medya, aile gibi dış faktörler nedeniyle yeterince içselleştiremedikleri, değer eğitimiyle ilgili kaynaklar, ders içerikleri ve materyallerin yeterliklerine yönelik olumlu ya da olumsuz görüşlere sahip oldukları ve değerler eğitimiyle ilgili ayrı bir derse gerek olmadığı yönündeki görüşleri tespit etmiştir.

Tok (2019), sınıf öğretmenlerinin fen bilimleri dersinde değer eğitimiyle ilgili düşüncelerini ortaya koymak amacıyla yaptığı çalışmada devlet okullarındaki sınıf öğretmenlerinin saygı ve ahlaki değerleri, özel okullardaki sınıf öğretmenlerinin daha çok adalet değerinin üzerinde durduğunu, ifade etmiştir. Araştırmacı aynı zamanda sınıf öğretmenlerinin çoğunun değerleri hayat bilgisi dersinde verdiklerini, sınıf öğretmenlerin kök değerler hakkında bilgi sahibi olmadıklarını ve kök değerleri temel değerler olarak ifade ettiklerini ortaya koymuştur. Devlet okullarındaki fen bilimleri dersinde değer eğitiminin verilebileceğini belirten sınıf öğretmenlerinin verilemeyeceğini düşünen öğretmenlerin sayılarının eşit olduğu ve fen bilimleri dersi konularının değerler eğitimiyle örtüşmediğini ifade eden öğretmenlerin çok daha fazla sayıda olduğunu açıklamıştır. Araştırmacı özel okullardaki sınıf öğretmenlerinin çoğu tarafından fen bilimleri dersinde değerler eğitiminin uygulanabilir olduğu ifade

edilirken, devlet ve özel okullarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin çoğunun değer eğitimi için en uygun konunun canlılar konusu olduğunu belirtmiştir. Devlet okulu öğretmenlerinin fen bilimleri dersinde değer eğitimi ile ilgili etkinlik yapma oranı %25 olduğunu buna karşılık özel okul öğretmenlerinde bu oranın %50 olduğunu ifade etmiştir.

Polat (2021), yüksek lisans tezini öğretmen adaylarının fen bilimleri dersinde vatanseverlik değerinin öğrencilere kazandırılmasına yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla gerçekleştirmiştir. Nitel araştırma desenlerinden bütüncül tek durum deseninin kullanıldığı çalışma 2019-2020 yılında Süleyman Demirel Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde Fen Bilgisi Öğretmenliği Programı'nda öğrenim gören 33 öğrenci ile yürütülmüştür. Araştırmacının kendisinin oluşturduğu, açık uçlu sorulardan meydana gelen "Yapılandırılmış Görüşme Formu" ile elde edilen veriler nitel analiz yöntemlerinden betimsel ve içerik analizine tabi tutulmuştur. Araştırmacı, öğretmen adaylarının değerleri öğretirken programın dışına çıkıp gezi, drama, film izletme gibi uygulamalar yapacaklarını, vatanseverlik değerini sorumluluk, bilinç, fedakârlık, bir ve beraber olma olarak anladıklarını, vatanseverlik değerini öğretmede kendilerine güvendiklerini ve öğretim programının vatanseverlik değerini kavratmada yetersiz kaldığını ifade etmiştir. Araştırmacı, öğretmen adaylarının ahlaki ikilem, telkin, değer analizi gibi değer öğretim yaklaşımları hakkında yeterince bilgi sahibi olmadıklarını ortaya çıkarırken, lisans eğitimleri süresince değer eğitiminin daha fazla yer aldığı bir öğretim programının geliştirilmesini önermiştir.

Ünal ve Benzer (2024), ortaokul altıncı sınıf fen bilimleri ders kitabında kök değerlere ne kadar yer verildiğini incelemek amacıyla yaptıkları çalışmada nitel araştırma desenlerinden doküman analizi desenini kullanmışlardır. Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın hazırlamış olduğu 10 kök değer kriter tablosunu kullanarak 2021-2022 eğitim öğretim yılına ait MEB onaylı iki fen bilimleri ders kitabını inceleyerek elde ettikleri verileri betimsel analize tabi tutmuşlardır. Araştırmalarının sonucunda ders kitaplarında en çok sorumluluk ve öz denetim değerlerinin, en az adalet değerinin yer aldığını ve fen bilimleri ders kitaplarında öğretim programındaki on kök değere eşit oranda yer verilmediği sonucunu ortaya koymuşlardır.

Yılmaz ve Yıldırım (2023), fen bilimleri ders kitaplarında değerlerin hangi oranlarda yer aldığını belirlemek amacıyla gerçekleştirdikleri çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemeyi kullanmışlardır. Araştırmanın örneklemini 2021-2022 eğitim öğretim yılında okutulan 3-8.sınıf fen bilimleri ders kitapları olarak belirlemişlerdir. Araştırmanın verileri Fen Bilimleri Öğretim Programı'nda yer alan 10 kök değer kriteri olarak kullanıldığı değer inceleme formu ile toplamı olup betimsel analize ile analiz etmişlerdir. Ders kitaplarında yer alan toplam değer sayısı 671 olarak belirlenmiş olup, en fazla sorumluluk en az sabır ve dürüstlük kök değerlerinin yer aldığı sonucuna ulaşmışlardır. En fazla kök değer beşinci sınıf ders kitabında yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Sınıf düzeylerine, ünite ve öğrenme alanlarına göre kök değerlerin homojen olarak dağılmadığı; 3-5.sınıf ders kitaplarında dürüstlük kök değerine, altıncı sınıf ders kitabında adalet ve dürüstlük kök değerlerine hiç yer verilmediğini belirtmişlerdir.

Özdemir (2023), 2018 Fen Bilimleri Öğretim Programı'nda yer alan 10 kök değer ortaokul 5-8. sınıf fen bilimleri ders kitaplarında hangi oranlarda yer aldığını belirlemek amacıyla gerçekleştirdiği çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizini kullanmıştır. Örneklemini 2022-2023 eğitim öğretim yılında okutulan MEB onaylı fen bilimleri 5-8.sınıf ders kitapları olarak belirleyen araştırmacı, ders kitaplarından elde ettiği verileri betimsel analize tabi tutmuştur. Ders kitaplarında en fazla sırasıyla sorumluluk, öz denetim, vatanseverlik ve sevgi kök değerlerinin yer aldığı, adalet değerinin hiç yer almadığı sonucuna ulaşmıştır. Kök değerlerin sınıf düzeylerinde, ünite ve konularda homojen olarak dağılmadığını ve sınıf kademesi arttıkça ders kitaplarındaki kök değer sayısının azaldığını belirtmiştir. Araştırmacı, kök değerlerin ders kitaplarında en çok konu anlatımındaki metinler içerisinde, en az etkinliklerde ve ölçme ve değerlendirme kısımlarında yer aldığını ifade etmiştir.

Yılmaz ve Kıran (2023), 2018 Fen Bilimleri Öğretim Programı'nda yer alan 10 kök değer ortaokul 5-8. sınıf fen bilimleri ders kitaplarında ne oranda yer aldığını belirlemek amacıyla gerçekleştirdikleri çalışmada nitel araştırma desenlerinden doküman analizini kullanmışlardır. Örneklemini 2021-2022 yıllarında okutulan 5-8. sınıf fen bilimleri ders kitapları olarak belirleyen araştırmacılar, verilerini değerlerin

yer aldığını düşündükleri metinlerden Değerler Değerlendirme Ölçeğini kullanarak elde etmişlerdir. Araştırmacılar ders kitaplarında en fazla sorumluluk, en az adalet ve dürüstlük değerlerinin olduğunu, en fazla değer beşinci sınıf fen bilimleri ders kitabında bulunduğunu, düşük sınıf seviyelerinde daha fazla kök değer yer aldığını belirtmişlerdir. Ayrıca Fen Bilimleri Öğretim Programı'nda yer alan 10 kök değer her sınıf düzeyindeki fen bilimleri ders kitabında mevcut olduğunu ancak homojen dağılmadığını açıklamışlardır.

Meço ve Coştu (2023), 2018 Fizik Öğretim Programı'nda yer alan kök değerlerin lise fizik ders kitaplarında ne oranda yer aldığını incelemek amacıyla gerçekleştirdikleri çalışmalarında nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizini kullanmışlardır. Örneklemi 2021-2022 eğitim öğretim yılında okutulan 9-12. Sınıf ders kitapları olarak belirleyen araştırmacılar, topladıkları verileri içerik analizine tabi tutmuşlardır. Fizik ders kitaplarında en çok vatanseverlik, sorumluluk ve öz denetim; en az adalet, sevgi ve dostluk kök değerlerinin yer aldığını ve tüm sınıf düzeyindeki ders kitaplarında 2018 Fizik Öğretim Programı'nda yer alan kök değerlerin kısmen bulunduğunu ifade etmişlerdir. Araştırmacılar fizik dersi gibi sayısal ve soyut bir derste de değer kavramının öğretiminin yapılabileceğini ortaya koymuşlardır.

Özenç Demir ve Özer (2023), fen bilimleri ders kitaplarında yer alan değerleri, bu değerlerin farklı yayınlardaki ders kitaplarında dağılım oranlarını ve milli, manevi, dini değerlerimizle örtüşmeyen durumları belirlemek amacıyla gerçekleştirdikleri çalışmalarında nitel tarama yöntemini kullanmışlardır. Örneklemi 2022-2023 yılında ortaokullarda okutulan yedi 5-8. sınıf fen bilimleri ders kitabı olarak belirleyen araştırmacılar 27 değer üzerinden ders kitaplarını incelemişlerdir. Nitel veri toplama yöntemlerinden doküman analizi ile topladıkları verileri nitel analiz yöntemlerinden doküman analizine tabi tutmuşlardır. Ders kitaplarında en çok sırasıyla sorumluluk, çalışkanlık, duyarlılık ve yardımlaşma dayanışma değerleri olduğunu; selamlaşma, dürüstlük, doğruluk, misafirperverlik nazik olmak, alçakgönüllülük, değerlerinin az bulunduğunu ya da hiç bulunmadığını ifade etmişlerdir. Ders kitaplarında değerlerin konulara göre eşit olarak dağılmadığını belirtmişlerdir. Okuma metinlerinde ve görsellerde Türk İslam bilim insanlarından örnekler verilerek değer öğretimi yapıldığı ancak homojen bir şekilde değerlerin yer almadığı sonuçlarına ulaşmışlardır.

2.2. Uluslararası Literatürde Yer Alan Araştırmalar

Alghamdi (2019) yaptığı çalışmada Arabistan’da okutulan ortaokul fen bilimleri ders kitaplarında vatandaşlık değerine ne kadar yer verildiğini belirlemek için altı ders kitabı incelemiş ve Likert ölçeği kullanmıştır. Elde ettiği sonuçlara göre vatandaşlık değerinin fen bilimleri ders kitaplarında yetersiz olduğu sonucuna varmıştır. Araştırmacı ders kitaplarındaki etkinliklerde, konularda, kazanımlarda ve değerlendirmelerde vatandaşlık değerine daha çok yer verilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Varis vd. (2018), ortaokul öğrencilerinin fizik dersinin topluma nasıl aktarıldığını göstermek ve öğrencilerin görüşlerini almak için 20 ortaokul öğrencisi ile yürüttükleri çalışmada, öğrencilerin uygulamadan memnun olduklarını, sosyal değer kazandıklarını ve ilerde böyle uygulamalar içinde yer almak istediklerini tespit etmişlerdir.

Chowdhury (2016), fen bilimleri öğretim programındaki kazanımlarda karakter eğitimi ve değerlerin ne ölçüde yer aldığını göstermek amacıyla yaptığı çalışmada teknolojik gelişmelerin yaygınlaştığı, küreselleşmenin ve bireyselleşmenin olduğu toplumda ahlaki yozlaşmanın önüne öğretim programları ile geçilebileceğini belirtmiştir. Araştırmacı, öğretim programlarındaki kazanımlarda karakter eğitime değinildiğini, öğrenme öğretme sürecinde yöntem ve teknikler kullanılarak değer eğitiminin yapıldığını tespit etmiştir.

Prencipe and Helwig (2002), 160 öğrenci ile yürüttükleri çalışmalarında ailede ve okulda değer öğretimine neden ihtiyaç duyulduğunu incelemişlerdir. Öğrenciler değer öğretiminin nasıl yapıldığını bazı uygulamalar üzerinden değerlendirmişlerdir. Sonuç olarak değer türünün, ailenin ve okulun değer öğretimi değerlendirilmesinde önemli faktörler olduğu belirtmişlerdir.

Ricketts (2008), nitel çalışmasında karakter eğitimi ile ilgili öğretmenlerin görüşlerini incelemiştir. Bunun için aynı okulda görev yapan beş ilköğretim okulu öğretmenini örneklem olarak seçmiştir. Buna göre öğretmenlerin karakter eğitime oldukça önem verdiklerini, öğretmenlerin karakter eğitiminin farkında olduklarını ve öğrencilere kazandırılması konusunda farklı görüşleri olduğu belirtmiştir.

Fink (2017), örnek olay incelemesi yaptığı nitel çalışmasını ilköğretim seviyesinde öğretmen, veli ve yöneticilerden seçmiş olduğu dörder katılımcı ile gerçekleştirmiştir. Sosyal sorumluluk ile ilgili algılarını incelemeyi amaçladığı çalışmada katılımcılar ile görüşmeler yapmıştır. Sosyal sorumlulukların gerçekleştirilebilmesi ve öğretilmesi için öğretmen, veli ve yöneticilerin iş birliği içinde olmaları ve birbirlerine destek olmaları gerektiği sonucuna ulaşan araştırmacı öğrencilerin de bu konuda başarılı olabilmeleri için desteğe ihtiyaçlarının olduğunu ifade etmiştir.

Burke, Crum, Genzler, Shaub and Sheets (2001), çalışmalarında ilköğretim düzeyindeki okullarda öğrenim gören öğrencilerde karakter eğitimi programının etkisini araştırmışlardır. Yardımseverlik, dürüstlük, sorumluluk, vatandaşlık, esneklik gibi değerleri içeren karakter eğitimi programının uygulanmasının öğrenciler üzerinde olumlu etkisi olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Chumdari, Sri and Suryani (2018), çalışmalarında karakter eğitimi için bütünlük tematik öğretimin etkisini incelemişlerdir. İlköğretim düzeyindeki öğrencilerden seçilen, deney ve kontrol gruplarıyla gerçekleştirilen bu çalışma sonucunda; karakter eğitimi için tematik öğretim modeline göre sorgulamaya dayalı bütünlük tematik öğretim modelinin daha etkili olduğu belirlenmiştir.

Bridge (2017), Türk öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının değerlerle ilgili tutumlarını belirlemek ve geliştirmek için yaptığı çalışmada bilinçli olarak değerlerin verilmesi sorumluluğuna sahip olmadıkları belirtmiş olup, değer eğitimiyle ilgili yeterli farkındalıklarının olmadığını tespit etmiştir. Öğretmen adaylarının üniversitelerde bu konuda yeterli eğitim almadıkları, buna rağmen değerler ve ahlak konusunda kendilerini geliştirmek ve öğrenciye nasıl uygulanacağı kapsamında eğitim almak istediklerini açıklamıştır. Okullarda iş birliği ile değerlerle dolu bir ortamın oluşmasına olanak sağlanması gerektiğini ortaya koymuştur.

Yong-jun, Xiao-bo, and Lan (2009), çalışmalarında Çin ve Amerikalı öğrencilerin tarihe yönelik ilgilerini araştırmışlardır. Çinli öğrencilerin geçmişlerine yönelik ilgilerinin daha fazla olduğu; bu sonucun vatanseverlik değerlerini olumlu etkilediği tespit edilmiştir.

Kropp (2006), güven, empati, sorumluluk gibi değerlerin yer aldığı ahlaki eğitim programının öğrenciler üzerindeki etkisini araştırmak için yapmış olduğu araştırmasında deney grubuna 14 derslik bir çalışma gerçekleştirmiştir. Deney grubunda yer alan öğrencilerin çalışma sonunda güven, empati, sorumluluk değerlerinde olumlu olarak anlamlı bir değişme gözlenmiştir.

Refshauge (2004), çalışmasını bir devlet okulunda gerçekleştirmiştir. Araştırmada; değer eğitiminin okuldan daha geniş bir alanı ilgilendirdiğine, toplumda da verilmesinin önemli olduğunu açıklamıştır. Araştırmacı değer öğretiminde model olmanın olumlu etkisinden bahsetmiştir.

3. YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, araştırmanın katılımcıları, araştırmanın uygulama sürecinin aşamaları, veri toplama araçları, verilerin analizi, geçerlilik ve güvenilirlik ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın modeli

Bu çalışma nitel araştırma desenlerinden durum (örnek olay) çalışması ile yürütülmüştür. Nitel araştırmada, doküman analizi, gözlem ve görüşme gibi veri toplama araçları tercih edilir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Durum çalışmasında durumdan en keskin bir şekilde ne anlaşıldığını, genelleme yapmadan, ortaya koymak önemlidir (Denzin and Lincoln, 1994).

Tek bir olay ya da durumun ayrıntılı olarak boylamsal bir şekilde incelenerek, verilerin sistematik olarak toplanıp gerçekte neler olduğunu keşfetmeye yarayan bir yöntem olan durum çalışması, durumun neden o şekilde gerçekleştiğini ortaya koyarak, yapılacak çalışmalarda hangi kısımlara ağırlık verilmesi gerektiği hakkında bilgi vermektedir (Davey, 1990).

Hancock and Algozzine (2006)'ye göre deneysel çalışmalarda olduğu gibi karşılaştırmaya gidilmeyen durum çalışmalarında; araştırmacı bir hipotezi test edip, ilişkiler kurmak yerine olay ve durumların kategorilerini belirlemeye çalışır. Durum çalışmalarında; bilgilerin toplanıp kategori haline getirilmesi, bulguların elde edilmesi ve yorumlanması mimaride olduğu gibi detaylı bir çalışma gerektirdiğinden sistematik desen türlerinden biridir (Merriam, 1988).

3.2. Araştırmanın Katılımcıları

Araştırmada amaçlı örnekleme çeşitlerinden ölçüt örnekleme ile katılımcılar belirlenmiştir. Tarhan (2015), olayların ayrıntılı olarak incelenmesi ve çözüme kavuşturulması için zengin bilgi içeren durumları seçmek gerektiğini ve amaçlı örnekleme çeşitlerinin kullanılmasının bu gibi durumlarda fayda sağladığını belirtmektedir.

Ölçütlerinin araştırmacı tarafından belirlenerek veya daha önce belirlenmiş bir ölçüt listesinden yararlanarak, belirlenen ölçütlerle ilgili tüm durumların incelendiği ölçüt örnekleme, amaçlı örnekleme yöntemlerinden biridir (Patton, 2014; Yıldırım ve

Şimşek, 2018). Büyüköztürk ve diğerlerine (2018) göre ölçüt örneklemede belirlenen problemi aydınlatmak amacı ile durum, kişi ya da nesneler seçilebilir.

Bu bağlamda çalışma, 2023-2024 eğitim öğretim yılı Samsun ili Vezirköprü ilçesine bağlı bir devlet ortaokulunda öğrenim görmekte olan 40 öğrenciden gönüllü 39 öğrenci ile yürütülmüştür (Tablo 3.1).

Tablo 3.1. Katılımcılara ait bilgiler

Değişken	Düzy	Frekans
Cinsiyet	Kadın	31
	Erkek	8
Sınıf Düzeyi	5. Sınıf	7
	6. Sınıf	14
	7. Sınıf	9
	8. Sınıf	9
Annesinin Eğitim Durumu	İlkokul	19
	Ortaokul	12
	Lise	5
	Üniversite	0
	Diğer	3
Babasının Eğitim Durumu	İlkokul	17
	Ortaokul	13
	Lise	7
	Üniversite	1
	Diğer	0
Annesinin Mesleği	İşçi	2
	Memur	0
	Ev Hanımı	36
	Diğer	1
Babasının Mesleği	İşçi	19
	Memur	1
	Çiftçi	16
	Diğer	3
Fen bilimleri dersini seviyor musunuz?	Evet	39
	Hayır	0

Tablo 3.1 incelendiğinde araştırmanın katılımcılarının otuz bir kadın ve sekiz erkekten oluştuğu görülmektedir. Katılımcılardan yedisinin beşinci sınıf, 14'ü altıncı sınıf, dokuzar katılımcının da yedinci ve sekizinci sınıf düzeylerinde olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcıların annelerinin 19'nun ilkokul, 12'sinin ortaokul, beşi liseden mezun olurken babalarının 17'sinin ilkokul, 13'nün ortaokul, yedisinin lise ve birinin de üniversite mezunu olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların annelerinin 36'sı ev hanımı, ikisi işçi ve biri başka bir iş yaptığı; babalarının 19'u işçi, 16'sı çiftçi, biri

memur ve üçü başka iş yaptıkları görülmektedir. Katılımcıların tamamının fen bilimleri dersini sevdikleri tespit edilmiştir (Tablo 3.1).

3.3. Kök Değer Etkinliklerinin Uygulama Süreci

3.3.1. Uygulama Öncesi

Fen bilimleri öğretim programında yer alan 10 kök değer ile ilgili etkinlikler, MEB tarafından yayınlanan Değerler Eğitimi: Öğretim Programlarında Yer Alan Kök Değerler Temalı Etkinlik Kitabı'ndan (MEB, 2022) seçilmiştir. Etkinlikler seçilirken belli ölçütler dikkate alınmıştır. Bu ölçütler sırasıyla;

- Etkinliğin ortaokul seviyesinde olması,
- Sınıfta kolay anlaşılır ve uygulanabilir olması,
- Bir ders saatinde uygulanabilir olması,
- Fen bilimleri öğretim programı kazanımlarına uygun olması,
- Fen bilimleri ders kitaplarına uygun olması,
- Sınıf düzeylerine uygun olması şeklinde ölçütler belirlenmiştir.

Ölçütlere göre belirlenen etkinliklerin görselleri Ek 5'te verilmiştir. Etkinlikler belirlenirken fen bilimleri öğretim programı ve ders kitabıyla uyumlu olup olmadığına yönelik alanında üç uzman görüşü alınmıştır. Kök değerlerle ilgili etkinliklerin fen bilimleri öğretim programında ilişkili olduğu düşünülen ünite konu ve kazanımları Tablo 3.2'de verilmiştir.

Tablo 3.2. Kök değerlerle ilgili etkinliklerin fen bilimleri öğretim programında ilişkili olduğu düşünülen ünite konu ve kazanımları

Kök Değer	Etkinlik	Kök Değer ve Fen Bilimleri
	Adı	Canlılar İçin Hukuk
	Uygulama Sınıfı	Beşinci Sınıf
	Ünite/ler	İnsan ve Çevre
	Konu/lar	Biyoçeşitlilik
		İnsan ve Çevre İlişkisi
Adalet		F.5.6.1.1. Biyoçeşitliliğin doğal yaşam için önemini sorgular.
		F.5.6.1.2. Biyoçeşitliliği tehdit eden faktörleri, araştırma verilerine dayalı olarak tartışır.
		F.5.6.2.1. İnsan ve çevre arasındaki etkileşimin önemini ifade eder.
	Kazanım/lar	5.6.2.2. Yakın çevresindeki veya ülkemizdeki bir çevre sorununun çözümüne ilişkin öneriler sunar.
		F.5.6.2.3. İnsan faaliyetleri sonucunda gelecekte oluşabilecek çevre sorunlarına yönelik çıkarımda bulunur.

Tablo 3.2. (devam)

		F.5.6.2.4. İnsan-çevre etkileşiminde yarar ve zarar durumlarını örnekler üzerinde tartışır
Dostluk	Adı	Garip Dostluk
	Uygulama Sınıfı	Beşinci Sınıf
	Ünite/ler	İnsan ve Çevre
	Konu/ler	Biyoçeşitlilik İnsan ve Çevre İlişkisi
Dostluk		F.5.6.1.1. Biyoçeşitliliğin doğal yaşam için önemini sorgular.
		F.5.6.1.2. Biyoçeşitliliği tehdit eden faktörleri, araştırma verilerine dayalı olarak tartışır.
		F.5.6.2.1. İnsan ve çevre arasındaki etkileşimin önemini ifade eder.
	Kazanım/lar	F.5.6.2.2. Yakın çevresindeki veya ülkemizdeki bir çevre sorununun çözümüne ilişkin öneriler sunar.
Dürüstlük		F.5.6.2.3. İnsan faaliyetleri sonucunda gelecekte oluşabilecek çevre sorunlarına yönelik çıkarımda bulunur.
		F.5.6.2.4. İnsan-çevre etkileşiminde yarar ve zarar durumlarını örnekler üzerinde tartışır
	Adı	Yitik taşı
	Uygulama Sınıfı	Sekizinci Sınıf
Dürüstlük	Ünite/ler	Elektrik Yükleri ve Elektrik Enerjisi
	Konu/ler	Elektrik Enerjisinin Dönüşümü
		F.8.7.3.5. Elektrik enerjisinin bilinçli ve tasarruflu kullanılmasının aile ve ülke ekonomisi bakımından önemini tartışır. Kaçak elektrik kullanımının ülke ekonomisine verdiği zarar vurgulanır.
	Kazanım/lar	F.8.7.3.6. Evlerde elektriği tasarruflu kullanmaya özen gösterir.
Öz denetim	Adı	İlme Adanmış Bir Ömür
	Uygulama Sınıfı	Altıncı Sınıf
	Ünite/ler	-
	Konu/ler	-
Sabır	Kazanım/lar	-
	Adı	Çalışmaya başlamak mı yoksa çalışmayı bitirmek mi zor?
	Uygulama Sınıfı	Yedinci Sınıf
	Ünite/ler	Canlılarda Üreme Büyüme ve Gelişme
Sabır	Konu/ler	Bitki ve Hayvanlarda Üreme, Büyüme ve Gelişme
		F.7.6.2.4. Bir bitki veya hayvanın bakımını üstlenir ve gelişim sürecini rapor eder.
	Kazanım/lar	
Saygı	Adı	Çok Geç Olmadan
	Uygulama Sınıfı	Sekizinci Sınıf
	Ünite/ler	Madde ve Endüstri
	Konu/ler	Asitler ve Bazlar
Saygı	Kazanım/lar	F.8.4.4.7. Asit yağmurlarının önlenmesine yönelik çözüm önerileri sunar.
	Adı	Atatürk ve Ağaç Sevgisi
	Uygulama Sınıfı	Beşinci Sınıf
	Ünite/ler	İnsan ve Çevre
Sevgi	Konu/ler	Biyoçeşitlilik İnsan ve Çevre İlişkisi
		F.5.6.1.1. Biyoçeşitliliğin doğal yaşam için önemini sorgular.
		F.5.6.1.2. Biyoçeşitliliği tehdit eden faktörleri, araştırma verilerine dayalı olarak tartışır
	Kazanım/lar	F.5.6.2.1. İnsan ve çevre arasındaki etkileşimin önemini ifade eder.
Sevgi		F.5.6.2.2. Yakın çevresindeki veya ülkemizdeki bir çevre sorununun çözümüne ilişkin öneriler sunar.

Tablo 3.2. (devam)

		F.5.6.2.3. İnsan faaliyetleri sonucunda gelecekte oluşabilecek çevre sorunlarına yönelik çıkarımda bulunur.
		F.5.6.2.4. İnsan-çevre etkileşiminde yarar ve zarar durumlarını örnekler üzerinde tartışır
	Adı	Çevre Bilinci
	Uygulama Sınıfı	Yedinci Sınıf
	Ünite/ler	Saf Madde ve Karışımlar
	Konu/ler	Evsel Atıklar ve Geri Dönüşüm
Sorumluluk		F.7.4.5.1. Evsel atıklarda geri dönüştürülebilen ve dönüştürülemeyen maddeleri ayırt eder.
		F.7.4.5.2. Evsel katı ve sıvı atıkların geri dönüşümüne ilişkin proje tasarlar.
	Kazanım/ler	F.7.4.5.3. Geri dönüşümü, kaynakların etkili kullanımı açısından sorgular.
		F.7.4.5.4. Yakın çevresinde atık kontrolüne özen gösterir.
		F.7.4.5.5. Yeniden kullanılabilir eşyalarını, ihtiyacı olanlara iletmeye yönelik proje geliştirir.
	Adı	Karbon Ayak İzim
	Uygulama Sınıfı	Sekizinci Sınıf
Vatanseverlik	Ünite/ler	Enerji Dönüşümleri ve Çevre Bilimi
		Elektrik Yükleri ve Elektrik Enerjisi
	Konu/ler	Madde Döngüleri ve Çevre Sorunları
		Sürdürülebilir Kalkınma
		Elektrik Enerjisinin Dönüşümü
		F.8.6.3.3. Küresel iklim değişikliklerinin nedenlerini ve olası sonuçlarını tartışır.
		F.8.6.4.1. Kaynakların kullanımında tasarruflu davranmaya özen gösterir.
		F.8.6.4.2. Kaynakların tasarruflu kullanımına yönelik proje tasarlar.
		F.8.6.4.3. Geri dönüşüm için katı atıkların ayrıştırılmasının önemini açıklar.
	Kazanım/ler	F.8.6.4.4. Geri dönüşümün ülke ekonomisine katkısına ilişkin araştırma verilerini kullanarak çözüm önerileri sunar.
		F.8.6.4.5. Kaynakların tasarruflu kullanılmaması durumunda gelecekte karşılaşılabilecek problemleri belirterek çözüm önerileri sunar.
		F.8.7.3.5. Elektrik enerjisinin bilinçli ve tasarruflu kullanılmasının aile ve ülke ekonomisi bakımından önemini tartışır.
		F.8.7.3.6. Evlerde elektriği tasarruflu kullanmaya özen gösterir.
	Adı	Tek Yürek Tek Vatan
	Uygulama Sınıfı	Altıncı Sınıf
	Ünite/ler	Vücudumuzdaki Sistemler ve Sağlığı
	Konu/ler	Vücudumuzdaki Sistemler
Yardımseverlik		Sistemlerin Sağlığı
		Dolaşım Sistemi
		F.6.6.3.2. Organ bağışının toplumsal dayanışma açısından önemini kavrar.
	Kazanım/ler	F.6.2.3.5. Kan bağışının toplum açısından önemini değerlendirir.

Tablo 3.2’de, adalet kök değeri için uygulanan canlılar için hukuk etkinliğinin 5. Sınıftaki insan ve çevre ünitesinin biyoçeşitlilik ile insan ve çevre ilişkisi konularındaki kazanımlarla ilişkili olduğu görülmektedir.

Tablo 3.2’de, dostluk kök değeri için uygulanan garip dostluk etkinliğinin 5. Sınıftaki insan ve çevre ünitesinin biyoçeşitlilik ile insan ve çevre ilişkisi konularındaki kazanımlarla ilişkili olduğu görülmektedir.

Tablo 3.2’de, dürüstlük kök değeri için uygulanan yitik taşı etkinliğinin 8. Sınıftaki elektrik yükleri ve elektrik enerjisi ünitesinin elektrik enerjisinin dönüşümü konusundaki kazanımlarla ilişkili olduğu görülmektedir.

Tablo 3.2’de, öz denetim kök değeri için uygulanan ilme adanmış bir ömür etkinliğinin ilişkili olabileceği ünite konu kazanım bulunmadığı görülmektedir. Öz denetim kök değeri için 2018 fen bilimleri öğretim programında ilişkili olduğu düşünülen uygun ünite, konu, kazanım belirlenemediği için 2018 Fen Bilimleri Öğretim Programı’nın dokuzuncu sayfasında bilim insanlarının çalışmaları sırasında kullandıkları becerilerin öğrencilere kazandırılması gerektiği belirtilmektedir. Fen bilimleri öğretim programındaki bu beklenti tüm sınıflardaki öğrenciler için geçerli olduğundan etkinliğin hangi sınıf düzeyindeki öğrenilere uygulanacağı sorusunun cevaplama gerekliliği doğmuştur.

Özdenetim etkinliğinin uygulanacak sınıfın seçiminde aşağıdaki ölçütler dikkate alınmıştır: Bunlar sırasıyla,

- Sekizinci sınıf öğrencilerinin Liselere Geçiş Sınavına (LGS) hazırlanması,
- Yedinci sınıf öğrencilerinin fen bilimleri öğretim programının yoğun olması,
- Beşinci sınıftaki öğrencilerin katılımcılar arasında sayıca en az (8) olması,

şeklinde ölçütler belirlendiğinden etkinliğin uygulanması altıncı sınıf öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir. Altıncı sınıf öğrencilerinin tercih edilme ölçütleri aşağıda verilmiştir:

- Sınıflar arasında en fazla katılımcının (14) olması
- Uygulama sürecinde toplanacak verilerin daha fazla olacağının düşünülmesi

nedenleyle öz denetim kök değeri etkinliği altıncı sınıfa uygulanmıştır.

Tablo 3.2’de, sabır kök değeri için uygulanan çalışmaya başlamak mı yoksa çalışmayı bitirmek mi zor? Etkinliğinin yedinci sınıftaki Canlılarda Üreme Büyüme ve Gelişme ünitesinin bitki ve hayvanlarda üreme, büyüme ve gelişme konusundaki “F.7.6.2.4. Bir bitki veya hayvanın bakımını üstlenir ve gelişim sürecini rapor eder.” kazanımıyla ilişkili olduğu görülmektedir.

Tablo 3.2’de, saygı kök değeri için uygulanan çok geç olmadan etkinliğinin sekizinci sınıftaki madde ve endüstri ünitesinin asitler ve bazlar konusundaki “F.8.4.4.7. Asit yağmurlarının önlenmesine yönelik çözüm önerileri sunar.” kazanımıyla ilişkili olduğu görülmektedir.

Tablo 3.2’de, sevgi kök değeri için uygulanan Atatürk ve ağaç sevgisi etkinliğinin beşinci sınıftaki insan ve çevre ünitesinin biyoçeşitlilik ile insan ve çevre ilişkisi konularındaki kazanımlarla ilişkili olduğu görülmektedir.

Tablo 3.2’de incelendiğinde, sorumluluk kök değeri için uygulanan çevre bilinci etkinliğinin yedinci sınıftaki saf madde ve karışımlar ünitesinin evsel atıklar ve geri dönüşüm konusundaki kazanımlarla ilişkili olduğu görülmektedir.

Tablo 3.2’de, vatanseverlik kök değeri için uygulanan karbon ayak izim etkinliğinin sekizinci sınıftaki enerji dönüşümleri ve çevre bilimi ünitesinin madde döngüleri ve çevre sorunları, sürdürülebilir kalkınma konularındaki ve elektrik yükleri ve elektrik enerjisi ünitesinin elektrik enerjisinin dönüşümü konusundaki kazanımlarla ilişkili olduğu görülmektedir.

Tablo 3.2’de, yardımseverlik kök değeri için uygulanan tek yürek tek vatan etkinliğinin vücudumuzdaki sistemler ünitesinin dolaşım sistemi; vücudumuzdaki sistemler ve sağlığı ünitesinin ise sistemlerin sağlığı konusundaki kazanımlarla ilişkili olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin uygulama öncesinde kök değerler ile ilgili tanımlarını karşılaştırmak için kök değerlerin TDK (2023)’ye göre tanımları Tablo 3.3’te verilmiştir.

Tablo 3.3. Kök değerler ve TDK (2023)'ye göre tanımları

Kök Değer	TDK (2023)'e Göre Tanımı
Adalet	Hak ve hukuka uygunluk, hakkı gözetme; yasalarla sahip olunan hakların herkes tarafından kullanılmasının sağlanması; herkese kendine uygun düşeni, kendi hakkı olanı verme
Dostluk	Dost olma durumu; mihribanlık, ülfet; dostça davranış
Dürüstlük	Doğruluk
Öz denetim	Özle, öz varlıkla, gerçekle ilgili. İçten, candan, samimi
Sabır	Acı, yoksulluk, haksızlık vb. üzücü durumlar karşısında ses çıkarmadan onların geçmesini bekleme erdemi; dayanç, çıdam; olacak veya gelecek bir şeyi telaş göstermeden bekleme.
Saygı	Değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı, kutsallığı dolayısıyla bir kimseye, bir şeye karşı dikkatli, özenli, ölçülü davranmaya sebep olan sevgi duygusu; hürmet, ihtiram; Başkalarını rahatsız etmekten çekinme duygusu.
Sevgi	İnsanı bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten duygu; muhabbet.
Sorumluluk	Kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi; sorum, mesuliyet, uhde; Sorumlu olmayı gerektiren bir yükümlülüğün kendisi, ağırlık
Vatanseverlik	Yurtseverlik; doğduğu yeri, evini, köyünü, müstakil devlet sınırları içinde memleketini sevmektir.
Yardımseverlik	Hayırseverlik

Tablo 3.3'de adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik kök değerlerinin TDK (2023)'deki tanımlarının verildiği görülmektedir.

Yapılacak çalışmaya gönüllü öğrenciler seçilmiş ve her birinin velisine bilgilendirilme yapılmış, izinleri alınmıştır. Gönüllü ve istekli olan 39 öğrenciye 02/10/2023- 30/12/2023 tarihleri arasında kök değer temalı etkinliklerin uygulaması yapılmıştır.

3.3.2. Uygulama Sırası

Uzman görüşü alınan ve fen bilimleri dersiyle ilişkili olduğu düşünülen 10 kök değer ile ilgili seçilen etkinliklerin uygulama süresi bir ders saati olarak belirlenken etkinliğin yapılacağı sınıfa önceden haber verilmiş ve sıraların S şekli korunmuştur. Etkinlikler; fen bilimleri dersinde, konu, kazanım ile ders kitabındaki yerine göre belirlenen gün ve saatte öğretmen gözetiminde üç adımda öğrencilere uygulanmıştır.

Birinci adımda; uygulamadan önce öğrencilerin kök değerle ilgili ön bilgileri, uygulama öncesi yarı yapılandırılmış görüşme formundaki sorulara verdikleri yazılı cevaplar ile saptanmıştır.

İkinci adımda; etkinlik etkileşimli tahtadan açılıp, öğrenciler ile birlikte metinler okunmuş, görseller incelenmiş, gerekli çalışmalar yapılmıştır. Öğrencilerin uygulama sırasında görüşme formundaki sorulara yazılı cevap vermeleri istenmiştir.

Üçüncü adımda; uygulamanın hemen sonrasında görüşme formunda yer alan kök değer ile etkinlik ilişkisi, etkinliğin kök değeri geliştirmede etkisi, öğrencilerin kök değeri geliştirmede önerileri, etkinliğin fen bilimleri dersi ile ilişkisi ve etkinliğin fen bilimleri ders kazanımlarıyla ilişkisine yönelik sorulara öğrencilerin yazılı cevap vermeleri istenmiştir.

3.3.3. Uygulama Sonrası

Uygulamadan yaklaşık iki ay sonra öğrencilerin etkinlikle ilgili neler hatırladıklarını tespit etmek amacı ile yarı yapılandırılmış görüşme formundaki sorulara yazılı olarak cevap vermeleri istenmiştir.

Bu adımlarda veri kaybı olmaması adına ses ve video kaydı alınmıştır. Öğrenciler tarafından soruların doğru ve net anlaşılması için açıklamalar yapılmış, bazı yazma problemi olan öğrencilere yardım edilmiştir.

3.4. Veri Toplama Aracı

Etkinliklerin yapılma sürecinde veriler; araştırmacının uygulama öncesi, uygulama sırası, uygulama sonrası ve uygulamadan yaklaşık iki ay sonra katılımcılarla gerçekleştirdiği yarı yapılandırılmış görüşme formundaki soruların yazılı cevaplarından, çekilen video ve fotoğraflardan, ses kayıtlarından, 5-8. sınıf fen bilimleri ders kitaplarından ve Değerler Eğitimi: Öğretim Programlarında Yer Alan Kök Değerler Temalı Etkinlik Kitabı'ndan (MEB, 2022) toplanmıştır.

Etkinliğin uygulama öncesi, uygulama sırası, uygulama sonrasında ve uygulamadan yaklaşık iki ay sonra araştırmanın verilerinin toplanması amacıyla hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formundaki sorular, alanında uzman üç öğretim üyesinin görüşünün alınması ile son şeklini almıştır. Uygulama sürecinde öğrencilere verilen yarı yapılandırılmış görüşme formlarında her kök değeri için aynı sorular hazırlanmış olup birer örnekleri Ek 1-4'te verilmiştir. Karasar (1998), yarı yapılandırılmış görüşmede araştırmayla ilgili verileri elde etmek için soruların önceden hazırlanması gerektiğini ifade etmiştir. Araştırmacı, gerekirse görüşme

sırasında farklı yan sorular ekleyerek daha ayrıntılı cevaplar elde edebilir (Türnükü, 2000). Yarı yapılandırılmış görüşme, araştırmacının konuyla ilgili önceden detaylı olarak hazırlık yapıp, farklı sorular sormasına olanak sağlamaktadır. Zengin bilgi kaynağı sunması, katılımcının kendini rahat ifade edebilmesi ve elde edilen verilerin analizinin kolay yapılabilmesi yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinin avantajları olurken, görüşme esnasında araştırmacı katılımcıları gözlemleyerek daha çok veri elde edebilmektedir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2018).

3.5. Verilerin Analizi

Elde edilen veriler betimsel analize tabi tutulmuştur. Betimsel analizde önceden belirlenmiş temalar veya kavramsal çerçeve ekseninde veriler yorumlanmaktadır. Temalar ve kategoriler araştırmanın sorularına ya da gözlem ve görüşme sorularına göre düzenlenebilir. Katılımcıların görüşlerini tüm gerçekliğiyle okuyucuya aktarabilmek adına doğrudan alıntılara çokça yer verilebilir. Araştırmacı, oluşturulan temaları ilişkilendirip anlamlandırarak yorum kapsamında ileriye yönelik tahminler yapabilir. Bulguları neden sonuç ilişkileriyle açıklar gerekirse başka kavramlarla karşılaştırıp yorumun kalitesini artırabilir. Bu analizin amacı; bulguları okuyucunun anlayabileceği şekilde düzenleyerek ve yorumlayarak aktarmaktır (Selçuk ve diğerleri, 2014; Yıldırım ve Şimşek, 2018). Yıldırım ve Şimşek (2018), betimsel analizin içerik analiziyle karşılaştırıldığında daha az ayrıntı içerdiğini belirtmiştir. Bu çalışmada toplanan veriler Office Word programına geçirilip ayrıntılı olarak okunmuş; anlamlı hale getirmek için tema, kategori ve kodlar oluşturulmuştur. Oluşturulan tema, kategori ve kodların araştırmanın amacına uygun olup olmadığı üç uzman görüşü ve önerileri alınarak son şekilleri verilmiştir. Kök değerler ile ilgili hazırlanan tema ve kategoriler Tablo 3.4'te verilmiştir.

Tablo 3.4. Kök değerler ile fen bilimleri dersi temasına yönelik oluşturulan kategoriler

Tema	Kategoriler
Kök değerler ve fen bilimleri dersi	Kök değer tanımı
	Kök değer ile etkinlik ilişkisi
	Etkinliğin kök değeri geliştirmede etkisi
	Kök değeri geliştirmede öneriler
	Etkinliğin fen bilimleri dersi ile ilişkisi
	Etkinliğin fen bilimleri dersi kazanımları ile ilişkisi
	Uygulamadan iki ay sonra etkinliğin hatırlanması

Tablo 3.4’de kök değerler ile fen bilimleri dersi temasının yedi kategoride analiz edildiği görülmektedir.

3.6. Geçerlilik ve güvenilirlik

Araştırmanın iç ve dış geçerliliği ve güvenilirliği ayrıntılı olarak ele alınarak yüksek tutulmaya çalışılmıştır. Nitel çalışmalarda araştırmacının durumu objektif ve olduğu gibi gözlemlemesi araştırmanın geçerliliğini ifade ederken; duruma ait yorumların tamamen gerçekle ilişkili olması iç geçerliliği, genellenebilen sonuçların elde edilmesi ise dış geçerliliği ortaya koymaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

Çalışmanın iç geçerliliğini sağlamak amacıyla uygulama öncesinde hazırlanan görüşme formundaki soruların araştırmanın hedefine uygun olup olmadığına karar vermek adına alanında uzman üç öğretim üyesinin görüşü alındıktan sonra gerekli düzeltmeler yapılmış, forma son şekli verilmiştir. Uygulama sırasında soruların katılımcılar tarafından doğru anlaşılabilmesi için gerekli açıklamaların yapılması ve verilen cevaplardan doğrudan alıntılar verilmesi iç geçerlilik için önlem alındığını düşündürmektedir.

Katılımcı öğrenciler çalışmanın amacına uygun olarak amaçlı örnekleme ile seçilmiş olup, araştırmanın katılımcıları kısmında ayrıntılı olarak açıklanmış ve dış geçerliliğin sağlanmış olduğu düşünülmektedir. Araştırmanın modeli, veri toplama araçlarının hangi aşamalarla oluşturulduğu ve verilerin analizinin nasıl yapıldığının ayrıntılı olarak verilmesi dış geçerliliği sağlamak için alınmış önlemler arasındadır.

Yıldırım ve Şimşek (2018)’e göre aynı veriler ile farklı araştırmacıların elde ettikleri sonuçlar arasında tutarlılık olması iç güvenilirliği; elde edilen sonuçların benzer şartlar altında tekrar yapıldığında benzer sonuçları vermesi ise dış güvenilirliği vermektedir. Çalışmanın iç güvenilirliğini sağlamak amacıyla veri kaybı olmaması adına uygulama sırasında video ve ses kaydı alınmıştır. Verilerin analizinden oluşturulan tema, kategori ve kodların amaca hizmet etmesi doğrultusunda verilere uygun olarak hazırlanıp hazırlanmadığı alanında uzman üç öğretim üyesinin görüşü alınarak kontrol edilmiş, dönütleri ile son şekli verilerek dış güvenilirliğinin sağlandığı düşünülmektedir.

4. BULGULAR

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Bu alt problemde ortaokul öğrencilerin kök değer temalı etkinlik kitabındaki (MEB, 2022) 10 kök değer ile ilgili soruların ve değerlendirme ölçütlerinin cevaplarından elde edilen bulgular yer almaktadır. Bulgular verilirken farklı sınıf düzeylerindeki fen bilimleri dersinde uygulan etkinlik kitabındaki kök değerlerle ilgili sorular ve değerlendirme ölçütlerinden elde edilen bulgular her kök değer için ayrı başlık altında tablolar (Tablo 4.1 ile Tablo 4.23 aralığında) halinde verilmiştir. Ayrıca etkinliklerin fen bilimleri dersinde sınıf ortamında uygulanmasına ait görseller Şekil 4.1 ile Şekil 4.10 aralığında verilmiştir.

4.1.1. Adalet Kök Değeri Etkinliğinin Uygulanmasına İlişkin Bulgular

Adalet kök değeri ile ilgili etkinliğin (canlılar için hukuk) uygulanması sırasında kitapta yer alan sorular, katılımcılar ve cevapları Tablo 4.1’de verilmiştir. Ayrıca etkinliğin uygulamasına ait görsel Şekil 4.1’de yer almaktadır.

Tablo 4.1. MEB (2022) kitabındaki “adalet” kök değeri etkinliği ile ilgili sorular, katılımcı ve cevapları

Kitapta Etkinlikle İlgili Soru	Katılımcılar	Katılımcı Cevapları
Kanuni Sultan Süleyman’ın ağaçların korunması için yapılacak bir düzenlemeyi Şeyhülislam Ebüssuûd Efendi’ye danışmasının sebepleri neler olabilir? Açıklayınız.	Ö1 Ö2 Ö3 Ö4 Ö5 Ö6 Ö7	“Yani karıncayı öldürünce günah olur mu diye sormuş.” “Karıncaya günah olur mu diye.” “Günah olur mu diye sormuştur. Öğrenmek için.” “Karıncaya günah olur mu diye sormuş.” “Karıncayı öldürmenin günahı olup olmadığını öğrenmek için” “Günah olur mu diye.” “Karıncalar ölürse günah olur mu?”
Ebüssuûd Efendi sizce ne demek istemiş olabilir? Düşüncelerinizi gerekçeleriyle açıklayınız.	Ö1 Ö2 Ö3 Ö4 Ö5 Ö6 Ö7	“Yani bu dünyada herkesin hakkı var, karıncayı öldürme.” “Karıncaya zarar verirken intikamını alır karınca.” “Karınca da intikamını alır.” “O ölürse sen de aynı şekilde ölürsün. Cezanı alırsın.” “Karıncanın da hakkı vardır. Senden hakkını alır.” “Eğer karıncayı öldürürsen karınca hakkını alır.” “Karınca sen ölünce hakkını senin hakkından alır.”
Kanuni Sultan Süleyman aynı soruyu size sorsa nasıl cevap verirdiniz? Neden?	Ö1 Ö2 Ö3 Ö4 Ö5	“Onun da hakkı var. Günah olur. Öldürme.” “Ağaçları boyamam. Günah olur. Karıncanın hakkı var.” “Her hayvanın yaşama hakkı vardır. Onları başka bir yöntemle oradan kov ama zarar vermeden.” “Karıncayı öldürme derdim.” “Karıncayı öldürmemelisin. Günahı vardır. Karıncanın da hakkı olduğu için.”

Tablo 4.1 devamı

	Ö6	“Günah olur karıncayı öldürme onun da hakkı var derdim.”
	Ö7	“Karıncayı öldürürsen günah olur.”
Kanuni Sultan Süleyman’ın yetkisine sahip olsaydınız şeyhülislamın cevabından sonra nasıl bir karar verirdiniz? Gerekçeleriyle açıklayınız.	Ö1	“O da bir canlı. Günah olacak. O yüzden öldürmem.”
	Ö2	“Öldürmem.”
	Ö3	“Teşekkür ederim karıncalara zarar vermeyeceğim.”
	Ö4	“Ağaçları boyamazdım. Nedeni: Karıncayı öldürmemek için.”
	Ö5	“Dediğine uyardım. Karıncayı öldürmezdim.”
	Ö6	“Karıncayı öldürmemek için boyamazdım intikamını alır.”
	Ö7	“Ağaçları kireçle boyamazdım.”
Ebüssuûd Efendi’nin cevabını hayvan hakları açısından değerlendiriniz.	Ö1	“Beni öldürme. Bir gün gelir ben de senden hakkımı alırım. Hayvanların da bir hakkı vardır.”
	Ö2	“Canlıların hakkını yemem.”
	Ö3	“Her hayvanın yaşama hakkı vardır. Bu hakları engellemememiz gerekiyor.”
	Ö4	“Canlılara kötülük yapmamalıyız.”
	Ö5	“Karıncanın da hakkı vardır.”
	Ö6	“Karınca bir gün gelir senden hakkını alır.”
	Ö7	“Karıncaları öldürme.”

Tablo 4.1 incelendiğinde öğrencilerin etkinlik kitabında (MEB, 2022) yer alan adalet kök değeri etkinliğindeki “Kanuni Sultan Süleyman’ın ağaçların korunması için yapılacak bir düzenlemeyi Şeyhülislam Ebüssuûd Efendi’ye danışmasının sebepleri neler olabilir? Açıklayınız.” sorusuna tüm öğrencilerin Kanuni Sultan Süleyman’ın karıncayı öldürmelerinin günah olup olmadığını öğrenmek için Şeyhülislam Ebüssuûd Efendi’ye danıştığını ifade ettikleri görülmektedir.

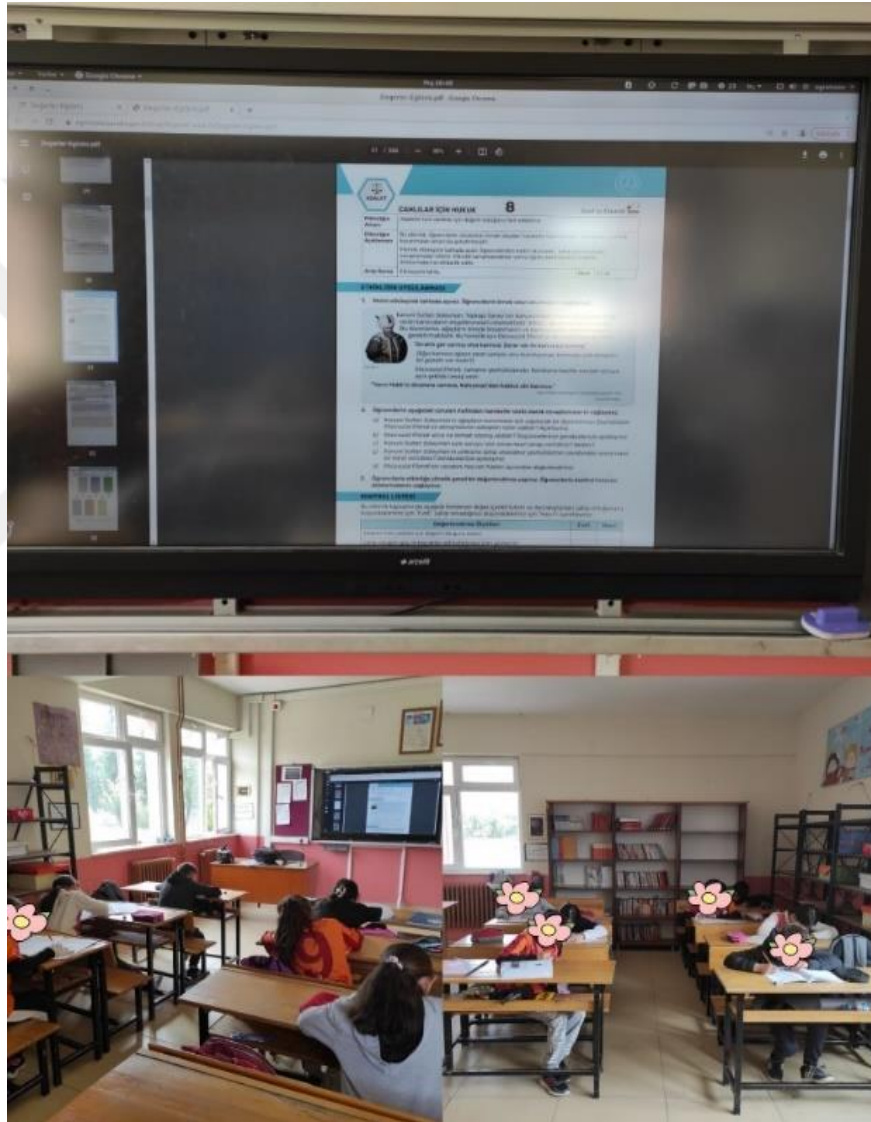
Öğrencilerin etkinlik kitabında (MEB, 2022) yer alan adalet kök değeri etkinliğindeki “Ebüssuûd Efendi sizce ne demek istemiş olabilir? Düşüncelerinizi gerekçeleriyle açıklayınız.” sorusuna öğrenciler (Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6 ve Ö7) karıncanın öldürülmesi sonucu karıncanın da bir hakkı olduğunu düşünerek hakkını bir şekilde alacağını ifade ettikleri görülmektedir.

Öğrencilerin etkinlik kitabında (MEB, 2022) yer alan adalet kök değeri etkinliğindeki “Kanuni Sultan Süleyman aynı soruyu size sorsa nasıl cevap verirdiniz? Neden?” sorusuna ağaçları boyamamasını ve karıncaların bir hakkı olduğunu, onları öldürmemesini ve karıncaları öldürdüğünde karıncaların hakkını kendisinden alacağını ifade ettikleri görülmektedir.

Öğrencilerin etkinlik kitabında (MEB, 2022) yer alan adalet kök değeri etkinliğindeki “Kanuni Sultan Süleyman’ın yetkisine sahip olsaydınız şeyhülislamın

cevabından sonra nasıl bir karar verirdiniz? Gerekçeleriyle açıklayınız.” sorusuna verilen cevaplardan öğrencilerin (Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6 ve Ö7) ağaçları kireçle boyamayıp karıncaları öldürmeyecekleri belirlenmiştir.

Etkinlik kitabında (MEB, 2022) yer alan adalet kök değeri etkinliğindeki “Ebüssuûd Efendi’nin cevabını hayvan hakları açısından değerlendiriniz.” sorusuna öğrencilerin her hayvanın bir yaşama hakkı olduğunu, onları öldürmemek gerektiğini ifade etmişlerdir.

Şekil 4.1. Beşinci sınıf öğrencilerine adalet kök değeri etkinliğinin uygulaması

Etkinlik kitabındaki (MEB, 2022) adalet kök değeri etkinliğinin değerlendirme ölçütleri, katılımcı kodları ve frekansları Tablo 4.2’de verilmiştir.

Tablo 4.2. MEB (2022) kitabındaki “adalet” kök değeri etkinliğinin değerlendirme ölçütleri, katılımcı kodları ve frekansları

Değerlendirme Ölçütleri	Evet		Hayır	
	Katılımcı Kodu	f	Katılımcı Kodu	f
Adaletin tüm varlıklar için değerli olduğunu bilirim.	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7	7	-	0
Sahip olduğum güç ve kaynakları adil kullanmaya özen gösteririm.	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7	7	-	0
Kendi haklarımı ve diğer canlıların haklarını savunurum.	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7	7	-	0
Hayvan haklarını savunmada istekli olurum.	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7	7	-	0
Haksızlığa neden olabilecek davranışlarımı analiz ederim.	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7	7	-	0

Tablo 4.2’de değerlendirme ölçütlerine bütün öğrencilerin “evet” cevabını verdikleri görülmektedir. Öğrencilerin tamamının adaletin tüm varlıklar için değerli olduğunu bildikleri, sahip oldukları güç ve kaynakları adil bir şekilde kullandıkları, kendilerinin, hayvanların aynı zamanda diğer canlıların da haklarını savundukları ve kendi davranışlarındaki haksızlığa neden olabilecek durumları analiz ettikleri belirlenmiştir.

4.1.2. Dostluk Kök Değeri Etkinliğinin Uygulanmasına İlişkin Bulgular

Dostluk kök değeri ile ilgili etkinliğin (garip dostluk) uygulanması sırasında kitapta yer alan sorular, katılımcılar, cevapları Tablo 4.3’te verilmiştir. Ayrıca etkinliğin uygulamasına ait görsel Şekil 4.2’de yer almaktadır.

Tablo 4.3. MEB (2022) kitabındaki “dostluk” kök değeri etkinliği ile ilgili sorular, katılımcı ve cevapları

Kitapta Etkinlikle İlgili Soru	Katılımcılar	Katılımcı Cevapları
Hayvanlar ile dost olmak mümkün müdür? Düşüncelerinizi ifade ediniz.	Ö1	“Mümkündür. Hayvanlar da bir canlıdır. Hayvanların da sevgiye ihtiyacı vardır.”
	Ö2	“Hayvanlar da canlıdır, olabiliriz.”
	Ö3	“Mümkündür. Onların da sevgiye ihtiyacı vardır.”
	Ö4	“Mümkündür. Hayvanlar da bir canlıdır.”
	Ö5	“Mümkündür. Çünkü hayvanlar da sevgiye muhtaçtır.”
	Ö7	“Mümkündür. Hayvanların da canı vardır.”
İnsanlar ile hayvanlar arasındaki dostluğa yönelik bildiğiniz başka örnekler var mı? Arkadaşlarınızla paylaşınız.	Ö1	“Kedilerle dost olabiliriz. Onları besleyebiliriz.”
	Ö2	“Köpeklere yiyecek verebiliriz.”
	Ö3	“Kedilerle dost olabiliriz. Mesela bizim kedimiz oldu dün ona süt verdim.”
	Ö4	“Hayvanlara yemek veriyorum.”
	Ö5	“Köpeğimize yiyecekler veriyorum, su veriyorum.”
	Ö7	“Köpeklere yiyecek vermek.”

Tablo 4.3. (devam)

Kuğuyu yıllarca	Ö1	“Sevgi, dostluk, arkadaşlık.”
postacının yanında tutan,	Ö2	“Merhamet, sevgi, dostluk.”
postacının da menfaat	Ö3	“Sevgi dostluk, merhamet.”
gözetmeksizin kuğuya	Ö4	“Merhamet, sevgi, dostluk.”
yıllarca sahip çıkmasını	Ö5	“Dostluk, sevgi, merhamet.”
sağlayan duygu ne	Ö7	“Sevgi, dostluk, merhamet”
olabilir? Tartışınız.		
	Ö1	“Saldırgan bir hayvansa olamayız ama saldırgan değilse olabiliriz.”
	Ö2	“Zarar verirse dost olmam”
Hayvanların hepsi ile dost	Ö3	“Hayır. Saldırgansa ona bir sınır koymalıyız. Zarar veriyorsa olmamalıyız.”
olunabilir mi? Dost	Ö4	“Olunabilir. Zarar verirse dostluğumuzu bitirmeliyiz.”
olmada sınırlar ne	Ö5	“Olunamaz. Hayvanlar zarar verirse dost olunamaz.”
olmalıdır? Açıklayınız	Ö7	“Hayır. Zarar veriyorsa dostluk olmaz.”

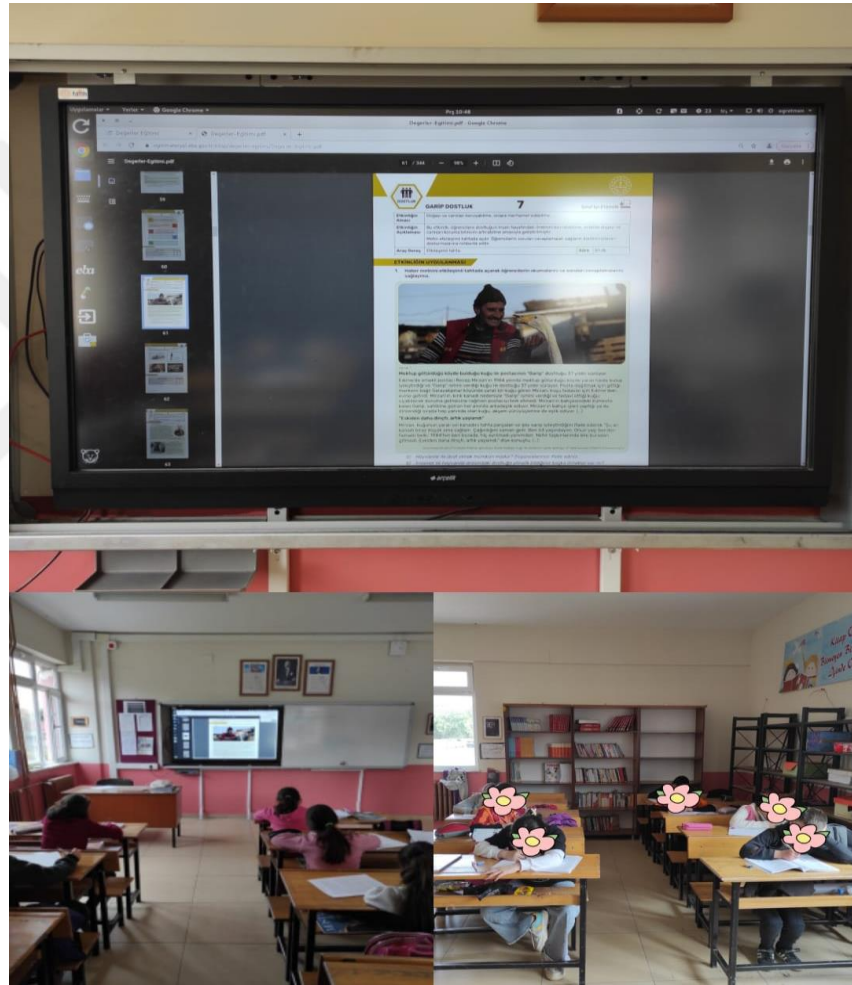
Tablo 4.3’de öğrencilerin etkinlik kitabında (MEB, 2022) yer alan dostluk kök değeri etkinliğindeki “Hayvanlarla dost olmak mümkün müdür? Düşüncelerinizi ifade ediniz.” sorusuna tüm öğrenciler mümkündür diye cevap vermiştir. Ö3 ve Ö5 kodlu öğrenciler düşüncelerini belirtirken hayvanların da sevgiye ihtiyaçları olduğunu; Ö2, Ö4, Ö7 kodlu öğrenciler hayvanların da bir canlı olduğunu, Ö1 kodlu öğrenci hem hayvanların bir canlı olduğu hem de sevgiye ihtiyaçları olduğunu ifade etmişlerdir.

Etkinlikteki “İnsanlar ile hayvanlar arasındaki dostluğa yönelik bildiğiniz başka örnekler var mı? Arkadaşlarınızla paylaşınız.” sorusuna öğrencilerden Ö2, Ö5, Ö7 kodlu öğrenciler köpeklere yiyecek, su vermek; Ö1 ve Ö3 kodlu öğrenciler kedileri beslemek, onlara süt vermek; Ö4 kodlu öğrenci özel bir hayvan belirtmeden genel olarak hayvanlara yiyecek vermek olarak onlarla dost olunacağını belirtmişlerdir.

Etkinlikteki “Kuğuyu yıllarca postacının yanında tutan, postacının da menfaat gözetmeksizin kuğuya yıllarca sahip çıkmasını sağlayan duygu ne olabilir? Tartışınız.” sorusuna Ö1 kodlu öğrenci sevgi, dostluk ve arkadaşlık duygularının; diğer öğrenciler sevgi, dostluk ve merhamet duygularının etkili olduğunu belirtmişlerdir. Kuğunun postacının yanından yıllarca ayrılmamasına ve postacının da yıllarca kuğuya sahip çıkmasına sebep olan duyguların en çok sevgi ve dostluk duyguları olduğu görülmektedir.

Etkinliğin “Hayvanların hepsi ile dost olunabilir mi? Dost olmada sınırlar ne olmalıdır? Açıklayınız.” sorusuna katılımcı öğrenciler hayvan eğer zarar veriyorsa ve

saldırgansa dost olunamayacağı ya da dostluğun bitirilmesi gerektiği şeklinde benzer cevaplar vermişlerdir. Ö1 kodlu öğrencinin “Saldırgan bir hayvansa olamayız ama saldırgan değilse olabiliriz.”; Ö3 kodlu öğrencinin “Hayır. Saldırgansa ona bir sınır koymalıyız. Zarar veriyorsa olmamalıyız.”; Ö4 kodlu öğrencinin “Olunabilir. Zarar verirse dostluğumuzu bitirmeliyiz.”; Ö5 kodlu öğrencinin “Olunamaz. Hayvanlar zarar verirse dost olunamaz.” şeklindeki cevaplarından anlaşılabacağı üzere dost olmadaki sınırı hayvanların kendilerine zarar verip vermeme durumlarına göre belirlemişlerdir.

Şekil 4.2. Beşinci sınıf öğrencilerine dostluk kök değer etkinliğinin uygulaması

Uygulama sırasında etkinlik kitabındaki (MEB, 2022) dostluk kök değeri etkinliğinin değerlendirme ölçütleri, katılımcı kodları ve frekansları Tablo 4.4’te verilmiştir.

Tablo 4.4. MEB (2022) kitabındaki “dostluk” kök değeri etkinliğinin değerlendirme ölçütleri, katılımcı kodları ve frekansları

Değerlendirme Ölçütleri	Evet		Hayır	
	Katılımcı Kodu	f	Katılımcı Kodu	f
Dostluğun güven, sadakat ve vefa gerektirdiğine inanırım.	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö7	6	-	0
Doğayı ve canlıları koruyup onlara merhamet edebilmenin önemini bilirim.	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö7	6	-	0
İnsanlar ile hayvanların dost olabileceğine inanırım.	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö7	6	-	0
Hayvanlara karşı ilgili ve merhametliyim.	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö7	6	-	0
Dostluk ilişkilerinin menfaat barındırmadığını bilirim	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö7	6	-	0

Tablo 4.4’de katılımcı öğrencilerin tamamı dostluk kök değeri etkinliğinin değerlendirme ölçütlerini evet olarak cevapladığı görülmektedir. Katılımcı öğrencilerin dostluğun güven, sadakat ve vefa gerektirdiğine inandıkları, doğayı ve canlıları koruyup onlara merhamet edebilmenin önemini bildikleri, insanlar ile hayvanların dost olabileceğine inandıkları, hayvanlara karşı ilgili ve merhametli oldukları ve dostluk ilişkilerinin menfaat barındırmadığını bildikleri tespit edilmiştir.

4.1.3. Dürüstlük Kök Değeri Etkinliğinin Uygulanmasına İlişkin Bulgular

Dürüstlük kök değeri ile ilgili etkinliğin (yitik taşı) uygulanması sırasında kitapta yer alan sorular, katılımcılar, cevapları Tablo 4.5’de verilmiştir. Ayrıca etkinliğin uygulamasına ait görsel Şekil 4.3’te yer almaktadır.

Tablo 4.5. MEB (2022) kitabındaki “dürüstlük” kök değeri etkinliği ile ilgili sorular, katılımcı ve cevapları

Kitapta Etkinlikle İlgili Soru	Katılımcılar	Katılımcı Cevapları
Bir eşyanızı kaybettiğiniz zaman neler hissedersiniz? Arkadaşlarınızla paylaşınız.	Ö8	“Üzüntülü çaresiz.”
	Ö9	“Üzülürüm. Çaresiz hissedirim.”
	Ö10	“Üzülürüm. Çaresiz hissedirim.”
	Ö11	“Üzülürüm. Kötü hissedirim. Çaresiz hissedirim.”
	Ö12	“Çaresiz hissedirim. Üzüldüm.”
	Ö13	“Üzüntülü ve çaresiz.”
	Ö14	“Üzülürüm, çaresiz hissedirim.”
Bir eşyanızı kaybettiğinizi düşündüğünüz yerin çevresi sizin için önemli midir? Neden?	Ö15	“Üzüntülü ve çaresiz hissedirim.”
	Ö8	“Önemlidir. Birinin aldığını düşünebilirim.”
	Ö9	“Önemlidir. Başka insanlar kaybettiğim eşyayı alabilir.”
	Ö10	“Evet önemlidir. Başka biri alabilir.”
	Ö11	“Önemlidir. Birisi alıp gidebilir. Yani çevre bizim için önemlidir.”

Tablo 4.5. (devam)

	Ö12	“Önemlidir. Çünkü birileri alabilir diye düşünürüm.”
	Ö13	“Evet önemlidir. Çünkü çok insanın olduğu yerde kaybedersem çalınmış gibi hissederim. Ama insanların olmadığı yerde olursa içim rahat olur. Ve alırım olduğu yerden.”
	Ö14	“Önemlidir. Çünkü başkası gelip alabilir.”
	Ö15	“Önemlidir. Mesela tarlada düşürdüysem eğer endişelenmem. Eğer insanların olduğu bir yerde düşürdüysem endişelenirim. Çünkü başka birinin eline geçebilir.”
Kaybettiğiniz eşyayı bulan kişi size ulaştırırsa o kişi hakkında neler düşünürsünüz?	Ö8	“İyi biri olduğunu, dürüst olduğunu.”
	Ö9	“Dürüst olduğunu düşünürüm.”
	Ö10	“Dürüst olduğunu düşünürüm.”
	Ö11	“Dürüst olduğunu düşünürüm.”
	Ö12	“Önemlidir.”
Bulunan bir eşyanın sahibine teslim edilmesini dürüstlük bağlamında değerlendiriniz.	Ö13	“Dürüst.”
	Ö14	“Dürüst olduğunu düşünürüm.”
	Ö15	“Dürüst olduğunu düşünürüm.”
	Ö8	“Kaybolan bir şeyimi eksiksiz getirir.”
	Ö9	“Güvenilir. Hakkı olmayan bir şeye konmuyor.”
	Ö10	“Sahibine teslim ettiği için güvenilir, dürüst. Hakkı olmayan bir şeye dokunmaz.”
	Ö11	“Güvenilir, dürüst bir insan. Hakkı olmayan bir şeyi üstüne almaz.”
	Ö12	“Dürüst olduğunu düşünürüm.”
	Ö13	“Güvenilir, dürüst bir insan.”
	Ö14	“Güvenilir, dürüst bir insan. Hakkı olmayan bir şeyi almıyor.”
	Ö15	“Biri bana eğer kaybettiğin bir eşyayı bulup getirirse, o kişi güvenilir biridir.”

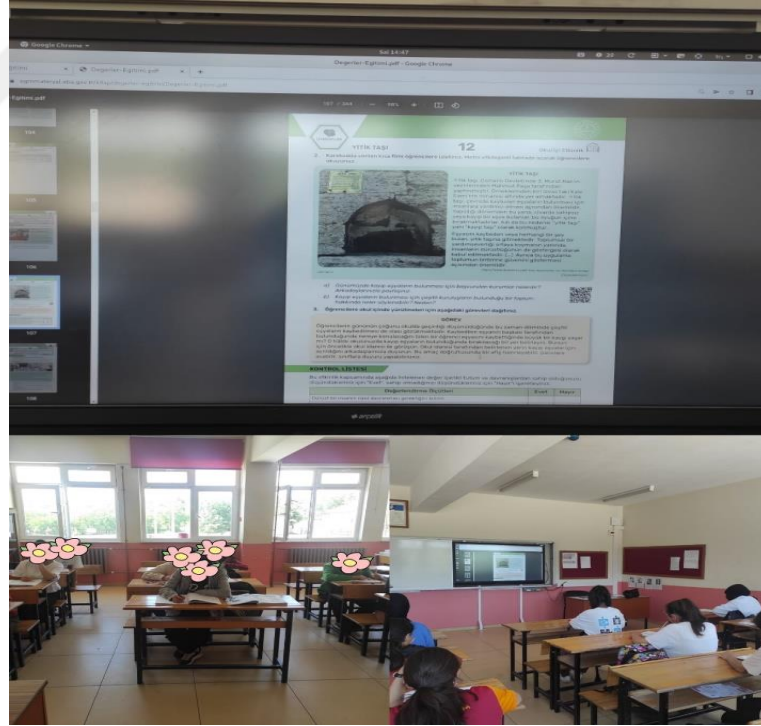
Tablo 4.5’de öğrencilerin etkinlik kitabında (MEB, 2022) yer alan dürüstlük kök değeri etkinliğindeki “Bir eşyanızı kaybettiğiniz zaman neler hissadersiniz? Arkadaşlarınızla paylaşınız.” sorusuna tüm öğrenciler “üzülürüm ve çaresiz hissederim” diye cevap vermiştir. Ö11 kodlu öğrenci aynı zamanda kötü hissedeceğini belirtmiştir.

Etkinlikteki “Bir eşyanızı kaybettiğinizi düşündüğünüz yerin çevresi sizin için önemli midir? Neden?” sorusuna öğrencilerin hepsi “Önemlidir.” diye cevap vermiştir. Bunun sebebini başka birinin gelip alabileceği şeklinde belirtmişlerdir. Ö13 ve Ö15 kodlu öğrenciler eşyalarını kaybettiği ortamın insanın olmadığı bir ortam olduğunda içlerinin rahat olacağını belirtmişlerdir (Tablo 4.5).

Etkinlikteki “Kaybettiğiniz eşyayı bulan kişi size ulaştırırsa o kişi hakkında neler düşünürsünüz?” sorusuna Ö12 kodlu öğrenci dışındaki bütün katılımcı öğrenciler o

kişi hakkında “Dürüst olduğunu düşünürüm.” şeklinde cevap vermişlerdir. Ö12 kodlu öğrenci bu durumu “Önemlidir.” diye belirtmiştir. Ö8 kodlu öğrenci eşyasının bulup kendisine getiren bir insan için dürüst olmasının yanı sıra iyi biri olabileceğini de düşündüğü belirlenmiştir (Tablo 4.5).

Etkinliğin “Bulunan bir eşyanın sahibine teslim edilmesini dürüstlük bağlamında değerlendiriniz.” sorusuna katılımcı öğrencilerden olan Ö10, Ö11 ve Ö14 kodlu öğrenciler kaybolan eşyalarını kendilerine getiren bir kişiyi “dürüst, güvenilir ve hakkı olmayan bir şeyi almaz.” olarak nitelendirmektedir. Ö8 kodlu öğrenci böyle bir kişinin kaybolan bir şeyini eksiksiz yerine getireceğini, Ö9 kodlu öğrenci güvenilir ve hakkı olmayan bir şeyi almayacağını, Ö12 kodlu öğrenci dürüst olduğunu, Ö13 kodlu öğrenci hem dürüst hem de güvenilir olduğunu, Ö15 kodlu öğrenci sadece güvenilir olduğunu düşünmektedir. Öğrencilerin cevaplarına bakıldığında kaybettiği bir eşyayı bulup kendisine getiren bir insanı en çok güvenilir, sonra dürüst ve son olarak hakkı olmayan bir şeyi almayan olarak değerlendirmektedirler.

Şekil 4.3. Sekizinci sınıf öğrencilerine dürüstlük kök değer etkinliğinin uygulaması

Uygulama sırasında etkinlik kitabındaki (MEB, 2022) dürüstlük kök değeri etkinliğinin değerlendirme ölçütleri, katılımcı kodları ve frekansları Tablo 4.6’da verilmiştir.

Tablo 4.6. MEB (2022) kitabındaki “dürüstlük” kök değeri etkinliğinin değerlendirme ölçütleri, katılımcı kodları ve frekansları

Değerlendirme Ölçütleri	Evet		Hayır	
	Katılımcı Kodu	f	Katılımcı Kodu	f
Dürüst bir insanın nasıl davranması gerektiğini bilirim.	Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15	8	-	0
Dürüst bir davranışı dürüst olmayan davranışlardan ayırırım.	Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15	8	-	0
Bulunan bir eşyayı sahibine teslim etmenin dürüstlükle ilgili olduğunu kabul ederim.	Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15	8	-	0
Dürüstlüğün vicdani bir sorumluluk olduğuna inanırım.	Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15	8	-	0
Dürüst bir yaşam sürmek için gereken davranışları bilirim.	Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15	8	-	0

Tablo 4.6’da öğrencilerin tamamı dürüstlük kök değeri etkinliğinin değerlendirme ölçütlerini evet olarak cevaplamışlardır. Bu tablodan öğrencilerin dürüst bir insanın nasıl davranması gerektiğini bildikleri, dürüst bir davranışı dürüst olmayan davranışlardan ayırdıkları, bulunan bir eşyayı sahibine teslim etmenin dürüstlükle ilgili olduğunu kabul ettikleri, dürüstlüğün vicdani bir sorumluluk olduğuna inandıkları ve dürüst bir yaşam sürmek için gereken davranışları bildikleri belirlenmiştir.

4.1.4. Öz denetim Kök Değeri Etkinliğinin Uygulanmasına İlişkin Bulgular

Öz denetim kök değeri ile ilgili etkinliğin (ilme adanmış bir ömür) uygulanması sırasında kitapta yer alan sorular, katılımcılar, cevapları Tablo 4.7’de verilmiştir. Ayrıca etkinliğin uygulamasına ait görsel Şekil 4.4’te yer almaktadır.

Tablo 4.7. MEB (2022) kitabındaki “öz denetim” kök değeri etkinliği ile ilgili sorular, katılımcı ve cevapları

Kitapta Etkinlikle İlgili Soru	Katılımcılar	Katılımcı Cevapları
Fuat Sezgin’in yaşam öyküsünü incelediğinizde onu başarıya götüren kişilik özelliklerinin neler olduğunu arkadaşlarınızla tartışınız.	Ö17	“Dil bilgisi, kendine güvenmesi, azimli olması ve çok çalışması. İsteği doğrultusunda hareket etmiştir.”
	Ö18	“Dil bilgisi, çok çalışmış, azimli olmuş, ısrarlı olmuş.”
	Ö19	“Dil bilgisi. Çok çalışmış, azimli, pes etmemiş, ısrarlı, inatçı. İsteği doğrultusunda yapmış, kendine inanmış.”
	Ö20	“Kendine güvenmesi ve çok çalışması yani azimli ve ısrarcı olması. Pes etmemesi.”
	Ö21	“Dil bilgisi, inatçı, kendine güvenmiş, çalışmış, azimli, pes etmemesi ve kendine inanması.”
	Ö22	“Dil bilgisi, çok çalışmış, kendine güvenmiş, pes etmemiş, ısrarcı olmuş, istediğini yapmış.”
	Ö23	“Çok çalışmış, azimli, pes etmemiş, kendine inanmış dil bilgisi kendine güvenmesi ve ısrarcı olması.”
	Ö24	Dil bilgisi, kendine güvenmesi ve inatçı olması, azimli

Tablo 4.7. (devam)

		“olması, çok çalışkan, ısrarcı olması, pes etmemesi ve istediğini yapması.”
	Ö25	“Dil bilgisi ısrarlı azimli çalışkanlığı kolay kolay vazgeçmemesi kendine inanan birisi.”
	Ö26	“Azimli, çok çalışmış, dil bilgisi, pes etmemiş, ısrarcı olmuş ve kendine inanmış.”
	Ö27	“Azimli, ısrarcı, çalışkan, pes etmemesi, isteği doğrultusunda çalışmış ve kendine inanmış.”
	Ö28	“Dil bilgisi, pes etmemesi, kendine güvenmesi, çalışkan olması, azimli olması ve istediğini yapması.”
	Ö29	“Çalışkan, azimli pes etmemesi, ısrarcılığı, dil bilgisi, istediğini yapması, kendine inanması.”
	Ö30	“Azimli, başarılı, ısrarcı, dil bilgisi, kendine inanmış birisi.”
Topluma ve insanlığa faydalı olmuş kişilerin ortak özelliklerinden biri de öz denetim sahibi olmalarıdır. Öz denetimli olmanın bireyleri başarıya götürmedeki rolünü Fuat Sezgin'in hayatından hareketle değerlendiriniz.	Ö17	“Günde 17 saat çalışmış, bir yılda 5 dil öğrenmeye başlamış ve kendisinin yönetmiştir.”
	Ö18	“17 saat çalışmış. Günde kendi bildiklerinden vazgeçmiyor.”
	Ö19	“Günde 17 saat çalışmış, pes etmemiş, bir yılda 5 dil öğrenmiş.”
	Ö20	“Günde 17 saat çalışmış, bir yılda 5 dil öğreniyor. Pes etmemiş ve gerektiğinden çok çalışmış.”
	Ö21	“Günde 17 saat çalışmış, bir yıl içinde 5 dil öğrenmiş.”
	Ö22	“Günde 17 saat çalışmış. Bir yıl içinde 5 dili öğrenmiş, kendi istediğini yapmış, pes etmemiş, kendine güvenmiş.”
	Ö23	“Aynı anda 5 dil öğrenmeye başlamış, dil öğrenmede pes etmemiş, çok çalışmış, günde 17 saat çalışmış.”
	Ö24	“Günde 17 saat çalışması bir yıl içinde 5 dil öğrenmesi ve çok çalışması.”
	Ö25	“Günde 17 saat çalışmış, bir yılda 5 dil öğrenmeye başlamış ve hiç pes etmemiş.”
	Ö26	“Günde 17 saat çalışması kendi istediklerinden vazgeçmemesi, pes etmemesi, çok çalışması ve bir yılda 5 dil öğrenmiş.”
	Ö27	“Günde 17 saat çalışması kendine güvenmesi, pes etmemesi. Bir yıl içinde 5 dil öğrenmesi, çok çalışması, başarılı olması, kendi kendine yapabileceğine inanması.”
	Ö28	“Günde 17 saat çalışmış, bir yıl içinde 5 dil öğrenmiş, pes etmemiş, çok çalışmış.”
	Ö29	“17 saat çalışmış, bir yılda 5 dil öğrenmeye başlamış üniversiteye kaydolmak için. Asla pes etmemiş ve çok çalışmış.”
	Ö30	“Kendi istediklerini yapması, kendisinden vazgeçmemesi. Bir günde 17 saat çalışması, pes etmemesi.”
Başarıya giden yolda karşınıza çıkan engel ve zorluklar karşısında nasıl bir tutum sergilersiniz? Gerekçeleriyle açıklayınız.	Ö17	“Çok çalışırım, engel olmaya çalışanları dinlemem, pes etmem, kendime güvenirim. Kendime inanırım ve isteğim doğrultusunda hareket ederim.”
	Ö18	“İstedğim bir şey için pes etmem, vazgeçmem. Engelleri aşmaya çalışırım. Engelleri çözerim, kendime inanırım.”
	Ö19	“Pes etmemek. Gaza getiririm kendimi engelleri aşmaya çalışırım. Çok çalışırım, azimli kendi kendimi yönetirim.”
	Ö20	“Pes etmemeliyiz, tüm engelleri aşmalıyız, çok çalışmalıyız. Kendime çok inanırım.”
	Ö21	“Pes etmem engelleri aşarım, azimli olurum, kendime inanırım, kendimi gaza getiririm isteğim için çok çalışırım.”
	Ö22	“Kendi isteğim için ben hiç pes etmem. Kendime.”
	Ö23	güvenirim, kendime inanırım, azimli olurum, vazgeçmem.” “Pes etmem, insanlar yapamayacağımı söylediğinde

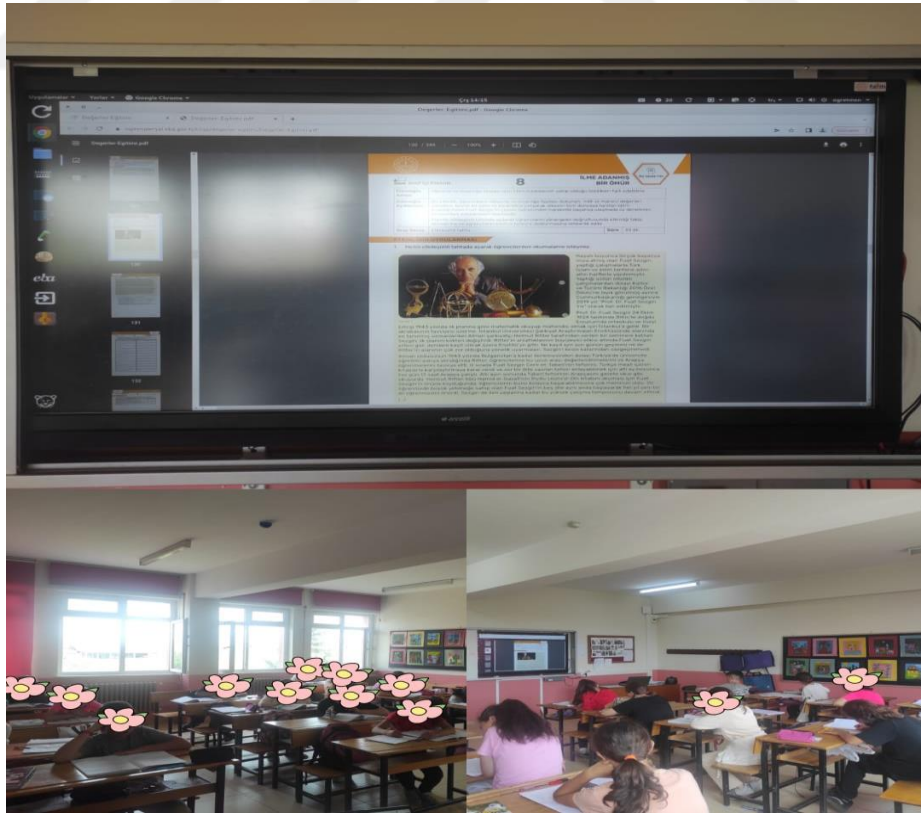
Tablo 4.7. (devam)

		kendime inanırım. Kendimi gaza getiririm, çok çalışırım. Engelleri aşarım. Azimli olurum.”
Ö24		“Pes etmem. Kendimi motive ederim, engelleri aşarım, kendime inanırım. Azimli olurum, hemen vazgeçmem.”
Ö25		“İlk önce düşünürüm. Engelleri nasıl aşacağımı düşünürüm ve kendime gaz veririm.”
Ö26		“Pes etmem, ısrarcı olurum. Kendimi gaza getiririm çünkü kendime inanırım.”
Ö27		“Pes etmemeliyiz, çok çalışırım, azimli olurum. Vazgeçmem. Kendime inanırım başkalarına değil. İstedğim için vazgeçmem.”
Ö28		“Pes etmem çok çalışırım, engelleri aşmaya çalışırım, kendime inanırım, azimli olurum. Neden? Çünkü ben onu çok istiyorum.”
Ö29		“Ben bu engellere karşı pes etmezdim. Ben istediğim sürece kimse karışamaz, azimle çalışırım.”
Ö30		“Pes etmem, azimli olurum. Kendime inanırım, vazgeçmem, kendi istediğimi yaparım.”
		“Ülkeme ve insanlığa faydalı olmak adına güzel bir mesleğe sahip olup layıkıyla yerine getirmek isterim. Ne olursak olalım, en iyisi olalım.”
Ö17		“Ülkemdeki sorunları çözmeye çalışırım. Kanserle çözüm bulabilirim. SMA hastası olan çocukların hastalığının tedavisinin bedava ve Türkiye’de olması için çalışırım.”
Ö18		“Ülkemizdeki insanlar için kanser ilacını bulmak isterim.”
Ö19		“Ülkemizde savaş uçaklarını yapmak, tüm hastalıkların tedavileri ve ilaçlarını ülkemizde yapmak isterim.”
Ö20		“Meslek sahibi olmak, çok çalışmak, kanser ilacını bulmak, araştırma yapmak, SMA çocuklarının ilacını Türkiye’ye getirmek isterim.”
Ö21		“Kanser ilacını yapmak, çok çalışmak. Okulda ders çalışmak, deneyler yapmak. Bir meslek sahibi olmak ve SMA ilacını Türkiye’ye getirmek.”
Ö22		“SMA hastalığının tedavisini bulmak isterim. Ülkemize ait uçak yapabilirim ve ülke ekonomisi yükselir.”
Ö23		“Kanser hastalığının ilacını bulmak isterim. Türkiye’ye uçak yapmak isterim, ülkemize yardım etmek isterim.”
Ö24		“Benim planım çok iyi teknoloji tanklar, uçaklar ve silahlar yapmak. Bu sayede yurt dışından almak azalır ve ülke ekonomisi yükselir.”
Ö25		“Kendime güvenirim, öğretmenimi can kulağıyla dinlerim, çalışırım. Doktor olup vatandaşlarımızı iyileştiririm, araştırma yaparım.”
Ö26		“Meslek sahibi olmak için okul okumalıyım. Derslerime çok çalışmalıyım. Doktor olup hastalarımı iyileştirmeliyim. Hiç meslek sahibi olmasam bile insanlara saygılı, sevgili davranıp doğru bir insan olmalıyım. İşimi layıkıyla düzgün yapmalıyım. Azimli olmalıyım.”
Ö27		“Beyin cerrahı olup insanları iyileştiririm. Çok çalışırım, kendime güvenirim, işimi layıkıyla yaparım.”
Ö28		“SMA hastası çocuklar için tedavisini Türkiye’ye getirmeliyim. Meslek sahibi olup işimi en iyi şekilde yapmak isterim. Derslerime çalışıp başarılı olmalıyım ki ilerde de bunları yapabileyim.”
Ö29		“Meslek sahibi olurum. SMA hastalarına ilaç bulurum, kanser ilacı bulurum.”
Ö30		

Ülkenize ve insanlığa faydalı olmak adına neler yapmak istersiniz? Bu amaçla gerçekleştirmek istediğiniz çalışmalar için şu anda ve gelecekte neler yapmanız gerektiği ile ilgili plan ve düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşın.

Tablo 4.7’de katılımcı öğrencilerin etkinlik kitabında (MEB, 2022) yer alan öz denetim kök değeri etkinliğindeki “Fuat Sezgin’in yaşam öyküsünü incelediğinizde onu başarıya götüren kişilik özelliklerinin neler olduğunu arkadaşlarınızla tartışınız?” Sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya öğrenciler Fuat Sezgin’in dil bilgisine sahip olması, azimli, ısrarcı, inatçı olması, çok çalışması, kendi isteği doğrultusunda hareket etmesi, kendine inanması, güvenmesi ve pes etmemesi şeklinde cevaplar vermişlerdir.

Etkinlikteki “Topluma ve insanlığa faydalı olmuş kişilerin ortak özelliklerinden biri de öz denetim sahibi olmalarıdır. Öz denetimli olmanın bireyleri başarıya götürmedeki rolünü Fuat Sezgin’in hayatından hareketle değerlendiriniz.” sorusuna öğrenciler Fuat Sezgin’in kendini yöneterek, günde 17 saat çalışarak, kendine inanıp güvenerek, pes etmeyerek bir yılda beş dil öğrendiğini belirtmişlerdir. Etkinlikteki “Başarıya giden yolda karşınıza çıkan engel ve zorluklar karşısında nasıl bir tutum sergilersiniz? Gerekçeleriyle açıklayınız.” sorusuna öğrencilerin pes etmeyecekleri, kendilerine inanıp güvenecekleri, çok çalışacakları, engelleri aşacakları, kendilerini motive edecekleri, azimli olup engel olmaya çalışanları dinlemeyecekleri ve kendilerini yönetecekleri şeklinde cevaplar verdikleri görülmektedir (Tablo 4.7).

Şekil 4.4. Altıncı sınıf öğrencilerine öz denetim kök değeri etkinliğinin uygulaması

Etkinliğin “Ülkenize ve insanlığa faydalı olmak adına neler yapmak istersiniz? Bu amaçla gerçekleştirmek istediğiniz çalışmalar için şu anda ve gelecekte neler yapmanız gerektiği ile ilgili plan ve düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşın” Sorusuna öğrencilerin bazıları iyi bir meslek sahibi olmak görüşünün olduğu belirlenmiştir. Bazı öğrenciler kanser hastalığının ilacını bulmak, SMA ilacını bulmak, bedava olmasını sağlamak, yerli savaş uçakları ve tanklar yapmak, iyi insan olmak gibi cevaplar verdiği görülmektedir. Bu hedeflere ulaşmak için Ö22, Ö26, Ö27, Ö28 ve Ö29 kodlu öğrenciler çok çalışmaları gerektiğini belirtmişlerdir.

Uygulama sırasında etkinlik kitabındaki (MEB, 2022) öz denetim kök değeri etkinliğinin değerlendirme ölçütleri, katılımcı kodları ve frekansları Tablo 4.8’de verilmiştir.

Tablo 4.8. MEB (2022) kitabındaki “öz denetim” kök değeri etkinliğinin değerlendirme ölçütleri, katılımcı kodları ve frekansları

Değerlendirme Ölçütleri	Evet		Hayır	
	Katılımcı Kodu	f	Katılımcı Kodu	f
Öz denetimli olmanın önemine inanırım.	Ö17, Ö18, Ö19, Ö20, Ö21, Ö22, Ö23, Ö24, Ö25, Ö26, Ö27, Ö28, Ö29, Ö30	14	-	0
Öz denetimli olmanın hayatın birçok alanını etkilediğini fark ederim.	Ö17, Ö18, Ö19, Ö20, Ö21, Ö23, Ö24, Ö25, Ö26, Ö27, Ö28, Ö29, Ö30	13	Ö22	1
Öz denetimli davranabilmenin bireysel ve toplumsal faydalarını bilirim.	Ö17, Ö18, Ö19, Ö21, Ö22, Ö24, Ö25, Ö27, Ö28, Ö29	10	Ö20 Ö23 Ö26 Ö30	4
Başarıya giden yolda azim ve kararlılıkla ilerlemem gerektiğini fark ederim.	Ö17, Ö18, Ö19, Ö20, Ö21, Ö22, Ö23, Ö24, Ö25, Ö26, Ö27, Ö28, Ö29, Ö30	14	-	0
Sahip olduğum özelliklerin, ilgi ve yeteneklerimin geleceğime yön vermede etkili olduğunu bilirim.	Ö17, Ö18, Ö19, Ö20, Ö21, Ö24, Ö25, Ö26, Ö27, Ö28, Ö29	11	Ö22 Ö23 Ö30	3

Tablo 4.8’de tüm öğrencilerin öz denetimli olmanın önemine inandıklarını belirtmişlerdir. Ö22 kodlu öğrenci dışındaki diğer öğrenciler öz denetimli olmanın hayatın birçok alanını etkilediğinin farkında olduklarını ifade etmişlerdir. Ö20, Ö23 Ö26 ve Ö30 kodlu öğrenciler dışındaki diğer öğrencilerin öz denetimli davranabilmenin bireysel ve toplumsal faydalarını bildikleri Tablo 4.8’de görülmektedir. Tüm öğrencilerin (14) başarıya giden yolda azim ve kararlılıkla ilerlemek gerektiğinin farkında oldukları, Ö22, Ö23 ve Ö30 kodlu öğrenciler dışındaki

diğer öğrencilerin sahip oldukları özelliklerin, ilgi ve yeteneklerinin geleceklerine yön vermede etkili olduğunu bildikleri görülmektedir.

4.1.5. Sabır Kök Değeri Etkinliğinin Uygulanmasına İlişkin Bulgular

Sabır kök değeri ile ilgili etkinliğin (Çalışmaya başlamak mı yoksa çalışmayı bitirmek mi zor?) uygulanması sırasında kitapta yer alan sorular, katılımcılar, cevapları Tablo 4.9’da verilmiştir. Ayrıca etkinliğin uygulamasına ait görsel Şekil 4.5’te yer almaktadır.

Tablo 4.9. MEB (2022) kitabındaki “sabır” kök değeri etkinliği ile ilgili sorular, katılımcı ve cevapları

Kitapta Etkinlikle İlgili Soru	Katılımcılar	Katılımcı Cevapları
Aziz Sancar’ın zorluklar ve başarısızlıklar karşısında pes etmemesi onun hangi özellikleri ile ilgilidir? Tartışınız.	Ö31	“Çok sabırlı bir insan olduğunu göstermiştir.”
	Ö32	“Çalışkan ve sabırlı.”
	Ö33	“Sabırlıymış.”
	Ö34	“Sabırlı.”
	Ö35	“Sabırlı biri olduğunu gösterir.”
	Ö36	“Sabırlı.”
	Ö37	“Sabırlı ve çalışkan olması.”
	Ö38	“Sabırlı.”
	Ö39	“Sabretmiş.”
Aziz Sancar’ın başarılı bir insanda bulunması gerektiğine inandığı özellikleri sabır bağlamında değerlendiriniz.	Ö31	“Bir şeyi başarmak için sabırlı olmak gerekir.”
	Ö32	“Bir şeyi başarmak için sabırlı olmak gerekir.”
	Ö33	“Bir şeyi başarmak için sabırlı olmamız lazım.”
	Ö34	“Bir şeyi başarmak için sabırlı olmamız gerekir.”
	Ö35	“Bir şeyi başarmak için sabırlı olmak gerekir.”
	Ö36	“Bir şeyi başarmak için sabırlı olmak gerekir.”
	Ö37	“Bir şeyi başarmak için sabırlı olmak gerekir.”
	Ö38	“Başarılı olmak için sabırlı olmak lazım.”
	Ö39	“Bir şeyi başarmak için sabırlı olmak gerek.”
Aziz Sancar’ın sabırla yürüttüğü çalışmaların kendisine, ailesine ve milletine faydaları neler olabilir? Düşüncelerinizi açıklayınız.	Ö31	“Ailesini ve kendini maddi durumda yetiştirebilir Dünyaya Türkiye’nin nasıl bir ülke olduğunu gösterir ve ülkemiz bilim adına gelişmiş olur.”
	Ö32	“Ailesini tedavi edebilir.”
	Ö33	“Daha iyi hayatları olabilir.”
	Ö34	“Kendisine daha iyi yollar açabilir, ailesine yardım edebilir.”
	Ö35	“Ailesine para gönderebilir. Türk milletine gelişim sağlar. Kendisi para kazanıyor, kendi ayaklarının üzerinde duruyor.”
	Ö36	“Sabırlı bir insanın her şeyi yapabileceğini öğretti. Hayatını, ailesini zenginleştirdi.”
	Ö37	“Birisi hasta olmuşa yardım eder, maddi açıdan zengin olur. Ailesini tedavi edebilir. Milletin gelişmesini sağlar.”
	Ö38	“Türk milleti adına gurur verici olurdu, gelecek nesillere örnek olur.”
	Ö39	“Ailesine, milletine ve kendine sabırlı olunca ne gibi çalışmalar olacağını anlatır. Milletini daha çok geliştirir.”

Tablo 4.9 incelendiğinde katılımcı öğrencilerin etkinlik kitabında (MEB, 2022) yer alan Sabır Kök Değeri Etkinliğindeki “Aziz Sancar’ın zorluklar ve başarısızlıklar karşısında pes etmemesi onun hangi özellikleri ile ilgilidir? Tartışınız.” sorusuna tüm öğrenciler sabırlı olması cevabını vermiş, Ö32 ve Ö37 kodlu öğrenciler sabırlı olmasının yanı sıra çalışkan olmasıyla da ilgili olduğunu belirtmişlerdir.

Etkinlikteki “Aziz Sancar’ın başarılı bir insanda bulunması gerektiğine inandığı özellikleri sabır bağlamında değerlendiriniz.” sorusuna tüm katılımcı öğrenciler bir şeyi başarmak için sabırlı olmak gerektiğini söylemişlerdir.

Etkinlikteki “Aziz Sancar’ın sabırla yürüttüğü çalışmaların kendisine, ailesine ve milletine faydaları neler olabilir? Düşüncelerinizi açıklayınız.” Sorusuna öğrenciler (Ö31, Ö35 Ö37, Ö38 ve Ö39) “Türk milletinin daha da gelişeceğini”; Ö31, Ö35, Ö36 ve Ö37 kodlu öğrenciler maddi açıdan daha iyi olacağını ve ailesine yardım edebileceğini; Ö33 ve Ö34 kodlu öğrenciler hayatının daha iyi olacağını; Ö32 ve Ö37 kodlu öğrenciler ailesini tedavi ettirebileceğini belirtmişlerdir. Öğrenciler, Aziz Sancar’ın sabırla yürüttüğü çalışmaların en fazla Türk milletinin gelişmesine fayda sağlayacağını ifade etmişlerdir. Uygulama sırasında etkinlik kitabındaki (MEB, 2022) sabır kök değeri etkinliğinin değerlendirme ölçütleri, katılımcı kodları ve frekansları Tablo 4.10’da verilmiştir.

Tablo 4.10. MEB (2022) kitabındaki “sabır” kök değeri etkinliğinin değerlendirme ölçütleri, katılımcı kodları ve frekansları

Değerlendirme Ölçütleri	Evet		Hayır	
	Katılımcı Kodu	f	Katılımcı Kodu	f
Sabırlı olmanın olumlu sonuçlar doğuracağına inanırım.	Ö31, Ö32, Ö33, Ö34, Ö35, Ö36, Ö37, Ö38, Ö39	9	-	0
Sabrın geliştirilebilir bir yetenek olduğunu savunurum.	Ö31, Ö32, Ö33, Ö34, Ö35, Ö36, Ö37, Ö38, Ö39	9	-	0
Sabır sürecinin durağan bir faaliyet olmadığını düşünürüm	Ö31, Ö33, Ö34, Ö35, Ö36, Ö38, Ö39	7	Ö32, Ö37	2
Sabrın aktif ve bilinçli bir hazırlık olduğunu bilirim.	Ö31, Ö32, Ö33, Ö34, Ö35, Ö36, Ö37, Ö38, Ö39	9	-	0
Sonuç istenilen şekilde olmasa bile sürecin öğretici olduğunu düşünürüm.	Ö31, Ö32, Ö33, Ö34, Ö35, Ö36, Ö37, Ö38, Ö39	9	-	0

Tablo 4.10’da bütün öğrencilerin sabırlı olmanın olumlu sonuçlar doğuracağına inandıkları, sabrın geliştirilebilir bir yetenek olduğunu savundukları, sabrın aktif ve bilinçli bir hazırlık olduğunu bildikleri, sonuç istenilen şekilde olmasa bile sürecin öğretici olduğunu düşündükleri görülmektedir. Sabır sürecinin durağan bir faaliyet olmadığına Ö32 ve Ö37 kodlu öğrenciler dışındaki diğer öğrencilerin katıldıkları görülmektedir.

Şekil 4.5. Yedinci sınıf öğrencilerine sabır kök değer etkinliğinin uygulaması

4.1.6. Saygı Kök Değeri Etkinliğinin Uygulanmasına İlişkin Bulgular

Saygı kök değeri ile ilgili etkinliğin (çok geç olmadan) uygulanması sırasında kitapta yer alan sorular, katılımcılar, cevapları Tablo 4.11’de verilmiştir. Ayrıca etkinliğin uygulamasına ait görsel Şekil 4.6’da yer almaktadır.

Tablo 4.11. MEB (2022) kitabındaki “saygı” kök değeri etkinliği ile ilgili sorular, katılımcı ve cevapları

Kitapta Etkinlikle İlgili Soru	Katılımcılar	Katılımcı Görüşleri
Doğaya saygı kapsamında iklim değişikliğinin önüne geçmek için neler yapılabilir? Açıklayınız.	Ö8	“Yenilenebilir enerji kaynaklarını tercih etmeliyiz. Ağaç dikmeliyiz, çevreyi temiz tutmalıyız.”
	Ö9	“Toplu taşıma araçları kullanmalıyız. Çevreyi temiz tutmalıyız. Yenilenebilir enerji kullanmalıyız.”
	Ö10	“Ağaç dikmeliyiz. Yenilenebilir enerji kaynakları kullanmalıyız, çevreyi temiz tutmalıyız.”
	Ö11	“Yenilenebilir enerji kaynakları tercih etmeliyiz. Ağaç dikmeliyiz, çevreyi temiz tutmalıyız, toplu taşıma araçları kullanmalıyız.”
	Ö12	“Yenilenebilir enerji kaynakları kullanmalıyız. Ağaç dikmeliyiz, çevreyi temiz tutmalıyız.”
	Ö13	“Yenilenebilir enerji kaynakları tercih etmeliyiz. Ağaç dikedebiliriz, çevreyi temiz tutmalıyız.”
	Ö14	“Yenilenebilir enerji kaynakları kullanmalıyız. Ağaç dikmeliyiz, çevreyi temiz tutmalıyız. Havayı kirletmemek için toplu taşıt kullanmalıyız.”
	Ö15	“Yenilenebilir enerji kaynakları tercih etmeliyiz. Ağaç dikmeliyiz, çevreyi temiz tutmalıyız.”
Küresel ısınma sorununun önüne geçmede insanların doğaya saygılı olmasının katkıları neler olabilir? Örnek vererek açıklayınız.	Ö16	“Toplu taşıma araçları kullanabiliriz. Yenilenebilir enerji kaynaklarını tercih etmeliyiz. Ağaç dikmeliyiz, çevreyi temiz tutmalıyız.”
	Ö8	“Küresel ısınma olmaz, besinimiz artar, canlı sayımız azalmaz.”
	Ö9	“Besinlerimiz artar. Küresel ısınma olmaz. Kuraklık olmaz. Canlı sayıları artar.”
	Ö10	“Besin üretimi daha fazla olur. Küresel ısınma olmaz, kuraklık olmaz, canlı sayısı azalmaz.”
	Ö11	“Küresel ısınma olmaz, kuraklık olmaz.”
	Ö12	“Küresel ısınma olmaz, doğaya saygılı oluruz. Hava kirlenmezse kuraklık olmaz.”
	Ö13	“Küresel ısınma olmaz, kuraklık olmaz.”
	Ö14	“Doğaya saygılı olursak hava kirlenmez ve kuraklık olmaz.”
Görselleri etkileşimli tahtada açarak öğrencilerin incelemesini sağlayınız. Öğrencilerden görsellerin her birine yönelik düşüncelerini arkadaşlarıyla paylaşmalarını isteyiniz.	Ö15	“Doğaya saygılı olursak kuraklık olmaz, çevre temiz kalır.”
	Ö16	“Küresel ısınma olmaz, ürünlerimiz çoğalır, kuraklık olmaz, canlı sayıları artar.”
	Ö8	“Her ikisinin de sebebi insandır, insan doğaya sahip çıkarsa bir şey olmaz.”
	Ö9	“Fabrika dumanları yüzünden iklim değişikliği oluyor, iklim değişikliği yüzünden de kuraklık oluyor ve bunun sorumlusu insanlardır.”
	Ö10	“Her ikisinde de insan yapar, insan güzel kullanırsa her şey daha güzel olur. Kuraklık olmaz. Kuraklık eğer biz fosil yakıt kullanırsak sera gazlarını meydana getirirsek iklim değişikliğine neden olur ve kuraklık yaşanır.”
	Ö11	“Kuraklık, çevreden insanlardan ve fabrikalardan iklim değişikliğinde olur.”
	Ö12	“Fabrikalar olunca kuraklık olur dumanların yüzünden. Aslında dumanları yapanlar da insanlardır.”
	Ö13	“Fabrikaların olduğu yerler daha kurak, olmadığı yerler ise yeşil ve kuraklığın sebebi insanlar, insanlar yenilenebilir enerji kullansa yeşil dünya olur. Kullanmazsalar kurak bir dünya olur.”

Tablo 4.11. (devam)

Ö14	“Kuraklık olmasının sebebi fabrika bacalarından çıkan dumanlar havayı kirletiyor ve kuraklık başlıyor. Deniz ve çimenlerin olması da yenilenebilir enerjinin olmasıdır. Kuraklığın sebebi insanlardır.”
Ö15	“Kuraklığa sebep olan insanlardır. Çünkü fabrikalardan çıkan dumanlardan dolayı yağmur yağmadığı için kuraklık yaşanır.”
Ö16	“Kuraklık olan yerde yaprak kurumuş ama kuraklık olmayan yerde yaprak kurumamıştır. Diğer görselde ise kurak yerlerde fabrikalar var ve iklim değişikliği olmuştur. Kuraklık olmayan yerde ise yenilenebilir enerji kaynakları vardır ve bunlara da insanlar etkili olmuştur.”

Tablo 4.11’de katılımcı öğrencilerin etkinlik kitabında (MEB, 2022) yer alan saygı kök değeri etkinliğindeki “Doğaya saygı kapsamında iklim değişikliğinin önüne geçmek için neler yapılabilir? Açıklayınız.” sorusuna en fazla yenilenebilir enerji kaynakları kullanmak ve çevreyi temiz tutmak, en az toplu taşıma araçlarını kullanmak öğrenciler tarafından verilen cevaplar olduğu görülmektedir.

Etkinlikteki “Küresel ısınma sorununun önüne geçmede insanların doğaya saygılı olmasının katkıları neler olabilir? Örnek vererek açıklayınız.” soruna en fazla kuraklık olmayacağı, en az çevrenin temiz kalacağı cevapları katılımcı öğrenciler tarafından verilmiştir.

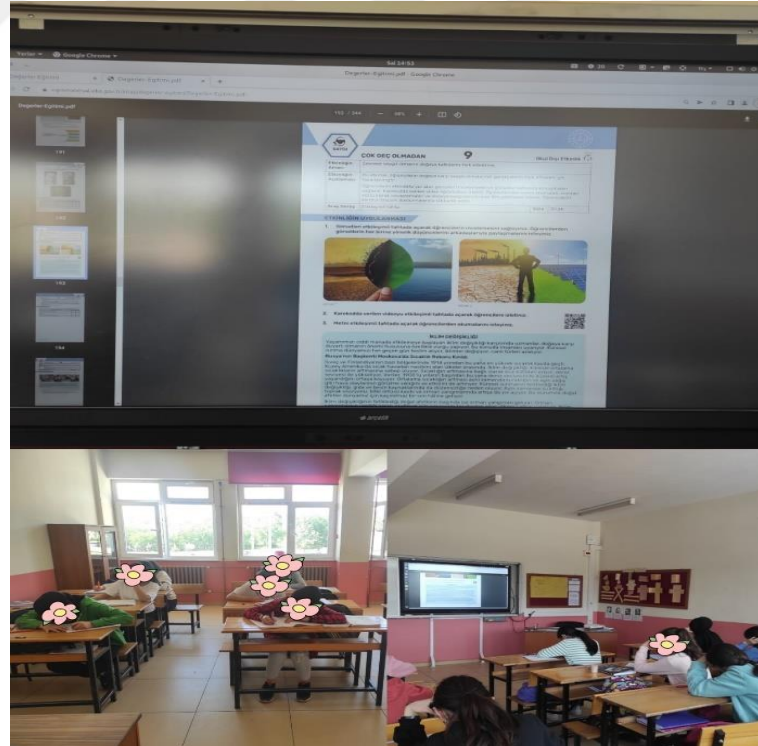
Etkinlikteki “Görselleri etkileşimli tahtada açarak öğrencilerin incelemesini sağlayınız. Öğrencilerden görsellerin her birine yönelik düşüncelerini arkadaşlarıyla paylaşmalarını isteyiniz.” sorusunun cevapları incelendiğinde katılımcı öğrencilerin tamamı her iki görsele de insanların sebep olduğunu belirtmişlerdir. Öğrenciler kuraklık olmasını fosil yakıt kullanımına, fabrika bacalarından çıkan dumanlara ve bununla beraber iklim değişikliğine bağlamışlardır. Yeşil bir dünyanın, denizin ve çimenlerin olmasını Ö13, Ö14 ve Ö16 kodlu öğrenciler yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımına bağlı olduğunu belirtmişlerdir.

Uygulama sırasında etkinlik kitabındaki (MEB, 2022) saygı kök değeri etkinliğinin değerlendirme ölçütleri, katılımcı kodları ve frekansları Tablo 4.12’de verilmiştir.

Tablo 4.12. MEB (2022) kitabındaki “saygı” kök değeri etkinliğinin değerlendirme ölçütleri, katılımcı kodları ve frekansları

Değerlendirme Ölçütleri	Evet		Hayır	
	Katılımcı Kodu	f	Katılımcı Kodu	f
Her canlının saygıya değer olduğuna inanırım.	Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16	9	-	0
Doğaya saygı duyulması gerektiğine inanırım.	Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16	9	-	0
Yaşanan çevre sorunlarının doğaya saygı duyulmamasından kaynaklandığını düşünürüm	Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16	9	-	0
Ülkemin kaynaklarının değerli olduğunu bilirim.	Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16	9	-	0
Kendime, aileme, çevreme ve farklılıklara saygı duyarım.	Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16	9	-	0

Tablo 4.12’de öğrencilerin tamamı saygı kök değeri etkinliğinin değerlendirme ölçütlerini evet olarak yanıtlamıştır. Buna göre katılımcı öğrencilerin her canlının saygıya değer olduğuna inandıkları, doğaya saygı duyulması gerektiğine inandıkları, yaşanan çevre sorunlarının doğaya saygı duyulmamasından kaynaklandığını düşündükleri, ülkenin kaynaklarının değerli olduğunu bildikleri, kendilerine, ailelerine, çevrelerine ve farklılıklara saygı duydukları gözlenmektedir.

Şekil 4.6. Sekizinci sınıf öğrencilerine saygı kök değeri etkinliğinin uygulaması

4.1.7. Sevgi Kök Değeri Etkinliğinin Uygulanmasına İlişkin Bulgular

Sevgi kök değeri ile ilgili etkinliğin (Atatürk ve ağaç sevgisi) uygulanması sırasında kitapta yer alan sorular, katılımcılar, cevapları Tablo 4.13’te verilmiştir. Ayrıca etkinliğin uygulamasına ait görsel Şekil 4.7’de yer almaktadır.

Tablo 4.13. MEB (2022) kitabındaki “sevgi” kök değeri etkinliği ile ilgili sorular, katılımcı ve cevapları

Kitapta Etkinlikle İlgili Soru	Katılımcılar	Katılımcı Görüşleri
Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün yapmış olduğu çalışmaları doğa sevgisi bağlamında değerlendiriniz.	Ö2	“Var, Ağaçları kesmemiş.”
	Ö3	“Atatürk’ün doğa sevgisi çok var. Çünkü ağaçların kesilmesine izin vermiyor.”
	Ö4	“Doğa sevgisi var, ağaçları çok sever.”
	Ö5	“Atatürk’ün doğa sevgisi var. Çünkü ağaçları koruyor.”
	Ö6	“Doğa sevgisi çok var çünkü ağaçları kesmiyor.”
	Ö7	“Var, ağaçlara sevgisi olduğu için.”
	Ö2	“Ağaç fidanı dikmişim”
Günlük hayatta ağaç ve orman sevgisiyle ilgili karşılaştığınız olay, haber ve durumları arkadaşlarınızla paylaşınız.	Ö3	“Alaçam’da ormanlık yerde çok ağaç yoktu. O yüzden biz orada bayağı fidan diktik.”
	Ö4	“Çimenlikte bir çamlık vardı, oraya ağaç dikmişlerdi.”
	Ö5	“Ağaç dikiliyor, onları hiç kesmiyorlar, onları koruyorlar.”
	Ö6	“Ağaç yokken ağaç dikiyorlardı.”
	Ö7	“Fidanlar ekmişlerdi.”
	Ö2	“...Oksijensiz kalmamak için.”
	Ö3	“Ağaçsız bir yer gelişmez.”
Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün aşağıda verilen sözlerinden hareketle uygarlık ile doğa sevgisi arasında nasıl bir bağlantı olduğunu açıklayınız. (Ağaç, çiçek ve yeşillik uygarlık demektir. Ormansız ve ağaçsız toprak vatan değildir. Çevreyi korumak aklın gereğidir.)	Ö4	“Doğa sevgisi uygarlığı geliştirir.”
	Ö5	“Ağaç olmayınca ülke gelişmez, ağaçlar önemlidir.”
	Ö6	
	Ö7	“...Ağaçlar olmasaydı oksijen olmazdı.”
	Ö2	“Ağaç dikerim yere çöp atmam.”
	Ö3	“Ağaçları suluyorum, çevreye çöp atmıyorum.”
	Ö4	“Yerlere çöp atmam, ağaçlar dikerim büyütürüm.”
Çevreyi korumak için neler yapıyorsunuz? Arkadaşlarınızla paylaşınız.	Ö5	“Fidan dikiyorum, ağaçları suluyorum.”
	Ö6	“Ağaçlar bizi oksijen verir.”
	Ö7	“Ağaçları, çiçekleri, yeşillikleri sularım.”
	Ö7	

Tablo 4.13’de katılımcı öğrencilerin etkinlik kitabında (MEB, 2022) yer alan Sevgi Kök Değeri Etkinliğindeki “Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün yapmış olduğu çalışmaları doğa sevgisi bağlamında değerlendiriniz.” sorusuna tüm öğrenciler “Atatürk’ün doğa sevgisi var” şeklinde cevap vermişlerdir. Ö2, Ö3 ve Ö6 kodlu öğrenciler düşüncelerini belirtirken Atatürk’ün ağaçları kesmediğini; Ö4 ve Ö7 kodlu

öğrenciler ağaçları sevdiğini, Ö5 kodlu öğrenci ağaçları koruduğu için Atatürk'ün doğa sevgisi olduğunu belirtmişlerdir.

Etkinlikteki “Günlük hayatta ağaç ve orman sevgisiyle ilgili karşılaştığınız olay, haber ve durumları arkadaşlarınızla paylaşınız.” sorusuna öğrencilerden Ö4, Ö5, Ö6 ve Ö7 kodlu öğrenciler ağaç dikilirken gördüklerini; Ö2 ve Ö3 kodlu öğrenciler bizzat kendilerinin fidan diktiğini belirtmişlerdir. Ö5 kodlu öğrenci ağaçları kesmeyip, onları korumalarını ağaç ve orman sevgisiyle ilişkilendirmiştir.

Etkinlikteki “Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün aşağıda verilen sözlerinden hareketle uygarlık ile doğa sevgisi arasında nasıl bir bağlantı olduğunu açıklayınız.” sorusuna cevaplar şu şekildedir: Ö3 kodlu öğrenci ağaçsız hiçbir yerin gelişmeyeceğini, Ö4 kodlu öğrenci doğa sevgisinin uygarlığı geliştireceği, Ö5 kodlu öğrenci ağaçların ülkeyi geliştireceğini ağaçların önemli olduğunu belirtmiştir. Ö2 ve Ö7 kodlu öğrenciler uygarlığın doğa sevgisiyle ilişkisini oksijensiz kalmamaya bağlarken, Ö6 kodlu öğrencinin soruya cevap vermediği gözlenmektedir.

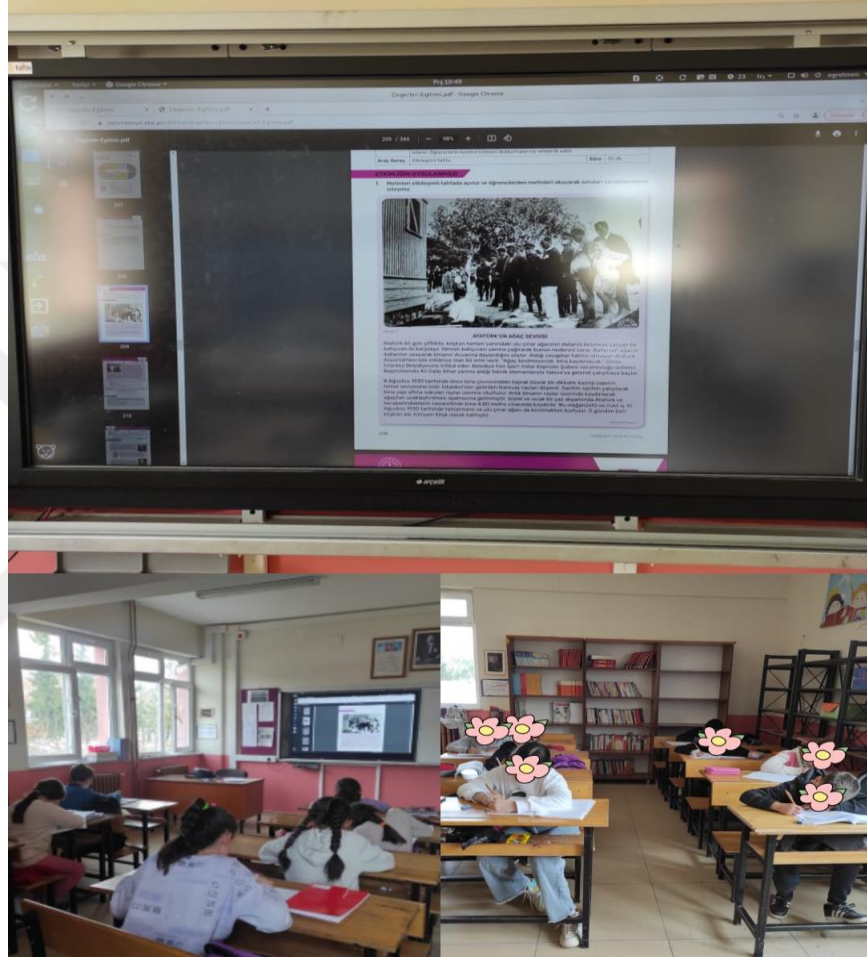
Etkinliğin “Çevreyi korumak için neler yapıyorsunuz? Arkadaşlarınızla paylaşınız.” sorusuna en fazla verilen cevapların ağaç dikmek, ağaçları fidanları sulamak ve yerlere çöp atmamak olduğu görülmektedir. Ö6 kodlu öğrenci ağaçların oksijen verdiğini belirtmiştir.

Uygulama sırasında etkinlik kitabındaki (MEB, 2022) sevgi kök değeri etkinliğinin değerlendirme ölçütleri, katılımcı kodları ve frekansları Tablo 4.14'te verilmiştir.

Tablo 4.14. MEB (2022) kitabındaki “sevgi” kök değeri etkinliğinin değerlendirme ölçütleri, katılımcı kodları ve frekansları

Değerlendirme Ölçütleri	Evet		Hayır	
	Katılımcı Kodu	f	Katılımcı Kodu	f
Doğayı korumanın önemini bilirim.	Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7	6	-	0
Doğayı ve canlıları korur, gözetir, onlara merhamet ederim.	Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7	6	-	0
Doğanın korunması için görev almaya istekli olurum.	Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7	6	-	0
Doğayı koruma konusunda arkadaşlarımı teşvik ederim.	Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7	6	-	0
Doğaya karşı sorumluluklarımı sevgi ve bağlılıkla yerine getiririm.	Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7	6	-	0

Tablo 4.14’te bütün öğrencilerin sevgi kök değer etkinliğinin değerlendirme ölçütlerini evet olarak yanıtladıkları görülmektedir. Bu sonuçlara göre katılımcı öğrencilerin tamamının doğayı korumanın önemini bildikleri, doğayı ve canlıları koruyup gözetip onlara merhamet ettikleri, doğanın korunması için görev almaya istekli oldukları, doğayı koruma konusunda arkadaşlarını teşvik ettikleri, doğaya karşı sorumluluklarını sevgi ve bağlılıkla yerine getirdikleri gözlenmektedir.

Şekil 4.7. Beşinci sınıf öğrencilerine sevgi kök değer etkinliğinin uygulaması

4.1.8. Sorumluluk Kök Değeri Etkinliğinin Uygulanmasına İlişkin Bulgular

Sorumluluk kök değeri ile ilgili etkinliğin (çevre bilinci) uygulanması sırasında kitapta yer alan sorular, katılımcılar, cevapları Tablo 4.15’te verilmiştir. Ayrıca etkinliğin uygulamasına ait görsel Şekil 4.8’de yer almaktadır.

Tablo 4.15. MEB (2022) kitabındaki “sorumluluk” kök değeri etkinliği ile ilgili sorular, katılımcı ve cevapları

Kitapta Etkinlikle İlgili Soru	Katılımcılar	Katılımcı Görüşleri
İzlediğiniz plastik atık temalı tanıtım filmi hakkında ne düşünüyorsunuz?	Ö31	“Bu filmde tek kullanımlık plastik atıkların denize canlılara zarar verdiğini anlatıyor.”
	Ö32	“Tek kullanımlık plastikler deniz canlılarına zararlıdır.”
	Ö33	“Herkes doğum gününü kutlarken, deniz canlıları ise yaşamıyorlar.”
	Ö34	“Kullandığımız tek kullanımlık plastikler denizdeki hayvanlara, bitkilere zarar verebiliyor.”
	Ö35	“Tek kullanımlık malzemeler bizi eğlendirirken hayvanlara zarar veriyor.”
	Ö36	“Tek kullanımlık atıkları değil de çokça kullanımlık şeyleri kullanmak.”
	Ö37	“Denize plastik atmamalıyız.”
	Ö38	“Bundan sonra tek kullanımlık plastikler yerine birden fazla kullanabileceğimiz eşyalar kullanmalıyız canlılar için.”
	Ö39	“İnsanların tek kullanılan plastik atıkları sebebiyle canlılar ölüyor. Tek kullanımlık atıkları geri dönüşüme atmalıyız.”
Filmde verilmek istenen mesaj sizce nedir? Tartışınız.	Ö31	“Tek kullanımlık atıkların canlılara zarar vermesi ve bizim bu gibi atıklardan bir tane atık attığımızda bir şey olmaz sanıyoruz ama herkes ata ata çoğalır ve canlıların nesli tükenir.”
	Ö32	“Tek kullanımlık atıkları denize atmamalıyız.”
	Ö33	“Tek kullanımlık eşyalar kullanmamalıyız.”
	Ö34	“Tek kullanımlık plastikleri denize atmamalıyız.”
	Ö35	“Çevreye ve denizlere tek kullanımlık çöp atmamalıyız.”
	Ö36	“Tek kullanımlık atıkları kullanmamalıyız.”
	Ö37	“Denize çöp atmayın. Tek kullanımlık plastikleri denize atmamak.”
	Ö38	“Canlıların sağlığı için tek kullanımlık plastiklerin kullanımını azaltmak.”
	Ö39	“Tek kullanımlık atıklar canlılara zarar verir.”
İzlediğiniz filmde sizi en çok etkileyen sahneyi arkadaşlarınızla paylaşınız.	Ö31	“Kaplumbağanın burnunun deliğine giren pipet.”
	Ö32	“Ahtapotun kollarına giren plastik bardaklar.”
	Ö33	“Kaplumbağanın burnuna girmiş olan pipet.”
	Ö34	“Ahtapotun kollarına plastik bardakların yapışması.”
	Ö35	“Hayvanların zarar gördüğü sahneler. Mesela ahtapotun kollarının zarar gördüğü.”
	Ö36	“Kaplumbağanın burnunda pipetin kalması.”
	Ö37	“Kaplumbağanın burnuna girmiş pipet.”
	Ö38	“Denizin kirlendiğinden sonra da canlılara zarar vermesi.”
	Ö39	“Çocuk deniz kenarında bir balık görüp onun ağzındaki poşetleri temizliyor.”
Filme göre çevreye gelişigüzel atılan atıkların deniz canlılarının yaşam alanlarına etkileri nelerdir?	Ö31	“Denizdeki canlılara zarar verir. Ve kısa sürede ölmelerine, can çekişmelerine ve nesli tükenmelerine sebep olur.”
	Ö32	“Plastik atıkların deniz canlılarına zarar vermesi ve acı çekmesi.”
	Ö33	“Çevre atıkları atılır ise canlılara zarar verir.”
	Ö34	“Zarar verdiği için canlılar ölüyor.”
	Ö35	“Hayvanların zarar görmesi ve canlıların acı çekmesi.”
	Ö36	“Bazıları direk ölüyor, bazıları ise acı çekerek ölüyor.”
	Ö37	“Acı çekerek ölürlər.”
	Ö38	“Olumsuz yönden etkilemiş ve zarar vermiş.”
	Ö39	“Zarar vermiş, acı çeker.”

Tablo 4.15. (devam)

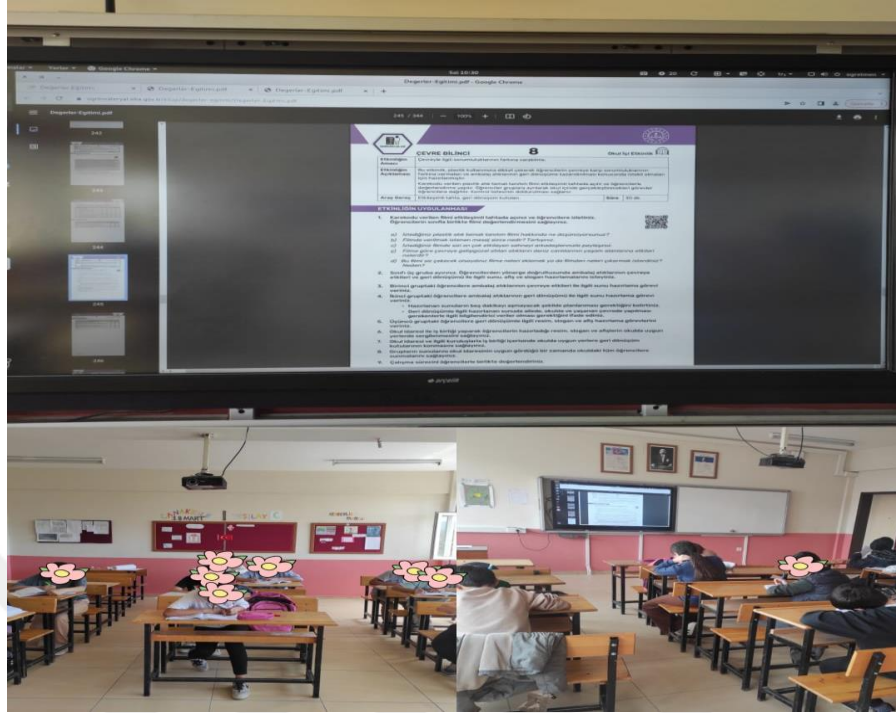
Bu filmi siz çekecek olsaydınız filme neleri eklemek ya da filmde neleri çıkarmak isterdiniz? Neden?	Ö31	“Çöpe atılan camların kedilere, köpeklerle zarar vermesini de eklerdim.”
	Ö32	“Evde artan yiyeceklerimizi israf edip çöpe atmayalım, hayvanlarımıza verelim.”
	Ö33	“Yazamıyorum.”
	Ö34	“Ben olsaydım, o doğum günü sahnesini çıkartıp güzel zarar vermeyen bir sahne koyardım.”
	Ö35	“Denizde değil de çevreye atılan çöpleri eklemek isterdim. Çoğunlukla denize değil de yerlere çöp atıldığı için.”
	Ö36	“Çöpe kırılan camların hayvanlara zarar vermesi.”
	Ö37	Kırılan camların, köpeklerin ve kedilerin ayaklarına batması.”
	Ö38	“Filme sonradan insanların tek kullanımlık plastikleri kullanımını azaltıp, denizin ve canlıların tehlikesinin azalmasını eklemek isterdim.”
	Ö39	“Doğum günü kısmını çıkarmış, yerine herkesin plastik tek kullanımı çöplerini attığı yeri çekip koyardım.”

Tablo 4.15’te öğrencilerin etkinlik kitabında (MEB, 2022) yer alan sorumluluk kök değeri etkinliğindeki “İzlediğiniz plastik atık temalı tanıtım filmi hakkında ne düşünüyorsunuz?” sorusuna en fazla tek kullanımlık atıkların deniz canlılarına zarar vermesi en az denize plastik atılmaması, tek kullanımlık atıkların geri dönüşüme atılması şeklinde görüşleri bulunmaktadır.

Etkinlikteki “Filmde verilmek istenen mesaj sizce nedir? Tartışınız.” sorusuna en fazla tek kullanımlık atıkların denize atılmaması, en az tek kullanımlık atıkların canlılara zarar vermesi cevapları öğrenciler tarafından verilmiştir. “İzlediğiniz filmde sizi en çok etkileyen sahneyi arkadaşlarınızla paylaşınız.” sorusuna katılımcı öğrencilerin en fazla kaplumbağanın burnuna giren pipet olurken en az çocuğun deniz kenarındaki bir balığın ağzına giren poşetleri temizlemesi ve denizin kirlenmesinden sonra bazı canlıların zarar görmesi şeklindeki cevapları verdikleri görülmektedir.

Etkinlikteki “Filme göre çevreye gelişigüzel atılan atıkların deniz canlılarının yaşam alanlarına etkileri nelerdir? Sorusuna en fazla denizdeki canlılara zarar vermesi, en az denizdeki canlıların neslinin tükenmesi cevapları katılımcı öğrenciler tarafından verilmiştir. Etkinlikteki “Bu filmi siz çekecek olsaydınız filme neleri eklemek ya da filmde neleri çıkarmak isterdiniz? Neden? Sorusuna en fazla yerlere atılan kırılmış camların kedi ve köpeklerle zarar verdiği sahneleri eklemek olmuştur. Öğrencilerin en az cevabı evde artan yiyecekleri hayvanlara vermek, denize atılan atıklar bölümünü çıkarıp çevreye atılan atıklar kısmını eklemek ve tek kullanımlık plastik kullanımını

azaltıp denizdeki canlıların tehlikesinin azaldığı sahneyi eklemek cevaplarının katılımcı öğrenciler tarafından verildiği görülmektedir.

Şekil 4.8. Yedinci sınıf öğrencilerine sorumluluk kök değer etkinliğinin uygulaması

Uygulama sırasında etkinlik kitabındaki (MEB, 2022) sorumluluk kök değeri etkinliğinin değerlendirme ölçütleri, katılımcı kodları ve frekansları Tablo 4.16’da verilmiştir.

Tablo 4.16. MEB (2022) kitabındaki “sorumluluk” kök değeri etkinliğinin değerlendirme ölçütleri, katılımcı kodları ve frekansları

Değerlendirme Ölçütleri	Evet		Hayır	
	Katılımcı Kodu	f	Katılımcı Kodu	f
Çevreye karşı sorumluluklarının farkına varırım.	Ö31, Ö32, Ö33, Ö34, Ö35, Ö36, Ö37, Ö38, Ö39	9	-	0
Ambalaj atıklarını geri dönüşüme göndermem gerektiğini bilirim.	Ö31, Ö32, Ö33, Ö34, Ö35, Ö36, Ö37, Ö38, Ö39	9	-	0
Çevreyi korumak ve ambalaj atıklarını geri dönüşüm kutularına atmak için istekli olurum.	Ö31, Ö32, Ö33, Ö34, Ö35, Ö36, Ö37, Ö38, Ö39	9	-	0
Çevreye karşı sorumlu bir birey olmamın beni değerli kıldığına inanırım.	Ö31, Ö32, Ö34, Ö35, Ö36, Ö37, Ö38, Ö39	8	Ö33	1
Ortak yaşam alanlarının korunmasında sorumluluk üstlenirim	Ö31, Ö32, Ö33, Ö34, Ö35, Ö36, Ö37, Ö38, Ö39	9	-	0
Çevrenin korunması ve kaynakların verimli kullanılmasında sorumluluklarımı yerine getiririm.	Ö31, Ö32, Ö34, Ö35, Ö36, Ö38, Ö39	7	Ö33 Ö37	2

Tablo 4.16’da bütün öğrencilerin çevreye karşı sorumluluklarının farkına vardıkları, ambalaj atıklarını geri dönüşüme göndermek gerektiğini bildikleri, çevreyi korumak ve ambalaj atıklarını geri dönüşüm kutularına atmak için istekli oldukları belirlenmiştir. Ö33 kodlu öğrenci dışındaki diğer öğrencilerin çevreye karşı sorumlu bir birey olmanın kendisini değerli kıldığına inandıkları, ortak yaşam alanlarının korunmasında sorumluluk üstlendikleri, Ö33 ve Ö37 kodlu öğrenciler dışındaki öğrencilerin çevrenin korunması ve kaynakların verimli kullanılmasında sorumluluklarını yerine getirdikleri görülmektedir.

4.1.9. Vatanseverlik Kök Değeri Etkinliğinin Uygulanmasına İlişkin Bulgular

Vatanseverlik kök değeri ile ilgili etkinliğin (karbon ayak izim) uygulanması sırasında kitapta yer alan sorular, katılımcılar, cevapları Tablo 4.17’de verilmiştir. Ayrıca etkinliğin uygulamasına ait görsel Şekil 4.9’da yer almaktadır.

Tablo 4.17. MEB (2022) kitabındaki “vatanseverlik” kök değeri etkinliği ile ilgili sorular, katılımcı ve cevapları

Kitapta Etkinlikle İlgili Soru	Katılımcılar	Katılımcı Görüşleri
Günlük tüketim alışkanlıklarınızın karbon ayak izinizle ilişkisini değerlendiriniz.	Ö8	“Sobaya attığımız odun. Bir yere giderken arabayla gitmemiz. Günlük cam şişede içtiğimiz kola. Banyoda fazla kalmamız.”
	Ö9	“Okula yürüyerek gelmek, evde soba kullanmak, cam şişeden içecek içmek, karbon ayak izimi etkiler.”
	Ö10	“Fosil yakıt kullanarak dış fırçalarla çok su tüketirken arabayla çarşıya giderken.”
	Ö12	“Her gün cam şişeyle kola içiyorum. Günlük banyo yaptığımda. Arabayla bir yere gittiğimde bunlar benim karbon ayak izimi etkiler.”
	Ö13	“Cam şişede kola içmek karbon ayak izini etkiler. Fosil yakıtları yakmak, dış fırçalarla suyu açık bırakmak karbon ayak izimi etkiler.”
	Ö14	“...Yenilenebilir enerji kaynağı kullanmalıyız. Gereksiz elektrik kullanımından kaçınmalıyız, toplu taşıma kullanmalıyız.”
	Ö15	“Arabayla çarşıya gitmek, soba yakmak, cam şişe kullanmak.”
	Ö16	“...Geri dönüştürülebilen şeyleri tercih etmeliyiz. Kendi arabamız yerine toplu taşıma tercih etmeliyiz. Yenilenebilir enerji kaynakları kullanmalıyız. Su tüketimini azaltmalıyız.”
Karbon ayak izinizi azaltabileceğinizi düşündüğünüz önlemlerden hangilerini uygulayabileceğinizi sınıf arkadaşlarınızla tartışınız.	Ö8	“Hepsi.”
	Ö9	“Hepsi.”
	Ö10	“Hepsi.”
	Ö12	“Hepsi.”
	Ö13	“Hepsi.”
	Ö14	“Hepsi.”
	Ö15	“Hepsi.”
	Ö16	“Hepsi.”

Tablo 4.17. (devam)

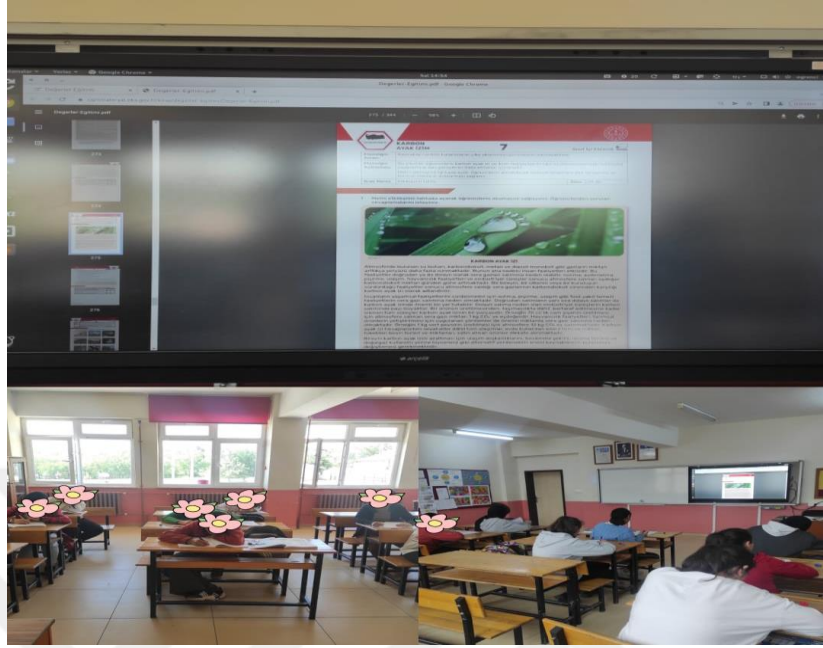
Ülke ve dünya genelinde karbon salımına bağlı yıkıcı etkileri azaltmak için ne gibi önlemler alınabilir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.	Ö8	“Toplu taşımayı tercih edebiliriz. Su israfını önlemeliyiz. Fosil yakıt kullanmamalıyız. Gereksiz elektrikten kaçınmalıyız. Yenilenebilir enerji kullanmalıyız.”
	Ö9	“Yenilenebilir enerji kullanabiliriz. Toplu taşıma kullanmalıyız, su israfını önlemeliyiz. Tek kullanımlık plastik şişe kullanmamalıyız. Fosil yakıtlar azaltılmalı.”
	Ö10	“Toplu taşımayı tercih edebiliriz, yerel üretimi tercih edebiliriz, yenilenebilir enerji kullanabiliriz. Gereksiz elektrik kullanımından kaçınabiliriz. Su israfını önlemeliyiz.”
	Ö12	“Toplu taşımayı tercih edebiliriz. Gereksiz elektrik kullanımından kaçınırız. Gereksiz su elektrik kullanımından kaçınırım. Tek kullanımlık pet şişeleri tercih etmem plastik kaplı ürünleri tercih etmem.”
	Ö13	“Boşuna su akıtmamalıyız. Kömür yakıt çok fazla kullanmamalıyız. Plastik ambalaj ürünler kullanmamalıyız. Toplu taşıma kullanmalıyız, yenilenebilir enerji kullanmalıyız.”
	Ö14	“Toplu taşımayı tercih edebiliriz. Boş yere elektrik tüketimini azaltırız. Gereksiz elektrik kullanımından kaçınırım. Yenilenebilir enerji kullanmalıyız. Geri dönüştürülebilir materyalleri tercih ederim.”
	Ö15	“Toplu taşıma araçlarını tercih ederim. Günlük yaşamdaki gereksiz su tüketimini azaltırım. Tek kullanımlık plastik şişeleri tercih etmem. Yenilenebilir enerji kaynakları kullanılabilir. Gereksiz elektrik kullanımından kaçınmak gerekir.”
	Ö16	“Suyu az kullanmalıyız. Toplu taşıma kullanmalıyız. Geri dönüştürülebilir materyaller kullanmalıyız. Elektriği az kullanmalıyız yenilenebilir enerji kaynakları kullanmalıyız.”

Tablo 4.17’de katılımcı öğrencilerin vatanseverlik kök değeri etkinliğindeki “Günlük tüketim alışkanlıklarınızın karbon ayak izinizle ilişkisini değerlendiriniz.” sorusu için karbon ayak izini en fazla fosil yakıt kullanmak (soba yakmak), olurken az geri dönüşüm kullanımı ve gereksiz elektrik kullanımı olduğu göze çarpmaktadır.

Etkinlikteki “Karbon ayak izinizi azaltabileceğinizi düşündüğünüz önlemlerden hangilerini uygulayabileceğinizi sınıf arkadaşlarınızla tartışınız.” sorusuna katılımcı öğrencilerin tamamı önlemlerin hepsini uygulayarak karbon ayak izlerini azaltabileceklerini belirtmişlerdir.

Etkinlikteki “Ülke ve dünya genelinde karbon salınımına bağlı yıkıcı etkileri azaltmak için ne gibi önlemler alınabilir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.”

sorusuna en fazla toplu taşıma kullanma olurken en az yerel üretim tercih etme cevaplarının katılımcı öğrenciler tarafından verildiği görülmektedir.

Şekil 4.9. Sekizinci sınıf öğrencilerine vatanseverlik kök değer etkinliğinin uygulaması

Uygulama sırasında etkinlik kitabındaki (MEB, 2022) vatanseverlik kök değeri etkinliğinin değerlendirme ölçütleri, katılımcı kodları ve frekansları Tablo 4.18’de verilmiştir.

Tablo 4.18. MEB (2022) kitabındaki “vatanseverlik” kök değeri etkinliğinin değerlendirme ölçütleri, katılımcı kodları ve frekansları

Değerlendirme Ölçütleri	Evet		Hayır	
	Katılımcı Kodu	f	Katılımcı Kodu	f
Karbon ayak izini azaltmanın ülke ekonomisine etkisini fark ederim.	Ö8, Ö9, Ö10, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16	8	-	0
Kaynakları verimli kullanmanın vatan sevgisi ile ilişkisini bilirim.	Ö8, Ö9, Ö10, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16	8	-	0
Karbon ayak izini azaltmak için alınabilecek bireysel önlemler hakkında bilgi sahibi olmayı önemserim.	Ö8, Ö9, Ö10, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16	8	-	0
Vatanıma karşı sorumluluklarımı sevgi ve bağlılıkla yerine getiririm.	Ö8, Ö9, Ö10, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16	8	-	0
Ülkemin kalkınması için sorumluluklarımı yerine getiririm.	Ö8, Ö9, Ö10, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16	8	-	0

Tablo 4.18’de katılımcı öğrencilerin tamamı vatanseverlik kök değeri etkinliğinin değerlendirme ölçütlerini evet olarak yanıtlamıştır. Buna göre katılımcı öğrencilerin karbon ayak izini azaltmanın ülke ekonomisine etkisini fark ettikleri tespit

edilmiştir. Ayrıca kaynakları verimli kullanmanın vatan sevgisi ile ilişkisini bildikleri, karbon ayak izini azaltmak için alınabilecek bireysel önlemler hakkında bilgi sahibi olmayı önemsedikleri, vatanına karşı sorumluluklarını sevgi ve bağlılıkla yerine getirdikleri ve ülkenin kalkınması için sorumluluklarını yerine getirdikleri anlaşılmaktadır.

4.1.10. Yardımseverlik Kök Değeri Etkinliğinin Uygulanmasına İlişkin Bulgular

Yardımseverlik kök değeri ile ilgili etkinliğin (tek yürek tek vatan) uygulanması sırasında kitapta yer alan sorular, katılımcılar, cevapları Tablo 4.19’da verilmiştir. Ayrıca etkinliğin uygulamasına ait görsel Şekil 4.10’da yer almaktadır.

Tablo 4.19. MEB (2022) kitabındaki “yardımseverlik” kök değeri etkinliği ile ilgili sorular, katılımcı ve cevapları

Kitapta Etkinlikle İlgili Soru	Katılımcılar	Katılımcı Görüşleri
Haberlerin ortak mesajı nedir? Düşüncelerinizi açıklayınız.	Ö17	“Haberlerin ortak mesajı, yardımseverlik, toplumsal dayanışma, toplumsal birliktelik ve beraberliğin önemidir.”
	Ö18	“Yardımseverlik.”
	Ö19	“Yardımlaşmak.”
	Ö20	“Yardımlaşma ve dayanışma.”
	Ö22	“Yardımseverlik.”
	Ö23	“Yardımseverlik.”
	Ö25	“Bence yardımseverlik ve dayanışmadır.”
	Ö26	“Yardımseverlik ortak olmuştur. Sosyal yardım.”
	Ö27	“Yardımseverlik ve dayanışma.”
	Ö28	“Yardımlaşma, yardımseverlik, dayanışma.”
	Ö29	“Yardımlaşma, dayanışma.”
	Ö30	“Yardımlaşma, dayanışma.”
Haberleri okuduğunuzda hissettiklerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.	Ö17	“Ülkemdeki insanların yardımlaşması beni çok mutlu etti. Ülkemdeki insanların toplumsal dayanışmayı pekiştirmeleri çok güzel.”
	Ö18	“...İnsanlara yardım ediyorlar, insanların birbirine evini açması.”
	Ö19	“İnsanların birbirlerine yardım etmesi beni çok sevindirdi. Kendimi onların yerine koyunca beni çok üzdü.”
	Ö20	“İnsanların birbirine yardım etmesi hoşuma gitti. Evi yıkılan insanlara evlerinin kapılarını açan insanlar vardı.”
	Ö22	“Ağaçların yanması, depremde insanların ölmesi, selden çocukların boğulması çok üzücü. İnsanlar için çok üzüldüm, bende yardım etmek isterdim.”
	Ö23	“Beni mutlu etti insanların birbirine yardım etmesi.”
	Ö25	“Biraz üzüldüm ve gururlandım.”
	Ö26	“Ben de yardım etmek isterdim. Yardımseverlik öyle duygulandırıyor ki herkes canı gönülden yardım etmiş. Biz bile yardım ederiz.”

Tablo 4.19. (devam)

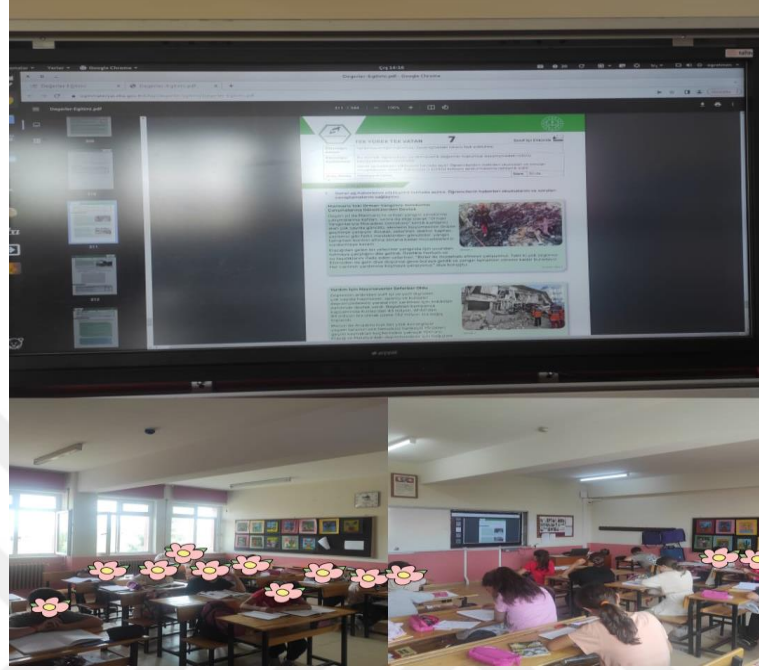
Sosyal yardım faaliyetlerinde gönüllü olarak yer almak ister misiniz? Düşüncelerinizi gerekçeleriyle açıklayınız.	Ö27	“İnsanlar için çok üzıldüm. Keşke ben de onlara yardım edebilseydim. İnsanların birbirlerine yardım etmesi beni çok mutlu etti.”
	Ö28	“İnsanların birbirine yardım etmesine mutlu oldum.”
	Ö29	“İnsanların birbirlerine yardım etmeleri ve dayanışma içinde olmaları hoşuma gitti. O durumda olmaları da beni üzdü.”
	Ö30	“Ben çok mutlu oldum, yardım ettikleri için.”
	Ö17	“Evet isterdim, çünkü insanlara yardım etmek çok güzel. Hem onlar mutlu oluyor hem de ben mutlu oluyorum.”
	Ö18	“Evet isterim, çünkü ben de onlara evimi açarım. Yiyeceklerimi paylaşıyorum. Böyle bir şey olsa, onlarda bana yardım ederdi.”
	Ö19	“Evet isterim, çünkü yardım etmek çok güzel.”
	Ö20	“Evet isterim, insanlar zor durumlarında oldukları zaman onları kurtarırdım. Bizim sayemizde kurtulmuş olurlar. Bizim başımıza da bir şey gelirse onlar da bize yardım eder.”
	Ö22	“Evet isterdim. İnsanlara yardım etmek isterdim ve her şeyimi verirdim.”
	Ö23	“...İnsanların derdini gidermek beni mutlu ediyor. Onlar da bizim zor zamanlarımızda yardım eder.”
	Ö25	“Evet isterim. İyi zamanımızda iyilik yaparsak kötü zamanımızda onlar bize yardım eder.”
	Ö26	“Evet, çok isterim, yiyecekler, eşyalar ve su olmazsa olmaz. Yani ben her şeyimi feda ederdim.”
	Ö27	“Evet isterim, çünkü insanlara yardım etmek, yangınları söndürmek isterdim.”
	Ö28	“Evet isterim, çünkü bende insanları kurtarmak, yardım etmek isterdim.”
	Ö29	“Evet isterim, çünkü insanların mutlu olması için onları dinlemek ve dertlerini paylaşmak isterim.”
	Ö30	“Evet isterim, çünkü su bisküvi vs. yemeklerimi feda ederdim.”

Tablo 4.19’da katılımcı öğrencilerin etkinlik kitabında (MEB, 2022) yer alan yardımseverlik kök değeri etkinliğindeki “Haberlerin ortak mesajı nedir? Düşüncelerinizi açıklayınız.” sorusuna öğrencilerin en fazla yardımseverlik, en az sosyal yardım cevaplarını verdikleri görülmektedir.

Etkinlikteki “Haberleri okuduğunuzda hissettiklerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.” sorusuna öğrenciler en fazla insanların yardımlaşmalarının kendilerini mutlu ettiklerini, en az insanların yardımlaşmalarının kendilerini gururlandırdıklarını ve duygulandırdıklarını ifade etmişlerdir.

Etkinlikteki “Sosyal yardım faaliyetlerinde gönüllü olarak yer almak ister misiniz? Düşüncelerinizi gerekçeleriyle açıklayınız.” sorusuna öğrencilerin

tamamının gönüllü olarak sosyal yardım faaliyetlerinde yer almak istediği görülmektedir. Öğrenciler açıklamalarında en fazla zor zamanlarında onların da kendilerine yardım edeceğini, en az yangınları söndürmek istediklerini belirtmişlerdir.

Şekil 4.10. Altıncı sınıf öğrencilerine yardımseverlik kök değer etkinliğinin uygulaması

Uygulama sırasında etkinlik kitabındaki (MEB, 2022) yardımseverlik kök değeri etkinliğinin değerlendirme ölçütleri, katılımcı kodları ve frekansları Tablo 4.20’de verilmiştir.

Tablo 4.20. MEB (2022) kitabındaki “yardımseverlik” kök değeri etkinliğinin değerlendirme ölçütleri, katılımcı kodları ve frekansları

Değerlendirme Ölçütleri	Evet		Hayır	
	Katılımcı Kodu	f	Katılımcı Kodu	f
Yardımseverlik değerinin topluma katkısını bilirim.	Ö17, Ö18, Ö19, Ö20, Ö22, Ö23, Ö25, Ö26, Ö27, Ö28, Ö29, Ö30	12	-	0
Çevremdeki insanlara yardım ettiğimde mutlu olurum.	Ö17, Ö18, Ö19, Ö20, Ö22, Ö23, Ö25, Ö26, Ö27, Ö28, Ö29, Ö30	12	-	0
İhtiyacı olan bir kişiye yardım etmekte istekli davranırım.	Ö17, Ö18, Ö19, Ö20, Ö22, Ö23, Ö25, Ö26, Ö27, Ö28, Ö29, Ö30	12	-	0
Yardımsever insanların toplumdaki önemini bilirim.	Ö17, Ö18, Ö19, Ö20, Ö22, Ö23, Ö25, Ö26, Ö27, Ö28, Ö29, Ö30	12	-	0
Yardımlaşmanın toplumsal bütünlüğü sağladığına inanırım.	Ö17, Ö18, Ö19, Ö20, Ö22, Ö23, Ö25, Ö26, Ö27, Ö28, Ö29, Ö30	12	-	0

Tablo 4.20 incelendiğinde katılımcı öğrencilerin tamamının yardımseverlik değerinin topluma katkısını bildikleri, çevrelerindeki insanlara yardım ettiklerinde mutlu oldukları, ihtiyacı olan bir kişiye yardım etmekte istekli davrandıkları, yardımsever insanların toplumdaki önemini bildikleri, yardımlaşmanın toplumsal bütünlüğü sağladığına inandıkları görülmektedir.

4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Bu alt problemde ortaokul öğrencilerinin uygulanan kök değer etkinliklerinin fen bilimleri dersi ve fen bilimleri dersi kazanımları ile ilişkisine yönelik görüşlerinden elde edilen bulgular verilmiştir. Ortaokul öğrencilerinin kök değer temalı etkinliklerin uygulanmasından önce kök değerlerin fen bilimleri dersi ile ilişkisine yönelik görüşlerinden oluşturulan kodlar, katılımcılar ve frekansları Tablo 4.21’de verilmiştir.

Tablo 4.21. Kök değer temalı etkinliklerin uygulanmasından önce kök değerlerin fen bilimleri dersi ile ilişkisine yönelik öğrenci görüşlerinden oluşturulan kodlar, katılımcılar ve frekansları

Kategori	Kod	Katılımcılar	f
Adalet kök fen bilimleri dersi ile ilişkisi	İlişkilendirme	-	0
	İlişkilendirememe	Ö1 Ö2 Ö3 Ö4 Ö5 Ö6 Ö7	7
Dostluk etkinliğinin fen bilimleri dersi ile ilişkisi	İlişkilendirme	-	0
	İlişkilendirememe	Ö1 Ö2 Ö3 Ö4 Ö5 Ö7	6
Dürüstlük etkinliğinin fen bilimleri dersi ile ilişkisi	İlişkilendirme	-	0
	İlişkilendirememe	Ö8 Ö9 Ö10 Ö11 Ö12 Ö13 Ö14 Ö15	8
Öz denetim etkinliğinin fen bilimleri dersi ile ilişkisi	İlişkilendirme	-	0
	İlişkilendirememe	Ö17 Ö18 Ö19 Ö20 Ö21 Ö22 Ö23 Ö24 Ö25 Ö26 Ö27 Ö28 Ö29 Ö30	14
Sabır etkinliğinin fen bilimleri dersi ile ilişkisi	İlişkilendirme	-	0
	İlişkilendirememe	Ö31 Ö32 Ö33 Ö34 Ö35 Ö36 Ö37 Ö38 Ö39	9
Saygı etkinliğinin fen bilimleri dersi ile ilişkisi	İlişkilendirme	-	0
	İlişkilendirememe	Ö8 Ö9 Ö10 Ö11 Ö12 Ö13 Ö14 Ö15	8
Sevgi etkinliğinin fen bilimleri dersi ile ilişkisi	İlişkilendirme	Ö1 Ö2 Ö3 Ö4 Ö5 Ö7	6
	İlişkilendirememe	-	0
Sorumluluk etkinliğinin fen bilimleri dersi ile ilişkisi	İlişkilendirme	-	0
	İlişkilendirememe	Ö31 Ö32 Ö33 Ö34 Ö35 Ö36 Ö37 Ö38 Ö39	9
Vatanseverlik etkinliğinin fen bilimleri dersi ile ilişkisi	İlişkilendirme	-	0
	İlişkilendirememe	Ö8 Ö9 Ö10 Ö11 Ö12 Ö13 Ö14 Ö15 Ö16	9
Yardımseverlik etkinliğinin fen bilimleri dersi ile ilişkisi	İlişkilendirme	Ö27	1
	İlişkilendirememe	Ö17 Ö18 Ö19 Ö20 Ö21 Ö22 Ö23 Ö24 Ö25 Ö26 Ö28 Ö29 Ö30	13

Tablo 4.21’de katılımcı öğrencilerin kök değer temalı etkinliklerin uygulanmasından önce sevgi kök değerini fen bilimleri dersiyle ilişkilendirebildikleri tespit edilmiştir. Yardımseverlik kök değerini sadece Ö27 kodlu öğrenci fen bilimleri dersiyle ilişkilendirebilmiş, diğer öğrenciler ilişkilendirememiştir. Diğer kök değerler katılımcı öğrenciler tarafından fen bilimleri dersiyle ilişkilendirememişlerdir.

Ortaokul öğrencilerinin kök değer temalı etkinliklerin uygulanmasından sonra fen bilimleri dersi ile ilişkisine yönelik görüşlerinden oluşturulan kodların frekansları Tablo 4.22’te verilmiştir.

Tablo 4.22. Kök değer temalı etkinlikler uygulanmasından sonra fen bilimleri dersi ile ilişkisine yönelik öğrenci görüşlerinden oluşturulan kodlar, katılımcılar ve frekansları

Kategori	Kod	Katılımcı	f
Adalet etkinliğinin fen bilimleri dersi ile ilişkisi	Diğer (ilişkili olmama, açıklamama)	Ö1 Ö4 Ö6	3
	Karıncaıarı öldürmeme	Ö2	1
	Her canlıya eşit davranma	Ö3	1
	Adalet ile ilişkili olma	Ö5	1
	Her canlıyı eşit şekilde öğrenme	Ö7	1
Dostluk etkinliğinin fen bilimleri dersi ile ilişkisi	Canlılara iyi davranma	Ö2 Ö4 Ö5 Ö7	4
	Canlıları sevmeye	Ö1	1
	Canlılarla arkadaş olma	Ö3	1
Dürüstlük etkinliğinin fen bilimleri dersi ile ilişkisi	Kaçak elektrik kullanımının dürüst bir davranış olmadığını öğrenme	Ö8 Ö9 Ö10 Ö11 Ö12 Ö13 Ö14 Ö15	8
Öz denetim etkinliğinin fen bilimleri dersi ile ilişkisi	Öz denetimli davranma	Ö17 Ö18 Ö19 Ö20 Ö21 Ö25 Ö26 Ö27 Ö28 Ö29 Ö30	11
	Fen bilimleri kitabında bilim insanlarından bahsetme	Ö23 Ö24	2
	Diğer (ilişkili olmama, açıklamama)	Ö22	1
Sabır etkinliğinin fen bilimleri dersi ile ilişkisi	Bitki yetiştirirken sabırla bekleme	Ö31 Ö33 Ö34 Ö35 Ö36 Ö38 Ö39	7
	DNA’dan bahsetme	Ö32 Ö37	2
	Bebeğin anne karnındaki gelişimini görme	Ö35	1
Saygı etkinliğinin fen bilimleri dersi ile ilişkisi	Küresel iklim değişikliğini görme	Ö8 Ö9 Ö10 Ö15	4
	Küresel ısınma ve iklim konularını görme	Ö11 Ö13 Ö14 Ö16	4
	Doğayı kirletmemeyi öğrenme	Ö12	1
Sevgi etkinliğinin fen bilimleri dersi ile ilişkisi	Canlıları görme	Ö2 Ö5 Ö6 Ö7	4
	Canlılara sevgi göstermeyi öğrenme	Ö3 Ö4	2
Sorumluluk etkinliğinin fen bilimleri dersi ile ilişkisi	Diğer (ilişkili olmama, açıklamama)	Ö32 Ö33 Ö34 Ö37	4
	Proje görevi için eşya getirme	Ö31 Ö38 Ö39	3
	Dersi tekrar etme	Ö35	1
	Dersi dinleme	Ö36	1
	Derste sessiz olma	Ö36	1

Tablo 4.22. (devam)

Vatanseverlik	Fosil yakıtları öğrenme	Ö9 Ö10 Ö12 Ö14 Ö15 Ö16	6
etkinliğinin fen	Geri dönüşümü öğrenme	Ö9 Ö13 Ö15 Ö16	4
bilimleri dersi ile	Yenilenebilir enerji kaynaklarını	Ö12 Ö13 Ö14 Ö16	4
ilişkisi	görme		
Yardımseverlik	Kan bağışından bulunma	Ö18 Ö19 Ö20 Ö22 Ö25	10
etkinliğinin fen		Ö26 Ö27 Ö28 Ö29 Ö30	
bilimleri dersi ile	Organ bağışında bulunma	Ö20 Ö22 Ö23 Ö25 Ö26	5
ilişkisi	Organlar arası yardımlaşma	Ö17 Ö19	2

Tablo 4.22’de öğrencilerin uygulama sonrasında adalet kök değeri etkinliğinin fen bilimleri dersi ile ilişkisine yönelik görüşleri incelendiğinde fen bilimleri dersinde karıncaları öldürmemeyi, her canlıya eşit davranmayı, her canlıyı eşit şekilde öğrendiklerinden ve fen bilimleri konularının adalet ile ilişkili olmasından dolayı adalet etkinliğini fen bilimleri dersiyle ilişkili buldukları görülmektedir. Ö1, Ö4 ve Ö6 kodlu öğrencilerin ilişkilendiremedikleri gözlenmektedir. Öğrencilerin adalet kök değeri etkinliğinin fen bilimleri dersi ile ilişkisine yönelik görüşlerinden doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö2: “Karıncaları öldürmemek”

Ö3: “Her canlıya eşit davranılır.”

Ö5: “Çünkü Fen bilimleri ile adalet ilişkili. Fen bilimlerinde de adalet vardır.”

Ö7: “Tüm canlıları eşit bir şekilde öğreniyoruz.”

Tablo 4.22’de uygulama sonrasında uygulanan dostluk kök değeri etkinliğinin fen bilimleri dersi ile ilişkisine yönelik öğrencilerin cevaplarından oluşturulan kodların frekanslarına göre öğrencilerin fen bilimleri dersinde canlıları sevdikleri, canlılara iyi davrandıkları ve canlılarla arkadaş olmayı öğrendikleri için fen bilimleri dersiyle ilişkili buldukları görülmektedir. Öğrencilerin dostluk kök değeri etkinliğinin fen bilimleri dersi ile ilişkisine yönelik görüşlerinden doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö1: “Fen dersinde de canlıları severiz.”

Ö2: “Fen dersinde canlılara iyi davranıyoruz.”

Ö3: “Canlılarla arkadaş olabiliriz, canlılara zarar vermemeliyiz.”

Ö4: “Fen dersinde hayvanlara iyi davranmamızı görüyoruz.”

Tablo 4.20’de uygulama sonrasında uygulanan dürüstlük kök değeri etkinliğinin fen bilimleri dersi ile ilişkisine yönelik öğrencilerin cevaplarından oluşturulan kodların frekanslarına göre öğrencilerin fen bilimleri dersinde kaçak elektrik kullanımının

dürüst bir davranış olmadığını öğrendikleri için etkinliği fen bilimleri dersiyle ilişkili buldukları gözlenmektedir. Öğrencilerin dürüstlük kök değeri etkinliğinin fen bilimleri dersi ile ilişkisine yönelik görüşlerinden doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö8: “Fen bilimleri dersinde kaçak elektriğin dürüst bir davranış olmadığını öğreniyoruz. Bu nedenle fen bilimleri dersiyle ilişkili.”

Ö11: “Fen bilimleri dersinin konusunda yer alan kaçak elektrik kullanımının, dürüst bir davranış olmadığını öğrettiği için.”

Ö13: “Fen bilimleri dersinin kaçak elektrik kullanımının dürüst bir davranış olmadığını öğrettiği için.”

Ö15: “Fen bilimleri dersindeki kaçak elektrik konusu dürüstlük ile ilişkilendirilebilir.”

Tablo 4.22’de uygulama sonrasında uygulanan öz denetim etkinliğinin fen bilimleri dersi ile ilişkisine yönelik öğrencilerin cevaplarından oluşturulan kodların frekanslarına göre öğrencilerin fen bilimleri kitabında bilim insanlarının yer alması ve onların öz denetimli davranmasından dolayı etkinliği fen bilimleri dersi ile ilişkilendirdikleri gözlenmektedir. Ö22 kodlu öğrencinin ilişkilendiremediği görülmektedir. Öğrencilerin öz denetim kök değeri etkinliğinin fen bilimleri dersi ile ilişkisine yönelik görüşlerinden doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö17: “Bilim insanları da öz denetim yapmıştır.”

Ö22: “Bunu bilmiyorum.”

Ö23: “Fen bilimleri kitabında da bilim insanları vardır.”

Ö30: “Bilim insanları öz denetimli olduğu için.”

Tablo 4.22’de uygulama sonrasında uygulanan sabır etkinliğinin fen bilimleri dersi ile ilişkisine yönelik öğrencilerin cevaplarından oluşturulan kodların frekanslarına göre öğrencilerin fen bilimleri dersinde bitki yetiştirirken sabırla bekledikleri, bebeğin anne karnındaki gelişimini ve DNA’yı gördükleri için etkinliği fen dersiyle ilişki buldukları görülmektedir. Öğrencilerin sabır kök değeri etkinliğinin fen bilimleri dersi ile ilişkisine yönelik görüşlerinden doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö32: “Etkinlikte de DNA’dan bahsetmiş.”

Ö33: “Bir bitki yetiştirirken sabırla bekleriz.”

Ö35: “Mesela bebek annenin karnında 9 ay bekliyor... Fasulyenin büyümesi gibi.”

Ö38: “Bazı konularda çok fazla sabır gerekiyor. Mesela bir bitkinin çıkmasını sabırla beklemek.”

Tablo 4.22’de uygulama sonrasında uygulanan saygı etkinliğinin fen bilimleri dersi ile ilişkisine yönelik öğrencilerin cevaplarından oluşturulan kodların frekanslarına göre öğrencilerin fen bilimleri dersinde küresel iklim değişikliğini, küresel ısınma ve iklim konularını gördükleri ve doğayı kirletmemeyi öğrendikleri için etkinliği fen bilimleri dersi ile ilişkilendirdikleri gözlenmektedir. Öğrencilerin saygı kök değeri etkinliğinin fen bilimleri dersi ile ilişkisine yönelik görüşlerinden doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö9: “Küresel iklim değişikliği fen konusu olduğu için.”

Ö11: “Küresel ısınmayı, kuraklığı fen dersinde gördüğümüz için.”

Ö12: “Doğaya saygılı olmalıyız, kirletmemeliyiz, fen dersinde de bunlardan bahsettiği için ilişkilidir.”

Tablo 4.22’de uygulama sonrasında uygulanan sevgi etkinliğinin fen bilimleri dersi ile ilişkisine yönelik öğrencilerin cevaplarından oluşturulan kodların frekanslarına göre öğrencilerin fen bilimleri dersinde canlılar konusunu gördükleri ve canlılara sevgi göstermeyi öğrendikleri için etkinliği fen bilimleri dersiyle ilişkilendirdikleri görülmektedir. Öğrencilerin sevgi kök değeri etkinliğinin fen bilimleri dersi ile ilişkisine yönelik görüşlerinden doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö2: “Fen bilimleri dersinde de canlıları görüyorum.”

Ö4: “Fen bilimlerinde de canlılara sevgi göstermeyi öğreniyoruz.”

Ö7: “Canlıları gördüğümüz için.”

Tablo 4.22’de uygulama sonrasında uygulanan sorumluluk etkinliğinin fen bilimleri dersi ile ilişkisine yönelik öğrencilerin cevaplarından oluşturulan kodların frekanslarına göre öğrencilerin fen bilimleri dersini tekrar ettikleri, dersi dinledikleri, derste sessiz oldukları ve proje görevi için eşya getirdikleri için etkinliği fen bilimleri dersi ile ilişkilendirdikleri gözlenmektedir. Ö32, Ö33, Ö34 ve Ö37 kodlu öğrencilerin ilişkilendiremedikleri görülmektedir. Öğrencilerin sorumluluk kök değeri etkinliğinin

fen bilimleri dersi ile ilişkisine yönelik görüşlerinden doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö35: “Tekrar etmek sorumluluk.”

Ö36: “Sessiz olmak ve dersi güzel bir şekilde dinlemek bir sorumluluktur.”

Ö39: “Bir projede eşya getirmek sorumluluktur.”

Tablo 4.22’de uygulama sonrasında uygulanan vatanseverlik etkinliğinin fen bilimleri dersi ile ilişkisine yönelik öğrencilerin cevaplarından oluşturulan kodların frekanslarına göre öğrencilerin fen bilimleri dersinde geri dönüşümü, fosil yakıtları ve yenilenebilir enerji kaynaklarını öğrendikleri için etkinliği fen bilimleri dersiyle ilişkilendirdikleri gözlenmektedir. Öğrencilerin vatanseverlik kök değeri etkinliğinin fen bilimleri dersi ile ilişkisine yönelik görüşlerinden doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö9: “Fen dersinde de yenilenebilir enerji, geri dönüşüm fosil yakıtları gördüğümüz için.”

Ö12: “Fosil yakıtlarla yenilenebilir enerji kaynakları ile ilgili olduğu için.”

Ö13: “Yenilenebilir enerji kaynağı ve geri dönüşüm konusu olduğu için.”

Ö15: “Fosil yakıtları gördük, geri dönüşümü gördük ve bu yüzden ilişkilendirebilirim.”

Tablo 4.22’de uygulama sonrasında uygulanan yardımseverlik etkinliğinin fen bilimleri dersi ile ilişkisine yönelik öğrencilerin cevaplarından oluşturulan kodların frekanslarına göre öğrencilerin fen bilimleri dersinde kan bağışını, organ bağışını ve organlar arası yardımlaşmayı gördükleri için etkinliği fen bilimleri dersiyle ilişkilendirdikleri görülmektedir. Öğrencilerin yardımseverlik kök değeri etkinliğinin fen bilimleri dersi ile ilişkisine yönelik görüşlerinden doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö20: “Evet ilişkili çünkü organ ve kan bağışında bulunabiliriz.”

Ö25: “İlişkili çünkü organ bağışlama ve kan verme gibi şeyler var.”

Ö28: “Kan bağışı yapabiliyoruz.”

Ö29: “Organlar birbirlerine yardım ediyor ve kan bağışı yapabiliriz.”

Uygulanan etkinliklerin fen bilimleri ders kazanımlarıyla ilişkisine yönelik öğrencilerin cevaplarından oluşturulan kodların frekansları Tablo 4.23’te verilmiştir.

Tablo 4.23. Uygulanan etkinliklerin fen bilimleri dersi kazanımlarıyla ilişkisine yönelik öğrencilerin görüşlerinden oluşturulan kodların frekansları

Kategori	Kod	Katılımcı	f
Adalet etkinliğinin fen bilimleri ders kazanımlarıyla ilişkisi	“F.5.6.2.4. İnsan-çevre etkileşiminde yarar ve zarar durumlarını örnekler üzerinde tartışır.” kazanımıyla ilişkili olma	Ö2 Ö3 Ö4 Ö5 Ö7	5
	Diğer (ilişkili olmama, açıklamama)	Ö1 Ö6	2
Dostluk etkinliğinin fen bilimleri ders kazanımlarıyla ilişkisi	“F.5.6.2.1. İnsan ve çevre arasındaki etkileşimin önemini ifade eder.” kazanımı ile ilişkili olma	Ö1 Ö2 Ö3 Ö4 Ö5 Ö7	6
Dürüstlük etkinliğinin fen bilimleri ders kazanımlarıyla ilişkisi	“F.8.7.3.5. Elektrik enerjisinin bilinçli ve tasarruflu kullanılmasının aile ve ülke ekonomisi bakımından önemini tartışır. Kaçak elektrik kullanımının ülke ekonomisine verdiği zarar vurgulanır” kazanımı ile ilişkili olma	Ö8 Ö9 Ö10 Ö11 Ö12 Ö13 Ö14 Ö15	8
Sabır etkinliğinin fen bilimleri ders kazanımlarıyla ilişkisi	“F.7.6.2.4. Bir bitki veya hayvanın bakımını üstlenir ve gelişim sürecini rapor eder.” kazanımı ile ilişkili olma	Ö31 Ö32 Ö33 Ö34 Ö35 Ö36 Ö37 Ö38 Ö39	9
Saygı etkinliğinin fen bilimleri ders kazanımlarıyla ilişkisi	“F.8.4.4.7. Asit yağmurlarının önlenmesine yönelik çözüm önerileri sunar.” kazanımı ile ilişkili olma	Ö8 Ö9 Ö10 Ö11 Ö12 Ö13 Ö14 Ö15 Ö16	9
Sevgi etkinliğinin fen bilimleri ders kazanımlarıyla ilişkisi	“F.5.6.2.1. İnsan ve çevre arasındaki etkileşimin önemini ifade eder.” kazanımı ile ilişkili olma	Ö2 Ö3 Ö4 Ö5 Ö6 Ö7	6
Sorumluluk etkinliğinin fen bilimleri ders kazanımlarıyla ilişkisi	Diğer (ilişkili olmama, açıklamama)	Ö31 Ö32 Ö33 Ö34 Ö36 Ö39	6
	“F.7.4.5.3. Geri dönüşümü, kaynakların etkili kullanımı açısından sorgular.” kazanımı ile ilişkili olma	Ö35 Ö37 Ö38	3
Vatanseverlik etkinliğinin fen bilimleri ders kazanımlarıyla ilişkisi	“F.8.6.4.1. Kaynakların kullanımında tasarruflu davranmaya özen gösterir.” kazanımı ile ilişkili olma	Ö12 Ö13 Ö15	3
	“F.8.6.3.3. Küresel iklim değişikliklerinin nedenlerini ve olası sonuçlarını tartışır.” kazanımı ile ilişkili olma	Ö10	1
	“F.8.6.4.2. Kaynakların tasarruflu kullanımına yönelik proje tasarlar.” kazanımı ile ilişkili olma	Ö14	1
	“F.8.6.4.4. Geri dönüşümün ülke ekonomisine katkısına ilişkin araştırma verilerini kullanarak çözüm önerileri sunar.” kazanımı ile ilişkili olma	Ö8	1
	“F.8.7.3.5. Elektrik enerjisinin bilinçli ve tasarruflu kullanılmasının aile ve ülke ekonomisi bakımından önemini tartışır.” kazanımı ile ilişkili olma	Ö16	1
	“F.8.7.3.6. Evlerde elektriği tasarruflu kullanmaya özen gösterir.” kazanımı ile ilişkili olma	Ö9	1

Tablo 4.23. (devam)

Yardımseverlik etkinliğinin fen bilimleri ders kazanımlarıyla ilişkisi	“F.6.2.3.5. Kan bağışının toplum açısından önemini değerlendirir.” kazanımı ile ilişkili olma	Ö17 Ö18 Ö19 Ö20 Ö22 Ö23 Ö25 Ö26 Ö27 Ö28 Ö29 Ö30	12
	“F.6.6.3.2. Organ bağışının toplumsal dayanışma açısından önemini kavrar.” kazanımı ile ilişkili olma	Ö18 Ö19 Ö20 Ö22 Ö25 Ö26 Ö27 Ö28 Ö29 Ö30	

Tablo 4.23’te öğrencilerin adalet kök değer etkinliğini “F.5.6.2.4. İnsan-çevre etkileşiminde yarar ve zarar durumlarını örnekler üzerinde tartışır.” kazanımıyla ilişkilendirdikleri görülmektedir. Öğrencilerin görüşlerinden doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö2: “5.6.2.4. ile ilişkili. Karıncaları öldürmememizi öğrendim.”

Ö3: “5.6.2.4. ile ilişkili. Karıncayı öldürmek günah mı değil mi diye tartıştık.”

Ö5: “5.6.2.4. ile ilişkili. Etkinlikte insan ve çevre durumlarını yarar ve zarar üzerinden tartıştık.

Ö7: “5.6.2.4. ile ilişkili. İnsanların çevreye zarar vermemelerinden bahsetmiş.”

Tablo 4.23’te öğrencilerin dostluk kök değer etkinliğini “5.6.2.1. İnsan ve çevre arasındaki etkileşimin önemini ifade eder.” kazanımı ile ilişkilendirdikleri gözlenmektedir. Öğrencilerin görüşlerinden doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö1: “5.6.2.1. İnsan ve çevre arasında bağ kurar.”

Ö3: “5.6.2.1. “İnsanlar gerçekten insan çevre etkileşimini ifade edebilirler. Bir insan bir hayvana yardım edebilir.”

Ö4: “5.6.2.1...Mirzan kuğuya yardım ediyor, ölmekten kurtarmış.”

Ö5: “5.6.2.1. Çünkü bu etkinlikte çevre ile etkileşimi sağlamış. Bir insan bir hayvana yardım etmiş.”

Tablo 4.23’te öğrencilerin dürüstlük kök değer etkinliğini “F.8.7.3.5. Elektrik enerjisinin bilinçli ve tasarruflu kullanılmasının aile ve ülke ekonomisi bakımından önemini tartışır. Kaçak elektrik kullanımının ülke ekonomisine verdiği zarar vurgulanır” kazanımı ile ilişkilendirdikleri gözlenmektedir. Öğrencilerin görüşlerinden doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö10: “F.8.7.3.5. ile ilişkili. Çünkü kaçak elektrik kullanımı zararlıdır.”

Ö13: “F.8.7.3.5. Çünkü kaçak elektrik, dürüstlük konusuyla ilgili.”

Ö14: “F.8.7.3.5. Çünkü kaçak elektrik kullanmak dürüst bir davranış değil.”

Ö15: “F.8.7.3.5. kazanımıyla ilgilidir.”

Tablo 4.23’te öğrencilerin sabır kök değer etkinliğini “F.7.6.2.4. Bir bitki veya hayvanın bakımını üstlenir ve gelişim sürecini rapor eder.” kazanımı ile ilişkilendirdikleri görülmektedir. Öğrencilerin görüşlerinden doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö31: “F.7.6.2.4. ile ilişkili sabır ile ilgili olduğu için.”

Ö34: “F.7.6.2.4. Bitki ya da hayvana sabırla bakıyoruz.”

Ö36: “F.7.6.2.4. Bitki ya da hayvanın büyümesini sabırla aktif bir biçimde bekleme.”

Tablo 4.23’te öğrencilerin saygı kök değer etkinliğini “F.8.4.4.7. Asit yağmurlarının önlenmesine yönelik çözüm önerileri sunar.” kazanımı ile ilişkilendirdikleri gözlenmektedir. Öğrencilerin görüşlerinden doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö9: “F.8.4.4.7. Çevreye saygı konusuyla aynı olduğu için.”

Ö10: “F.8.4.4.7. ile ilişkili. Çünkü bu kazanım çevreyi korumamızı sağlar.”

Ö15: “F.8.4.4.7. Asit yağmurlarını engellersek çevreyi korumamızı sağlar.”

Tablo 4.23’de öğrencilerin sevgi kök değer etkinliğini “F.5.6.2.1. İnsan ve çevre arasındaki etkileşimin önemini ifade eder.” kazanımı ile ilişkilendirdikleri görülmektedir. Öğrencilerin görüşlerinden doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö2: “5.6.2.1.”

Ö3: “5.6.2.1. Ağaçlar doğal yaşam için önemli.”

Ö5: “5.6.2.1. Çünkü etkinlikte insan bitkileri korumuş. Bunda da çevreyle etkileşime girmek var.”

Tablo 4.23’te öğrencilerin üçünün sorumluluk kök değer etkinliğini “7.4.5.3. Geri dönüşümü, kaynakların etkili kullanımı açısından sorgular.” kazanımı ile ilişkilendirdikleri görülmektedir. Altı öğrencinin ilişkilendiremediği gözlenmektedir. Öğrencilerin görüşlerinden doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö35 ve Ö38: “F.7.4.5.3.”

Ö39: “Açıklayamıyorum.”

Öğrencilerin vatanseverlik kök değer etkinliğini fen bilimleri dersinin birden fazla kazanımıyla ilişkilendirdikleri Tablo 4.21’de görülmektedir. Öğrencilerin görüşlerinden doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö8: “F.8.6.4.4. Geri dönüşüm ile ilgili olduğu için.”

Ö10: “F.8.6.3.3. Küresel iklim değişikliğini etkilediği için.”

Ö16: “F.8.7.3.5. ile daha çok ilişkili olduğunu düşünüyorum.”

Tablo 4.23 incelendiğinde öğrencilerin yardımseverlik kök değer etkinliğini “F.6.2.3.5. Kan bağışının toplum açısından önemini değerlendirir.” ve “F.6.6.3.2. Organ bağışının toplumsal dayanışma açısından önemini kavrar.” kazanımları ile ilişkilendirdikleri görülmektedir. Öğrencilerin görüşlerinden doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö17: “6.2.3.5. Kan bağışının toplum açısından önemini değerlendirir cümlesini ilişkilendiriyorum. Çünkü doğal afetlerde, kan yetmezliğinde kan bağışı yapılması gerekir.”

Ö18: “F.6.2.3.5. ve F.6.6.3.2. İkisi de ilişkilidir.”

Ö26: “F.6.2.3.5. ve F.6.6.3.2. İkisi de ilişkilidir.”

Öğrencilerin etkinliklerin kök değerle ilişkili olup olmadığına yönelik öğrencilerin görüşlerinden oluşturulan kodların frekansları Tablo 4.24’te verilmiştir.

Tablo 4.24. Uygulanan etkinliklerin kök değerlerle ilişkisine yönelik öğrencilerin cevaplarından oluşturulan kodların frekansları

Kök Değer	Kod	Katılımcı	f
Adalet	Eşit davranma/Eşitlik sağlama	Ö2 Ö4 Ö7	2
	Adaletten bahsetme	Ö3 Ö5	2
	Diğer (ilişkili olmama, açıklamama)	Ö1 Ö6	2
Dostluk	Birbirini sevmeye	Ö1 Ö3 Ö7	3
	Arkadaş, dost olma	Ö2 Ö4 Ö5	3
Dürüstlük	Kaybolan bir eşyayı yitik taşından endişelenmeden alabilme	Ö8 Ö9 Ö10 Ö11	4
	Güven / dürüstlikle ilişkili olma	Ö12 Ö13 Ö14 Ö15	4
Öz denetim	Kendini yönetme	Ö17 Ö18 Ö19 Ö21 Ö27	5
	Öz denetimli olma	Ö22	1
	Öz denetimle ilgili olma	Ö23 Ö25 Ö27 Ö28 Ö29 Ö30	6
	Kendini eğitme	Ö24	1
	Hayallerinin peşinden gitme	Ö26	1
	Diğer (ilişkili olmama, açıklamama)	Ö20	1
	Pes etmeme	Ö31 Ö35 Ö38 Ö39	4
Sabır	Sabretmeyle ilgili olma	Ö32 Ö33 Ö34 Ö35 Ö37 Ö38	6
	Çok çalışma	Ö32 Ö33 Ö34 Ö36 Ö37 Ö38 Ö39	7
	Aktif bir şekilde bekleme	Ö36	1
Saygı	Doğaya / canlılara saygıyı anlatma	Ö8 Ö9 Ö12 Ö13 Ö14 Ö15	6
	Doğaya / canlılara saygılı olmayı öğretme	Ö10 Ö11 Ö16	3
Sevgi	Ağaçları sevmeye	Ö3 Ö4 Ö5 Ö6 Ö7	5
	Ağaçları kesmeme	Ö2	1
Sorumluluk	Tek kullanımlık plastikleri kullanmama	Ö31	1
	Videoda sorumluluktan bahsetme	Ö38	1

Tablo 4.24. (devam)

	Diğer (ilişkili olmama, açıklamama)	Ö32 Ö33 Ö34 Ö35 Ö36 Ö37 Ö39	7
	Ülkeye fayda sağlama	Ö12 Ö14	2
	Ülke ekonomisine katkı sağlama	Ö8 Ö9 Ö10 Ö15	4
Vatanseverlik	Karbon ayak izini azaltmanın vatanını sevme olduğunu düşünme	Ö13	1
	Dünyaya fayda sağlama	Ö16	1
	Doğal afetlerden zarar gören insanlara yardım etme	Ö17 Ö20 Ö23 Ö29 Ö30	5
Yardımseverlik	Yardımseverlikle ilgili olma	Ö18 Ö19 Ö22 Ö25 Ö26 Ö27 Ö28	7

Tablo 4.24’de katılımcı öğrenciler adaletle ilgili uygulanan etkinliği (canlılar için hukuk) eşitlik sağlama / eşit davranma ve adaletten bahsetmesinden dolayı adalet kök değeriyle ilişkilendirdikleri görülmektedir. Ö1 ve Ö6 kodlu öğrenciler soruya cevap vermemişlerdir. Öğrencilerin görüşlerinden doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö3: “Çünkü adalet bir değerdir.”

Ö4: “Eşitliği sağladığı için.”

Ö5: “Çünkü adaletten haklardan bahsetmiş metinde.”

Ö7: “Bir insana eşit davranırsak diğer insana da eşit davranmalıyız.”

Tablo 4.24’de katılımcı öğrenciler dostlukla ilgili uygulanan etkinliği (garip dostluk), birbirini sevme, arkadaş / dost olma konularının yer almasından dolayı dostluk kök değeriyle ilişkili bulmuşlardır. Öğrencilerin görüşlerinden doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö1: “Çünkü kuğu ile postacı birbirini sevmiş.”

Ö2: “Kuğu ile adam arkadaş olmuş.”

Ö3: “Çünkü adam kuğuyu kurtarıyor ve birbirlerini sevmişler.”

Ö4: “Kuğu ve adam dostluk kurduğu için”

Tablo 4.24’de katılımcı öğrenciler dürüstlikle ilgili uygulanan etkinliği (yitik taşı), kaybolan bir eşyayı yitik taşından endişelenmeden alabilme, güven ve dürüstlikle ilişkili olma konularının yer almasından dolayı dürüstlikle ilişkili bulmuşlardır. Öğrencilerin görüşlerinden doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö1: “Herhangi kaybolan bir eşyayı alabildiği bir yer olduğu için.”

Ö2: “Kaybolan bir eşya yitik taşına konulduğunda endişelenmeden alınabildiği için.”

Ö13: “Çünkü güvenilir ve dürüstlükle ilgili olduğu için.”

Tablo 4.24’de katılımcı öğrenciler öz denetimle ilgili uygulanan etkinliği (ilme adanmış bir ömür), kendini yönetme, öz denetimli olma, öz denetimle ilgili olma, kendini eğitime ve hayallerinin peşinden gitme konularının yer almasından dolayı öz denetim kök değeriyle ilişkili bulmuşlardır. Ö20 kodlu öğrencinin cevap vermediği görülmektedir. Öğrencilerin görüşlerinden doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö17: “Çünkü Fuat Sezgin kendini yönetmiştir.”

Ö18: “Çünkü Fuat Sezgin kendisini yönetmiştir.”

Ö22: “Fuat Sezgin öz denetimli olduğu için.”

Ö24: “Fuat Sezgin hep kendini eğittiği için.”

Ö26: “Çünkü Fuat Sezgin düşündüklerinin peşine gitmektedir.”

Tablo 4.24’de katılımcı öğrenciler sabırla ilgili uygulanan etkinliği (Çalışmaya başlamak mı yoksa çalışmayı bitirmek mi zor?), pes etmeme, sabretmeyle ilgili olma, çok çalışma ve aktif bir şekilde bekleme konularının yer almasından dolayı sabır kök değeriyle ilişkili bulmuşlardır. Öğrencilerin görüşlerinden doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö31: “Çünkü etkinlikte Aziz Sancar kaç kere yapsa denese hiç pes etmemişti.”

Ö33: “Aziz Sancar çok çalışmış ve sabretmiş.”

Ö36: “Etkinlikte Aziz Sancar her şeyi aktif bir biçimde beklemiş ve çalışmış.”

Tablo 4.24’de katılımcı öğrenciler saygıyla ilgili uygulanan etkinliğin (çok geç olmadan), doğaya / canlılara saygıyı anlatması ve doğaya / canlılara saygılı olmayı öğretmesinden dolayı etkinliği saygı kök değeriyle ilişkili bulmuşlardır. Öğrencilerin görüşlerinden doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö10: “Çünkü etkinlikte doğaya, çevreye saygılı olmamız gerektiğini anlattığı için.”

Ö11: “Doğaya saygı duymamızı öğrettiği için.”

Ö14: “Doğaya saygı duyulmasını da anlatıyor. Hayvanlara ve doğaya saygılı olmamız gerekiyor.”

Tablo 4.24’de katılımcı öğrenciler sevgiyle ilgili uygulanan etkinliğin (Atatürk ve ağaç sevgisi), ağaçları sevme ve ağaçları kesmeme ile ilgili olmasından dolayı etkinliği sevgi kök değeriyle ilişkili bulmuşlardır. Öğrencilerin görüşlerinden doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö2: “Atatürk, ağaç kesmemiş.”

Ö4: “Atatürk ağaçlara sevgi gösteriyor.”

Ö5: “Çünkü etkinlikte de sevgi yer alıyor. Atatürk’ün ağaç sevgisinden bahsedilmiş.”

Tablo 4.24’de sorumlulukla ilgili uygulanan etkinliğin (çevre bilinci), tek kullanımlık plastiklerin kullanılmamasından ve videoda sorumluluktan bahsetmesinden dolayı iki öğrenci (Ö31 ve Ö38) etkinliği sorumluluk kök değeriyle ilişkilendirmiştir. Diğer öğrencilerin ilişkilendiremedikleri görülmüştür. Öğrencilerin görüşlerinden doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö31: “Tek kullanımlık plastikleri kullanmamamız bir sorumluluktur.”

Ö33: “Açıklayamıyorum.”

Ö35: “Açıklayamıyorum.”

Ö38: “Etkinlikteki videoda sorumluluk anlatıyor.”

Tablo 4.24’de vatanseverlikle ilgili uygulanan etkinliğin (karbon ayak izim), ülkeye fayda sağlamasından, ülke ekonomisine katkı sağlamasından, karbon ayak izini azaltmanın vatanını sevme ile ilgili olmasından ve dünyaya fayda sağlamasından dolayı öğrenciler etkinliğin vatanseverlikle ilgili olduğunu düşünmektedir. Öğrencilerin görüşlerinden doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö9: “Karbon ayak izimizi azaltırsak, ülke ekonomisine katkı sağlarız.”

Ö12: “Ülkemize fayda sağladığımız için.”

Ö13: “Çünkü vatanını seven insan karbon ayak izini azaltmaya çalışır.”

Ö16: “Çünkü dünyaya faydası olduğu için öyle düşünüyorum.”

Tablo 4.24’de yardımseverlikle ilgili uygulanan etkinliğin (tek yürek tek vatan), doğal afetlerden zarar gören insanlara yardım etme ve yardımseverlikle ilgili olmasından dolayı öğrenciler etkinliğin yardımseverlikle ilgili olduğunu düşünmüşlerdir. Öğrencilerin görüşlerinden doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö17: “Çünkü haberlerde doğal afetlerden zarar görenlere yardımsever insanların yardım etmesi anlatılıyor.”

Ö18: “Çünkü etkinliklerin hepsi yardımla ilişkili olduğu için olabilir.”

Ö22: Etkinlikteki metinler yardımseverlik ile ilişkilidir.”

Ö23: “Herkes birbirine yardım ediyordu.”

4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Bu alt problemde ortaokul öğrencilerine uygulanan kök değer temalı etkinliklerin kök değerleri geliştirmesine yönelik görüş ve önerilerinden elde edilen bulgular verilmiştir.

Tablo 4.25. Uygulama sürecinde kök değerlerin geliştirilmesine yönelik öğrenci görüşlerinden oluşturulan kodların frekansları

Kategori	Kodlar		
	Uygulamadan Önce (f)	Uygulamadan Hemen Sonra (f)	Uygulamadan 2 ay sonra (f)
Adalet kök değeri ve geliştirilmesi	Eşit davranma (3) Eşitlik sağlama (2) Eşit haklar (1) Kavgayı engelleme (1) Herkesin aynı olması (1)	Adaleti daha iyi öğrenme (4) Canlılara eşit davranma (2)	Canlılara zarar vermeme (5) Karıncaları öldürmek için ağacı kireçleme (3) Canlılara adaletli olma (2)
Dostluk kök değeri ve geliştirilmesi	Yardımcı olma, yardımlaşma (3) Arkadaşlık (3) Sevgi (2) Destek olma (1) İyi davranma (1)	Hayvanlara karşı daha duyarlı olma (4) Hayvanlarla dostluğun önemini anlama (3)	Hayvan ile dostluk kurma (4) Canlılara sevgi göstermeyi öğrenme (3) Her canlıyla arkadaş olma (2) Sevgi ve dostlukla ilgili olma (2) Canlılara yardım etme (1)
Dürüstlük kök değeri ve geliştirilmesi	Doğru söyleme / Yalan söylememe (5) Güvenilir olma (5) Saygı / Sevgi (2) İyi / Güzel / Önemli bir şey olma (2) Sır tutma (1)	Dürüstlüğün önemini öğrenme (7) Dürüstlüğün güven sağladığını anlama (2)	Kaybolan eşyaları yitik taşına koyma (8) Dürüstlüğün önemini öğrenme (5) Kaçak elektrik kullanımının dürüst bir davranış olmadığını öğrenme (1)
Öz denetim kök değeri ve geliştirilmesi	İlk defa duyma / Bilmeme (13) Bir şeyi dikkatle bulmayı sağlama (1)	Öz denetimin önemini öğrenme (7) Derslerine daha çok çalışma (7)	Öz denetimi öğrenme (5) Kendini denetleme (4) Kendini tanıma (2) Pes etmeme (2)

Tablo 4.25 (devam)

	Kişiyle ilgili bilgi (1)	Kendini yönetmeyi öğrenme (6) Öz denetimin geleceğe yön verdiğini anlama (2)	
Sabır kök değeri ve geliştirilmesi	Bekleme / Durma / Dayanma Kızma / Sinirlenmeme / Kendini tutma (3) Aktif bir şekilde çalışma (1) İçerici dışı bir olma (1) Erdemli olarak tanınma (1) Önemli olma (1)	Sabrın önemini anlama (6) Küçük olaylarda bile sabretmek gerektiğini anlama (6) Sabrederek başarıya ulaşabilme (2) Pes etmemeyi öğrenme (1)	Sabırla başarıya ulaşma (7) Günlük olaylardaki olaylarda sabırlı olma (5) Pes etmeme (3) Sabrın önemini öğrenme (3)
Saygı kök değeri ve geliştirilmesi	Kişiye / büyük ve küçüklerimize yapılma (7) Dürüst olma / Yalan söylememe (3) Davranış ve sözlerine dikkat etme (1) Kibar / nazik davranma (1) Güzel ahlaklı olma (1) Karşılıklı olma (1) İyilik yapma (1) Çevreye yapılma (1)	Doğaya ve çevreye saygılı olmayı öğrenme (7) Doğayı ve çevreyi kirletmeme (2)	Doğaya saygılı olma (9) Çöp atmama (3) Çevreyi koruma (3)
Sevgi kök değeri ve geliştirilmesi	Sevme / Hoşlanma (3) İyi davranma (1) Hislerini belirtme (1) Yardımlaşma (1) Dostluğu sağlama (1)	Sevgiyi daha iyi öğrenme (3) Hayvanlara, bitkilere sevgiyle yaklaşma (3)	Ağacı kesmemek için evi kaydırma (6) Ağaçlara iyi davranma (4) Doğayı koruma (2) Çöp atmama (1)
Sorumluluk kök değeri ve geliştirilmesi	Bir görevi sahiplenme / Yapma (2) Temiz ve toplu olma (2) Kendine / Başkasına karşı yapılan iş (2) Sorumlu olunan şey (1) Baş edilebilen sorun (1) İşe verilen değer (1)	Sorumluluğu daha iyi anlama (3) Diğer (ilişkili olmama, açıklamama) (3) Çevreye duyarlı davranma (2) Sorumluluklarını yerine getirme (1)	Tek kullanımlık plastikleri kullanmama (6) Sorumluluk almanın önemini öğrenme (5) Çöpleri doğaya atmama (5) Etkinlikteki videoyu hatırlama (4) Kaplumbağanın burnuna pipet girme (4)
Vatanseverlik kök değeri ve geliştirilmesi	Vatani sevme (6) Vatana saygı duyma (2) İnsanların iç içe yaşaması (2) Vatani koruma (1) Bayrağını sevme (1) Vatanına düşkün olma (1) Askerlere saygı duyma (1)	Karbon ayak izini azaltmanın vatanseverlikle ilgili olduğunu anlama (4) Günlük işlerde vatanını düşünerek hareket etme (4)	Karbon ayak izini öğrenme (6) Geri dönüştürülebilir malzemeler kullanma (3) Karbon ayak izinin vatanseverlikle ilgili olduğunu öğrenme (3) Gereksiz su kullanmama (2) Yenilenebilir enerji kaynaklarını kullanma (1) Fen bilimleri dersiyle ilgili olma (1)

Tablo 4.25. (devam)

Yardımseverlik kök değeri ve geliştirilmesi	Zor durumda olan bir kimseye yardım etme/yardımlaşma (8)		
	Yardım etmeyi sevme (3)	Yardım etme isteginde artma (8)	Doğal afetlerde yardım etme (7)
	Topluma katkı sağlama (1)	Yardımlaşma hakkında bilgi sahibi olma (2)	Yardımseverliğin önemini öğrenme (7)
	Bizim ya da başkalarının iyi hissetmesine yardımcı olma (1)	Yardım etmenin gerekliğini anlama (1)	Herkese yardım etme (5)
	Bir kimseye / aileye ihtiyacı olan şeyi verme (1)		Yardımsever bir toplum olma (2)
	İyi / güzel bir şey olma (1)		

Tablo 4.25 genel olarak incelendiğinde uygulama sürecinde öğrencilerin kök değerlerle ilgili görüşlerinin benzerlik gösterdiği belirlenmiştir. Etkinlikler fen bilimleri dersinde uygulanmadan önce öğrencilerin 10 kök değer ile ilgili tanımlamalarının TDK (2023)’deki tanımlara benzer olduğu tespit edilmiştir. Şöyle ki;

Adalet kök değerini öğrenciler en çok eşit davranma ve eşitlik sağlama olarak tanımladıkları Tablo 4.25’te görülmektedir. Adalet kök değeriyle ilgili öğrenci görüşlerinden doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö1: “Herkesin her şey olabileceğini, üstün hiç kimse hiç kimseden üstün değildir. Herkes aynıdır. Çünkü hiç kimse kimseden üstün değildir benim düşüncem öyle...”

Ö2: “İnsanlara eşit davranma. Aklıma öyle geldi...”

Ö5: “Toplumun eşitliğini sağlamaktır. Çünkü adalet deyince aklıma eşit davranmak, haksızlık yapmamak gelir...”

Dostluk kök değerini öğrenciler en fazla “yardımcı olma, yardımlaşma” ve “arkadaşlık” olarak, en az “destek olma” ve “iyi davranma” olarak tanımlamışlardır. Ö5 ve Ö7 kodlu öğrenciler dostluk kök değerini sevgi olarak belirtmişlerdir. Dostluk kök değeriyle ilgili öğrenci görüşlerinden doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö4: “Yardımlaşma. Yardımseverliği gösterir.”

Ö5. “Arkadaşlıktır, sevgidir. Sevginin çoğalmasını sağlar. Çünkü sevgiyle dostluk bağlantılıdır...”

Ö7: “Arkadaşlık, sevgi demektir...”

Dürüstlük kök değerini katılımcı öğrenciler en çok (5) “Doğru söyleme/yalan söylememe” ve “Güvenilir olma” olarak, en az (1) “sır tutma” olarak tanımlamışlardır. Dürüstlük kök değeriyle ilgili öğrenci görüşlerinden doğrudan alıntılar:

Ö8: “Herkes karşı saygı, sevgi. Çünkü büyüklerimize küçüklerimize saygılı olmamız gerekli...”

Ö9: “Başkasına karşı yalan söylememek, sır tutmak ve güvenilir olması. Öyle tahmin ediyorum...”

Ö10: “Doğru söylemek. Kendimin güvenilir olduğunu hissettiğim için... İlişkilendiremiyorum.”

Öz denetim kök değerini Ö23 kodlu öğrenci hariç diğer öğrenciler ilk defa duyduklarını ve bilmediklerini söylemişlerdir. Ö23 kodlu öğrenci öz denetimi bir şeyi dikkatle bulmayı sağlama olarak tanımlamıştır. Ö27 kodlu öğrenci öz denetimi ilk defa duyduğu bilmediğinin yanı sıra kişiyle ilgili bilgi olabileceğini belirtmiştir. Öz denetim kök değeriyle ilgili doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö21: “İlk defa duyduğum için bilmiyorum.”

Ö22: “Bilmiyorum, ilk defa duydum...”

Ö23: “Birçok şeyi dikkatli olarak bulmamızı sağlar. İçinde denetim olduğu için...”

Sabır kök değerini öğrenciler en çok “bekleme / durma / dayanma” olarak, en az aktif bir şekilde çalışma, içi dışı bir olma, erdemli olarak tanınma ve önemli olma şeklinde tanımlamışlardır. Sabır kök değeriyle ilgili öğrenci görüşlerinden doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö32: “Bilmiyorum...”

Ö33: “Açıklayamıyorum...”

Ö34: “Bir durumu beklemek dayanmak...”

Saygı kök değerini katılımcı öğrenciler en çok “kişiye/büyük ve küçüklerimize yapılma”, en az “İyilik yapma, davranış ve sözlerine dikkat etme, kibar /nazik davranma, güzel ahlaklı olma, karşılıklı olma, çevreye yapılma” olarak tanımlamışlardır. Saygı kök değeriyle ilgili öğrenci görüşlerinden doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö11: “Bir kişiye saygılı davranmak dürüst olmaktır. Çevreye de saygılı olmak gerekir...”

Ö12: “Saygı, dürüst olmak, yalan söylememek. Ortamda saygılı olursan daha iyi olur.”

Ö13: “Karşımızdaki insana kibar ve nazik davranmak...”

Sevgi kök değerini katılımcı öğrenciler en çok “sevme / hoşlanma” olarak, en az “iyi davranma”, “hislerini belirtme”, “yardımlaşma” ve “dostluğu sağlama” olarak tanımlamışlardır. Sevgi kök değeriyle ilgili öğrenci görüşlerinden doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö5: “Dostluğu sağlar. Çünkü sevgiyle dostluk olur... İlişkilendirebilirim. Çünkü fen bilimlerinde hayvanlar, bitkiler konusu var. Hayvanlara ya da bitkilere sevgiyle davranabiliriz.”

Ö6: “Sevgi birisinden hoşlanmak. Öyle hissediyorum...”

Ö7: “Sevgi birbirimizi sevmek demektir...”

Sorumluluk kök değerini katılımcı öğrenciler en çok “bir görevi sahiplenme/yapma”, “temiz ve toplu olma”, “kendine ya da başkasına karşı yapılan iş”, en az “sorumlu olunan şey”, “baş edilebilen sorun” ve “işe verilen değer” şeklinde tanımlamışlardır. Sorumluluk kök değeriyle ilgili öğrenci görüşlerinden doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö32: “Temiz ve toplu olmamız...”

Ö33: “Bir kişinin birbirine gösterdiği şey...”

Ö34: “Bir görevi sahiplenmektir...”

Vatanseverlik kök değerini katılımcı öğrencilerin en çok “vatanı sevmek”, en az “vatanına düşkün olma, vatanı koruma, bayrağını sevmek ve askerlere saygı duyma”

olarak tanımladıkları görülmektedir. Vatanseverlik kök değeriyle ilgili öğrenci görüşlerinden doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö14: “İnsanların iç içe yaşaması, bayrağını ve vatanını sevmesi. Çünkü vatan ve bayrağı sevmeliyiz...”

Ö15: “Herkes vatanını sevmeli, vatanseverlik önemlidir. Vatanseverlik olmazsa herkes birbirine düşman olur...”

Ö16: “Vatana karşı sevgi ve saygı göstermek. Bana öyle mantıklı geldiği için...”

Yardımseverlik kök değerini katılımcı öğrenciler en çok “Zor durumda olan bir kimseye yardım etme / yardımlaşma”, en az (1) “topluma katkı sağlama”, “bizim ya da başkalarının iyi hissetmesine yardımcı olma”, “bir kimseye / aileye ihtiyacı olan şeyi verme”, “iyi / güzel bir şey olma” olarak yardımseverlik kök değerini tanımladıkları görülmektedir. Yardımseverlik kök değeriyle ilgili öğrenci görüşlerinden doğrudan alıntılar:

Ö26: “Yardımseverlik, bence bir kişiye yardım etmek, yardımlaşmak anlamı olabilir. Ne işe yarar deyince de mesela deprem yaşayan şehirlere biz yardımsever olduğumuz için eşyalar, yiyecekler falan gönderiyoruz. Çünkü yardımsever olmak çok güzel bir şeydir...”

Ö27: “Bir insana ya da bir aileye ihtiyacı olan şeyi vermek. Yoksul bir insanın ihtiyacını gidermeye yarar. İşte kendi düşündüğümü yazdım”

Ö28: “İhtiyacı olan insanlara yardım etmek insanları kurtarır. İhtiyacı olanlara yardım ettiğimiz için.”

Etkinlikler fen bilimleri dersinde uygulandıktan hemen sonra öğrencilerin 10 kök değer ile ilgili görüşlerinin uygulama öncesindeki tanımlar gibi eşitlik olarak düşünmelerinin yanında gibi adaleti daha iyi öğrendikleri tespit edilmiştir. Şöyle ki;

Adalet etkinliğinin adalet kök değerini geliştirmesine yönelik öğrencilerin görüşlerinden elde edilen kodlara göre öğrencilerin canlılara eşit davranacakları ve adaleti daha iyi öğrendikleri gözlenmektedir. Ö6 kodlu öğrenci soruya yanıt vermemiştir. Öğrencilerin görüşlerinden doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö2: “Eşit davranmalıyız.”

Ö3: “Adaleti daha açık bir şekilde öğrendim.”

Ö7: Tüm canlılara eşit davranmalıyız.”

Dostluk etkinliğinin dostluk kök değerini geliştirmesine yönelik öğrencilerin görüşlerinden elde edilen kodlara göre öğrencilerin hayvanlara karşı daha duyarlı oldukları ve hayvanlarla dostluğun önemini anladıkları gözlenmektedir. Öğrencilerin görüşlerinden doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö1: “Hayvanlara karşı daha duyarlı oldum.”

Ö3: “Dostluğu çok açık bir şekilde anladım ve daha duyarlı oldum.”

Ö7: “Hayvanlarla dostluk kurmanın önemini anladım.”

Dürüstlük etkinliğinin dürüstlük kök değerini geliştirmesine yönelik öğrencilerin görüşlerinden elde edilen kodlara göre öğrencilerin dürüstlüğün önemini öğrendikleri ve dürüstlüğün insanlar arasında güven sağladığını anladıkları görülmektedir. Öğrencilerin görüşlerinden doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö9: “Dürüstlüğün daha önemli olduğunu anladım.”

Ö12: “Dürüstlüğün daha önemli olduğunu öğrendim.”

Ö14: İnsanların birbirine güvenini sağlar. Dürüst olmak en önemli şeydir.”

 z denetim etkinliğinin öz denetim kök değerini geliştirmesine yönelik öğrencilerin görüşlerinden elde edilen kodlara göre öğrencilerin kendini yönetmeyi öğrendikleri, derslerine daha çok çalışacakları, öz denetimin önemini öğrendikleri ve öz denetimin geleceğ  yön verdiğini anladıkları görülmektedir. Öğrencilerin görüşlerinden doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö19: “...Derslerime daha çok çalışırım. Bazı bilmediğimiz şeyleri öğrendik.”

Ö24: “Evet yararı oldu. Kendimi ders çalışmaya teşvik için.”

Ö26: “Çünkü sahip olduğ m bilgiler ve öz denetim geleceğime yön vermektedir. Hayallerimin peşine gitmem gerektiğini öğrendim.  z denetimi öğrendim.”

Ö27: “Derslerime daha çok bağlanırım, kendimi düzene koyarım.”

Ö30: “Derslerime daha çok bağlanırım.  z denetimin önemli olduğunu öğrendim.”

Sabır etkinliğinin sabır kök değerini geliştirmesine yönelik öğrencilerin görüşlerinden elde edilen kodlara göre öğrencilerin pes etmemeyi öğrendikleri, sabrın önemini anladıkları, küçük olaylarda bile sabretmek gerektiğini ve sabrederek başarıya ulaşabileceklerini öğrendikleri görülmektedir. Öğrencilerin görüşlerinden doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö31: “Hemen her şeyde pes etmemeye ve çok çalışıp başarmaya etkisi oldu.”

Ö32: “...En basit olaylarda da sabretmeliyiz. Sabrın değerini öğrendim.”

Ö36: “En ufak bir çalışmada sabretmenin ne kadar güzel bir şey olduğunu anladım. Sabırlı birinin hemen hemen her şeyi yapabileceğini öğrendim.”

Ö38: “Bu etkinlik olmadan önce sabrın bu kadar önemli olduğunu düşünmüyordum ama sabrım çok daha önemli olduğunu anladım.”

Saygı etkinliğinin saygı kök değerini geliştirmesine yönelik öğrencilerin görüşlerinden elde edilen kodlara göre öğrencilerin doğaya, canlılara saygılı olmayı öğrendikleri, doğayı ve çevreyi kirletmeyecekleri görülmektedir. Öğrencilerin görüşlerinden doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö9: “Doğaya da saygılı olmamız gerektiğini öğrendim. Bundan sonra çevreye daha saygılı olacağım.”

Ö12: “Bundan sonra insanlara, çevreye ve diğer canlılara saygı duyacağımı öğrendim.”

Ö14: “Çevreyi ve doğayı kirletmeyeceğim.”

Ö15: “Bundan sonra doğayı kirletmeyeceğimizi öğrendim. Doğaya saygı duymayı öğrendim.”

Sevgi etkinliğinin sevgi kök değerini geliştirmesine yönelik öğrencilerin görüşlerinden elde edilen kodlara göre öğrencilerin sevgiyi daha iyi öğrendikleri, etkinlikten sonra hayvanlara bitkilere sevgiyle yaklaşacakları görülmektedir. Öğrencilerin görüşlerinden doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö2: “Sevgiyi öğrendim.”

Ö3: “Daha açık bir şekilde anladım sevgiyi.”

Ö5: “Artık hayvanlara, bitkilere daha sevgiyle yaklaşacağım, onlarla dost olmaya, onları korumaya çalışacağım.”

Sorumluluk etkinliğinin sorumluluk kök değerini geliştirmesine yönelik öğrencilerin görüşlerinden elde edilen kodlara göre öğrencilerin sorumluluğu daha iyi anladıkları, çevreye duyarlı davranacakları, sorumluluklarını yerine getirecekleri görülmektedir. Ö32 Ö34 Ö37 kodlu öğrencilerin soruya cevap vermedikleri görülmektedir. Öğrencilerin görüşlerinden doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö31: “Oldu mesela artık sorumluluklarımı özenle yerine getireceğim.”

Ö33: “Çevreye duyarlı davranacağım.”

Ö39: “Bu etkinlik sayesinde sorumluluğu daha iyi anladım.”

Vatanseverlik etkinliğinin vatanseverlik kök değerini geliştirmesine yönelik öğrencilerin görüşlerinden elde edilen kodlara göre öğrencilerin karbon ayak izini azaltmanın vatanseverlikle ilgili olduğunu anladıkları ve günlük işlerde vatanını düşünerek hareket etmeyi öğrendikleri görülmektedir. Öğrencilerin görüşlerinden doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö10: “Günlük hayatta sabah suyu az açtığımızda vatanımı düşündüğümü anladım.”

Ö14: “Akşam bulaşıkları yıkarken suyu açıyoruz ama çok açıyoruz. Bu yüzden karbon ayak izimiz çoğalıyor. Bu yüzden karbon ayak izimizi azaltmak için suyu az açıp bulaşıklarımızı yıkamalıyız ve vatanseverliğe yardım etmiş oluruz.”

Ö15: “Karbon ayak izini azaltmanın vatanseverlik ile ilişkili olduğunu öğrendim.”

Yardımseverlik etkinliğinin yardımseverlik kök değerini geliştirmesine yönelik öğrencilerin görüşlerinden elde edilen kodlara göre öğrencilerde yardım etme isteğinin arttığı (Ö17 Ö19 Ö23 Ö25 Ö26 Ö27 Ö28 Ö29), yardımlaşma hakkında bilgi sahibi oldukları (Ö18 Ö20) ve yardım etmenin gerekliliğini anladıkları (Ö22) görülmektedir. Öğrencilerin görüşlerinden doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö18: “Şöyle bir etkisi oldu, beni daha bilgilendirdi, daha çok içim ısındı.”

Ö20: “Evet oldu. Çünkü yardımlaşma hakkında daha bilgili oldum.”

Ö22: “Yardım etmemiz gerektiğini öğrendim.”

Ö26: “Afet gibi şeyler olduğunda hiç düşünmeden yardım ederiz.”

Etkinlikler fen bilimleri dersinde uygulandıktan yaklaşık iki ay sonra öğrencilerin 10 kök değer ile ilgili görüşlerinin uygulama öncesi ve sonrasındaki görüşlerine benzerlik gösterse de etkinliklerdeki olayların etkisinin de olduğu tespit edilmiştir. Şöyle ki;

Adalet etkinliği ile ilgili öğrencilerin görüşlerinden ağacın kireçlendiğini, canlılara zarar vermemeleri ve onlara adaletli davranmaları gerektiğini hatırladıkları görülmektedir. Öğrencilerin görüşlerinden doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö4: “Karınca ve kralı hatırladım. Karıncaları öldürmek için ağacı kireçle boyamışlardı. Günlük yaşama yönelik canlılara zarar vermemeyi öğrendim. Bende etki bırakıp bırakmadığını bilmiyorum.”

Ö5: “Kanuni Sultan Süleyman karıncalar ağaca geliyorlar diye ağacı kireçlenmeye karar veriyor ama ilk önce zamanın din adamına soruyor, o da karınca bile olsa onlara zarar vermememiz gerektiğini söylüyor. Etkinlikte en çok karınca bile olsa onlara zarar vermememiz gerektiği ilgimi çekti.”

Ö6: “Etkinlikte birkaç şey ilgimi çekti. Canlılara kötülük yapmamayı öğrendim. Adaletli olmayı öğrendim.”

Dostluk etkinliği ile ilgili öğrencilerin cevaplarından oluşturulan kodlara göre öğrencilerin hayvan ile dostluk kurulduğunu, her canlıyla arkadaş olmayı, sevgi ve dostlukla ilgili olduğunu, canlılara sevgi göstermeyi ve yardım etmeyi hatırladıkları görülmektedir. Ö3 kodlu öğrencinin soruya yanıt vermediği belirlenmiştir.. Öğrencilerin görüşlerinden alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö1: “Bir insanın leylek ile arkadaş olduğunu hatırlıyorum. Hayvan ile insanın arkadaş olduğu dikkatimi çekti. Asla ben bir hayvan ile arkadaş olamam demeyeceksiniz. Çünkü herkes herkesle arkadaş olabilir. Dostluktan etki bıraktı.”

Ö4: “Kazın adamı özlemesini hatırlıyorum. Kazın 37 yıl adamı beklemesi. Günlük yaşama yönelik canlılara sevgi gösterilmesini öğrendim. Canlılara kötü davranmamalıyız. Kazın 37 yıl beklemesi beni etkiledi.”

Ö5: “Bir emekli postacı eskiden bir kasabada posta dağıtırken yaralı bir kuğu görüyor, onu evine götürüyor, onu iyileştiriyor. Kuyu iyileşince onu bırakmıyor. Yıllar geçse bile dostlukları hiç bozulmuyor. Her canlı ile dost olabiliriz. Canlılar yaralı ve onlara bir şey olduğunda onlara yardım etmeliyiz.”

Ö6: “Kimseye kötü davranmamalıyız. Sevgi var etkinlikte. Bundan sonra kimseye kötü davranmayacağım.”

Dürüstlük etkinliği ile yönelik öğrencilerin cevaplarından oluşturulan kodlara göre öğrencilerin kaybolan eşyaların yitik taşına konulduğunu, dürüstlüğün önemini ve kaçak elektrik kullanımının dürüst bir davranış olmadığını hatırladıkları görülmektedir. Öğrencilerin görüşlerinden doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö9: “Bir yitik taşı vardı ve kaybolan eşyalar oraya koyuluyordu. Kaybolan eşyaları yitik taşına koymaları ilgimi çekti. Kaybedilen eşyaları yitik taşına koyarak günlük yaşamda da dürüstlük olduğunu öğrendim. Dürüstlüğün önemli olduğu dersini çıkardım.”

Ö10: “Yitik taşına kaybolan eşyaların konulduğunu hatırlıyorum... Kaçak elektrik kullanımının dürüst bir davranış olmadığı ilgimi çekmişti. Kaçak elektriği öğrendim. Bizlerin hepimizin dürüst olması dersini çıkardım.”

Ö13: “Yitik taşı ilgimi çekmişti. Kaybolan eşyaları oraya koyuyorlardı. Dürüst olmamız gerektiğini öğrendim.”

Öz denetim etkinliği ile ilgili öğrencilerin cevaplarından oluşturulan kodlara göre öğrencilerin öz denetimin ne olduğunu, kendini denetlemeyi, kendini tanımayı ve pes etmemeyi hatırladıkları görülmektedir. Öğrencilerin görüşlerinden alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö17: “Etkinlikle ilgili öz denetimin kendini yönetebilme olduğunu hatırlıyorum. Etkinlikte en çok kendini yöneterek iyi yerlere gelen Aziz Sancar'ın hikâyesi ilgimi çekti. Öz denetimli olmanın önemli olduğu dersini çıkardım. Etkinlik iz bıraktı, artık daha öz denetimliyim.”

Ö26: “Etkinlikle ilgili bir metin okumuştuk. Aziz Sancar ile ilgili sonra öz denetimin ne olduğunu öğrenmiştik. En çok Aziz Sancar'ın metni dikkatimi çekmişti.

Kendimi denetlemeyi öğrendim. Kendimizi iyi tanımamız gerek. Etkili oldu. Ben de öz denetim etkisini bıraktı.”

Ö27: “Öz denetimi hatırlıyorum. Öz denetim ilgimi çekti çünkü öz denetimin ne olduğunu öğrenince kendimi ona göre ayarlıyorum. Eski bilim insanının öz denetimi kullanmasını hatırlıyorum. Artık kendimi öz denetime göre yönlendireceğim. Öz denetimli olmayı öğrendim.”

Sabır etkinliği ile ilgili neler hatırladıklarına yönelik öğrencilerin cevaplarından oluşturulan kodlara göre öğrencilerin günlük olaylardaki olaylarda sabırlı olmayı, Aziz Sancar’ın sabırla başarıya ulaştığını, pes etmediğini ve sabrın önemini hatırladıkları görülmektedir. Öğrencilerin görüşlerinden doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö31: “Aziz Sancar metnini hatırlıyorum. Günlük yaşamla çok alakalı durakta beklerken, yemeğin pişmesini beklerken, karnındaki çocuğun doğmasını beklerken sabrederiz. Her şeyin bir zamanı olduğunu ve onu sabırla beklemeye çalışarak başarı elde ederek onu elime almayı öğrendim.”

Ö32: “Aziz Sancar’ın sabırla çalıştığını hatırlıyorum. Bir köyde doğup bilim adamı olması ilgimi çekti. Aslında doktor olduğu daha sonra laboratuvarında çalışmaya başladığı, laboratuvarında çalışırken sen bunları yapamazsın git doktorluk mesleğini yap dedikleri ve onun pes etmediğini, sabırla çalıştığını hatırlıyorum.”

Ö36: “Sabırlı bir insanın neredeyse her şeyi başarabileceğini ve Aziz Sancar’ın büyük şeyler başardığını hatırlıyorum. Sabırla her işin yapılabilmesini, her şeyi sabırla beklememiz gerektiğini öğrendim.”

Ö38: “Sabrın çok önemli bir eylem olduğunu hatırlıyorum. Aziz Sancar’ın hayatında pes etmeden sabrederek başarıya ulaştığı ilgimi çekti. Daha çok sabırlı olmak bizi başarıya ulaştırabilir. Sabırlı olmaya daha çok dikkat edeceğim. Etkinlik iz bıraktı, sabırlı olacağım ve çevreme sabrın önemini anlatacağım.”

Saygı etkinliği ile ilgili neler hatırladıklarına yönelik öğrencilerin cevaplarından oluşturulan kodlara göre öğrencilerin doğaya saygılı olmaları, çöp atmamaları ve çevreyi korumaları gerektiğini hatırladıkları gözlenmektedir. Öğrencilerin görüşlerinden alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö9: “Doğaya saygılı olmamız gerektiğini hatırlıyorum. Bir resmin ortadan ikiye ayrılması ve farklı şeyler anlatmasını hatırlıyorum. Çevreyi korumamız gerektiğini öğrendim. Doğaya çöp atmamalıyız.”

Ö10: “Doğaya saygılı olmamız gerektiğini hatırlıyorum. 2 tane resim vardı. Ortadan ikiye ayrılmıştı, fabrika olmayan yer yeşillikti. Etrafa çöp atmamamızı öğrendim. Doğayı ve canlıların yaşam alanlarını kirletmiyorum. Etrafa çöp atmıyorum artık. Çöpümü eğer dışarıdaysam eve gelene kadar çöp yoksa elimde taşıyorum.”

Ö16: “Saygı sadece insanlara karşı değil, doğaya karşı da saygı olabilir. Aslında günlük hayatımızda da doğaya saygıyla ilgili birçok şey yaptığımızın farkına vardım. Doğaya karşı daha sorumlu olmam gerektiğini öğrendim. Etkinlik iz bıraktı. Bilmediğimiz şeyleri öğrendik.”

Sevgi etkinliği ile ilgili neler hatırladıklarına yönelik öğrencilerin cevaplarından oluşturulan kodlara göre öğrencilerin ağaçlara iyi davranmaları, doğayı korumaları, çöp atmamaları gerektiğini ve Atatürk’ün ağacı kesmemek için evi kaydırıldığını hatırladıkları gözlenmektedir. Ö3 kodlu öğrencinin soruya yanıt vermediği görülmektedir. Öğrencilerin görüşlerinden alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö1: “Atatürk’ün ağaca sevgisini hatırlıyorum. Atatürk ağaç kesilmesin diye koca bir evi başka bir yere taşıdı. Ağaçların kesilmemesini öğrendim. Ağaçlara iyi davranmalıyız. Doğayı korumalıyız.”

Ö2: “Atatürk’ün ağacı kesmemesini hatırlıyorum. Atatürk’ün evi kaydırması ilgimi çekmişti.”

Ö4: “Ağacı başka bir yere taşımışlardı. Atatürk ağacı başka bir yere taşıtmıştı. Bu çok ilgimi çekmişti. Doğaya zarar vermemeliyiz, çöp atmamalıyız.”

Sorumluluk etkinliği ile ilgili neler hatırladıklarına yönelik öğrencilerin cevaplarından oluşturulan kodlara göre öğrencilerin etkinlikteki videoyu hatırladıkları, tek kullanımlık plastikleri kullanmamak, çöpleri doğaya atmamak gerektiğini, sorumluluk almanın önemini ve kaplumbağanın burnuna pipet girdiğini hatırladıkları görülmektedir. Öğrencilerin görüşlerinden doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö31: “Videoyu hatırlıyorum. Video çok güzel bir şekilde tek kullanımlık atıkların canlılara verdiği zararı anlatıyordu. Günlük hayatta her insanın bir sorumluluğu vardır. Artık sorumluluğumu ve onu yapmam gerektiğini öğrendim.”

Ö32: “Kaplumbağanın burnuna pipet girmesini hatırlıyorum. Tek kullanımlık plastik atıkları kullanmamalıyız. Her yediğimiz şeyi doğaya atmamalıyız. Çöpleri çöp kutusuna atalım.”

Ö38: “Sorumluluklarımızın olduğu ve bunların önemi mesela tek kullanımlık plastik atıklarını kullanırsan neler olacağını öğrendik. En çok video ilgimi çekti. Bu etkinlikten sonra hayatımda tek kullanımlık plastikleri kullanmayacağım. Kullananları da uyanacağım. Sorumluluklarımızın önemini öğrendim.”

Vatanseverlik etkinliği ile ilgili neler hatırladıklarına yönelik öğrencilerin görüşlerinden oluşturulan kodlara göre öğrencilerin karbon ayak izinin ne demek olduğunu, geri dönüştürülebilen malzemeler ile yenilenebilir enerji kaynaklarını kullanmak, gereksiz su kullanmamak gerektiğini, karbon ayak izinin vatanseverlikle ve fen bilimleri dersiyle ilgili olduğunu hatırladıkları görülmektedir. Öğrencilerin görüşlerinden alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö10: “Karbon ayak izinin vatanseverlik ile ilgili olduğunu hatırlıyorum. Bizim bilmeden yaptığımız işlerin karbon ayak izini artırması ilgimi çekti. Geri dönüştürülebilir maddeleri kullanırsak karbon ayak izini azaltmış oluruz. Etkinlik bende iz bıraktı, artık dişlerimi fırçalarken suyu açık bırakmıyorum.”

Ö14: “Karbon ayak izini azaltmamız için geri dönüştürülebilir malzemeler kullanmalıyız. Karbon ayak izini azaltmamızın vatanseverlik ile ilgisi olduğunu öğrendim. Bundan sonra karbon ayak izimizi azaltmamız için geri dönüştürülebilen malzemeler kullanmalıyız.”

Ö15: “Karbon ayak izi, karbondioksit fazla saldıığımızda büyük ayak izi oluşur. Etkinlik fen dersiyle ilgili ve şunları öğrendim: Geri dönüşüm, yenilenebilir enerji. Karbon ayak izi ilgimi çekti. Etkinlik iz bıraktı, fen bilimleriyle ilgili olduğunu öğrendim.”

Yardımseverlik etkinliği ile ilgili neler hatırladıklarına yönelik öğrencilerin cevaplarından oluşturulan kodlara göre öğrencilerin Doğal afetlerde insanların

birbirlerine yardım ettiklerini, yardımsever bir toplum olduğumuzu, yardımseverliğin önemini ve herkese yardım etmeleri gerektiğini hatırladıkları görülmektedir. Öğrencilerin görüşlerinden alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö17: “Etkinlik ile ilgili gerek deprem gerekse selde insanların birbirleriyle yardımseverlik içinde olduğunu hatırlıyorum. Etkinlikte en çok herkesin afetlerde birbirine yardım etmeleri ilgimi çekti. Toplumumuzun yardımsever bir toplum olduğunu öğrendim. Artık yardımsever olmanın önemini daha iyi biliyorum.”

Ö27: “Metinler, okuduk sorular çözdük, yardımseverliğin ne olduğunu öğrendik. En çok ilgimi yardımseverlik ile ilgili metinler ve sorular çekti. Geçen zamanlarda yaşanan depremi öğrendik. Herkese yardım etmeliyiz dost düşman demeden. Evet, iz bıraktı, artık küçük büyük demeden herkese yardım edeceğim.”

Ö28: “Sel, deprem, çığ gibi afetler olduğu zaman insanlara yardım etmemiz gerektiğini hatırlıyorum. Yardımseverliğin önemli olduğunu öğrendim. Yardıma ihtiyacı olan insanlara yardım etmemiz gerektiği dersini çıkardım. Yardıma ihtiyacı olanlara yardım etmemiz gerektiğini anladım.”

Ortaokul öğrencilerinin kök değerlerin geliştirilmesine yönelik önerilerinden oluşturulan kodlar, katılımcılar ve frekansları Tablo 4.26’da verilmiştir.

Tablo 4.26. Ortaokul öğrencilerinin kök değerlerin geliştirilmesine yönelik önerilerinden oluşturulan kodlar, katılımcılar ve frekansları

Kök Değer	Kod	Katılımcı	f
Adalet	Arkadaşlara eşit davranma	Ö2 Ö7	2
	Hayvanlara yaşama hakkı tanıma	Ö3	1
	Adaleti anlatma	Ö5	1
	Diğer (ilişkili olmama, açıklamama)	Ö1 Ö4 Ö6	3
Dostluk	Hayvanları daha çok sevmeye	Ö1 Ö3 Ö4 Ö5 Ö7	5
	Hayvanlara empati yapma	Ö1 Ö5	2
	Hayvanlara yardım etme	Ö3	1
	Hayvanlarla arkadaş olma	Ö3 Ö5 Ö7	3
Dürüstlük	Okullarda kaybolan eşyaların koyulması için bir yer belirleme	Ö8 Ö9 Ö10 Ö11 Ö12 Ö13 Ö14 Ö15	8
	Öz denetimli olma	Ö17	1
Öz denetim	Çok çalışma	Ö18 Ö19	2
	İstedikleri mesleği olma	Ö17 Ö18 Ö19	3
	Kendine güvenme	Ö21	1
	Hayallerinin peşinden gitme	Ö22 Ö26 Ö29	3
	Yeteneğini geliştirme	Ö27	1
	Diğer (ilişkili olmama, açıklamama)	Ö23 Ö24 Ö25 Ö28 Ö30	5
	Ödül vererek sabrı kazandırma	Ö31 Ö32 Ö34	3
Sabır	Olumlu düşünme	Ö35 Ö36	2
	Hedef için çalışma	Ö33 Ö37 Ö38	3

Tablo 4.26. (devam)

	Kendine inanma	Ö38	1
	Sabırın önemini anlatma	Ö39	1
Saygı	Proje yaparak dikkat çekme	Ö8 Ö15	2
	Film çekerek dikkat çekme	Ö9 Ö11 Ö16	3
	Kuraklık resmini gösterme	Ö10	1
	Doğaya saygıyı anlatma	Ö12 Ö14	2
	Diğer (ilişkili olmama, açıklamama)	Ö13	1
	Ağaçları sevmeyen birini ormana götürme	Ö2 Ö6	2
Sevgi	Ağaçların faydalarını anlatma	Ö2 Ö3 Ö4 Ö7	4
	Sevginin önemini anlatma	Ö5	1
Sorumluluk	Öğrencilere görev verme	Ö31 Ö34 Ö39	3
	Görevleri eğlenceli hale getirme	Ö35 Ö36	2
	Diğer (ilişkili olmama, açıklamama)	Ö32 Ö37 Ö38	3
Vatanseverlik	Karbon ayak izini azaltma	Ö8 Ö9 Ö10 Ö12 Ö13	6
		Ö15	
	Karbon ayak izinin nasıl azaltılacağını öğretme	Ö10	1
	Geri dönüştürülebilir eşyalar kullanma	Ö14	1
	Diğer (ilişkili olmama, açıklamama)	Ö16	1
Yardımseverlik	Metindeki haberleri gösterme	Ö17 Ö26 Ö28 Ö29	4
	Yardımseverliğin önemini anlatma	Ö18 Ö20 Ö27 Ö29	4
	İhtiyacı olan birine yardım ettirme	Ö20 Ö23	2
	Yardıma muhtaç hale getirerek empati yapmasını sağlama	Ö25 Ö29 Ö30	3
	Diğer (ilişkili olmama, açıklamama)	Ö19 Ö22	2

Tablo 4.26 ‘da adalet kök değerini geliştirmede önerilerine yönelik öğrencilerin görüşlerinden elde edilen kodlara göre öğrencilerin arkadaşlara eşit davranma, hayvanlara yaşama hakkı tanıma ve adaleti insanlara anlatma önerilerini verdikleri, Ö1, Ö4 ve Ö6 kodlu öğrencilerin önerilerinin olmadığı gözlenmektedir. Öğrencilerin görüşlerinden doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö2: “Eşit davranmalıyız arkadaşlarımıza”

Ö3: “Karıncanın da yaşama hakkı var. Yani her hayvanın yaşama hakkı tanınmalıdır.”

Ö5: “Adaleti onlara anlatmalıyız.”

Tablo 4.26’da dostluk kök değerini geliştirmede önerilerine yönelik öğrencilerin görüşlerinden elde edilen kodlara göre öğrencilerin hayvanları daha çok sevmeye, onlara empati yapma, yardım etme ve onlarla arkadaş olma gibi önerilerinin olduğu gözlenmektedir. Öğrencilerin görüşlerinden doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö1: “Onları daha çok sevebiliriz, empati yapabiliriz.”

Ö3: “Onlara yardım ederek ve onları severek arkadaşlık etmeliyiz.”

Ö4: “Sevgi göstermeliyiz.”

Tablo 4.26’da dürüstlük kök değerini geliştirmede önerilerine yönelik öğrencilerin görüşlerinden elde edilen kodlara göre öğrencilerin tamamının okullarda kaybolan eşyaların koyulması için bir yer belirleme önerisini verdikleri görülmektedir. Öğrencilerin görüşlerinden doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö8: “Bence okullarda bir yer belirleyip oraya bulunan eşyaları koyarsak diğer arkadaşlara da dürüstlüğü öğretmiş oluruz.”

Ö9: “Bir yer belirleyip kaybolan eşyayı oraya koymalıyız. Diğer arkadaşlarımızın da dürüst olması için.”

Ö10: “Okulda kaybolan eşyaları bir yere koymak için yer belirleyeceğiz. Diğer arkadaşlarımızın da dürüst olması için böyle bir öneri verdim.”

Ö11: “Kayıp eşyaları bir yere koymalıyız ve kaybolan eşyalarını alabilirler.”

Tablo 4.26’da öz denetim kök değerini geliştirmede önerilerine yönelik öğrencilerin görüşlerinden elde edilen kodlara göre öğrencilerin öz denetimli olmaları, çok çalışmaları, istedikleri mesleği olmaları, kendine güvenmeleri, hayallerinin peşinden gitmeleri ve yeteneklerini geliştirmeleri ile ilgili önerilerinin olduğu gözlenmektedir. Ö23, Ö24, Ö25, Ö28 ve Ö30 kodlu öğrencilerin önerilerinin olmadığı görülmektedir. Öğrencilerin görüşlerinden doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö18: “Öğrencilerin çalışmasını ve istediği mesleği kazanmasını isterim.”

Ö21: “Her zaman kendimize güvenmeliyiz

Ö26: “Her zaman düşündüğünüzün hayallerinizin peşinden gidin.”

Ö27: “Yeteneğiyle ilgili bir enstrüman alıp hem öğrenir hem de o konuda kendini geliştirir.”

Ö28: “Önerim yok.”

Tablo 4.26’da sabır kök değerini geliştirmede önerilerine yönelik öğrencilerin görüşlerinden elde edilen kodlara göre öğrencilerin ödül vererek sabrı kazandırma, sabrederken olumlu düşünme, kendine inanma, hedef için çalışma ve sabrın önemini anlatma gibi önerilerinin olduğu görülmektedir. Öğrencilerin görüşlerinden doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö31: “Ödül vererek ona sabrı kazandırabilirim. Mesela derim ki ders çalışıp test çözüp çoğu soruyu doğru yaparsan ödülü veririm ama o kişi çok hızlı bir test çözerse yanlış olur deyip onu yavaşlatır ve öyle sabrının ne kadar olduğunu öğrenirim.”

Ö35: “Kendime güveniyorum ve ben bunu başaracağıma inanıyorum diyerek sabrını zorlayarak onu teselli ederim.”

Ö38: “İnanmasını ve hedef koymasını sağlayıp motivasyonunu düşürmemesi gerektiğini söyleyerek.”

Ö39: “Bir arkadaşım sabırsız ona sabrın önemini anlatırdım.”

Tablo 4.2’da uygulama sonrasında saygı etkinliğinin sabır kök değerini geliştirmede önerilerine yönelik öğrencilerin görüşlerinden elde edilen kodlara göre öğrencilerin doğaya saygı konusunda dikkat çekmek için proje yapma, film çekme, resim gösterme ve doğaya saygıyı insanlara anlatma önerilerini verdikleri görülmektedir. Ö13 kodlu öğrencinin önerisinin olmadığı belirlenmiştir. Öğrencilerin görüşlerinden doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö8: “Bir proje yaparak dikkat çekmek.”

Ö9: “Film çekmek. Hem dikkat çekici olur hem de öğretici olur.”

Ö10: “Doğadaki kötü bir kuraklık resmini göstererek ve bunu bizim yaptığımızı söylemek ve belki doğaya daha da saygılı oluruz.”

Ö14: “İnsanlar birbirlerine ve doğaya saygılı olmalılar, bunu anlatırdım.”

Tablo 4.26’da uygulama sonrasında sevgi etkinliğinin sevgi kök değerini geliştirmede önerilerine yönelik öğrencilerin görüşlerinden elde edilen kodlara göre öğrencilerin ağaçları sevmeyen birini ormana götürme, ağaçların faydalarını anlatma ve sevginin önemini anlatma önerilerini verdikleri görülmektedir. Öğrencilerin görüşlerinden doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö2: “Ağaçları sevmeyen birisini ormana götürürüm. Ağaçların oksijen verdiğini anlatırım.”

Ö5: “Sevgi öğretilmeli ve önemi anlatılmalıdır.”

Ö7: “Ağaçlar olmasaydı tüm canlıların oksijensizlikten öleceğini, onlara iyi davranmamız gerektiğini anlatırdım.”

Tablo 4.26’da uygulama sonrasında sorumluluk etkinliğinin sorumluluk kök değerini geliştirmede önerilerine yönelik öğrencilerin görüşlerinden elde edilen kodlara göre öğrencilerin görev verme ve görevleri eğlenceli hale getirme önerilerinin olduğu görölmektedir. Ö32, Ö33, Ö37 Ö38 kodlu öğrencilerin önerilerinin olmadığı gözlenmektedir. Öğrencilerin görüşlerinden doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö31: “Mesela öğrencilere okulda her birine bir görev veriniz. Mesela okulun çevresinin toplama. Her sınıfın kendi sınıfını toplaması, bu öğrencileri temiz tutmaya yarar.”

Ö33: “Açıklayamıyorum.”

Ö35: “Eğlenceli bir eylem yapmak üzere onların çevrelerini korumasına yardımcı olabilirim.”

Ö39: “Daha çok görev vererek sorumluluğu artırabiliriz.”

Tablo 4.26’da uygulama sonrasında vatanseverlik etkinliğinin vatanseverlik kök değerini geliştirmede önerilerine yönelik öğrencilerin görüşlerinden elde edilen kodlara göre öğrencilerin karbon ayak izini azaltma, karbon ayak izinin nasıl azaltılacağını öğretme ve geri dönüştürölebilen eşyalar kullanma önerileri verdikleri görölmektedir. Ö16 kodlu öğrencinin önerisinin olmadığı belirlenmiştir. Öğrencilerin görüşlerinden doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö9: “Karbon ayak izini azaltmalıyız çünkü herkese faydalı olduğu için.”

Ö10: “Karbon ayak izini azaltmak için uymamız gereken kuralları bilmek. Çünkü onlar da bilsin, onlar da vatanına, ölkesini korurlar.”

Ö14: “Geri dönüştürölebilen eşyalar kullanırsak vatanseverlere yardım etmiş oluruz.”

Tablo 4.26’da uygulama sonrasında yardımseverlik etkinliğinin yardımseverlik kök değerini geliştirmede önerilerine yönelik öğrencilerin görüşlerinden elde edilen kodlara göre öğrencilerin, arkadaşlarına metindeki haberleri gösterme, yardımseverliğin önemini anlatma, ihtiyacı olan birine yardım ettirme ve yardıma muhtaç hale getirerek empati yapmasını sağlama önerilerini verdikleri görölmektedir.

Ö19 ve Ö22 kodlu öğrencilerin önerilerinin olmadığı belirlenmiştir. Öğrencilerin görüşlerinden doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö17: “Bu etkinlikteki haberleri gösteririm. Böylece yardımseverlik duygusu güçlenir.”

Ö20: “Öğrencilere yardımseverliği anlatırdım. Sonra ihtiyacı olan birine yardım ettirirdim.”

Ö25: “Yardım etmeyi sevmeyen öğrenciyi yardıma muhtaç hale getirerek ona empati kurdurabiliriz.”

Ö29: “Haber yazılarını gösterir ve yardımseverliği anlatırdım. Sonradan onu yardıma muhtaç duruma düşürerek yardımseverliğin önemini anlatırdım.”

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

Ortaokul öğrencilerine 2018 fen bilimleri öğretim programıyla ilişkili kök değer temalı etkinliklerin uygulanması ve değerlerin geliştirmesine yönelik öğrenci görüşlerinin tespit edilmesi amaçlanan bu çalışmanın elde edilen bulgulardan ulaşılan sonuçlar aşağıda kök değerlere göre yorumlanmıştır.

Adalet kök değeri etkinliği uygulanmadan önce öğrenciler adaleti eşit davranma, eşitlik sağlama, eşit haklar, herkesin aynı olması gibi tanımlarla ifade etmişlerdir. Çelik ve Kâhtalı (2022), çalışmalarında öğrencilerin adalet kök değerini en çok eşitlik sağlama ile ilişkilendirdiklerini belirtmişlerdir. Adalet kök değerinin TDK (2023)'deki tanımının “Hak ve hukuka uygunluk, hakkı gözetme; yasalarla sahip olunan hakların herkes tarafından kullanılmasının sağlanması; herkese kendine uygun düşeni, kendi hakkı olanı verme” olması öğrencilerin tanımlarıyla benzerlik gösterdiği söylenebilir.

Etkinlik uygulandıktan sonra adalet kök değerinin sadece eşitlikle ilişkili olmadığını, daha geniş kapsamda bir kavram olduğunu ve sadece insanlar için değil tüm canlılar için olduğunu, her canlının hakka ve hukuka sahip olduğunu etkinlikteki karınca örneğinden kavradıkları düşünülmektedir. Nitekim bu düşüncüyü Ö5 kodlu öğrencinin uygulama sonrasındaki görüşü (“Çünkü adaletten haklardan bahsetmiş metinde”) desteklediği gibi etkinlik kitabındaki beş değerlendirme ölçütlerine tüm öğrencilerin olumlu cevap vermesi de desteklemektedir. Benzer şekilde öğrencilerin adalet kök değerini geliştirmeye ilgili önerilerinde arkadaşlarına adaleti anlatmayı düşünmeleri onların kök değerini geliştirilmesinde öğretme öğrenme sürecinin etkili olduğunu düşündürmektedir.

Adalet kök değeri ile fen bilimleri dersinin ilişkisini başlangıçta kuramayan katılımcı öğrenciler canlılar için hukuk etkinliği uygulandıktan sonra adaletin her canlı için olduğunu fen bilimleri dersindeki “insan ve çevre” ünitesiyle ilgili kazanımlarla ilişkilendirmeleri etkinliğin uygulanmasının fen bilimleri dersi açısından verimliliği geçtiği söylenebilir. Örneğin Ö6 kodlu öğrenci hariç diğer öğrencilerin hepsi adalet kök değerini “F.5.6.2.4. İnsan-çevre etkileşiminde yarar ve zarar durumlarını örnekler üzerinde tartışır.” kazanımıyla ilişkilendirmişlerdir. Benzer durum etkinliğin uygulanmasından yaklaşık iki ay sonra öğrencilerin “Canlılara zarar vermeme”, “Karıncaları öldürmek için ağacı kireçleme” şeklinde görüşlerinin olması etkinliğin

fen bilimlerinin F.5.6.2.4 kazanımı ile ilişkili olduğunun farkına vardıkları söylenebilir.

Dostluk kök değeriyle ilgili “garip” etkinliği uygulanmadan önce öğrencilerin dostluk kök değeri ile ilgili yardımlaşma, arkadaşlık, sevgi, destek olma şeklinde açıklarken uygulama sonrasında hayvanlara karşı daha duyarlı olduklarını, hayvanlarla dostluğun önemini anladıklarını söylenebilir. Nitekim uygulamadan iki ay sonra hayvanlar ile dostluk kurabilecekleri, canlılara sevgi göstermeyi öğrendikleri, her canlıyla arkadaş olabilecekleri gibi görüşlerinin olması uygulanan etkinliğin dostluk kök değerini geliştirmede etkili olduğu söylenebilir. Ö1 kodlu öğrenci hayvanlara karşı daha duyarlı olduğunu, Ö3 kodlu öğrenci dostluğu açık bir şekilde anladığını ve daha da duyarlı olduğunu, Ö7 kodlu öğrenci hayvanlarla dostluk kurmanın önemini anladığını ifade etmeleri onların dostluk kök değerini geliştirmelerinde uygulanan etkinliğin olumlu etkisinin olduğunu düşündürmektedir. Ayrıca tüm öğrencilerin etkinlik kitabındaki (MEB, 2022) dostluk kök değerinin değerlendirme ölçütlerindeki soruları olumlu cevap vermesi etkinliğin dostluk kök değerini geliştirdiğinin göstergesi olarak görülebilir.

Katılımcı öğrenciler “garip dostluk” etkinliği uygulanmadan önce dostluk kök değeri ile fen bilimleri dersinin ilişkisini kuramazken uygulanma sonrası tüm katılımcılar insan ve çevre ünitesinin “F.5.6.2.1. İnsan ve çevre arasındaki etkileşimin önemini ifade eder” kazanımı ile ilişkili olduğunu belirtmişlerdir. Bu durum katılımcı öğrencilerin ilişki kurma becerilerinin geliştiğini uygulama sonrası ve uygulamadan iki ay sonraki görüşlerinden anlaşılmaktadır. Koyuncu ve Köksal (2023), biyoçeşitliliğin hava kirliliğinin giderilmesi ve canlıların korunması ile mümkün olacağını ileri sürmektedir. Nitekim beşinci sınıf fen bilimleri ders kitabında insan çevre ünitesinde yer alan ve çevre sorunlarından olan orman yangınları ile ilgili olarak orman yangınlarının sadece oksijen kaynaklarının azalmasına sebep olmadığını, binlerce canlı yaşamının da son bulmasına sebep olduğunu belirtmektedir. Bu bağlamda çevredeki canlılara dostça davranmak için yapılması gereken öncelikli eylemin çevre sorunlarının önlenmesi olacağı düşünülmektedir.

Dürüstlük kök değeri ile ilgili “yitik taş” etkinliği uygulanmadan önce dürüstlüğü doğru söyleme/yalan söylememe ve güvenilir olma olarak tanımlarken,

uygulamanın hemen sonrasında dürüstlüğün önemini öğrendiklerini, dürüstlüğün güven sağladığını anladıklarını belirtmeleri uygulanan etkinliğin değer geliştirmede olumlu etkisinin olduğu söylenebilir. Benzer şekilde uygulamadan iki ay sonra öğrencilerin etkinlikte kaybolan eşyaların yitik taşına koyulduğunu, dürüstlüğün önemini ve kaçak elektrik kullanımının dürüst bir davranış olmadığını öğrendiklerini vurgulamaları etkinliğin dürüstlük kök değerini öğrencilere kavratmış olduğu söylenebilir. Örneğin Ö10 kodlu öğrenci uygulamadan iki ay sonra “Yitik taşına kaybolan eşyaların konulduğunu hatırlıyorum... Kaçak elektrik kullanımının dürüst bir davranış olmadığı ilgimi çekmişti. Kaçak elektriği öğrendim. Bizlerin hepimizin dürüst olması dersini çıkardım.” şeklinde görüşlerinin olması etkinliğin dürüstlük kök değerini geliştirmede etkili olduğu söylenebilir.

Katılımcı öğrenciler “yitik taş” etkinliği uygulanmadan önce dürüstlük kök değeri ile fen bilimleri dersinin ilişkilendiremezken uygulanma sonrası tüm katılımcılar “F.8.7.3.5. Elektrik enerjisinin bilinçli ve tasarruflu kullanılmasının aile ve ülke ekonomisi bakımından önemini tartışır. Kaçak elektrik kullanımının ülke ekonomisine verdiği zarar vurgulanır” kazanımı ile ilişkili olduğunu belirtmeleri uygulamanın değerleri geliştirmede ve fen bilimleri dersiyle ilişkilendirmede etkili olduğunu düşündürmektedir. İlave olarak, katılımcıların etkinlik uygulandıktan iki ay sonrasında da kaçak elektrik kullanımının dürüst bir davranış olmadığını öğrendiklerini belirtmeleri “yitik taş” etkinliğinin dürüstlük kök değerini geliştirdiği gibi fen bilimleri dersiyle de ilişkilendirebileceğini ortaya koyduğu söylenebilir. Canata Çöklü ve Alkan, (2023), sıfır atık projesi kapsamında sürdürülebilir kalkınma için enerji tasarrufu yapılmasının ve kaçak elektrik kullanımının önüne geçilmesinin yerinde olacağını belirtmektedir.

Öz denetim kök değeri ile ilgili “ilme adanmış bir ömür” etkinliği uygulanmadan önce öğrenciler öz denetim kök değerini ilk defa duyduklarını ve bilmediklerini ifade ederken uygulama sonrasında öz denetimin ne olduğunun farkına vardıkları söylenebilir. Çelik ve Doğan Kahtalı (2022) da kök değerlerle ilgili öğrencilerin metafor üretmekte en çok zorlandıkları ve kavram yanılgılarının en fazla olduğu kök değerın öz denetim olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcıların etkinlikte söz edilen bilim insanı Prof. Dr. Fuat Sezgin’den etkilendikleri söylenebilir. Örneğin gerek

derslerine daha çok çalışacaklarını ve kendini yönetmeyi öğrendiklerini belirtmeleri öz denetim kök değerini öğretmesinin yanında geliştirdiğini düşünülmektedir. Nitekim uygulamadan iki ay sonra öz denetim kök değerinin ne olduğunu, kendilerini denetlemeyi, tanımayı ve neden pes etmemeleri gerektiğini hatırlamaları uygulanan etkinliğin öz denetim kök değerini öğrettiğini ve geliştirdiğini düşündürmektedir. Bu düşünceyi öğrencilerin öz denetimli olmaları, çok çalışmaları, ileride istedikleri mesleği yapmayı arzu etmeleri, kendine güvenmeleri, hayallerinin peşinden gitmeleri ve yeteneklerini geliştirmeleri ile ilgili önerilerinin olması onlarda öz denetim kök değeri etkinliği ile geliştirildiğinin göstergesi sayılabilir.

Katılımcı öğrenciler “ilme adanmış bir ömür” etkinliği uygulanmadan önce öz denetim kök değerini fen bilimleri dersi ile ilişkilendiremezken uygulanma sonrasında tüm katılımcıların fen bilimleri dersi ile ilişkilendirebilmişlerdir. Her ne kadar öz denetim kök değeri ile fen bilimleri arasında doğrudan ilişki kurulabilecek kazanım olmasa da 2018 Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programının (MEB, 2018) alana özgü becerilerinden bilimsel süreç becerilerinin açıklamasında bilim insanlarının çalışmaları sırasında gözlem yapma, hipotez kurma, deney yapma gibi becerilerin öğrencilere kazandırılması beklenmektedir. Benzer şekilde 2024 Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programında (MEB, 2024) benzer ifadeler bulunmaktadır. Programın temel yaklaşımı ve özel amaçlarında bilim kültürü ile zenginleşen fen öğretimi için bilim insanlarının temel özelliklerini kavrama ve bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgulama ile ilgili konuların olması, Türk İslam bilim insanlarının bilim dünyasına katkılarının önemsenmesi ifadeleri bilim ve bilim insanının fen bilimlerinde önemli bir yere sahip olduğunun göstergesidir. Ayrıca programda bilimsel bilgiyi evrensel ahlak, milli ve kültürel değerlerle bütünleştiren bilim eğitimi anlayışının odağa alınması değer öğretimin önemini ortaya koyduğu bu bağlamda öz denetim kök değeri etkinliği ile fen bilimlerinin ilişkili olduğu, uygulamanın değer öğretimi ve geliştirmesinde etkili olduğu söylenebilir.

Sabır kök değeri ile ilgili olarak uygulanan “çalışmaya başlamak mı yoksa bitirmek mi zor?” etkinliği uygulanmadan önce öğrencilerin tanımların TDK (2023)’deki tanımlarla uyumlu olduğu, bekleme, dayanma, kızmama, sinirlenmeme, kendini tutma şeklinde tanımlamaları alan yazındaki çalışmalara benzerlik gösterdiği

söylenbilir. Yaşaroğlu ve Biçer (2020) ve Çelik ve Doğan Kâhtalı (2022) çalışmalarında sabır kök değerini en çok beklemekle ilişkili olduğunu belirtmişlerdir. Öğrencilerin uygulamadan sonraki görüşlerinin pes etmeme çok çalışma şeklinde ifade etmeleri uygulanan etkinlikle kök değer ile ilgili bilgilerini geliştirdiklerini düşündürmektedir. Bunun yanında bu etkinlik ile öğrenciler pes etmemeyi öğrendikleri, sabrın önemini anladıkları, küçük olaylarda bile sabretmek gerektiğini ve sabrederek başarıya ulaşabileceklerini kavradıkları söylenebilir. Nitekim Ö36 kodlu öğrencinin: “En ufak bir çalışmada sabretmenin ne kadar güzel bir şey olduğunu anladım. Sabırlı birinin hemen hemen her şeyi yapabileceğini öğrendim.” ve Ö38 kodlu öğrencinin: “Bu etkinlik olmadan önce sabrın bu kadar önemli olduğunu düşünmüyordum ama sabrım çok daha önemli olduğunu anladım.” ifadeleri öğrencilerde sabır kök değerinin geliştirdiğini düşündürmektedir. Sabır kök değeri etkinliğinin değerlendirme ölçütleri incelendiğinde beş değerlendirme ölçütünün dördüne etkinliğe katılan tüm öğrencilerin olumlu cevap vermeleri ve “Sabır sürecinin durağan bir faaliyet olmadığını düşünürüm” ölçütüne dokuz katılımcı öğrenciden yedi öğrencinin olumlu cevap vermesi bu düşüncüyü doğrular niteliktedir. Benzer şekilde öğrencilerin sabır kök değerini geliştirmek için ödül vererek sabrı kazandırma, sabrederken olumlu düşünme, kendine inanma, hedef için çalışma ve sabrın önemini anlatma gibi önerilerinin olması sabır kök değeri etkinliğini kavradıkları ve sabırla ilgili bilgilerini geliştirdikleri düşünülmektedir. Bu düşüncüyü alan yazında yapılmış çalışmalar da desteklemektedir. Çelik ve Doğan Kahtalı (2022), yaptıkları çalışmada sabır kök değeri ile ilgili öğrencilerin görüşlerini incelemiş, sabır ile olumsuz algılara sahip olan öğrencilerin en az sayıda olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Saygı kök değeri etkinliği (çok geç olmadan) uygulanmadan önce öğrenciler saygı kök değeriyle ilgili en çok kişiye/büyüklerimize ve küçüklerimize saygı duyulacağını düşünürken, uygulamanın hemen sonrasında bu düşüncelerine ek olarak doğaya, çevreye saygılı olmayı doğayı ve çevreyi kirletmemeleri gerektiğini öğrendiklerini belirtmeleri daha geniş geniş kapsamda kök değeri öğrendiklerini düşündürmektedir. Bu durumda etkinliğin saygı kök değerini geliştirmesinde iyi olduğu söylenebilir. Nitekim uygulamadan iki ay sonra etkinlikte doğaya saygılı olmayı, çöp atmamayı, çevreyi korumayı öğrendiklerini belirtmeleri uygulamanın iyi olduğunu destekler niteliktedir. Ayrıca sabır kök değerinin değerlendirme

ölçütlerindeki soruları olumlu cevap vermesi etkinliğin saygı kök değerini geliştirdiğinin göstergesi olarak görülebilir.

Katılımcı öğrenciler saygı kök değeri etkinliği uygulanmadan önce fen bilimleri dersi ile ilişkilendiremezlerken uygulamadan hemen sonra fen bilimleri dersinin “F.8.4.4.7. Asit yağmurlarının önlenmesine yönelik çözüm önerileri sunar.” kazanımı ile ilişkilendirmeleri etkinliğin kök değeri geliştirilmesinde etkili olduğunu düşündürmektedir. Bu düşüncüyü öğrencilerin kök değeri geliştirmek için proje yapma, film çekme, kuraklık resmini gösterme, doğaya saygıyı anlatma gibi önerilerinin olması fen bilimleri dersinde etkinliğin uygulanmasının iyi olduğu düşüncesini desteklemektedir. Ayrıca tüm öğrencilerin saygı kök değeri etkinliğinin değerlendirme ölçütlerini “evet” olarak cevap vermeleri etkinliğin uygulanmasının iyi olduğunun göstergesidir. Bu durumda öğrencilerin doğayı korumanın önemini bildikleri, doğayı ve canlıları koruyup gözetip onlara merhamet ettikleri, doğanın korunması için görev almaya istekli oldukları, doğayı koruma konusunda arkadaşlarını teşvik ettikleri, doğaya karşı sorumluluklarını sevgi ve bağlılıkla yerine getirecekleri düşünülmektedir.

Sevgi kök değeri etkinliği “Atatürk ve ağaç sevgisi” uygulanmadan önce öğrenciler sevgi kök değerini sevmeye, hoşlanma olarak tanımlarken, uygulamanın hemen sonra sevgiyi daha iyi kavradıklarını hayvanlara, bitkilere sevgiyle yaklaşmayı öğrendiklerini belirtmeleri etkinliğin kök değeri geliştirdiği söylenebilir. Nitekim öğrencilerin kök değeri geliştirmek için ağaçları sevmeyen birinin ormana götürülmemesi, ağaçların faydalarının anlatılması, sevginin önemini anlatması önerilerini vermeleri etkinliğin kök değeri geliştirdiği düşündürmektedir. Öğrencilerin uygulamadan iki ay sonra öğrencilerin etkinlikte ağacı kesmemek için evin kaydırıldığını, ağaçlara iyi davranmayı, doğayı korumayı ve çöp atmamak gerektiğini hatırlamaları bu düşüncüyü desteklemektedir.

Sevgi kök değeri etkinliği “Atatürk ve ağaç sevgisi” uygulanma öncesinde fen bilimleri dersi ile ilişkilendiremeyen öğrenciler uygulamanın hemen sonrasında fen bilimleri dersinin “F.5.6.2.1. İnsan ve çevre arasındaki etkileşimin önemini ifade eder.” kazanımı ile ilişkilendirebilmişlerdir. Bu durum etkinliğin fen bilimleri dersiyle ilişkili olduğunu ve sevgi kök değerinin geliştirilmesinde etkili olduğunu

düşündürmektedir. Nitekim uygulamadan iki ay sonra öğrencilerin görüşleri arasında “Atatürk, ağaç kesmemiş.”, “Atatürk ağaçlara sevgi gösteriyor.”, “Çünkü etkinlikte de sevgi yer alıyor. Atatürk'ün ağaç sevgisinden bahsedilmiş” ifadeleri bu düşüncüyü desteklemektedir.

Sorumluluk kök değeri etkinliği olan çevre bilinci öğrencilere uygulanmadan önce sorumluluk kök değerini bir görevi sahiplenme, yapma, temiz-toplu olma kendine ya da başkasına karşı yapılan iş olarak tanımlayan öğrenciler, uygulamanın hemen sonrasında sorumluluğu daha iyi anladıklarını, çevreye daha çok duyarlı olduklarını ve sorumluluklarını yerine getireceklerini ifade etmeleri etkinliğin uygulamasının iyi olduğu söylenebilir. Etkinliğin değerlendirme ölçütlerindeki görüşlerinden bazıları öğrencilerin sorumluluk almaktan çekindikleri ya da sorumluluk almaya dirençli olduklarını düşündürmektedir. Örneğin etkinliğe katılan dokuz öğrencinin sekizi “Çevreye karşı sorumlu bir birey olmamanın beni değerli kıldığına inanırım.” ifadesine evet cevabını verirken bir öğrencinin (Ö33) hayır cevabını vermesi çevreye karşı duyarsız olduğunun göstergesi olabilir. Benzer şekilde dokuz öğrencinin yedisi “Çevrenin korunması ve kaynakların verimli kullanılmasında sorumluluklarımı yerine getiririm” ifadesine evet cevabı verirken iki öğrencinin (Ö33, Ö37) hayır cevap vermesi onların sorumluk almak istememelerinden kaynaklandığını düşündürmektedir. Etkinliğin uygulamasından iki ay sonra öğrencilerin tek kullanımlık plastikleri kullanmamayı, sorumluluk almanın önemini, çöpleri doğaya atmamayı etkinlikteki videoyu ve kaplumbağanın burnuna pipet girdiğini hatırlamaları sorumluluk etkiliğinin öğrencilerde kök değeri geliştiğini düşündürmektedir.

Sorumluluk etkinliğini (çevre bilinci) yedinci sınıfta öğrenim gören bazı öğrenciler fen bilimleri dersinin “F.7.4.5.3. Geri dönüşümü, kaynakların etkili kullanımı açısından sorgular.” kazanımı ile ilişkilendirirken bazı öğrencilerin ilişkilendirememeleri onların saf madde ve karışımlar ünitesinin “F.7.4.5. Evsel Atıklar ve Geri Dönüşüm” kazanımını iyi kavrayamadıklarını düşündürmektedir. Örneğin Ö38 kodlu öğrenci dışındaki diğer öğrenciler çevre kirliliğini içeren ve canlılara zarar verdiğini anlatan tek kullanımlık plastikleri içeren etkinliğin sorumluluk kök değeriyle ilişkisini açıklayamamışlardır. Sezer ve Çoban (2016), çalışmalarında öğrencilerin çevre ile ilgili sorumluluklarına yeterli cevap

veremediklerini ifade etmişlerdir. Bunun sebebini; öğrencilerin çevre sorunlarını önemsememelerine ve değer eğitiminde önemli etkenlerden olan aile ve okulun çevreye karşı sorumluluk değerini yeterince öğrencilere kazandıramaması olarak belirtmişlerdir. Tuncer ve ark. (2005) yaptıkları çalışmada gençlerin sorumluluklarını günlük yaşamla ilişkilendiremediklerini ortaya koymuşlardır. Abukan (2019), çalışmasında öğrencilerin okulda öğretilen değerleri aile ve sosyal çevrenin kötü etkisiyle özümseyemediklerini, davranış haline getiremediklerini belirtmektedir. Yaman (2019), madde ve ısı ünitesi kapsamında hazırlanan değerlerle bütünleştirilmiş öğretim etkinliklerinin sorumluluk kök değerini geliştirdiği, farklı ünitelerde farklı kök değerlerle ilişkili öğretim etkinliklerinin de değer eğitiminde kullanılabileceği ve sözel dersler gibi Fen bilimleri, matematik gibi sayısal derslerde de değer eğitiminin verilebileceğini önermiştir. Koyuncu ve Köksal (2023), biyoçeşitliliğin hava kirliliğinin giderilmesi ve canlıların korunması ile mümkün olacağını ileri sürmektedir.

Vatanseverlik kök değeri ile ilgili etkinlik (karbon ayak izim) uygulanmadan önce öğrencilerin vatani sevmeye, vatana saygı duymaya, vatani koruma gibi görüşlerinin olmasına ek olarak etkinlik uygulandıktan sonra karbon ayak izini azaltmanın vatanını sevmeye ile ilişkili olduğu fikrine de vakıf olmaları kök değerin öğrencilerde geliştiğini düşündürmektedir. Bunların yanında öğrencilerin vatanseverlikle ilgili uygulanan etkinliğin ülkeye fayda sağlamasından, ülke ekonomisine katkı sağlamasından, karbon ayak izini azaltmanın vatanını sevmeye ile ilgili olmasından ve dünyaya fayda sağlamasından bahsetmeleri etkinliğin vatanseverlik kök değerini geliştirmede iyi olduğunu düşündürmektedir.

Vatanseverlik etkinliğinin (karbon ayak izim) fen bilimleri dersi ile ilişkisine yönelik öğrencilerin görüşleri arasında “Fen dersinde de yenilenebilir enerji, geri dönüşüm fosil yakıtları gördüğümüz için.”, “Fosil yakıtlarla yenilenebilir enerji kaynakları ile ilgili olduğu için.”, “Yenilenebilir enerji kaynağı ve geri dönüşüm konusu olduğu için.” şeklinde görüşlerinin olması öğrencilerin etkinliği fen bilimleri dersiyle ilişkilendirebildiklerini düşündürmektedir. Öğrencilerin “F.8.6.4.2.-F.8.7.3.6.” kazanımları ile etkinlik arasında ilişki kurmaları etkinliğin derste uygulanmasının iyi olduğunu ve vatanseverliğin sadece duyuşsal anlamda vatani

sevmenin, korumanın olmadığını anladıkları söylenebilir. Demirer ve Şaşmaz Ören (2020), çalışmalarında çevresel vatanseverlik duyarlılığı fazla olan kişilerin karbon ayak izinin farkında olduğunu ve sürdürülebilirliği artırmak ve karbon ayak izini azaltmak için bazı çalışmalar yaptıklarını ileri sürmüşlerdir.

Katılımcı öğrenciler yardımseverlik kök değeri uygulama öncesinde yardımseverlik kök değerini zor durumda olan bir kimseye yardım etme, yardımlaşma olarak tanımlarken, etkinliğin (tek yürek tek vatan) uygulanmasının hemen sonrasında yardım etme isteklerinin arttığını, yardımlaşma hakkında bilgi sahibi olduklarını ve yardım etmenin gerekliliğini anladıklarını ifade etmeleri etkinliğin kök değeri geliştirmede etsinin olumlu olduğunu düşündürmektedir. Ulusoy (2017), yaptığı çevre projesi etkinliği ile öğrencilerde yardımlaşma değerini de kazandıklarını ifade etmektedir. Çavdar (2020), değer eğitimi ile bütünleştirilmiş STEM eğitimi etkinlikleri sonucu yardımlaşma değerinin öğrencilerde geliştiğini belirtmiştir. Uygulamadan yaklaşık iki ay sonra öğrencilerin doğal afetlerde yardım etme, yardımseverliğin önemini öğrenme, herkese yardım etme gibi görüşlerinin olması etkinlikteki doğal afet haberlerini hatırladıklarını düşündürmektedir.

Öğrencilerin yardımseverlik etkinliğini (tek yürek tek vatan) fen bilimleri dersinin “F.6.2.3.5. Kan bağışının toplum açısından önemini değerlendirir. F.6.6.3.2. Organ bağışının toplumsal dayanışma açısından önemini kavrar.” kazanımları ile ilişkilendirmeleri etkinliğin uygulanmasının ve kök değeri geliştirme etkisinin iyi olduğunu düşündürebilir. Nitekim öğrencilerin uygulama sonrasında yardımlaşma haberlerini gösterme, yardımseverliğin önemini anlatma, ihtiyacı olan birine yardım ettirme ve yardıma muhtaç hale getirerek empati yapmasını sağlama gibi önerilerinin olması uygulanan etkinliğin kök değeri geliştirdiğini düşündürebilir. Gülçin (2022), çalışmasında yardımlaşma ve dayanışma değerlerinin öğrencilere kazandırılması için Tokat’ta bir ortaokulda kan bağışı kampanyası düzenlediklerini belirtmiştir.

Sonuç olarak;

Fen bilimleriyle ilişkili 10 kök değer ile ilgili seçilen etkinlikler öğrencilere etkinlik kitabında (MEB, 2022) verildiği şekilde uygulandığında öğrencilerin kök değerlerle ilgili bilgilerine yeni bilgiler ekleyerek kendilerini geliştirdikleri ve daha duyarlı oldukları söylenebilir. Bu bağlamda bu araştırmada yer alan etkinliklerde

video, resim, haber metni, okuma metni ve kök değerlerle ilgili değerlendirme ölçütlerinin olması öğrencilerde değerleri geliştirdiğini, hatırlamalarını kolaylaştırdığını, kalıcı öğrenme sağladığını düşüncesinden hareketle bu çalışmanın yapılacak araştırmalara ümit verici olacağı düşünülmektedir. Alan yazında bu düşünceyi destekleyen çalışmalar bulunmaktadır. Eker ve Ünlü (2020), planlı ve sistemli bir değerler eğitimi ile değerlerin kalıcılığının artacağını belirtmişlerdir. Özdemir (2023), kalıcı öğrenmelerin farklı yöntem ve tekniklerle olacağını açıklamıştır. Polat (2021), çok sayıda duyu organını uyaran materyallerin öğrencilerde kalıcı öğrenmeyi gerçekleştirdiğini ifade etmiştir. Herdem (2016), fen bilimleri dersi konularıyla bütünleştirilmiş değer öğretim etkinliklerinin öğrencilerin değer gelişimlerine katkı sağladığını ortaya koymuştur. Kropp (2006), ahlaki değerlerin entegre edildiği programların önemli olduğunu belirtmiştir.

6. ÖNERİLER

- Fen bilimleri dersinde değerlerle bütünleştirilmiş kök değer etkinliklerinin kalıcılığını sağlamak adına proje, drama, gezi-gözlem, iş birliğine dayalı öğrenme, örnek olay ve ürün ortaya koyma gibi farklı yöntem ve tekniklerden yararlanılması,
- Fen bilimleri ders kitaplarında öğrencilerde ilgi uyandırması amacıyla değer eğitime yönelik görsellerin artırılması,
- Çevre ile ilgili öğrencilerin sorumluluklarının farkına varabilmesi için okullarda değerler eğitimi kapsamında çevre ile etkinliklerin artırılması,
- Okullarda verilmeye çalışılan kök değerlerin kalıcılığını artırmak adına ailenin değer eğitime dâhil edilmesi,
- Fen bilimleri öğretim programında ve ders kitaplarında kök değer gelişimine katkı sağlayacak etkinliklere yer verilmesi,
- Fen bilimleri öğretim programıyla ilişkili kök değer temalı etkinliklerin değerlerin geliştirilmesine yönelik öğrenci görüşleriyle ilgili daha fazla çalışmanın yapılması,
- MEB tarafından yayınlanan Değerler Eğitimi: Öğretim Programlarında Yer Alan Kök Değerler Temalı Etkinlik Kitabı'ndaki (MEB, 2022) etkinliklerle ilgili alan yazında yeterli çalışma olmadığından bu konu ile ilgili çalışmaların artırılması,
- Ortaokullarda öğrenim gören öğrenciler yaşları gereği değerleri öğrenme bakımından kritik dönemde olduklarından değerler eğitime tüm derslerde olacak şekilde ağırlık verilmesi,
- Bu araştırmada kullanılan etkinliklere sınıf düzeylerine göre fen bilimleri ders kitaplarında yer verilmesi,
- Fen bilimleri öğretmenlerine değerler eğitimi konusunda hizmet içi eğitim verilmesi ve uygulama yapmaları konusunda teşvik edilmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Abukan, F. (2019). *Öğretmenlerin değerler eğitimine yönelik farkındalık düzeyleri materyal ve okul politikası oluşturulmasına yönelik görüşleri*. Basılmamış Yüksek Lisans tezi, Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Amasya.
- Akar, N. ve Karaer, H. (2023, Mart). *2016-2023 yılları arasında fen bilimlerinde değerler ve değerler eğitimi üzerine yapılan çalışmaların incelenmesi*. 5. Uluslararası Palandöken Bilimsel Çalışmalar Kongresi, Erzurum.
- Aktaş, E. ve Şentürk, L. (2014). Ahmet Mithat Efendi ve çocuk eğitimi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(2), 58-69.
- Aktaş, Z. ve Bozdoğan, A. E. (2016). Fen bilimleri dersi “İnsan ve Çevre” ünitesiyle bütünleştirilmiş etkinliklerin ortaokul öğrencilerinin merhamet değerini kazanmalarına etkisi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 14(32), 39-57.
- Alghamdi, A. K. H. (2019). Citizenship education in science curricula: exploring the Saudi Arabia case. *International Journal of Science and Mathematics Education*, 51, 725–753.
- Artvinli, E., ve Bayar, V. (2018). İlkokul ve ortaokul öğretim programlarında bir değer olarak geri dönüşüm. *Osmangazi Journal of Educational Research*, 5(1), 18-33.
- Başar, T. ve Demiral, Ü. (2020). 2013, 2017 ve 2018 fen bilimleri dersi öğretim programlarının karşılaştırılması. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(1), 261-292.
- Başcı, Z. (2012). *Beşinci sınıf sosyal bilgiler dersinde değer eğitiminin öğretmen görüşlerine göre incelenmesi (Erzurum örneği)*. Basılmamış Doktora tezi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Bayet, A. (2000). *Bilim ahlakı*. Vedat Günyol (çev.), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Bilgin, N. (1995). *Sosyal psikolojide yöntem ve pratik çalışmalar*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Bridge, O. B. (2017). *Turkish teachers' beliefs regarding moral psychology and implicit moral education: A case study*. Unpublished Doctor of Philosophy thesis. Oxford Brookes University
- Burke, N., Crum, S., Genzler, M., Shaub, D., & Sheets, J. (2001). *Building character education in our schools to enhance the learning environment*. Unpublished Master's Thesis. Saint Xavier University, Skylight Professional Development
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Canata Çöklü, T. & Alkan, F. (2023). Ortaokul fen bilimleri öğretim programında sıfır atık yaklaşımı ve ilkelerinin yeri. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(4), 1326-1348.
- Candarlı Arıkoç, F. (2020). *Ortaokul öğrencilerinin fen bilimleri dersine yönelik ilgileri ile bilimsel değerlere ulaşma düzeylerinin incelenmesi*. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Aydın.
- Chowdhury, M. (2016). The integration of science-technology-society/science-technology-society environment and socio-scientific-issues for effective science education and science teaching. *Electronic Journal of Science Education*, 20(5), 19-38.

- Chumdari, A., Sri B. & Suryani, N. (2018). Inquiry-based integrated thematic instruction on character education of primary school students. *International Journal of Education and Literacy Studies*, 6(2), 9-78.
- Çavdar, E. (2020). *Ortaokul düzeyinde değer eğitimiyle bütünleştirilmiş STEM uygulamalarının tasarlanması ve etkinliğinin değerlendirilmesi*. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Rize.
- Çelik, F. (2010). *5. sınıf sosyal bilgiler programında sorumluluk, estetik ve doğal çevreye duyarlılık değerlerinin kazandırılmasına ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşleri*. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Çelik, Ş. ve Doğan Kâhtalı, B. (2022). Ortaokul öğrencilerinin kök değerler hakkındaki metaforik algıları. *Rumelide Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 29, 206-223.
- Çepni, S. (2020). Eğitimde “Bir adım ötesi” tartışmalarının kavramsal çerçevesini anlamak: Dijitalleşme ve insanileşme (etik ve değerler) kavramlarında denge kurma arayışları. *Fen Matematik Girişimcilik ve Teknoloji Eğitimi Dergisi*, 3(2), 65-79.
- Davey, L. (1990). The application of case study evaluations. *Practical Assessment, Research & Evaluation*, 2(9), 1-4.
- Demirer, T. ve Şaşmaz Ören, F. (2020). 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin çevresel vatandaşlık ve ekolojik ayak izi kavramlarına ilişkin düşünceleri: Kelime ilişkilendirme örneği. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 603-642.
- Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (eds). (1994). *Handbook of qualitative research*. Thousand Oas, CA: Sage Publications.
- Deveci, İ. (2018). Türkiye’de 2013 ve 2018 yılı fen bilimleri dersi öğretim programlarının temel öğeler açısından karşılaştırılması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(2), 799-825.
- Dündar, H. ve Hareket, E. (2016). Değerler eğitimi araştırmalarında yönelimler: Değerler eğitimi dergisi örneği. *Akademik Bakış Dergisi*, 55, 207-231.
- Eker, C. & Ünlü, S. (2020). Din kültürü ve ahlak bilgisi ders kitabının kök değerleri içermesi bakımından incelenmesi. *The Journal of International Education Science*, 25(7), 71-88.
- Ekşi, H. ve Katılmış, A. (2020). *Kavramsal çerçeve: Temel kavramlar*. Ekşi, H. ve Katılmış, A. (Ed.). *Karakter ve değerler eğitimi*. 1-21. Ankara: Nobel.
- Eyre, R., & Eyre, L. (1993). *Teaching your children values*. New York: Fireside Book.
- Fink, S. B. (2017). *Teacher, parent, and administrator perceptions of social responsibility at the elementary school level*. Unpublished doctoral dissertation. Northern Illinois University, USA.
- Gerekten, H. (2018). *5. Sınıf ders kitabındaki atasözlerinin değerler eğitimi açısından incelenmesi*. Basılmamış Yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Gökçe Tekin, Ö. ve Bedir, G. (2019). Ortaokul öğretim programlarındaki kazanımların karakter eğitimi analizi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 17(38), 139-169.
- Gülçin, H. (2022). Değerlerimiz ile ilgili sosyal ve sanatsal faaliyetlerin ve ders içi etkinliklerin ortaokul öğrencilerinin evrensel ve ahlaki değerlere etkisi. *JINENIS*, 1(1), 40-53.

- Gündüz, M. ve Bağcı, M. (2019). Fen bilimleri öğretmenlerinin kök değerler hakkındaki farkındalıkları ve değerleri öğretme yöntemleri. *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi*, 5(2), 184-197.
- Güvendi, M. F. (2021). İlkokul fen bilimleri ders kitaplarında yer alan kültürel öğelerin incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 19(42), 9-37.
- Halstead, J. M. (1996). *Values and values education in schools*. J. M. Halstead ve M. J. Taylor, (eds.), *Values in education and education in values*. Oxon: Routledge Falmer.
- Hancock, R.D. & Algozzine, B. (2006). *Doing case study research*. New York: Teachers College Press.
- Herdem, K. (2016). *Yedinci sınıf fen bilimleri dersi konularıyla bütünleştirilmiş değerler eğitimi etkinliklerinin öğrencilerin değer gelişimine etkisi*. Basılmamış yüksek lisans tezi, Adıyaman Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Adıyaman.
- Herdem, K., ve Çinici, A. (2021). Fen bilimleri dersi konularıyla bütünleştirilmiş değerler eğitimi etkinliklerinin öğrencilerin değer gelişimine etkisi. *Disiplinler arası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(10), 114-138.
- Kanagatova, A. (2018). *Türkiye ve Kazakistan'da 5. Sınıfta okutulan Türkçe, Kazak edebiyatı, Rus dili ve edebiyatı ders kitaplarındaki metinlerin değerler bakımından incelenmesi*. Basılmamış yüksek lisans tezi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan.
- Karaer, H. ve Avcı, E. (2018). Kimya öğretiminde atasözlerinin kullanılmasına yönelik öğretmen adaylarının görüşleri. *Language Teaching and Educational Research*, 1(2), 139-162.
- Karaer, H. ve Karaer, F. (2019). Kimya öğretmeni adaylarının “Aziz Sancar’ın başarısı” Adlı okuma parçasındaki değerler ve değerler eğitime yönelik görüşleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 17(37), 290-316.
- Karasar, N. (1998). *Bilimsel araştırma yöntemi -Kavramlar, ilkeler, teknikler* 8. Baskı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım,
- Kart, M. ve Şimşek, H. (2020). Türk eğitim sisteminde değer arayışı: Yenilenen (2017) ilköğretim programları hangi değerleri kazandırıyor? *Değerler Eğitimi Dergisi*, 18(40), 9-44.
- Keskin, Y. (2015). Tarih dersi öğretim programı ve ders kitaplarında değerler eğitimi. *Turkish Studies*, 10 (7). 659-674.
- Koç, S. (2016). Ortaokul öğretmenlerinin değerler eğitimi konusundaki görüşleri. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 377-396.
- Koç, S. ve Çelik, A. (2017). Ortaokullarda örtük olarak verilen değerler konusunda lisansüstü öğrencilerin görüşleri. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37(2), 711-735.
- Koltaş, E. (2020). *Lise biyoloji, fizik ve kimya ders kitaplarının değerler eğitimi açısından incelenmesi*. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Koyuncu, S. ve Köksal, E.A. (2023). 5. sınıf fen bilimleri ders kitabındaki çevre sorunları ve çözüm önerileri. *Education Sciences*, 18(1), 1-12.
- Köylü, M. (2016). *Teoriden pratiğe değerler eğitimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kropp, E. H. (2006). *The effects of a cognitive-moral development program on inmates in a correctional educational environment* Unpublished Ph.D. thesis, University of Virginia

- Kumbasar, E. (2011). *Muzaffer İzgü'nün romanlarının değer eğitimi açısından incelenmesi*. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Lapsley, D. K. (2008). *Moral self-identity as the aim of education*. In L.P. Nucciand, D. Narvaez (eds). *Handbook of moral and character education*. New York: Taylor & Francis.
- Lickona, T. (1996). Eleven principles of effective character education. *Journal of Moral Education*, 25(1), 93–100.
- Lovat, T., Dally, K., Clement, N., & Toomey, R. (2011). *Values pedagogy and student achievement: contemporary reseach evidence*. London: Dordrecht – Heidelberg, New York: Springer.
- Meço, G. ve Coştu, F. (2023). Fizik ders kitaplarının değerler eğitimi açısından incelenmesi. *Asya Studies*, 7(24), 97-108.
- Merriam, S. B. (1988). *Case study research in education: A qualitative approach*. Jossey-Bass., San Francisco.
- Meydan, H. (2014). Okulda değerler eğitiminin yeri ve değerler eğitimi yaklaşımları üzerine bir değerlendirme. *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1(1), 93-108.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2018). *İlköğretim kurumları fen bilimleri 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar öğretim programı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2022). *Değerler eğitimi: öğretim programlarında yer alan kök değerler temalı etkinlik kitabı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2024). *İlköğretim Kurumları Fen Bilimleri 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar Öğretim Programı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.
- Özcan, H. ve Koştur, H. İ. (2019). Fen bilimleri dersi öğretim programı kazanımlarının özel amaçlar ve alana özgü beceriler bakımından incelenmesi. *Trakya Eğitim Dergisi*, 9(1), 138-151.
- Özdemir, E. (2023). Fen bilimleri ders kitaplarının içerdiği kök değerler açısından incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (56), 504-528.
- Özenç Demir, B. ve Özer, B. (2023). Ortaokul fen bilimleri ders kitaplarının değerler açısından incelenmesi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 8(2), 264-284.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (çev., eds). M. Bütün ve S. B. Demir. Ankara: Pegem A.
- Polat, H. (2021). *Fen bilimleri dersi kapsamında vatanseverlik değerinin öğretilmesine yönelik fen bilgisi öğretmen adaylarının görüşleri*. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Isparta.
- Prencipe, A. and Helwig C. C. (2002). The development of reasoning about the teaching of values in school and family contexts. *Child Development*, 73(2), 841-856.
- Refshauge, H. A. (2004). *Values in nsw public schools*. https://education.nsw.gov.au/policylibrary/relateddocuments/pd_05131_Values.pdf sayfasından erişilmiştir. (03.02.2024).
- Ricketts, N. S. Y. (2008). *It takes a village: Elementary school teachers' perspectives on character education*. Unpublished Master Thesis. Nipissing University, Faculty of Education

- Selçuk, Z., Palancı, M., Kandemir, M., and Dündar, H. (2014). Tendencies of the researches published in education and science journal: content analysis. *Eğitim ve Bilim*, 39(173), 428-449.
- Sezer, A. ve Çoban, O. (2016). Ortaokul öğrencilerinin sorumluluk değeri algıları. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 22-39.
- Şentürk, G., ve Arslan, M. (2020). Fen bilimleri dersinde değerler eğitiminin uygulanabilirliğine ilişkin öğretmen görüşleri. *Yıldız Journal of Educational Research*, 5(1), 55-88.
- Tan, S. K. (1997). *Moral values and science teaching: A Malaysian school curriculum initiative*. *Science and Education*, 6(6), 555-572.
- Tarhan, Ö. (2015). Sosyal bilgiler öğretmeni adaylarının politik okuryazarlığa ilişkin görüşleri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9, 649-669.
- Tok, B. (2019). *Sınıf öğretmenlerinin fen bilimleri dersinde değer eğitimiye yönelik görüşleri: durum çalışması*. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tozlu, N. (1992). *Eğitim problemlerimiz üzerine düşünceler*. Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen- Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Tulunay Ateş, Ö. (2017). Türkiye’de değerler eğitimi uygulamalarının öğrencilere kazandırılması istenen olumlu özellikler üzerindeki etkisi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 15(34), 41-60.,
- Tuncer, G., Sungur, S., Tekkaya, C. ve Ertepinar, H. (2005). Gençlerin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik tutumları: bir durum çalışması. *Hacettepe Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29, 187-193.
- Türk Dil Kurumu [TDK]. (2023). Türk dil kurumu çevrimiçi sözlük. <http://www.tdk.gov.tr/index>, (22.10.2023).
- Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilecek nitel bir araştırma tekniği: görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 24, 543-559.
- Ulusoy, K. ve Dilmaç B. (2018). *Değerler eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi
- Ulusoy, T. (2017). *Ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin “Canlılar dünyasını gezelim, tanıyalım” ünitesinde yaptıkları çevre projelerinde kazandıkları değerlerin tespit edilmesi*. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Isparta.
- UNESCO. (2010). *Living values education overview*, www.livingvalues.net, (03.02.2024).
- Ünal, S. ve Benzer, A. İ. (2024). Değerler açısından ders kitaplarının incelenmesi: Ortaokul 6. sınıf fen bilimleri ders kitapları örneği. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(41), 1549-1574.
- Varis, K., Jäppinen, I., Kärkkäinen, S., Keinonen, T., & Väyrynen, E. (2018). Promoting participation in society through science education. *Sustainability*, 10 (10),1-16
- Vural, R. ve Cenkseven, F. (2005). Eğitim araştırmalarında örnek olay (vaka) çalışmaları: Tanımı, türleri, aşamaları ve raporlaştırılması. *Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6 (10), 25-38.

- Yaman, H. (2019). *Fen bilimleri dersi kapsamında hazırlanan öğrenci temelli etkinliklerin sorumluluk değeri kazandırmaya etkisi*. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Yaşaroğlu, C. (2018). Öğretim programlarında değerler: Hayat bilgisi dersi örneği. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(5), 725-733.
- Yaşaroğlu, C. ve Biçer, R. (2020). İlkokul öğrencilerinin kök değerlere ilişkin metaforik algılarının incelenmesi. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 7(52), 996-1005.
- Yavuz Çiv, Y., Saka, Y., & Koray, Ö. (2022). Prof. Dr. Zeki Aslan'ın değerlendirmeleri ile Türkiye'de astronomi eğitimi. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 11(3), 500-511.
- Yeşil, R. ve Aydın, D. (2007). Demokratik değerlerin eğitiminde yöntem ve zamanlama. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(2), 65- 84.
- Yeşilyurt, E. (2019). Değerler eğitimine uygunluğu açısından öğretim yöntem ve tekniklerinin incelenmesi: Bir derleme çalışması. *EKEV Akademi Dergisi*, 77, 121-146.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (12. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yıldırım, B. (2018). Bağlam temelli öğrenmeye uygun olarak hazırlanmış STEM uygulamalarının etkilerinin incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (36), 1-20.
- Yılmaz, E. (2022). *Ortaokul fen bilimleri ders kitaplarının değerler eğitimi bakımından incelenmesi*. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat.
- Yılmaz, E. ve Kıran, D. (2023). Ortaokul fen bilimleri ders kitaplarının değerler eğitimi bakımından incelenmesi. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 12(1), 29-45.
- Yılmaz, Z. ve Yıldırım, H. İ. (2023). Fen bilimleri ders kitaplarının değerler açısından incelenmesi üzerine bir araştırma. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 21(2), 933-958.
- Yong-jun, D., Xiao-bo, S. and Lan, W. (2009). A comparative study of history interests between American and Chinese college students. *US-China Education Review*, 6(12), 59-66.
- Yüzüak, A.V. and Erten, S. (2022). *Teachers' views about Turkey's zero waste project (TZWP)*. *Journal of Turkish Science Education*, 19(1), 71-81.
- Zengin, M. (2017). Bir uygulama modeli olarak Avustralya'daki okullarda değerler eğitimi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(52), 866-883.

EKLER

Ek 1. Uygulama Öncesi Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

GÖRÜŞME FORMU

Sevgili Öğrenciler,

Bu form “Ortaokul Öğrencilerinin Fen Bilimleri Öğretim Programıyla İlişkili Kök Değer Temalı Etkinliklerin Değerlerin Geliştirilmesine Yönelik Görüşleri” adlı yüksek lisans tez çalışması kapsamında hazırlanmıştır. Kök değerlerle ilgili etkinliklerin uygulanması sürecinde size yöneltilecek sorulara vereceğiniz cevaplar tez çalışmasının verilerini oluşturacağı için samimi, içten ve eksiksiz doldurmanız son derece önemlidir. Verilerin sağlıklı toplanması için her etkinlik sırasında size verilecek formlara aynı parolanızı yazmalısınız. Bu nedenle önce kendinizi yansıtacak bir parola belirlemeniz gerekmektedir. Çalışmaya vermiş olduğunuz destekten dolayı teşekkür eder, derslerinizde başarılar dileriz. Lütfen parolanızı yazmayı unutmayınız? **Parola:**

Parolanız?

Cinsiyetiniz?

☐Kadın

☐Erkek

Sınıf Düzeyiniz?

☐5.

☐6.

☐7.

☐8.

Annenizin Eğitimi?

☐İlkokul

☐Ortaokul

☐Lise

☐Üniversite

☐Diğer(Belirtiniz)

Babanızın Eğitimi

☐İlkokul

☐Ortaokul

☐Lise

☐Üniversite

☐Diğer(Belirtiniz)

Annenizin Mesleği?

☐İşçi

☐Memur

☐Ev Hanımı

☐Diğer(Belirtiniz)

Babanızın Mesleği?

☐İşçi

☐Memur

☐Çiftçi

☐Diğer(Belirtiniz)

Kaç Kardeşsiniz?

☐1

☐2

☐3

☐4

☐Diğer(Belirtiniz)

Fen Bilimleri dersini

☐Evet

☐Hayır

Neden?

seviyor musunuz?

Adalet Kök Değeri Etkinliğinde öğrencilere Yöneltilcek Sorular:

Etkinlik Uygulanmadan Önce

Adalet nedir, ne işe yarar?

Neden öyle düşündüğünü açıklar mısın?

Fen bilimleri dersi ile adaleti ilişkilendirebilirim? ☐Evet ☐Hayır

Neden ilişkilendirilebileceğini açıklar mısın?

İlişkilendirilebileceğini gösteren örnek verebilir misin?

Ek 2. Uygulama Sırası Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Etkinlik Uygulandığında

Kök değerlerle ilgili seçilen etkinlikler kitapta belirttiği şekilde öğrencilere uygulanacağından etkinlikte verilen sorular sorulacaktır.

Etkinliğin Adı: Canlılar İçin Hukuk
Etkinliğin Amacı: Adaletin tüm varlıklar için değerli olduğunu fark edebilme.
Etkinliğin Açıklaması: Bu etkinlik, öğrencilerin okudukları örnek olaydan hareketle tüm canlıların haklarına duyarlılık kazanmaları amacıyla geliştirilmiştir. Etkinlik etkileşimli tahtada açılır. Öğrencilerden metni okumaları, daha sonra soruları cevaplamaları istenir. Etkinlik tamamlandıktan sonra öğrencilerin kontrol listesini doldurmalarına rehberlik edilir.
Araç Gereç: Etkileşimli tahta. Süre 30 dk.

1. Aşağıdaki soruları etkileşimli tahtadan okuduğunuz metne göre cevaplayınız.

Kanuni Sultan Süleyman, Topkapı Sarayı'nın bahçesindeki meyve ağaçlarına zarar veren karıncaların engellenmesini istemektedir. Amacı, ağaçların korunmasıdır. Bu düzenleme, ağaçların kireçle boyanmasını ve karıncalardan temizlenmesini gerektirmektedir. Bu temizlik için Ebüssuûd Efendi'ye bir beyit yazarak sorar:

"Durahtı ger sarmış olsa karınca: Zarar var mı karıncayı kırınca"

(Eğer karınca ağaca zarar veriyor, onu kurutuyorsa, karıncayı yok etmenin bir günahı var mıdır?)

Ebüssuûd Efendi, zamanın şeyhülislamıdır. Kendisine beyitle sorulan soruya aynı şekilde cevap verir:

"Yarın Hakk'ın divanına varınca, Süleyman'dan hakkın alır karınca."

<https://dergi.diyanet.gov.tr/makaledetay.php?ID=1335> (Düzenlenmiştir.)

- Kanuni Sultan Süleyman'ın ağaçların korunması için yapılacak bir düzenlemeyi Şeyhülislam Ebüssuûd Efendi'ye danışmasının sebepleri neler olabilir? Açıklayınız.
- Ebüssuûd Efendi sizce ne demek istemiş olabilir? Düşüncelerinizi gerekçeleriyle açıklayınız.
- Kanuni Sultan Süleyman aynı soruyu size sorsa nasıl cevap verirdiniz? Neden?
- Kanuni Sultan Süleyman'ın yetkisine sahip olsaydınız şeyhülislamın cevabından sonra nasıl bir karar verirdiniz? Gerekçeleriyle açıklayınız.
- Ebüssuûd Efendi'nin cevabını hayvan hakları açısından değerlendiriniz.

2. Aşağıda listelenen değer içerikli tutum ve davranışlardan sahip olduğunuzu düşündükleriniz için "Evet", sahip olmadığınızı düşündükleriniz için "Hayır"ı işaretleyiniz.

KONTROL LİSTESİ

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
Adaletin tüm varlıklar için değerli olduğunu bilirim.		
Sahip olduğum güç ve kaynakları adil kullanmaya özen gösteririm.		
Kendi haklarımı ve diğer canlıların haklarını savunurum.		
Hayvan haklarını savunmada istekli olurum.		
Haksızlığa neden olabilecek davranışlarımı analiz ederim.		

Ek 3. Uygulama Sonrası Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Etkinlik Uygulandıktan Sonra

Kök değerlerle ilgili seçilen etkinlikler kitapta belirttiği şekilde öğrencilere uygulandıktan sonra etkinlikte verilen soruların yanında öğrencilere aşağıdaki sorular da sorulacaktır.]

Etkinlik adalet kök değeri ile ilişkili mi? ☐Evet ☐Hayır

Neden öyle düşündüğünü açıklar mısın?

Etkinlik adaleti geliştirmenizde etkisi oldu mu yada olur mu? ☐Evet ☐Hayır

Olduysa nasıl bir etkisi oldu yada olur? Açıklar mısınız?

Etkinliğin kök değeri(adaleti) geliştirmenizde neden etkisinin olmadığını açıklar mısınız?

Kök değeri(adaleti) öğrencilerde geliştirmek için herhangi bir öneriniz ya da önerileriniz var mı?

☐Evet ☐ Hayır

Önerini ve neden öyle düşündüğünü açıklar mısın?

Etkinlik Fen Bilimleri dersi ile ilişkilimi? ☐Evet ☐ Hayır

Neden ilişkili olduğunu açıklar mısın?

Bu etkinlikten sonra Fen bilimleri dersi ile adalet kök değeri arasında ilişki kurabilir mısın?

☐Evet ☐ Hayır

Nasıl ilişki kurabileceğini açıklar mısın?

Bu etkinlikte neler öğrendiğini açıklar mısın?

Bu etkinlik hakkında ne düşünüyorsun, neden öyle düşündüğünü açıklar mısın?

Tablo X : Adalet Kök Değer Etkinliğinin Uygulanan Fen Bilimleri Dersindeki Sınıf, Ünite, Konu ve Kazanımları

Etkinlik Adı	Canlılar İçin Hukuk
Uygulama Sınıfı	5
Fen bilimleri dersi;	
-Ünite	İnsan ve Çevre
-Konu	Biyoçeşitlilik İnsan ve Çevre İlişkisi
-Kazanım	5.6.1.1. Biyoçeşitliliğin doğal yaşam için önemini sorgular. 5.6.1.2. Biyoçeşitliliği tehdit eden faktörleri, araştırma verilerine dayalı olarak tartışır." "5.6.2.1. İnsan ve çevre arasındaki etkileşimin önemini ifade eder. 5.6.2.2. Yakın çevresindeki veya ülkemizdeki bir çevre sorununun çözümü ilişkin öneriler sunar." 5.6.2.3. İnsan faaliyetleri sonucunda gelecekte oluşabilecek çevre sorunlarına yönelik çıkarımda bulunur. 5.6.2.4. İnsan-çevre etkileşiminde yarar ve zarar durumlarını örnekler üzerinde tartışır.

Bu etkinlik yukarıda yer alan ders kazanımlarıyla ilişkili midir? ☐Evet ☐ Hayır

Hangisiyle daha çok ilişkili olduğunu düşünüyorsun? Neden?

Ek 4. Uygulamadan İki Ay Sonra Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Uygulamadan İki Ay Sonra

Etkinlikle ilgili ne hatırlıyorsunuz? Açıklar mısınız?

Etkinlikte en çok ne/ler ilginizi çekmişti? Açıklar mısınız?

Etkinlikte günlük yaşama yönelik neler öğrendiniz? Açıklar mısınız?

Etkinlikten ne gibi dersler çıkardınız? Açıklar mısınız?

Etkinlik sizde herhangi bir etki bıraktı mı? Açıklar mısınız?

Adalet Kök Değer Etikliği

CANLILAR İÇİN HUKUK

8

Sınıf İçi Etkinlik

Etkinliğin Amacı	Adaletin tüm varlıklar için değerli olduğunu fark edebilme.		
Etkinliğin Açıklaması	Bu etkinlik, öğrencilerin okudukları örnek olaydan hareketle tüm canlıların haklarına duyarlılık kazanmalarını amaçlarıyla geliştirilmiştir. Etkinlik etkileşimli tahtada yapılır. Öğrencilerden metni okumaları, daha sonra soruları cevaplamaları istenir. Etkinlik tamamlandıktan sonra öğrencilerin kontrol listesini doldurmalarına rehberlik edilir.		
Araç Gereç	Etkileşimli tahta.	Süre	30 dk.

ETKİNLİĞİN UYGULANMASI

1. Metni etkileşimli tahtada açınız. Öğrencilerin örnek olayı okumalarını sağlayınız.

Örnek 1

Kanuni Sultan Süleyman, Topkapı Sarayı'nın bahçesindeki meyve ağaçlarına zarar veren karnıcaların engellenmesini istemektedir. Amacı, ağaçların korunmasıdır. Bu düzenleme, ağaçların kireçle boyanmasını ve karnıcalardan temizlenmesini gerektirmektedir. Bu temizlik için Ebüssuud Efendi'ye bir beyit yazarak sorar:

"Dirahtı ger sarmış olsa karınca: Zarar var mı karncayı kırınca"

(Eğer karınca ağaca zarar veriyor, onu kurutuyorsa, karncayı yok etmenin bir günahı var mıdır?)

Ebüssuud Efendi, zamanın şeyhülislamıdır. Kendisine beyitle sorulan soruya aynı şekilde cevap verir:

"Yarın Hak'ın divanına varınca, Süleyman'dan hakkın alır karınca."

<https://digi.diyadin.gov.tr/masaledetay.php?ID=155>
(Düzenlemişiz.)

2. Öğrencilerin aşağıdaki soruları metinden hareketle sözlü olarak cevaplamalarını sağlayınız.

- Kanuni Sultan Süleyman'ın ağaçların korunması için yapılacak bir düzenlemeyi Şeyhülislam Ebüssuud Efendi'ye danışmasının sebepleri neler olabilir? Açıklayınız.
- Ebüssuud Efendi sizce ne demek istemiş olabilir? Düşüncelerinizi gerekçeleriyle açıklayınız.
- Kanuni Sultan Süleyman aynı soruyu size sorsa nasıl cevap verirdiniz? Neden?
- Kanuni Sultan Süleyman'ın yetkisine sahip olsaydınız şeyhülislamı cevapından sonra nasıl bir karar verirdiniz? Gerekçeleriyle açıklayınız.
- Ebüssuud Efendi'nin cevabını hayvan hakları açısından değerlendiriniz.

3. Öğrencilerle etkinliğe yönelik genel bir değerlendirme yapınız. Öğrencilerin kontrol listesini doldurmalarını sağlayınız.

KONTROL LİSTESİ

Bu etkinlik kapsamında aşağıda listelenen değer içerikli tutum ve davranışlardan sahip olduğunuzu düşündükleriniz için "Evet", sahip olmadığınızı düşündükleriniz için "Hayır"ı işaretleyiniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
Adaletin tüm varlıklar için değerli olduğunu bilirim.		
Sahip olduğum güç ve kaynakları adil kullanmaya özen gösteririm.		
Kendi haklarımı ve diğer canlıların haklarını savunurum.		
Hayvan haklarını savunmada istekli olurum.		
Haksızlığa neden olabilecek davranışlarımı analiz ederim.		

30

Hazırlayan: Muhammet Esat ŞENGÖL

Saygı Kök Değer Etkinliği

SAYGI

ÇOK GEÇ OLMADAN

9

Okul Dışı Etkinlik

Etkinliğin Amacı	Çevreye saygılı olmanın doğaya katkılarını fark edebilmek.	
Etkinliğin Açıklaması	Bu etkinlik, öğrencilerin doğaya karşı saygılı olmalarının gerekçelerini fark etmeleri için tasarlanmıştır. Öğrencilerin etkinlikte yer alan görselleri incelemeleri ve görseller hakkında konuşmaları sağlanır. Karekodda verilen video öğrencilere izletilir. Öğrencilerden metni okumaları, soruları sözlü olarak cevaplamaları ve doğaya saygı konulu kısa film çekmeleri istenir. Öğrencilerin kontrol listisini doldurmalarına rehberlik edilir.	
Araç Gereç	Etkileşimli tahta.	Süre 30 dk.

ETKİNLİĞİN UYGULANMASI

1. Görselleri etkileşimli tahtada açarak öğrencilerin incelemesini sağlayınız. Öğrencilerden görsellerin her birine yönelik düşüncelerini arkadaşlarıyla paylaşmalarını isteyiniz.

Görsel 1

Görsel 2
2. Karekodda verilen videoyu etkileşimli tahtada açarak öğrencilere izletiniz.
3. Metni etkileşimli tahtada açarak öğrencilerden okumalarını isteyiniz.

İKLİM DEĞİŞİKLİLİ

Yaşamımızı ciddi manada etkilemeye başlayan iklim değişikliği karşısında uzmanlar, doğaya karşı duyarlı olmanın önemi hususuna özellikle vurgu yapıyor. Bu konuda insanları uyandırıyor. Küresel ısınma dünyamızı her geçen gün teslim alıyor, iklimler değişiyor, canlı türleri azalıyor.

Rusya'nın Başkenti Moskova'da Sıcaklık Rekoru Kırıldı

İsveç ve Finlandiya'nın bazı bölgelerinde 1914 yılından bu yana en yüksek sıcaklık kayda geçti. Kuzey Amerika'da sıcak havadan nasibini alan ülkeler arasında, iklim değişikliği, küresel ortalama sıcaklıkların artmasına sebep oluyor. Sıcaklığın artmasına bağlı olarak buz kübeleri eriyor, deniz seviyesi de yükseliyor. Veriler, 1900'ü yılların başından bu yana deniz seviyesinde düzenli artış yaşandığını ortaya koyuyor. Ortalama sıcaklığın artması aynı zamanda kuraklığın ve aşın yağış gibi hava olaylarının görüme sıklığını ve etkisini de artırıyor. Küresel ısınmanın tetiklediği iklim değişikliği, gıda ve besin kaynaklarında da düzensizliğe neden oluyor. Aynı zamanda su kıtlığı, toprak erozyonu, bitki örtüsü kaybı ve orman yangınlarında artışa da yol açıyor. Bu durumda doğal afetler dünyamız için kaçınılmaz bir son haline geliyor.

İklim değişikliğinin tetiklediği doğal afetlerin başında ise orman yangınları geliyor. Orman yangınlarının verdiği zararı azaltmak için çevreciler tarafından ağaç dikme çağrısı yapılıyor. Bilim insanlarına göre iklim değişikliği ile mücadele, küresel capta ele alınması ve üzerinde önemle durulması gereken bir durum ancak bireylerin de kişisel çabaları ile bu süreçte destek olmaları gerektiği belirtiliyor. Bu çabaların başında da doğaya karşı duyarlı olmak ve yenilenebilir enerjiye yönelmek geliyor.

Özdenetim Kök Değer Etkinliği

Sınıf İçi Etkinlik

8

İLME ADANMIŞ
BİR ÖMÜR

Etkinliğin Amacı	Öknesine ve insanlığa faydası olan bilim insanlarının sahip olduğu özellikleri fark edebilme.
Etkinliğin Açıklaması	Bu etkinlik öğrencilerin öknesine ve insanlığa faydası dokunan, milli ve manevi değerleri yücelten, büyük bir azim ve kararlılıkla çalışarak öknesini tüm dünyaya tanıtan bilim insanlarından Fuat Sezgin'in yaşam öyküsünden hareketle başarıya ulaşmada öz denetimin etkisini farketmelerini amaçlar. Etkinlik etkinliği tahtada açılarak öğrencilerin yönlere göre doğrultusunda etkinlik takip etmelerine ve öğrencilerin kontrol listesini doldurmasına rehberlik edilir.
Araç Gereç	Etkinliği tahta.
Süre	30 dk.

ETKİNLİĞİN UYGULANMASI

1. Metni etkileşimli tahtada açarak öğrencilerden okumalarını isteyiniz.

Görne 1

Hayıt boyunca birçok başarıya imza atan Fuat Sezgin, yaptığı çalışmalarla Türk İslam ve bilim tarihine adını altın harflerle yazdırmıştır. Yaptığı üstün nitelikli çalışmaları dolayısıyla Kültür ve Turizm Bakanlığı 2016 Özel Ödülüne layık görülmüş ayrıca Cumhurbaşkanlığı genelgesiyle 2019 yılı "Prof. Dr. Fuat Sezgin Yılı" olarak ilan edilmiştir.

Prof. Dr. Fuat Sezgin 24 Ekim 1924 tarihinde Bitlis'te doğdu. Erzurum'da ortaokulu ve İseyi bitirip 1943 yılında il planına göre matematik okuyup mühendis olmak için İstanbul'a geldi. Bir akrabasının tavsiyesi üzerine, İstanbul Üniversitesi Şarkiyat Araştırmaları Enstitüsünde alanında en tanınmış uzmanlardan Alman şarkiyatçı Helmut Ritter tarafından verilen bir seminare katılan Sezgin, il planını kökten değiştirdi. Ritter'in anlatıtlarının büyüleyici etkisi altında Fuat Sezgin ertesi gün derslere kayıt olmak üzere Enstitü'ye gitti. Ne kayıt için son günün geçmesi ne de Ritter'in alanının çok zor olduğunu yönelik uyarıları, Sezgin'i kesin kararından vazgeçemedi.

Alman ordusunun 1943 yılında Bulgaristan'a kadar ilerlemesinden dolayı Türkiye'de üniversite eğitimi aksıya alındığında Ritter, öğrencilerine bu uzun arayı değerlendirme ve Araçta öğrenmelerini tavsiye etti. O sırada Fuat Sezgin Cerir et-Taberî'nin tefsirini, Türkçe meal içeren kitaplarla karşılaştırmaya karar verdi ve zor bir dille yazılan tefsiri anlayabilmek için altı ay boyunca her gün 17 saat Arapça çalıştı. Altı ayın sonunda Taberî tefsirinin Arapçasını gazete okur gibi okuyordu. Helmut Ritter, Ebû Hamid el-Gazâlî'nin *İhyâü Ulûm'd-Dîn* kitabını okuması için Fuat Sezgin'in önüne koyduğunda, öğrencisinin bunu kolayca bağarabilmesine çok memnun oldu. Dil öğrenmede büyük yeteneğe sahip olan Fuat Sezgin'in beş dile ayna bağlayarak her yıl yeni bir dil öğrenmesini önder. Sezgin de ileri yaşlarına kadar bu yüksek çalışma temposunu devam ettirdi. (...)

Keskinlik

Sınıf İçi Etkinlik

8

İLME ADANMIŞ
BİR ÖMÜR

İslam bilim aletlerinin kitaplardan modeller hâlinde insanlara tanıtmak isteyen Alman fizikçi Elhard Wiedemann 1900 yılında İslam bilim aletlerinin modellerini yapmaya başlamış, 1928 yılına kadar hayatının yaklaşık 30 yılında beş aletini modelini yapmayı başarmıştır. Prof. Dr. Fuat Sezgin "Acaba 30 aletini yapmayı başarabilir miyim?", "Bir müze olmasa bile bir odayla oluşturabilir miyim?" düşüncesi ile başladığı çalışmalarını Frankfurt'ta kurduğu İslam Bilim Tarihi Müzesinde 800'den fazla alete ulaştırmıştır. Müze, İslam kültür çevresinde yetişen bilim insanlarının buluşlarını bilimsel alet, araç ve gereçlerinin yazılı kaynaklara dayanarak yapıldığı sekiz yüzden fazla örnekleri sergilenmektedir. Aynı binada hayatı boyunca dünyanın her yerinden büyük bir özenle, zorluk ve sıkıntılara katlanarak aldığı 45.000 ciltlik kitaplarla kurduğu Bilimler Tarihi Kütüphanesi bulunmaktadır. Bazı kitapları, sahasında orijinal tek nüsha olma özelliğini taşıyan bu kütüphane İslam Bilimler Tarihi açısından dünyada tek olma özelliğini sahip, koleksiyon bir ihtisas kütüphanesidir.

Prof. Dr. Fuat Sezgin'in olağanüstü gayretleri ve çalışmalarıyla 2008 yılında yaklaşık 700 eserlik ikinci bir müze, İstanbul Gülhane Parkı içerisindeki binada bütün milletimize armağan edilmiştir. Bu müze, Müslüman bilim adamlarının yüzyıllar boyu insanlığa armağan ettiği icat ve keşifleri, bilim tarihinin değişik disiplinlerindeki evrimini kapsama bir şekilde sunmakta olup kendi sahasında dünyada bir yenilik arz etmektedir. Astronomi, coğrafya, gemicilik, zaman ölçümü, geometri, optik, tıp, kimya, mineraloji, fizik, mimari, teknik ve harp teknolojileri sahaslarında sistematik bir düzenle sergilenen eserler; İslam biliminin büyük keşif ve muazzam buluşlarını göstermekle birlikte bu keşif ve buluşların değişik yollardan Avrupa'ya geçip orada kabul bulduğunu ve elnarak özümseme sürecini net bir görülebilir şekilde izleyebiliriz. Apaçık bir şekilde sunmaktadır. Böylece bilimler tarihinin de bir bütün olduğunu, gerçeğe uygun, hislerden ve ön yargılardan uzak, tam bir objektiflikle ispatlanmaktadır. (...)

<https://www.museuistik.com>

2. Metinden hareketle öğrencilerden soruları cevaplamalarını isteyiniz.

- Fuat Sezgin'in yaşam öyküsünü incelediğinizde anı başarıya götüren kişilik özelliklerinin neler olduğunu arkadaşlarınızla tartışınız.
- Topluma ve insanlığa faydalı olmuş kişilerin ortak özelliklerinden biri de öz denetim sahibi olmalarıdır. Öz denetimi olmanın bireyleri başarıya götüremektedir. Fuat Sezgin'in hayatından hareketle değerlendiriniz.
- Başarıya giden yolda karşınıza çıkan engel ve zorluklar karşısında nasıl bir tutum sergiliyorsunuz? Gerektiğiyle açıklayınız.
- Öknesine ve insanlığa faydalı olmak adına neler yapmış istersiniz? Bu amaçla gerçekleştirmek istediğiniz çalışmalar için şu anda ve gelecekte neler yapmanız gerektiği ile ilgili plan ve düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Dostluk Kök Değer Etkinliği

GARİP DOSTLUK

7

Sınıf İçi Etkinlik

Etkinliğin Amacı	Doğayı ve canlıları koruyabilmek, onlara merhamet edebilmek.
Etkinliğin Açıklaması	Bu etkinlik, öğrencilere dostluğun insan hayatındaki önemini kavrayabilmek, onlarda doğayı ve canlıları koruma bilincini artırabilmek amacıyla geliştirilmiştir. Metin etkileşimli tahtada açılır. Öğrencilerin soruları cevaplamaları sağlanır, kontrol listesini doldurmalarına rehberlik edilir.
Araç Gereç	Etkinliği tahta.
Süre	30 dk.

ETKİNLİĞİN UYGULANMASI

1. Haber metnini etkileşimli tahtada açarak öğrencilerin okumalarını ve soruları cevaplamalarını sağlayınız.

Görne 1

Mektup götürdüğü köyde bulduğu kuşu ile postacının "Garip" dostluğu 37 yıldır sürüyor. Edirne'de emekli postacı Recep Mirzan'ın 1984 yılında mektup götürdüğü köyde yaralı hâlde bulup iyileştirdiği ve "Garip" ismini verdiği kuşu ile dostluğu 37 yıldır sürüyor. Posta dağıtmak için köyde merkeze bağlı Sarayköy köyünde yaralı bir kuşu gören Mirzan, kuşu tedavisi için Edirne'deki evine getirdi. Mirzan'ın, kırk kanadı nedeniyle "Garip" ismini verdiği ve tedavi ettiği kuşu: uçabilecek duruma gelmesine rağmen postacıyı terk etmedi. Mirzan'ın bahçesindeki kumeste kalan Garip, sahibine günün her anında arkadaşlık ediyor. Mirzan'ın bahçe işleri yaptığı ya da dinlendiği sırada hep yanında olan kuşu, akşam yürüyüşlerine de eşlik ediyor. (...)

Eskiden daha diñçti, artık yaşlandı

Mirzan, kuşunun yaralı sol kanadını tahta parçası ve ip ile sarı iyleştirdiğini ifade ederek "Şu an kanadı biraz düğümlenmiş. Çaldığı zaman gelir. Ben 63 yaşındayım. Onun yaşından fazla bir belki. 1984'ten beri burada, hiç ayrılmadım yanından. Nehir taşkınlarında bile buradan gitmedi. Eskiden daha diñçti, artık yaşlandı," diye konuştu. (...)

<https://www.ozgur.com.tr/haber/mektup-goturdugu-kuşu-ile-postacinin-garip-dostlugu-37-yıldır-sürüyor>

- Hayvanlar ile dost olmak mümkün müdür? Düşüncelerinizi ifade ediniz.
- İnsanlar ile hayvanlar arasındaki dostluğu yansıtan bir fotoğrafı arkadaşlarınızla paylaşınız.
- Kuşu yıllarca postacının yanında tutan, postacının da menfaat gözetmeksizin kuşu yıllarca sahip çıkmasını sağlayan duygu ne olabilir? Tartışınız.
- Hayvanların hepsi ile dost olunabilir mi? Dost olma sınırları ne olabilir? Açıklayınız.

60

Ortaöğretim Genel Müdürlüğü

GARİP DOSTLUK

7

Sınıf İçi Etkinlik

2. Öğrencilerden aşağıdaki görselleri inceleyerek görsellerle ilgili düşüncelerini hayvanlarla dostluk bağlamında ifade etmelerini isteyiniz.

Görne 2

Görne 3

Görne 4

Görne 5

KONTROL LİSTESİ

Bu etkinlik kapsamında aşağıda listelenen değer içerikli tutum ve davranışlardan sahip olduğunuzu düşündükleriniz için "Evet", sahip olmadığınızı düşündükleriniz için "Hayır" işaretleyiniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
Dostluğun güven, sadakat ve vefa gerektirdiğine inanırım.		
Doğayı ve canlıları koruyup onlara merhamet edebilmenin önemini bilirim.		
İnsanlar ile hayvanların dost olabileceğine inanırım.		
Hayvanlara karşı ilgili ve merhametliyim.		
Dostluk ilişkilerinin menfaat barındırmadığını bilirim.		

Hazırlayan: Erdoğan ÖZTÜRK

61

Dürüstlük Kök Değer Etkinliği

Okul İçi Etkinlik

12

YITIK TAŞI

Etkinliğin Amacı

Etkinliğin Açıklaması

Araç Gereç

Etkileşimli tahta.

Süre 30 dk.

ETKİNLİĞİN UYGULANMASI

1. Haber metnini etkileşimli tahtada açınız, öğrencilerin okumasını ve soruları cevaplamasını isteyiniz.

Görüş 1

Paralimpik sporcu, kaybettği madalyalarına kavuşmayı bekliyor. Portekiz'de düzenlenen Para Yüzme Dünya Şampiyonası'nda 2 ilincilik elde eden ve madalyalarının bulunduğu çantasını Türkiye'ye dönüştürme unutan Sevilay Öztürk, büyük üzüntü yaşıyor.

Kazandığı madalyaların da içinde bulunduğu çantasını, Lizbon'da uçaktan indikten sonra binliği otokostile unuttuğunu dile getiren Öztürk "Madalyalarıma maalesef kaybettim. Yani çantamdaki her şey kayboldu. Şu an büyüklük dâhil olmak üzere herkes bunumu uğraşır. Madalyamı bulmaya çalışıyorlar. İnşallah bulurlar, çok üzülürüm. Çünkü maddi olarak bir şey değil ama çok emeğim var. Madalyamı çok istiyorum. Bonymda madalyamı göremediğim için açığı çok üzüyörüm. İnşallah bulunur. İnşallah tekrar bonyuma takarım. Bu konuyla ilgilenen yetkililere çok teşekkür ederim." diye konuştu.

<https://www.spor.ttk.gov.tr/paralimpik-sporcu-kaybettigi-madalyalarina-kavusmayi-bekliyor>

- a) Bir eşyanın kaybedilmesinin zaman neler hissedersiniz? Arkadaşlarınızla paylaşınız.
- b) Bir eşyanın kaybedilmesinin düşündüğünüz yerin çevresi sizin için önemli midir? Neden?
- c) Kaybedilmiş eşyayı bulan kişi size ulaşırsa o kişi hakkında neler düşünsünüz?
- d) Bulunan bir eşyanın sahibine teslim edilmesini dürüstlük bağlamında değerlendiriniz.

Ortaokul Genel Müdürlüğü

105

YITIK TAŞI

12

Okul İçi Etkinlik

Okul İçi Etkinlik

Etkinliğin Amacı

Etkinliğin Açıklaması

Araç Gereç

Etkileşimli tahta.

Süre 30 dk.

ETKİNLİĞİN UYGULANMASI

2. Karekodda verilen kısa filmi öğrencilere izletiniz. Metni etkileşimli tahtada açarak öğrencilere okuyunuz.

Görüş 2

YITIK TAŞI
Yitik taş, Osmanlı Devleti'nde 3. Murat Han'ın vezirlerinden Mahmut Paşa tarafından yaptırılmıştır. Örneklere göre Sivas'taki Kale Camii'nin minaresi altında yer almaktadır. Yitik taş, çevrede kaybolan eşyaların bulunması için insanlara yardımcı olmasından ötürüdür. Yapıldığı dönemden bu yana, cıvarda sahihsiz veya kayıp bir eşya bulurlar, bu eşyaları içine bırakırlardı. Adı da bu nedenle "Yitik taş", yani "Yayı taş" olarak konmuştu. Eşyaları kaybeden veya herhangi bir şey bulan, yitik taşına gitmektedir. Toplumsal bir yardımseverliği ortaya koymanın yanında, insanların dürüstlüğüne de göstergesi olarak kabul edilmektedir. (...) Ayrıca bu uygulama toplumun birbirine güvenini göstermesi açısından önemlidir.

<https://www.diyadin.com.tr/yitik-tas-olmasi-ve-nasil-olunur/>

- a) Günümüzde kayıp eşyaların bulunması için başvurulan kurumlarda nelerdir? Arkadaşlarınızla paylaşınız.
- b) Kayıp eşyaların bulunması için çeşitli kuruluşların bulunduğu bir toplum hakkında neler söylenebilir? Neden?

3. Öğrencilere okul içinde yürütmeleri için aşağıdaki görevleri dağıtınız.

GÖREVE

Öğrencilerin gününün çoğunu okulda geçirdiği düşünüldüğünde bu zaman diliminde çeşitli eşyaların kaybedilmesi de olası görülmektedir. Kaybedilen eşyanın başkası tarafından bulunduğu nereye konulacağını bilen bir öğrenci eşyanın kaybedilmesinde büyük bir kayıp yaşar mı? O hâlde okulunuzda kayıp eşyaların bulunduğu bırakılacak bir yer belirleyin. Bunun için öncelikle okul idaresi ile görüşün. Okul idaresi tarafından belirlenen yerin kayıp eşyalar için ayrılmış arkadaşlarınızla duyurun. Bu amaç doğrultusunda bir afiş hazırlayabilir, panoları asabilir, sınıflara duyuru yapabilirsiniz.

KONTROL LİSTESİ

Bu etkinlik kapsamında aşağıda listelenen değer içerdik tutum ve davranışlardan sahip olduğunuzu düşündükleriniz için "Evet", sahip olmadığınızı düşündükleriniz için "Hayır" işaretleyiniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
Dürüst bir insanın nasıl davranması gerektiğini bilirim.		
Dürüst bir davranış dürüst olmayan davranışlardan ayırm.		
Bulunan bir eşyanın sahibine teslim etmenin dürüstlüğüne ilişkin olduğunu kabul ederim.		
Dürüstlüğüne vicdani bir sorumluluk olduğunu inanırım.		
Dürüst bir yaşam sürmek için gereken davranışları bilirim.		

106

Hazırlayan: Dr. Yusuf YILDIRIM

Sabır Kök Değer Etkinliği

SABİR

ÇALIŞMAYA BAŞLAMAK MI YOKSA ÇALIŞMAYI BİTİRMEK Mİ ZOR?

8

Sınıf İçi Etkinlik

Etkinliğin Amacı

Etkinliğin Açıklaması

Araç Gereç

Etkileşimli tahta.

Süre 30 dk.

ETKİNLİĞİN UYGULANMASI

1. Bilgi grafiğini ve metni etkileşimli tahtada açınız. Öğrencilerden bilgi grafiğini inceleyerek metni okumalarını isteyiniz.

Görüş 1

Nobel Kimya Ödülü kazanan ilk Türk bilim insanı Prof. Dr. Aziz Sancar, DNA onarımın mekanizmaları ile ilgili yaptığı çalışmalarına 2015'te Kimya Ödülünü kazandı.

1946 Mardin Şavur'da dünyaya geldi.

1963 İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden birincilikle mezun oldu.

1971 Tokat'ta doğdu. Tokat'ta doğdu. Tokat'ta doğdu.

1977-1982 Yale Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde DNA onarım üzerine çalıştı.

1997 Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu Ödülü.

2004 ABD Fon ve Sosyal Bilimler Akademisi Ödülü.

2015 Nobel Kimya Ödülü.

SABİR

ÇALIŞMAYA BAŞLAMAK MI YOKSA ÇALIŞMAYI BİTİRMEK Mİ ZOR?

8

Sınıf İçi Etkinlik

Etkinliğin Amacı

Etkinliğin Açıklaması

Araç Gereç

Etkileşimli tahta.

Süre 30 dk.

ETKİNLİĞİN UYGULANMASI

2. Metni etkileşimli tahtada açarak öğrencilerin okumasını sağlayınız. Öğrencilerden soruları cevaplamalarını isteyiniz.

Sevgi Kök Değer Etkinliği

SEVGİ	ATATÜRK VE AĞAÇ SEVGİSİ	3	Sınıf İçi Etkinlik
Etkinliğin Amacı	Doğa sevgisinin önemini fark edebilme.		
Etkinliğin Açıklaması	Bu etkinlik, öğrencilerin doğa sevgisinin önemini fark edebilme için tasarlanmıştır. Metinler etkileşimli tahtada açılır. Öğrencilerden metinleri okumaları ve soruları cevaplamaları istenir. Öğrencilerin kontrol listesini doldurmalarına rehberlik edilir.		
Araç Gereç	Etkileşimli tahta.	Süre	30 dk.

ETKİNLİĞİN UYGULANMASI

- Metinleri etkileşimli tahtada açınız ve öğrencilerden metinleri okuyarak soruları cevaplamalarını isteyiniz.

Dönüş 1

ATATÜRK'ÜN AĞAÇ SEVGİSİ

Atatürk bir gün çiftlikte, köşkün hemen yanındaki ulu çınar ağacının dallarını kesmeye çalışan bir bahçıvan ile karşılaşır. Hemen bahçıvanı yanına çağırarak bunun nedenini sorar. Bahçıvan ağacın dallarının uzayarak binanın duvarına dayandığını söyler. Aldığı cevaptan tatmin olmayan Atatürk, düşünülmesi bile imkânsız olan bir emir verir: "Ağaç kesilmeyecek, bina kaydıncak." Ödev İstanbul Belediyesine intikal eder. Belediye Fen İşleri Yollar Köprüler Şubesi sorumluluğu üstlenir. Başmühendis Ali Galip Alnar yanına aldığı teknik elemanlarıyla Yalova'ya gelerek çalışmaya başlar.

8 Ağustos 1930 tarihinde önce bina çevresindeki toprak büyük bir dikkatle kazıp yapının temel seviyesine inilir. İstanbul'dan getirilen tramvay rayları döşenir. Santim santim çalışarak bina yapı altına sokulan raylar üzerine oturtulur. Artık binanın raylar üzerinde kaydıncak ağaçtan uzaklaştırılması aşamasına gelinmiştir. Güzel ve sıcak bir yaz akşamında Atatürk ve beraberindekilerin nezaretinde bina 4.80 metre civarında kaydırılır. Bu olağanüstü ve riskli iş 10 Ağustos 1930 tarihinde tamamlanır ve ulu çınar ağacı da kesilmekten kurtulur. O günden beri köşkün adı Yürüyen Köşk olarak kalmıştır.

Kültür Bakanlığı

SEVGİ	ATATÜRK VE AĞAÇ SEVGİSİ	3	Sınıf İçi Etkinlik
Etkinliğin Amacı	Doğa sevgisinin önemini fark edebilme.		
Etkinliğin Açıklaması	Bu etkinlik, öğrencilerin doğa sevgisinin önemini fark edebilme için tasarlanmıştır. Metinler etkileşimli tahtada açılır. Öğrencilerden metinleri okumaları ve soruları cevaplamaları istenir. Öğrencilerin kontrol listesini doldurmalarına rehberlik edilir.		
Araç Gereç	Etkileşimli tahta.	Süre	30 dk.

Dönüş 2

Ankara'da Atatürk Orman Çiftliği'nde Söğütözü denen bir yer vardır. Zamanında Ankara'da burayı satın alarak Mustafa Kemal Paşa'ya hediye etmişlerdir. Söğütözü o zamanki Balgat köyünün yanında bulunmaktadır. Mustafa Kemal Paşa burada bir dinlenme kulübesi ve çardak yaptırmıştır. Bu inşaatların yapılacağı yerde 20-30 kadar söğüt ağacı bulunmaktadır. İnşaatları yapabilmek için bu ağaçları kesmek gerekmiştir. Fakat Gazi Mustafa Kemal Paşa bunları kesmek yerine başka yerlere taşımayı düşünmüştür. Kendisi de işçilerle beraber çalışarak başka yerlere çukurlar açmış ve sonra söğütler yerinden sökülerek hazırlanan çukurlara dikilmiştir. (...) Çalımlar sonunda kulübe için seçilen yer açılmıştır. Gazi, kendisi memnun olmakla beraber biraz da düşünceli olarak yere çökmüş, etrafı gözden geçirirken Hasan Rıza Soyak'a, "Ne dersin çocuk, acaba bu ağaçlar tutar mı?" diye sormuştur. Bunun üzerine Hasan Rıza Soyak'dan, "Kat'ı bir şey söyleyemem Paşam, yalnız benzeriye böyle geliyor ki, önümüzdeki kış çiftlik yakacak bakımından sıkıntı çekmeyecektir," cevabını almıştı. Mustafa Kemal Paşa büyük atından gülmeye başlamıştır. Ancak bu ağaçların hepsi tutmuştur. (...) (Söğütözü)

Yeni Başbakan, Çankırı Atatürk Kültür Merkezi

- Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün yapmış olduğu çalışmaları doğa sevgisi bağlamında değerlendiriniz.
- Günümüzde doğa ve orman sevgisiyle ilgili karşılaştığınız olay, haber ve durumları arkadaşlarınızla paylaşınız.
- Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün aşağıda verilen sözlerinden hareketle uygarlık ile doğa sevgisi arasında nasıl bir bağlantı olduğunu açıklayınız.

Ağaç, çiçek ve yeşillik uygarlık demektir.

Ormansız ve ağaçsız toprak vatan değildir.

Çevreyi korumak aklın gereğidir.

Gazi Mustafa Kemal Atatürk

- Çevreyi korumak için neler yapıyorsunuz? Arkadaşlarınızla paylaşınız.

KONTROL LİSTESİ

Bu etkinlik kapsamında aşağıda listelenen değer içeren tutum ve davranışlardan sahip olduğunuzu düşündükleriniz için "Evet", sahip olmadığınızı düşündükleriniz için "Hayır" işaretleyiniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
Doğayı korumanın önemini bilirim.		
Doğayı ve canlıları korur, güzetir, onlara merhamet ederim.		
Doğanın korunması için görev almaya istekli olurum.		
Doğanın korunma konusunda arkadaşlarımı teşvik ederim.		
Doğaya karşı sorumluluklarımı sevgi ve bağlılıkla yerine getiririm.		

Sorumluluk Kök Değer Etkinliği

SORUMLULUK	ÇEVRE BİLİNCİ	8	Okul İçi Etkinlik
Etkinliğin Amacı	Çevreyle ilgili sorumluluklarının farkına varabilme.		
Etkinliğin Açıklaması	Bu etkinlik, plastik kullanımına dikkat çekerek öğrencilerin çevreye karşı sorumluluklarının farkına varmalarını ve ambalaj atıklarının geri dönüşüme kazandırılması konusunda istekli olmaları için hazırlanmıştır. Karekodlu verilen plastik atık temalı tanıtım filmi etkileşimli tahtada açılır ve öğrencilerle değerlendirme yapılır. Öğrenciler gruplara ayrılarak okul içinde gerçekleştirilecekleri görevler öğrencilere dağıtılır. Kontrol listesinin doldurulması sağlanır.		
Araç Gereç	Etkileşimli tahta, geri dönüşüm kutuları.	Süre	30 dk.

ETKİNLİĞİN UYGULANMASI

- Karekodlu verilen filmi etkileşimli tahtada açınız ve öğrencilere izletiniz. Öğrencilerin sınıfta birlikte filmi değerlendirmesini sağlayınız.
 - İzlediğiniz plastik atık temalı tanıtım filmi hakkında ne düşünüyorsunuz?
 - Filmde verilmek istenen mesaj sizce nedir? Tartışınız.
 - İzlediğiniz filmde sizi en çok etkileyen sahneyi arkadaşlarınızla paylaşınız.
 - Filme göre çevreye gelişigüzel atılan atıkların deniz canlılarının yaşam alanlarına etkileri nelerdir?
 - Bu filmi siz çekecek olsaydınız filme neleri eklemek ya da filmde neleri çıkarmak isterdiniz? Neden?
- Sınıfı üç gruba ayırınız. Öğrencilerden yönerge doğrultusunda ambalaj atıklarının çevreye etkileri ve geri dönüşümü ile ilgili sunu, afiş ve slogan hazırlamalarını isteyiniz.
- Birinci gruptaki öğrencilere ambalaj atıklarının çevreye etkileri ile ilgili sunu hazırlama görevi veriniz.
- İkinci gruptaki öğrencilere ambalaj atıklarının geri dönüşümü ile ilgili sunu hazırlama görevi veriniz.
 - Hazırlanan sunuların beş dakikayı aşmayacak şekilde planlanması gerektiğini belirtiniz.
 - Geri dönüşümle ilgili hazırlanan sunuda ailede, okulda ve yaşanan çevrede yapılacak gerekenlerle ilgili bilgilendirici veriler olması gerektiğini ifade ediniz.
- Üçüncü gruptaki öğrencilere geri dönüşümle ilgili resim, slogan ve afiş hazırlama görevlerini veriniz.
- Okul idaresi ile iş birliği yaparak öğrencilerin hazırladığı resim, slogan ve afişlerin okulda uygun yerlerde sergilenmesini sağlayınız.
- Okul idaresi ve ilgili kuruluşlarla iş birliği içerisinde okulda uygun yerlere geri dönüşüm kutularının konmasını sağlayınız.
- Grupların sunularını okul idaresinin uygun gördüğü bir zamanda okuldaki tüm öğrencilere sunmalarını sağlayınız.
- Çalışma sürecini öğrencilerle birlikte değerlendiriniz.

Vatanseverlik Kök Değer Etkinliği

KARBON AYAK İZİM

7

Sınıf İçi Etkinlik

Etkinliğin Amacı
Kaynakları verimli kullanmanın ülke ekonomisi için önemi kavrayabilmek.

Etkinliğin Açıklaması
Bu etkinlik, öğrencilerin karbon ayak izi ve iklim değişikliğinin ülke ve dünya bazındaki belirleyici nedenlerine dair görüşlerini ifade etmeleri üzerinedir. Metin etkileşimli tahtada açılır. Öğrencilerin alınabilecek bireysel önlemlere dair tartışması ve kontrol listesinin doldurulması sağlanır.

Araç Gereç
Etkileşimli tahta. Süre | 25 dk.

KARBON AYAK İZİM

7

Sınıf İçi Etkinlik

Etkinliğin Amacı
Bu etkinlik, öğrencilerin karbon ayak izi ve iklim değişikliğinin ülke ve dünya bazındaki belirleyici nedenlerine dair görüşlerini ifade etmeleri üzerinedir. Metin etkileşimli tahtada açılır. Öğrencilerin alınabilecek bireysel önlemlere dair tartışması ve kontrol listesinin doldurulması sağlanır.

Etkinliğin Açıklaması
Bu etkinlik, öğrencilerin karbon ayak izi ve iklim değişikliğinin ülke ve dünya bazındaki belirleyici nedenlerine dair görüşlerini ifade etmeleri üzerinedir. Metin etkileşimli tahtada açılır. Öğrencilerin alınabilecek bireysel önlemlere dair tartışması ve kontrol listesinin doldurulması sağlanır.

Araç Gereç
Etkileşimli tahta. Süre | 25 dk.

ETKİNLİĞİN UYGULANMASI

1. Metri etkileşimli tahtada açarak öğrencilerin okumasını sağlayınız. Öğrencilerden soruları cevaplamalarını isteyiniz.

KARBON AYAK İZİ

Atmosferde bulunan su buharı, karbondioksit, metan ve diazot monoksit gibi gazların miktarı arttıkça yeryüzü daha fazla ısınmaktadır. Bunun ana nedeni insan faaliyetleridir. Bu faaliyetler doğrudan ya da dolaylı olarak sera gazları salınmasına neden olabilmektedir. Isınma, aydınlatma, pişirme, ulaşım, hayvancılık faaliyetleri ve endüstriyel süreçler sonucu atmosfere salınan eşdeğer karbondioksit miktarı günden güne artmaktadır. Bir bireyin, bir ülkenin veya bir kuruluşun sürdürdüğü faaliyetler sonucu atmosfere saldığı sera gazlarının karbondioksit cinsinden karşılığı karbon ayak izi olarak adlandırılır.

İnsanların yaşamsal faaliyetlerini sürdürmeleri için ısınma, pişirme, ulaşım gibi fosil yakıt temelli faaliyetlerin sera gazı salınmasına neden olmaktadır. Doğrudan salınan yan sıra dolaylı salınan da karbon ayak izinde önemli bir yer tutabilir. Dolaylı salınma neden olan endüstriyel süreçlerin karbon salımında payı büyüktür. Bir ürünün üretiminden, taşımacılığa dahi, bertaraf edilmesine kadar izlenen tüm süreçler karbon ayak izinin bir parçasıdır. Örneğin 70 cc'lik cam şişenin üretimi için atmosfere salınan sera gazı miktarı 1 kg CO₂'ye eşdeğerdir. Hayvancılık faaliyetleri, tarımsal ürünlerin yetiştirilmesi için uygulanan yöntemler de önemli miktarda sera gazı salınmasına neden olmaktadır. Örneğin 1 kg sert pirinçin üretimi için atmosfere 12 kg CO₂ eş salınmaktadır. Karbon ayak izi hesaplanırken seyahatler dahi tüm ulaşım, evde kullanılan enerji türü ve miktarı, tüketilen besin türleri ve miktarları, satın alınan ürünler dikkate alınmaktadır.

Bireyin karbon ayak izini azaltması için ulaşım alışkanlıklarını, beslenme şeklini, ısınma türünü ve doğalgaz kullanımını yerine bioenerji gibi alternatif yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımını değiştirmesi gerekmektedir.

http://bilimchic.org/bilimchic/karbon-ayak-izi/

a) Günlük tüketim alışkanlıklarının karbon ayak izinizle ilişkisini değerlendiriniz.

- b) Karbon ayak izinizi azaltabileceğinizi düşündüğünüz önlemlerden hangilerini uygulayabileceğinizi sınıf arkadaşlarınızla tartışınız.
- ☐ Gıda ve giyim ihtiyaçlarını yerel üreticilerden karşılamayı tercih ederim.
 - ☐ Geri dönüştürülebilir materyalleri tercih ederim.
 - ☐ Fazla ambalajlanmış, plastik paketlerle kaplı ürünleri tercih etmem.
 - ☐ Toplu taşıma seçeneklerini tercih ederim.
 - ☐ Gereksiz elektrik kullanımından kaçınırım.
 - ☐ Yenilenebilir enerji kaynakları hakkında bilgi sahibiyim.
 - ☐ Tek kullanımlık plastik şişeleri tercih etmem.
 - ☐ Günlük yaşamdaki gereksiz su tüketimini azaltırım.
 - ☐ Üretiminde yoğun olarak karbon emisyonuna neden olan ürünler hakkında bilgi sahibiyim.
- c) Ülke ve dünya genelinde karbon salınma bağlı yıkıcı etkileri azaltmak için ne gibi önlemler alınabilir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

KONTROL LİSTESİ

Bu etkinlik kapsamında aşağıda listelenen değer içerenik tutum ve davranışlardan sahip olduğunuzu düşündüğünüz için "Evet", sahip olmadığınızı düşündüğünüz için "Hayır" işaretleyiniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
Karbon ayak izini azaltmanın ülke ekonomisine etkisini fark ederim.		
Kaynakları verimli kullanmanın vatan sevgisi ile ilişkisini bilirim.		
Karbon ayak izini azaltmak için alınabilecek bireysel önlemler hakkında bilgi sahibi olmayı önemserim.		
Vatanıma karşı sorumluluklarımı sevgi ve bağlılıkla yerine getiririm.		
Ülkemin kalkınması için sorumluluklarımı yerine getiririm.		

Yardımseverlik Kök Değer Etkinliği

TEK YÜREK TEK VATAN

7

Sınıf İçi Etkinlik

Etkinliğin Amacı
Yardımseverliğin toplumsal dayanışmadaki rolünü fark edebilmek.

Etkinliğin Açıklaması
Bu etkinlik, öğrencilerin yardımseverlik değerinin toplumsal dayanışmadaki rolünü kavrayabilmeleri üzerinedir. Genel ağ haberleri etkileşimli tahtada açılır. Öğrencilerden metnileri okumaları ve soruları cevaplamalarını istenir. Öğrencilerin kontrol listesini doldurulmasına rehberlik edilir.

Araç Gereç
Etkileşimli tahta. Süre | 30 dk.

TEK YÜREK TEK VATAN

7

Sınıf İçi Etkinlik

Etkinliğin Amacı
Yardımseverliğin toplumsal dayanışmadaki rolünü fark edebilmek.

Etkinliğin Açıklaması
Bu etkinlik, öğrencilerin yardımseverlik değerinin toplumsal dayanışmadaki rolünü kavrayabilmeleri üzerinedir. Genel ağ haberleri etkileşimli tahtada açılır. Öğrencilerden metnileri okumaları ve soruları cevaplamalarını istenir. Öğrencilerin kontrol listesini doldurulmasına rehberlik edilir.

Araç Gereç
Etkileşimli tahta. Süre | 30 dk.

ETKİNLİĞİN UYGULANMASI

1. Genel ağ haberlerini etkileşimli tahtada açınız. Öğrencilerin haberleri okumalarını ve soruları cevaplamalarını sağlayınız.

Marmaris'teki Orman Yangınına Söndürme Çalışmalarına Gönüllülerden DesteK

Geçen yıl da Marmaris'te orman yangını söndürme çalışmalarına katılan, sonra da ekip olarak "Orman Yangınlarıyla Mücadele Gönüllüsü" kimlik kartlarını alan çok sayıda gönüllü, alevlerin büyümesinin önüne geçmeye çalışıyor. Aruak, veteriner, doktor, kaplan, yazımcı gibi farklı mesleklerden gönüllüler, yangın tamamen kontrol altına alınana kadar mücadelelerini sürdürmeye kararlı.

Elazığ'dan gelen bir veteriner yangında işin ucundan tutmaya çalıştığını dile getirdi. Özellikle hortum ve su tasarımlarını ifade eden veteriner, "Bizler de müdahale etmeye çalışıyoruz. Tabii ki çok üzgünüz. Elimizden ne gelir diye düşünüyör gece buraya geldik ve yangın tamamen sönmeye kadar buradayız. Her canlının yardımına koşmaya çalışıyoruz." diye konuştu.

Arduku Ayar

Görüş 1

Yardım İçin Hayırseverler Seferber Oldu

Depremi ardından yurt içi ve yurt dışından çok sayıda hayırsever, sporcu ve kulüpler depremzedelerin yaralarının sarılması için imkânları dahilinde destek verdi. Başlatılan kampanyaya kapsamında Kızılay'dan 43 milyon, AFAD'dan 89 milyon lira olmak üzere 132 milyon lira bağış toplandı.

Mersin'de Anadolu'nun bin yıllık konargöçer yaşam tarzının son temsilcisi Sankeçli Yörükleri, geçim kaynakları keşillerinden yaklaşık 100'ünü Elazığ ve Malatya'daki depremzedeler için bağışladı.

Türkiye'nin dört bir yanında yaşayan çocuklar, Elazığ depreminin etkilenen yaşantılarını yüzlerini güldürebilmek için yaptıkları örnek davranışla gönüllülerde taht kurdu.

Arduku Ayar

Görüş 2

2. Öğrencilerin "Tek Yürek Tek Vatan" başlıklı bir poster çalışması yapmalarına rehberlik ediniz.

Görüş 3

KONTROL LİSTESİ

Bu etkinlik kapsamında aşağıda listelenen değer içerenik tutum ve davranışlardan sahip olduğunuzu düşündüğünüz için "Evet", sahip olmadığınızı düşündüğünüz için "Hayır" işaretleyiniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
Yardımseverlik değerinin topluma katkısını bilirim.		
Çevremdeki insanlara yardım ettiğimde mutlu olurum.		
İhtiyaç olan bir kişiye yardım etmekte istekli davranırım.		
Yardımsever insanların toplumdaki önemini bilirim.		
Yardımlaşmanın toplumsal bütünlüğüne sağladığına inanırım.		

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMALARI ETİK KURUL KARARLARI

KARAR TARİHİ	TOPLANTI SAYISI	KARAR SAYISI
26.05.2023	5	2023-486

KARAR NO: 2023-486
Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim Enstitüsü öğrencisi Nurdan AKAR' ın Dr. Öğr. Üyesi Hatice KARAER danışmanlığında "Ortaokul Öğrencilerinin Fen Bilimleri Öğretim Programıyla İlişkili Kök Değer Temalı Etkinliklerin Değerlerin Geliştirilmesine Yönelik Görüşleri" isimli yüksek lisans tezine ilişkin mülakat, gözlem, video/film/görüntü kaydı, ses kaydı analizi, görüşme formu ve etkinlik formu çalışmalarını içeren 5585 sayılı dilekçesi okunarak görüşüldü.

Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim Enstitüsü öğrencisi Nurdan AKAR' ın Dr. Öğr. Üyesi Hatice KARAER danışmanlığında "Ortaokul Öğrencilerinin Fen Bilimleri Öğretim Programıyla İlişkili Kök Değer Temalı Etkinliklerin Değerlerin Geliştirilmesine Yönelik Görüşleri" isimli yüksek lisans tezine ilişkin mülakat, gözlem, video/film/görüntü kaydı, ses kaydı analizi, görüşme formu ve etkinlik formu çalışmalarının kabulüne oy birliği ile karar verildi.

ASLI GİBİDİR

T.C.
SAMSUN VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-67180656-605.01-85403589
Konu : Nurdan AKAR'ın
Araştırma Uygulama İzni

27.09.2023

DAĞITIM YERLERİNE

- İlgi. a) Milli Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 21/01/2020 tarih ve 2020/2 sayılı Genelgesi.
b) Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğünün 19.09.2023 tarih ve 2300085631 sayılı yazısı.

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Ana Bilim Dalı Fen Bilgisi Eğitimi Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Nurdan AKAR'ın ilçeniz Akören Ortaokulu'nda öğrenim gören öğrencilere yönelik "Ortaokul Öğrencilerinin Fen Bilimleri Öğretim Programıyla İlişkili Kök Değer Temalı Etkinliklerin Değerlerin Geliştirilmesine Yönelik Görüşleri" konulu araştırma çalışması yapmak istediğine dair ilgi (b) yazı ve ekleri Müdürlüğümüz Araştırma ve Değerlendirme Komisyonu tarafından incelenmiştir.

İlgi (a) genelge gereği sonuçları Müdürlüğümüz Ar-Ge Birimiyle paylaşılacak üzere uygun görülmüş olup, söz konusu çalışmanın komisyon kararı doğrultusunda uygulama sorularının çalışmayı yapan kişi tarafından raporlanarak denetimi İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri/Okul idaresinde olmak üzere, kurum faaliyetlerini aksatmadan gönüllülük esasına göre yapılmasının sağlanması hususunda;

Bilgilerinizi ve gereğini arz/rica ederim.

Dr. Murat AĞAR
Vali a.
İl Milli Eğitim Müdürü

Ek: Araştırma Değerlendirme Formu (1 sayfa)

Dağıtım:

Gereği :
Vezirköprü Kaymakamlığına
(İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü)

Bilgi:
Ondokuz Mayıs Üniversitesi Rektörlüğüne

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres : Atatürk Bulv. Hükümet Konağı İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ehys>

İlkadım/SAMSUN

Telefon No : 0 (362) 435 80 63

E-Posta: arge55@meb.gov.tr

Keş Adresi : meb@hs01.kep.tr

Bilgi için:

Unvan : Memur

Faks: 3624324854

İnternet Adresi: <http://samsun.meb.gov.tr>

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evrakorgu.meb.gov.tr> adresinden db04-7b26-32a8-aeef-4fd2 kodu ile teyit edilebilir.

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
YÖNETİM KURULU KARARLARI

KARAR TARİHİ	TOPLANTI SAYISI	KARAR SAYISI
17.10.2024	47	2024/1613

KARAR NO:

2024/1613- Enstitümüz ana bilim/ana sanat dallarında öğrenim gören lisansüstü öğrencilerin tez başlığı/tez konusu değişikliği önerilerine ilişkin ana bilim/ana sanat dalı başkanlıklarının teklif yazıları ve ekleri görüşüldü.

Yapılan görüşme sonucunda; aşağıda adı soyadı yazılı lisansüstü öğrencilerin tez başlığı/tez konusu değişikliği önerilerinin tez savunma sınavı/tez izleme komitesi tutanakları ve/veya danışman öğretim üyesi teklifleri doğrultusunda aşağıdaki şekilde değiştirilmesince, kararın ana bilim/ana sanat dalı başkanlıklarına bildirilmesine katılanların oybirliği ile karar verildi.

Öğrenci No	Öğrencinin Adı-Soyadı	YI/DR	Ana Bilim/Ana Sanat Dalı	Önceki Tez Başlığı/Tez Konusu	Yeni Tez Başlığı/Tez Konusu	Değişikliği Öneren
22282017	MURDAN AKAR	Tezli YL	Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi/Fen Bilgisi Eğitimi	Ortaokul Öğrencilerinin Fen Bilimleri Öğretim Programıyla İlgili Kok Değer Temalı Etkinliklerin Uygulanması ve Değerlerin Geliştirilmesine Yönelik Çalışmaları	Ortaokul Öğrencilerinin Fen Bilimleri Öğretim Programıyla İlgili Kok Değer Temalı Etkinliklerin Uygulanması ve Değerlerin Geliştirilmesine Yönelik Çalışmaları	Tez Savunma Sınavı Jürisi
20281899	SADUK TUĞRUL	DR	Arkeoloji	Panion Nekropolislerindeki Hellenistik Ve Roma Dönemi Ölü Gömme Geleneklerinin Sosyo-Kültürel Boyutu ile İncelenmesi	Hellenistik ve Roma Dönemlerinde Panion'da Nekro-Sosyal Süreklilik ve Değişim: Güney (Tavşandere) Nekropolis	Tez Savunma Sınavı Jürisi
19230089	AYŞE BETÜL KÜÇÜKTÜFEKÇİ	Tezli YL	İşletme	Bir Performans Ölçütü Olarak İlgili Taraf Satışlarının Firma Performansına Etkisi: Borsa İstanbul'da Bir Uygulama	Bir Performans Ölçütü Olarak İlgili Taraf Satışlarının Firma Performansına Etkisi: Borsa İstanbul'da Bir Uygulama	Tez Savunma Sınavı Jürisi
20281899	SADUK TUĞRUL	DR	Arkeoloji	Panion Nekropolislerindeki Hellenistik ve Roma Dönemi Ölü Gömme Geleneklerinin Sosyo-Kültürel Boyutu ile İncelenmesi	Hellenistik ve Roma Dönemlerinde Panion'da Nekro-sosyal Süreklilik ve Değişim: Güney (Tavşandere) Nekropolis	Tez Savunma Sınavı Jürisi
21282708	ZUHRA KARTEŞLER	DR	Yabancı Diller Eğitimi/İngilizce Dili Eğitimi	Yapay Zeka Destekli Dönütlerin Üniversite Öğrencilerinin Yabancı Dil Olarak İngilizce Yazma Becerilerine ve Motivasyonuna Etkisinin İncelenmesi	Yapay Zeka Destekli Dönütleri ve Dönütleri Olmayan Dönütlerin Yabancı Dil Olarak İngilizce Öğrenenlerin Yazma Becerileri ve Motivasyonlarına Etkisinin İncelenmesi	Tez İzleme Komitesi

Alparslan ÖZTÜRK
Enstitü Sekreteri

ÖZ GEÇMİŞ

Nurdan AKAR, Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, Fen Bilgisi Öğretmenliği bölümünden 28.06.2012 tarihinde mezun olduktan sonra 2014 yılında OMÜ LEE Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Ana Bilim Dalı Fen Bilgisi Programı'nda Yüksek Lisans programına girdi. 2015 yılından bu yana MEB'de Fen Bilimleri öğretmeni olarak görev yapan Nurdan AKAR, orta derecede İngilizce bilmekte ve bir çocuk annesidir.

İletişim Bilgileri

ORCID ID : 0009-0000-4634-2709

E mail:

Yayınlar:

Akar, N. ve Karaer, H. (2023, Mart). “2016-2023 yılları arasında fen bilimlerinde değerler ve değerler eğitimi üzerine yapılan çalışmaların incelenmesi”. 5. *Uluslararası Palandöken Bilimsel Çalışmalar Kongresi*, Erzurum.